

## **Nr 281.**

*Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1944/45; given Stockholms slott den 12 maj 1944.*

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

## **GUSTAF.**

*Ernst Wigforss.*

---

*Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 12 maj 1944.*

### **Närvarande:**

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WIGFORSS, SKÖLD, ERIKSSON, QUENSEL, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ, ROSANDER, GJÖRES, EWERLÖF, RUBBESTAD.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Wigforss, anför efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter.

### **Verkställda utredningar.**

Vid planläggningen av de utredningar angående ekonomisk efterkrigsplanering, till vilka Kungl. Maj:t lämnade bemyndigande den 19 mars 1943, upptogs frågan om arbetslöshetsriskerna efter kriget och möjligheterna att möta dessa såsom ett huvudproblem. Åtgärder vidtogos för ett klarläggande av den omfattning i vilken arbetskraft kunde komma att friställas inom områden, som expanderat till följd av kriget och parallellt härmed igångsat-

tes undersökningar rörande arbetsförmedlingens organisation, yrkesutbildningen, samhällets hjälpformer för arbetslösa och de övriga arbetslöshetspolitiska spörsmål som kunde tänkas aktualiserade under en efterkrigsperiod. Den 21 maj 1943 tillkallades särskilda sakkunniga (investeringsutredningen) för att verkställa en inventering och planläggning av allmänna arbeten, lämpade för sysselsättning av arbetslösa. De direktiv som meddelades de sakkunniga ha publicerats såsom bilaga C till propositionen nr 365/1943. Mot svarande uppgifter för jordbrukets och skogsbrukets del skulle enligt beslut den 27 maj 1943 handläggas av 1942 års jordbrukskommitté och skogsstyrelsen. Inom ramen av utredningarna angående de ekonomiska efterkrigsproblemen igångsattes även en undersökning av bostadsproduktionens läge. För ändamålet tillkallades den 10 juni 1943 en särskild sakkunnig.

Resultaten av sistnämnda fyra utredningar ha numera framlagts (SOU 1944: 7, 12, 13 och 14). De ha därefter i olika avseenden kompletterats samt jämväl varit föremål för remissbehandling. Med stöd av det anslag till planering av allmänna arbeten som av fjolårets riksdag uppförts å allmän beredskapsstat för budgetåret 1943/44 ha vidare vissa planeringsåtgärder vidtagits för att möjliggöra ett snabbare igångsättande av de olika investeringar som vid de verkställda utredningarna framstått såsom lämpliga arbetsobjekt.

Sedan de investeringsplaner vilka framkommit såsom resultat av de olika utredningarna underkastats prövning och bearbetning inom respektive departement, torde förslag nu få framläggas om fastställande av en allmän beredskapsstat, å vilken uppförts de anslag som erfordras för planernas genomförande.

Med hänsyn till att utredningsmaterialet är alltför omfattande för att mera fullständigt refereras i detta sammanhang, har det ansetts lämpligt att vid anmälan av de olika anslagsfrågorna i stor utsträckning endast hänvisa till de publicerade redogörelserna för utredningarna. Av samma skäl torde jag här — innan jag går in på den allmänna beredskapsstatens utformning — få inskränka mig till att erinra om de principiella utgångspunkterna för investeringsplaneringen och om dennas samlade resultat. I anslutning därtill torde få återgivas de yttranden i ämnet som avgivits av statens arbetsmarknads-kommission, statens industrikommission och kommissionen för ekonomisk efterkrigsplanering.

### **Investeringsplaneringen.**

#### **Allmänna utgångspunkter.**

De verkställda utredningarna ha åsyftat att få fram en reserv av statliga, statsunderstödda och kommunala anläggningsarbeten som *dels* kunna i händelse av arbetslöshet sättas igång under nästa budgetår, *dels* äro lämpade för sysselsättning av arbetslösa och erbjuda möjligheter till en anpassning av sysselsättningspolitiken efter skilda arbetsmarknadssituationer och försörjningslägen, *dels slutligen* — inom den ram som uppdrages av nu nämnda

båda krav — framstå såsom de ur allmän samhällelig synpunkt mest angelägna. Sistnämnda förutsättning har för investeringsutredningens del närmare preciserats så, att reserven borde omfatta arbeten som med normal angelägenhetsbedömning borde komma till stånd under de närmaste två eller tre åren med företräde för arbeten som vore ägnade att snabbt bidra till en höjning av nationalinkomsten. För de av investeringsutredningen inventerade arbetena har vidare provisoriskt uppställts den kvantitativa begränsningen, att reserven borde givas en omfattning, som möjliggjorde en dubbelring av den normala investeringsvolymen inom respektive verksamhetsområden.

Givetvis har det i praktiken visat sig vanskligt att tillgodose de olika synpunkter som sålunda ansetts böra vara vägledande vid inventeringen.

Hänsyn till möjligheten att utnyttja arbetena för sysselsättning av arbetslösa redan under nästa budgetår ha — främst till följd av svårigheten att medhinna erforderlig detaljplanering — på vissa punkter verkat starkt begränsande och alltså förryckt en eljest ekonomiskt motiverad avvägning av investeringsreserven olika områden emellan. Sålunda synes reserven ha blivit förhållandevis för liten inom jordbruket och skogsbruket, ehuru det icke får förbises att även åtskilliga av de arbeten som falla inom ramen för investeringsutredningens planering äro till gagn för sysselsättningen inom nämnda områden.

Investeringarnas lämplighet såsom sysselsättningsobjekt med hänsyn till materialförsörjningen har i sin tur framtvungit, att den allmänna investeringsplanen måst kompletteras med en särskild grovarbetsreserv. En sådan komplettering har även påkallats därav, att en betydande lokal differentiering av arbetsobjekten framstått som önskvärd med hänsyn till nödvändigheten av att kunna anpassa sysselsättningsmöjligheterna efter skiftande arbetslöshetslägen. På grund av senast berörda förhållanden har man givit den totala investeringsplanen större dimensioner än som skulle följa av en sträng tillämpning av direktiven. Arbetslöshetens fördelning och tillgången på material framtvingar emellertid ett urval inom planen, varför vissa delar av denna äro att betrakta såsom alternativa.

Slutligen må nämnas, att en rent ekonomisk bedömning av olika företags angelägenhetsgrad även av andra skäl än de här angivna icke tillämpats. Den ekonomiska räntabiliteten i trängre mening ger icke alltid ett tillfredsställande mått på företagens ekonomiska värde. Hänsyn har tagits även till arbetenas indirekta betydelse för samhällsekonomin, vilket medfört att i reserven inbegripits jämväl företag, som först på längre sikt och genom sin betydelse för annan, direkt produktiv verksamhet äro ägnade att öka nationalinkomsten.

Någon möjlighet att anpassa arbetsurvalet efter den inriktning, som det allmännas ekonomiska och sociala politik efter kriget kan tänkas få, har av naturliga skäl icke i detta sammanhang förelegat. Ej heller har hänsyn tagits till de speciella behov som kunna behöva tillgodoses i ett krisläge. Avgörande

ha blivit de allmänna riktlinjer för urvalet av investeringsobjekt som under normala förhållanden tillämpas med utgångspunkt från de uppgifter för det allmännas ekonomiska och sociala politik som då föreligga.

### Utredningarnas allmänna resultat.

Investeringsutredningens undersökning har, såsom redan angivits, med vissa undantag omfattat hela den statliga, kommunala och statsunderstödda verksamheten. Uppgifter ha infordrats från samtliga städer, köpingar och municipalsamhällen samt från cirka 800 av rikets omkring 2 400 landskommuner. Hänvändelser ha således gjorts till myndigheterna i sammanlagt 1 205 kommuner, varav 881 inkommit med uppgifter rörande investeringsobjekt. Av övriga tillfrågade ha 258 meddelat, att inga arbetsobjekt funnes inom kommunen; de återstående 66 kommunerna ha icke låtit sig avhöra.

Utredningen har från de tillfrågade myndigheterna mottagit uppgifter rörande cirka 7 100 investeringsobjekt till en uppgiven sammanlagd kostnad av 3,7 miljarder kr. Med tillämpning av de för utredningen gällande direktiven ha investeringsplaner upprättats för budgetåret 1944/45. Den investeringsreserv utöver de normala statliga och kommunala investeringarna, som beräknats på detta sätt kunna bli detaljplanerad och färdig att utnyttjas i arbetsmarknadsreglerande syfte under budgetåret 1944/45, innefattar anläggningsarbeten och anskaffningar för en total kostnad av cirka 580 milj. kr. för den s. k. allmänna reserven och cirka 215 milj. kr. för den särskilda grovarbetsreserven. Genom den allmänna reserven skulle under ett budgetår i medeltal cirka 60 000 man kunna beredas arbete, genom den särskilda grovarbetsreserven 28 000 man. Härvid är att märka, att grovarbetsreserven är avsedd att tillgripas endast som ett alternativ under speciella förhållanden, i första hand då brist uppstår på material för i den allmänna reserven medtagna företag. Även inom den allmänna reserven finnas arbeten av grovarbetskaraktär, vilka för utredningen framstått såsom särskilt angelägna. Sammanlagt torde ca 500 miljoner kronor avse grovarbeten.

Enligt 1942 års jordbrukskommittés utredning beräknas de arbetsobjekt, som anses kunna relativt snabbt sättas igång, ehuru de icke alla äro fullständigt planerade, giva sysselsättning åt omkring 20 000 man under ett år. Skogsstyrelsens utredning ger till resultat att omkring 25 000 man under ett år skulle kunna sysselsättas med där upptagna arbetsobjekt, som äro så planlagda, att de kunna tillgripas för att möta en tidigt uppträdande arbetslöshet. Att märka är att arbetsstyrkorna i dessa båda fall beräknats såsom genomsnitt för en arbetssäsong om 200 arbetsdagar, medan investeringsutredningen beräknat arbetsstyrkan såsom medeltal per arbetsdag under hela året. Antalet arbetsdagar per år har därvid av investeringsutredningen avrundats till 300. De för arbetsreserven inom jordbruket och skogsbruket angivna talen äro även av andra skäl icke direkt jämförbara med de av investeringsutredningen angivna.

Den reserv av redan planlagda arbeten, som på kort varsel står till förfogande inom jordbrukets område, är enligt jordbrukskommitténs uppfatt-

ning icke större än att den vid inträffande arbetslöshet i främsta rummet borde avses för den del av landsbygdsbefolkningen, som normalt brukar söka inkomst vid sidan av jordbruket. Man förutsätter härvid att den del av denna befolkning, som varit inkallad i militärtjänst, vid hemsändandet i stort sett skall kunna sugas upp av den ordinarie jordbruksdriften. Vad den arbetsreserv beträffar, som står till förfogande inom skogsbrukets område, förutsätter skogsstyrelsen att därigenom sysselsättning skulle beredas sådan arbetskraft, som under normala förhållanden arbetar i skogarna. Om dessa förutsättningar godtagas, blir slutsatsen sålunda, att det för inom övriga områden av näringslivet uppträdande arbetslöshet i huvudsak skulle återstå en allmän reserv för cirka 60 000 man och en grovarbetsreserv för cirka 28 000 man.

På grund av de svårigheter, som göra sig gällande vid beräkningarna, få dessa tal icke betraktas såsom alldeles tillförlitliga. Bland annat kan dagsverksantalet för ett arbete icke beräknas med någon större noggrannhet utan kännedom om ett flertal faktorer såsom terrängförhållanden, användningen av arbetsmaskiner av olika slag, arbetarnas yrkesvana etc. De anförda talen, som äro resultatet av en summering av sysselsättningsmöjligheterna vid olika alternativa arbetsobjekt, måste dessutom betraktas såsom i viss mån fiktiva som mått på en i praktiken realiserbar total arbetsreserv. Även om hela anläggningsreserven skulle kunna tagas i anspråk kunde man icke räkna med att omedelbart sysselsätta så mycket som 60 000 man. Ofta kan det nämligen dröja, innan den fulla arbetsstyrkan kan sättas in. På ett senare stadium skulle däremot för en kortare tid eventuellt mer än 60 000 man kunna sysselsättas vid de arbeten, som ingå i den allmänna investeringsreserven, fortfarande under förutsättning att denna kunde helt tagas i anspråk.

Vid sidan av de anläggningsarbeten, som omfattas av den planering, vars sammanlagda resultatet här angivits, ha från olika myndigheter framlagts förslag om kompletterande arbeten. Särskilt må nämnas förslag avseende bostadsproduktionen i tätorter och på landsbygden. Den närmare omfattningen och karaktären av dessa förslag behandlas vid anmälan av därtill anknutna anslagspunkter på den allmänna beredskapsstaten. Det tillskott i arbetstillfällen till den förut angivna reserven, som ifrågavarande kompletteringar medföra, är betydande men kan icke nu preciseras.

### Remissyttranden.

Kommissionen för ekonomisk efterkrigsplanering uttalar i sitt utlåtande över investeringsutredningens, jordbrukskommitténs och skogsstyrelsens förslag inledningsvis följande.

Kommissionen betraktar såsom en av sina huvuduppgifter att undersöka investeringsverksamheten i allmänhet och att göra frågan om dess utveckling till föremål för närmare behandling. Investeringsverksamheten intager en central plats inom konjunktur- och sysselsättningspolitiken. För att en sysselsättningsgrad liknande den som rådde under det gynnsammaste skedet

närmast före kriget skulle kunna uppnås under åren närmast efter kriget. d. v. s. under den tid som de nu framlagda investeringsutredningarna avse. skulle det fordras, att investeringarna i detta ords mest vidsträckta bemärkelse jämte exporten nådde upp till eller — med hänsyn till den under kriget inträdda utökningen av samhällets produktivkrafter — något överstege förkrignivån. Därvid förutsattes att man även i övrigt bedriver en positiv konjunkturpolitik. Utredningar, som utförts som en förberedelse för kommissionens arbete, ha visserligen givit en relativt gynnsam bild för den allra närmaste efterkrigstiden av exportens möjligheter och näringslivets investeringar; de bygga dock på förhållandevis optimistiska förutsättningar. Planerna för bostadspolitiken peka i samma riktning. På alla dessa områden föreligga emellertid allvarliga risker för en begränsning av verksamheten, vilka främst sammanhånga med avsättningssvårigheter på våra exportmarknader och knapphet på råvaror. Det är i detta större sammanhang, som de nu framlagda reserverna av investeringar inom offentlig verksamhet, jordbruk och skogsbruk böra ställas in. Därvid uppkomma en rad avvägningsfrågor. Volymen av investeringsreserven bör medgiva en anpassning efter utvecklingen inom export och investeringar i övrigt, så att i olika möjliga konjunktursituationer ett erforderligt inkomsttillskott kan skapas för åstadkommande av högsta möjliga produktions- och sysselsättningsnivå. Sammansättningen av investeringsreserven måste vidare kunna anpassas efter det speciella konjunkturläget, särskilt i fråga om export och råvarutilgång. En avvägning måste vidare företagas mellan alla de åtgärder, som kunna ifrågakomma för att öka inkomstvolymen, så att arbetslöshet så långt möjligt undviks.

Utvecklingen närmast efter kriget kan förlöpa enligt så många alternativ, att en noggrann planering för alla dessa nu icke kan komma i fråga. Utvecklingen bjuder också alltid på överraskningar, som ej kunnat förutses. Redan nu bör det dock vara möjligt att i grova drag planera för vissa huvudalternativ. Främst får man emellertid inrikta sig på att klargöra de riktlinjer, efter vilka den statliga investeringspolitiken bör tillämpas i olika möjliga konjunkturlägen; avvägningen av investeringsprogrammet får sedan ske successivt under anpassning till den faktiska utvecklingen. En ur konjunkturpolitisk synpunkt väsentlig fråga blir att avgöra, när, i vilken omfattning och i vilken inbördes ordning olika offentliga investeringsföretag skola igångsättas och hur de böra avvecklas. De riktlinjer för investeringspolitiken som komma att fastställas kunna emellertid endast genomföras, om investeringsreserven ger utrymme för ett rikligt urval av investeringar avpassade för olika situationer. Redan valet av riktlinjer för investeringspolitiken måste sålunda, som i det följande skall närmare utvecklas, föranleda vissa slutsatser angående investeringsreservens omfattning i olika avseenden. Alla dessa avvägningsfrågor skall kommissionen i sitt fortsatta arbete ägna särskild uppmärksamhet. I avvaktan på de resultat, som därvid kunna framkomma, får det härmed överlämnade utlåtandet betraktas såsom preliminärt.

Efter en redogörelse för det samlade resultatet av de verkställda investeringarna övergår kommissionen till en diskussion av *de framlagda planernas tillräcklighet*. Dess uttalande är i denna del i huvudsak av följande innehåll.

I verkligheten låter det sig icke göra — och vore i alla händelser icke klok ekonomisk politik — att på en gång utnyttja hela den upptagna reserven. En av de faktorer, som omöjliggör ett fullt utnyttjande av sysselsättningsreserven, kan exempelvis vara den geografiska fördelningen av en arbetslöshet och därmed bristande överensstämmelse mellan arbetslöshetens och arbetsobjektens lokala fördelning. På samma sätt kan arbetslöshetens yrkesfördelning så

avvika från anspråken på arbetskraft vid de planerade arbetena, att en del av dessa icke kan igångsättas; denna synpunkt är viktig icke minst med hänsyn till det minimibehov av yrkesutbildad arbetskraft som måste utmärka alla offentliga arbeten. Till att reducera eller omöjliggöra ett fullständigt utnyttjande av arbetsreserven kan också bidraga den omständigheten, att vissa projekterade arbeten äro av säsongmässig karaktär. Naturligen torde man också böra räkna med svårigheter att vid en och samma tidpunkt sätta i gång samtliga planerade företag; bland annat är det osäkert, huruvida detaljplaneringen över lag kan väntas fortskrida i erforderlig takt. I sämsta fall kan den ordinarie arbetsreservens fulla utnyttjande omöjliggöras på grund av materialbrist. Även om man därvid har grovarbetsreserven att tillgripa, kan den tillgängliga totala arbetsreserven komma att framstå såsom otillräcklig — detta så mycket mera som materialbristen säkerligen också verkar begränsande på bostadsproduktionen och hela den ordinarie offentliga och privata investeringsverksamheten och sålunda skapar en svårbemästrad arbetslöshet.

Igångsättandet av sådana arbeten som här avses kommer att indirekt skapa arbete i betydande omfattning genom sina återverkningar såväl inom de materiallevererande industrierna som inom konsumtionsvaruindustrien. I sina beräkningar har investeringsutredningen upptagit industridagsverken för 9 000 man under ett år såsom dylika konsekvenser. Likväl anser sig kommissionen böra understryka betydelsen av att en stor arbetsreserv finnes till hands, även om den under den avsedda tiden icke kan realiseras annat än i mindre utsträckning. En sådan reserv skulle skänka större frihet vid valet av arbetsobjekt och göra det lättare att undgå kostsamma och mindre räntabla improvisationer.

Frågan om arbetsreservens tillräcklighet måste ägnas särskild uppmärksamhet ur den synpunkten, att brist på råvaror kan begränsa omfattningen av investeringsverksamheten på vissa områden. Bränsle, byggnadsjärn, koppar och bilgummi kunna under efterkrigsåren komma att bilda tränga sektioner, som förhindra ett fritt val bland olika investeringar. I den mån ett sådant knapphetsläge inträder, måste i regel den normala investeringsverksamhetens angelägna materialbehov givas företräde framför de materialkrävande projekt som ingå i investeringsreserven. Urvalet bland dessa projekt kan därigenom komma att begränsas i första hand till de grovarbeten, som ingå i den allmänna investeringsreserven, och i andra hand till den extra grovarbetsreserven. Huruvida dessa grovarbeten, sammanlagt uppgående till ett värde av omkring 500 milj. kr., bli tillräckliga beror givetvis på hur råvaruförsörjningen i det speciella fallet utvecklar sig och hur denna utveckling kombineras med exportutvecklingen. Skulle tillgången på importerat bränsle bli starkt begränsad, medan exporten av skogsprodukter västerut samtidigt öppnas, är det sannolikt att överskottet av arbetskraft måste disponeras för skogsarbete. Vid sidan av detta ur sysselsättningssynpunkt relativt gynnsamma alternativ måste man emellertid räkna med en rad andra möjligheter. Planeringen av investeringsreserven måste syfta till att möta den arbetslöshet som hotar i de mest ogynnsamma alternativen, även om av praktiska skäl katastrofalternativen böra uteslutas. Som ett sådant ogynnsamt men icke helt otänkbart fall måste man räkna med att importen av handelsjärn, koppar m. m. sjunker till en mycket låg nivå och att samtidigt exportkonjunkturen icke utvecklas gynnsamt. Om i en sådan situation importen av bränsle skulle fortgå någorlunda tillfredsställande och en ökad vedavverkning icke skulle erfordras, kunde behov komma att uppstå av en mycket stor grovarbetsreserv. Den lämpliga storleksordningen är för närvarande svår att fastslå. Ur här angivna synpunkt synes det emellertid angeläget att planläggningen av lämpliga grovarbeten energiskt fortsättes.

Kommissionen framlägger därefter följande synpunkter på *principerna för en fortsatt utvidgning av investeringsreserven*.

Med hänsyn till vad ovan anförts bör grovarbetsreserven ytterligare utvidgas, men man bör även sträva efter att uppnå en stor investeringsreserv av andra arbeten. De direktiv, som gällt för exempelvis de kommunala myndigheternas urval av arbetsobjekt, ha avsett att åstadkomma en planering på något längre sikt än vad kommunerna eljest varit vana vid. Direktiven ha icke inneburit en begränsning kvantitativt. Det har också visat sig att en hård gallring bland de anmälda arbetsobjekten varit nödvändig. Direktiven ha emellertid medfört en begränsning i kvalitativt hänseende, därigenom att de avsett sådana investeringsobjekt, som ha samband med vad som hittills ansetts tillhöra den normala verksamheten i fredstid.

Beträffande den offentliga investeringsverksamheten vill kommissionen mera allmänt framhålla följande. Ett sammanhang bör eftersträvas mellan de av myndigheterna fastställda riktlinjerna för samhällets allmänna utveckling och investeringsverksamheten. Önskvärt vore att man bättre än hittills kunde samordna dessa utvecklingslinjer genom program och programoser och samtidigt tillse att investeringsplanerna koordinerades med dessa så, att även de investeringsobjekt, som planerades för att möta en eventuell arbetslöshetskris, bleve inpassade i ett större utvecklingssammanhang, varvid även en mera rationell ekonomisk och social avvägning mellan olika behov kunde ske. Särskild hänsyn bör tagas till investeringsbehoven just i en arbetslöshetssituation. En sådan samordning som här förordas synes böra eftersträvas t. ex. vid en fortsatt utbyggnad av socialpolitiken, skolpolitiken o. s. v. För att illustrera vad som här avses må, utan att kommissionen därför har velat taga ståndpunkt till de olika projekten, såsom exempel pekats på de investeringsmöjligheter, som skulle kunna uppkomma genom inrättande av skollunchlokaler, uppförande av skolhem i läroverksstäderna, anordnande av bad — icke minst i landskommunerna — inrättande av lekstugor och daghem för barn, gemensamma tvättstugor, samlingslokaler, vissa slag av semesterhem o. s. v. Därest statsmakterna funne att det av arbetsmarknadspolitiska skäl vore motiverat att exempelvis utvidga yrkesskole- eller arbetsförmedlingsverksamheten, borde en sådan utvidgning äga rum just under en arbetslöshetskris. Skulle vidare en utvidgning av undervisningsmöjligheterna t. ex. för landsbygdens del eller en höjning av skolåldern ur andra synpunkter anses önskvärd, tala många skäl för att sådana åtgärder i så fall lämpligen planerades så, att deras genomförande kunde påbörjas under en eventuell arbetslöshetskris efter kriget, när därigenom riskerna för ungdomsarbetslöshet skulle minskas samtidigt som i vissa fall en utbyggnad av skollokaler kunde bli ett arbetsobjekt. Likaså synes det motiverat, därest beslut skulle fattas om införande av högertrafik, att förverkligandet av en sådan omläggning sker i en krissituation.

I anslutning härtill behandlar kommissionen den av investeringsutredningen behandlade frågan om *förutsättningarna för ett utnyttjande av vattenkraftsutbyggnader i konjunkturutjämnande syfte*. Den anför härom i huvudsak följande.

Investeringsutredningen har uppmärksammat ett område, där en bättre sådan samordning som här avses borde kunna uppnås. En snäv tillämpning av räntabilitets- och produktivitetssynpunkterna på investeringen inom vattenfallsstyrelsens ämbetsområde har sålunda föranlett särskilda kommenta-

rer från utredningens sida. Därvid påpekas att den investeringsreserv, som framlägges för budgetåret 1944/45, måste anses vara relativt obetydlig, särskilt om man beaktar arbetenas produktivitetsvärde i jämförelse med vissa andra företag. Från vattenfallsstyrelsens sida torde i princip ha eftersträövats en någorlunda konstant utbyggnadsintensitet, oberoende av konjunkturvåxingarna. I och för sig skulle ej blott sysselsättningspolitiska skål tala för en stråvan att förlägga en så stor del som möjligt av utbyggnadsverksamheten till lågkonjunkturerna utan åven kostnadshånsyn, eftersom då tillgången på arbetskraft och material är god, materialkostnaderna låga och maskinleverantörernas kapacitet mindre hårt utnyttjad. I verkligheten följer emellertid utbyggnadskurvan i stort sett konjunkturkurvan, och högkonjunktorens ökade kraftbehov har fått medföra utbyggnader just under högkonjunkturen. Åven om av organisatoriska och andra skål utbyggnadsverksamheten icke kan koncentreras till lågkonjunkturerna, borde åtminstone efterstråvas en sådan planläggning av denna verksamhet, att i praktiken en någorlunda konstant utbyggnadsintensitet kommer att uppnås. En viktig allmänekonomisk synpunkt är vidare att vattenfallens utbyggnad bör ske i sådant takt, att icke bristande krafttillgång under högkonjunkturer begrånsar näringslivets expansion. I ljuset av vunna erfarenheter framstår det därför såsom önskvårt att under lågkonjunktur uppråthålla ett tillräckligt kraftöverskott, med vars hjälp det sedan under högkonjunktur stegrade kraftbehovet kan tillgodoses utan konjunkturskårpande rubbningar i utbyggnadsplanerna.

Kommissionen vill för sin del åven förorda den av utredningen föreslåna anordningen, varigenom en lättnad i förråntningsskyldigheten genom avskrivningsåtgårder eller eljest skulle beredas kraftverksrårelsen i fråga om anläggningar, vilka i arbetsmarknadsreglerande syfte utförts tidigare ån normalt. Hårigenom skulle, såsom utredningen framhåller, en anpassning i ökad omfattning underlåttas av vattenkraftsutbyggnaderna efter arbetsmarknadsförhållanden m. m. utan att ogynnsamt beröra vattenfallsverkets intressen såsom affårsdrivande verk utan monopolställning.

I detta sammanhang uttalar sig kommissionen åven för att arbetet på tillskapandet av ett större flygfålt för interkontinental flygtrafik påskyndas. Den ifrågasåtter huruvida icke en viss investeringsreserv finnes tillgånglig på andra områden ån som inventerats i de berörda utredningarna. Vidare går den in på möjligheten av en komplettering av investeringsreserverna med *statsbestållningar och andra åtgårder som åro ågnade att bereda sysselsåttning inom industrier som icke direkt beröras av anläggningsarbetena*. Den ånför därvid i huvudsak följande.

De i utredningen upptagna investeringsprojekten utgöras i huvudsak av anläggningsarbeten, vilka endast stålla ånspråk på begrånsade sektioner av industrien. Med tanke på den avgörande roll för sysselsåttningen under en arbetslöshetskris, som tilldelats bostadsbyggandet och som riktar sig till i stort sett samma områden av industrien, föreligger risk för att arbetstillfållena, trots de indirekta sysselsåttningsskapande verkningarna spridas alltför ojämnt inom näringslivet. Sårskilt torde förefinnas en viss risk för att de arbetslöshetsbekåmpande åtgårderna alltför starkt komma att koncentreras till byggnads- och anläggningsarbeten. Kunde man i viss mån motverka nedgången av produktionen inom den normala industrien, vunne man dårigenom att man icke behöövde sätta i gång vissa offentliga arbeten, vilkas värde ur allmänna synpunkter kunde diskuteras, samtidigt som onödigt stora rubbningar på arbetsmarknaden undvekes.

Ur dessa synpunkter synes den frågan böra upptagas till övervägande, huruvida statsmyndigheterna skulle kunna bereda sysselsättning inom vissa grenar av industrien genom att i någon form stimulera avsättningen av industriprodukter, varav särskilt stort behov föreligger, exempelvis jordbruksmaskiner och vissa varaktiga konsumtionsvaror. Det har även ifrågasatts, att staten skulle medgiva garanti för produktion på lager. För kommande behov för sin egen verksamhet borde staten på längre sikt göra industribeställningar. Det är vidare känt, att skolor, sjukhus och andra allmänna inrättningar, i synnerhet på landsbygden, icke sällan äro illa utrustade med inventarier och material. I ett arbetslöshetsläge bör en upprustning av dessa inrättningar framstå som mera angelägen än många anläggningsarbeten som upptagits i investeringsreserverna. Kommissionen är väl medveten om att här senast berörda frågor ställa stora problem. Den kan nu icke taga ställning till dessa men skall göra dem till föremål för ett närmare studium.

Vad särskilt angår *tillgången på arbetsobjekt inom jordbruket* uttalar kommissionen följande.

Den viktigaste orsaken till att, trots det svenska jordbrukets väldiga investeringsbehov, arbetsobjekt nu icke föreslagits i större omfattning är att söka i planeringssvårigheter. Sedan jordbrukskommitténs utredning avgavs i september månad 1943, torde arbetet inom kommittén med planläggning av ytterligare arbetsobjekt ha fortskridit. Det synes kommissionen angeläget att ytterligare anslag beviljas i syfte att underlätta och påskynda det inom hushållningssällskapen och egnahemsnämnderna påbörjade detaljplaneringsarbetet. Särskild uppmärksamhet synes nu böra ägnas hushållningssällskapens och egnahemsnämndernas ökade personalbehov. En förstärkning torde icke minst böra avse den byggnadstekniska personalen. Den allmänna inventering av investeringsobjekten inom jordbrukets område, som enligt vad kommissionen erfarit förberedes inom jordbrukskommittén, synes även snarast möjligt böra förverkligas.

I den mån planeringen av jordbruksinvesteringarna nå större omfattning, kan en annan begränsande faktor bli av betydelse. Så länge riktlinjerna för jordbrukspolitiken på lång sikt icke dragits upp, bör återhållsamhet iakttagas när det gäller projekt att understödja driftsekonomiska förbättringsåtgärder vid sådana jordbruk, som kunna komma att anses såsom icke önskvärda brukningsdelar. Vad nu sagts framhäver betydelsen av att en allmän inventering av i första hand de s. k. ofullständiga jordbruken snarast möjligt kommer till stånd. Kommissionen har erfarit att 1942 års jordbrukskommitté är sysselsatt med att vidtaga erforderliga förberedelser härför. I avvaktan på en sådan kartläggning av de ofullständiga jordbruken är återhållsamhet i varje fall befogad, då det gäller fasta anläggningar för jordbrukets drift och nybyggnader för bostadsändamål vid dessa jordbruk. Där emot böra förbättringsarbeten berörande åkerjord och betesmark kunna understödjas i de fall, då marken i framtiden förutsättes utnyttjad för samma ändamål, oavsett vilken brukningsdel den kommer att tillhöra. Likaså måste respektive familjers behov av förbättrade bostäder i rimlig utsträckning tillgodoses, även i de fall tvekan kan råda beträffande vederbörande jordbruks framtid som självständig brukningsdel.

Med avseende å *investeringsreserven inom skogsbruket* gör kommissionen följande uttalande.

Den av skogsstyrelsen företagna inventeringen av sysselsättningsreserver inom skogsbruket synes peka på möjligheten att även inom detta avsnitt av

näringslivet genom investeringar av föreslagen art utjämna konjunkturerna. Sådana konjunkturutjämnande investeringar äro naturligen även av stor nationalekonomisk betydelse. Genom dylika åtgärder kan även — i mera begränsad omfattning — en utjämning ske av säsongvariationerna, när det gäller arbetstillgången i skogarna. Kommissionen vill emellertid understryka att det är investeringarnas konjunkturutjämnande betydelse, som i detta sammanhang måste komma i betraktande. Det bör måhända här också påpekas att en sådan efterkrigssituation kan tänkas uppkomma, då man till följd av bränslebrist skulle kunna sysselsätta även andra än yrkesvana skogsarbetare i skogarna.

Kommissionen går efter den här refererade mera principiella diskussionen över till frågan om *planeringsarbetets tekniska fullföljande och investeringsverksamhetens administration*. Den anför härom följande.

Beträffande detaljplaneringen av här avsedda arbeten är kommissionen angelägen att betona att denna bör ske i sådan takt att arbetena kunna sättas i gång, därest redan under början av nästa budgetår arbetslöshet skulle uppstå. Kommissionen önskar därjämte understryka vikten av att man erhåller en kartläggning efter geografiska grunder av de ifrågasatta arbetena. Denna redovisning bör sammanställas med olika alternativa prognoser rörande den sannolika geografiska fördelningen av en kommande arbetslöshet. En fortlöpande redovisning bör ske av planeringsarbetet så att därav framgår, vilka arbeten som äro detaljplanerade och färdiga att sättas i gång. Det fortsatta planeringsarbetet bör enligt kommissionens mening i första hand ta sikte på särskilt konjunktürkänsliga områden. Kommissionen, som här icke vill gå in på en detaljdiskussion av förslagen till statsbidrag till planeringskostnaderna, önskar framhålla att systemet med sådana bidrag bör utformas så, att det befordrar en önskvärd skyndsamhet, när det gäller planeringsarbetets lokala fullföljande.

Beträffande den administrativa organisationen av investeringsplanernas genomförande har investeringsutredningen framkommit med förslag till ärendenas beredning inom Kungl. Maj:ts kansli genom en investeringsberedning liknande den för närvarande fungerande byggnadsberedningen inom socialdepartementet. Kommissionen, som instämmer i utredningens uppfattning i fråga om behovet av en omorganisation i detta avseende, har genom en särskild inom kommissionen utsedd delegation tagit upp vissa av de med en sådan omorganisation förbundna problemen till behandling. Detta arbete har emellertid icke fortskridit så långt, att det nu kan motivera ett slutligt ställnings-tagande.

Frågor rörande allmänna arbeten handläggas nu inom olika departement, social-, kommunikations-, ecklesiastik- och jordbruksdepartementen, varvid huvudparten dock kommer på kommunikationsdepartementet. Härav följer att för närvarande svårigheter uppstå att åstadkomma en effektiv samordning av sådana frågor behandling. Den centrala ledningen av dessa frågor synes även i fortsättningen böra förläggas till Kungl. Maj:ts kansli. Det kunde länkas att det skulle visa sig lämpligt att för detta ändamål inrätta ett särskilt departement. Med hänsyn till att ett stort antal problem rörande den departementala organisationen därvid skulle väckas, vill kommissionen dock icke nu förorda en sådan lösning. Eftersom en åtminstone temporär lösning nu kräves, synes det kommissionen lämpligt att följa den av utredningen föreslagna linjen, som skulle göra det möjligt att genom ett organ centralt samordna ämbetsverkens investeringsplaner. Ett dylikt centralorgan, en investeringsberedning, borde handlägga också frågor rörande statsanslag till investe-

ringar inom jordbruket och skogsbruket, varför även jordbruksdepartementets statssekreterare där borde beredas plats. Därest en sådan investeringsberedning komme till stånd, borde lämpligen investeringsutredningens kansli ställas till investeringsberedningens förfogande såsom dess utredningsorgan.

Kommissionen anser sig i detta sammanhang böra framhålla vikten av att det inbördes förhållandet mellan byggnadsberedningen och den föreslagna investeringsberedningen klarlägges. Byggnadsberedningen tillsattes för att bereda de ärenden, som på grund av den för byggnadsindustrien gällande licenslagstiftningen bli föremål för Kungl. Maj:ts prövning. Vid byggnadsberedningens tillkomst förelåg en utpräglad brist såväl på arbetskraft särskilt inom skogs- och jordbruksområdena som på för byggnadsverksamhet nödvändigt material. Beredningens huvuduppgift blev därför att åstadkomma en angelägenhetsgradering av de företag för vilkas utförande byggnadstillstånd söktes. Under de senaste månaderna har en förskjutning inträtt i så avseende, att bristen på arbetskraft åtminstone lokalt förbytt i överskott, medan alltjämt knapphet råder på visst byggnadsmaterial. Denna förskjutning har påverkat byggnadsberedningens arbete därhän, att byggnadstillstånd numera beviljas för icke materialkrävande arbeten, vilkas angelägenhetsgrad varit sådan, att byggnadstillstånd efter tidigare strängare bedömningsgrunder icke skulle ha beviljats.

För att skapa sysselsättningsmöjligheter för byggnadsarbetare på orter, där behov därav förelegat men där beredningen icke ansett sig kunna i önskvärd omfattning tillstyrka materialkrävande byggnads- och anläggningsföretag, har beredningen ansett sig böra stimulera igångsättandet av icke materialkrävande grovarbeten. Självfallet har beredningen härvid uppmuntrat igångsättandet allenast av arbeten, som i och för sig varit nyttiga, ofta synnerligen önskvärda.

Den här antydda utvecklingen kommer uppenbarligen att bli än mer markerad, för den händelse en verklig arbetslöshetskris uppstår, medan materialbristen alltjämt kvarstår. Byggnadsberedningen glider under sådana förhållanden automatiskt in på arbetsuppgifter, som te sig i hög grad närbesläktade med dem som skulle komma att handläggas av den föreslagna investeringsberedningen. Det förefaller icke ändamålsenligt att låta två statliga organ, vilkas arbetsområden gå in i varandra på sätt som här antytts, fungera vid sidan av varandra. Kommissionen har velat fästa uppmärksamheten på dessa omständigheter, vilka enligt kommissionens mening äro av den art, att frågan om byggnadsberedningens och den föreslagna investeringsberedningens förhållande till varandra i god tid bör bli föremål för närmare överväganden.

Kommissionen har även inom den nyss nämnda delegationen tagit upp frågan om den av investeringsutredningen icke berörda lokala organisationen. Uppenbart är att även på detta område behov föreligger av en effektivare administration än den nuvarande. Länsarbetsnämnderna böra tilldelas större befogenheter. Vidare är det önskvärt att åstadkomma en samordning av arbetet inom de olika organ som inom länen äro verksamma på detta område, icke minst länsarbetsnämnderna och de kommunala arbetslöshetsorganen. Kommissionen hemställer att få taga ställning till det av arbetsmarknads-kommissionen till chefen för socialdepartementet den 27 april 1944 ingivna förslaget rörande den lokala organisationen.

Kommissionen har i detta sammanhang även understrukit betydelsen av arbetskraftens rörlighet, arbetsförmedlingens organisation etc. och framhåller att dessa frågor äro föremål för kommissionens uppmärksamhet. Redan nu vill kommissionen betona önskvärldheten av att i en krissituation i första

hand arbetskraftsbehovet för de normala produktiva arbetena tillgodoses och att först i andra hand allmänna arbeten igångsättas för att absorbera ledigbliven arbetskraft. Omställningen efter krigets slut torde resultera i vissa strukturella förändringar i fråga om arbetskraftens lokala fördelning och yrkesfördelning. Arbetsmarknadspolitiken bör därför utformas så att detta icke hindras utan så vitt möjligt främjas. Beträffande frågan om sättet för uttagning av arbetskraft, som icke behandlats i vederbörande utredningar, förutsätter kommissionen att från arbetsmarknadskommissionens sida förslag kommer att utformas.

Kommissionen har i fråga om bidragsgrunderna begränsat sig till att uttala, att man — med bevarande av en möjlighet till differentiering av bidragen — i ett gynnsamt sysselsättningsläge systematiskt bör eftersträva en sänkning av bidragsnivån. Det bör vidare, framhåller kommissionen, vid förslagens närmare utformning observeras, att de högre bidragen äro av extraordinär natur och avpassade för en krissituation.

Sammanfattande uttalar kommissionen, att den tillstyrker, att Kungl. Maj:t i enlighet med de förslag, som framlagts genom vederbörande utredningar, av riksdagen för budgetåret 1944/45 på beredskapsstat äskar medel, avsedda att vid behov användas för igångsättande och utförande av i utredningarna föreslagna arbeten. Kommissionen understryker i samband därmed vikten av att möjligheter hållas öppna för en senare avvägning mellan de olika investeringsobjekten.

Kommissionen tillstyrker vidare, att frågan om organisationen för investeringsplanernas genomförande temporärt löses i enlighet med de riktlinjer, som i investeringsutredningens betänkande och av kommissionen skisserats.

Slutligen har kommissionen framlagt förslag om att å den allmänna beredskapsstaten uppföres *ett ospecificerat anslag för finansiering av olika med fredsberedskapen sammanhängande ändamål*, som framdeles kunna aktualiseras och för vilka icke särskilda anslag beräknas å staten. Kommissionen uttalar härom i huvudsak följande.

Inom kommissionen har ifrågasatts, huruvida de av investeringsutredningen föreslagna och av kommissionen tillstyrkta anslagen på beredskapsstat — även med tillvaratagande av möjligheterna till en senare smidig avvägning mellan de olika investeringsobjekten och med utnyttjande av det för arbetsmarknadsreglering utgående beredskapsanslaget — skulle kunna bereda utrymme för nödiga åtgärder av olika slag till produktionens och sysselsättningens uppehållande. Sådana åtgärder kunde behöva tillgripas i beredskapssyfte redan innan en kris inträtt. Bl. a. har man åsyftat investeringar utanför de nu föreslagna arbetena i syfte att inom landet möjliggöra framställning av produkter, på vilka knapphet beräknas komma att råda och vilka äro väsentliga för produktionens uppehållande. Investeringar av detta slag ha under krisåren skett efter överenskommelse mellan skilda industriföretag och staten. Denna metod bör även i fortsättningen komma till användning, där så är möjligt, men motsvarande möjligheter äro icke att påräkna efter kriget med hänsyn bl. a. till att de finansiella fullmakter, på vilka avtalen för statens del kunnat grundas, i det väsentliga torde vara bundna vid förutsättningar, som då icke längre äro uppfyllda. Vidare har det antytts som en utväg i särskilda situationer att för undvikande av oekonomiska avbrott i en produk-

tion, som väl icke omedelbart men uppenbarligen framdeles kan avsätta sina produkter, låta staten åtaga sig att täcka vissa risker i samband med en tillverkning på lager under någon övergångstid. Man har också förmenat, att motsvarande krissvårigheter i andra fall skulle kunna bemästras genom statliga beställningar till uppehållande av efterfrågan på vissa industriprodukter. Det har ansetts önskvärt, att finansiella möjligheter hållas öppna för genomförande av här exemplifierade åtgärder, syftande till att göra näringslivet bättre rustat inför en eventuell efterkrigskris, därest kommissionen framdeles skulle finna detta angeläget och därom inkomma till Kungl. Maj:t med förslag. Då kommissionen hittills icke varit i tillfälle att taga någon ståndpunkt till de olika projekten, kan den ej heller göra någon närmare beräkning av det medelsbehov, varom här är fråga. Vid sidan av de betydande anslag, som kommissionen förutsätter skola ställas till förfogande för olika arbetsreserver, torde för den nyss angivna tiden i varje fall ett belopp av 100 milj. kr. vara tillräckligt.

Kommissionen utgår från att, innan någon del av ett sådant anslag tages i anspråk, angelägenheten noga prövas.

Kommissionen får sålunda hemställa, att Kungl. Maj:t av riksdagen på beredskapsstat för budgetåret 1944/45 äskar ett anslag av 100 miljoner kronor att i form av allmän finansfullmakt användas för sådana angelägna, med behovet av ekonomisk efterkrigsberedskap sammanhängande ändamål, för vilka medel icke beräknats på andra beredskapsanslag.

Mot kommissionens här återgivna förslag har reservation avgivits av herrar Hérnod, Liedberg, Nordenson, Söderlund, Wehtje och Åselius. Reservationen är av följande innehåll.

Förslaget om ett beredskapsanslag om 100 miljoner kronor utöver de högst betydande belopp, som eljest komma att stå till förfogande för produktionens och sysselsättningens uppehållande, kunna vi icke helt biträda. Ett lämpligt belopp för särskilt angelägna ändamål utanför de beredskapsarbeten och andra åtgärder, som mera konkret kunnat angivas, synes visserligen vara motiverat. Med hänsyn till att de ändamål, för vilka anslaget är avsett, icke kunna nu närmare preciseras och sålunda komma att undandragas riksdagens prövning, ha vi ansett det föreslagna anslaget böra begränsas. Om större behov skulle uppkomma, böra de i varje särskilt fall prövas av riksdagen. För en så kort tidsperiod, som här kan vara i fråga, bör enligt vår åsikt ett belopp om 25 miljoner kronor vara tillräckligt.

Statens arbetsmarknadskommission har i remissutlåtande över investeringsutredningens betänkande anfört följande.

De uttalanden och förslag, som framlagts i förevarande betänkande, hava icke föranlett någon erinran vid kommissionens behandling av detta ärende. Kommissionen anser sig därför kunna i det följande inskränka sitt yttrande till att beröra vissa avsnitt av betänkandet.

Investeringsutredningen har framhållit önskvärdenheten av en sådan fördelning av statlig anläggningsverksamhet, att den medverkar till en konjunkturutjämning. Kommissionen vill understryka de synpunkter utredningen i denna del framlagt och framhålla önskvärdenheten av att garantier skapas för att dylika synpunkter tillmätas betydelse vid varje avgörande i fråga om tidpunkten för igångsättande av mera omfattande anläggningsverksamhet.

Som ett led i det fortsatta planeringsarbetet har utredningen föreslagit en utvidgning av systemet med statsbidrag till kommunernas projekterings-

kostnader. Bland annat föreslås, att sådana bidrag skola kunna lämnas till kommuner med svag ekonomisk ställning, vilka äro villiga att vid de arbeten, som projekteringen avser, mottaga arbetskraft från annan ort för själva anläggningsarbetets utförande. Det synes antagligt, att därigenom antalet arbetsobjekt, som ställdes till förfogande, komme att öka, vilket i sin tur skulle möjliggöra ett bättre urval av arbeten än hittills. Med hänsyn till kommissionens erfarenhet angående svårigheter att vid en lokalt begränsad arbetslöshet finna lämpliga objekt för beredskapsarbeten i närheten av den trakt, där arbetslöshet råder, synes kommissionen genomförande av utredningens förslag i denna del angeläget.

För den direkta ledningen av investeringsplanernas genomförande har investeringsutredningen funnit en särskild organisation, investeringsberedningen, böra upprättas inom Kungl. Maj:ts kansli. Kommissionen vill för sin del förorda, att åtgärder för realiserande av detta förslag vidtagas snarast möjligt. I detta sammanhang vill kommissionen nämna, att den funnit behovet av en samordning länsvis av förberedelserna för en eventuell kris på arbetsmarknaden motivera en omorganisation av länsarbetsnämnderna och framlagt förslag därom till chefen för socialdepartementet.

Investeringsutredningen berör i slutet av sitt betänkande frågan om sättet för uttagande av arbetskraft till de arbeten, som upptagits i investeringsreserven. I kommissionens uppdrag att utreda frågorna angående formerna för statlig och statsunderstödd hjälpverksamhet för arbetslösa innefattas jämväl denna fråga, och kommissionen avser att snarast möjligt ingiva förslag till bestämmelser rörande uttagande av arbetskraft till ifrågakvarande arbeten.

I yttrande över investeringsutredningens betänkande har **s t a t e n s i n d u s t r i k o m m i s s i o n** lämnat en översikt över försörjningsläget med avseende å olika materialier, av vilka behov skulle komma att föreligga vid ett genomförande av utredningens förslag. Denna översikt torde få överlämnas till vederbörande riksdagsutskott. I detta sammanhang må endast återgivas de allmänna reflexioner till vilka industrikommissionen funnit anledning.

Kommissionen har såsom ett led i fredsutredningarna beräknat behoven av olika råvaror i händelse av full industriell sysselsättning vid mera normal produktionsinriktning samt undersökt, i vad mån dessa behov kunna tillgodoses genom inhemsk produktion. Om full industriell sysselsättning icke kommer att råda efter ett vapenstillestånd och den föreslagna investeringsreserven därför i motsvarande mån kommer till användning, kommer behovet av importerade råvaror att bero på omständigheterna i det särskilda fallet eller, närmare bestämt därpå, huruvida genom bortfallandet av industriell produktion mer eller mindre råvaror inbesparas än de arbeten i investeringsreserven kräva som sättas i stället. Något bedömande av dessa behovs storlek kan därför enligt kommissionens mening i närvarande stund överhuvud taget icke ske. Det kan också tänkas, att investeringsreserven under instundande budgetår bör komma till användning trots att vapenstillestånd icke inträtt. Så kan bliva förhållandet om en större arbetslöshet skulle uppstå exempelvis inom skogsindustrierna. Kommissionen understryker, att det för ett dylikt fall är ytterst angeläget att den föreslagna grovarbetsreserven utnyttjas i stället för att de arbeten i investeringsreserven som kräva viktiga och knappa råvaror skulle komma till utförande.

### Departementschefen.

Även under goda konjunkturen och vid en sådan anspänning av produktionen, som under senare år varit nödvändig och då föranlett en knapphet på arbetskraft, är en viss arbetslöshet ofrånkomlig. Detta sammanhänger som bekant med de ständigt fortgående förändringarna inom näringslivet och föreliggande hinder för arbetskraftens rörlighet, förekomsten av svårutnyttjad arbetskraft och andra liknande omständigheter. Chefen för socialdepartementet framlägger i annat sammanhang förslag om anslag till mötande av de behov som betingas av den arbetslöshet med vilken man sålunda under alla omständigheter har att räkna. Dessa anslag och den arbetslöshetspolitik för vilken de utgöra underlaget kräver emellertid en komplettering med hänsyn till den risk som föreligger för en allvarlig försämring av arbetsmarknads-läget efter ett vapenstillestånd.

Arbetsmarknadens utveckling efter ett vapenstillestånd kan icke på förhand bedömas. Så mycket står emellertid klart, att den omställningsprocess som förr eller senare måste komma till stånd vid övergången till en mera normal produktionsinriktning kan leda till en åtminstone temporärt betydande arbetslöshet, om icke motåtgärder vidtagas. Risk föreligger givetvis även att den friställda arbetskraften vid en ogynnsam utveckling av importen av produktionsförnödenheter och bränsle respektive av exporten icke kan vinna anställning i normal produktion och att arbetslösheten sålunda erhåller en mera permanent karaktär. Under dessa omständigheter kan man tydligen icke underlåta att rusta för en arbetslöshetskris, även om man hoppas, att en sådan skall kunna undvikas. Som det kanske viktigaste ledet i förberedelserna framstår planeringen av en reserv av allmänna arbeten, lämpade att användas såsom sysselsättningsobjekt.

Det är givet, att de arbetsobjekt som av angivna skäl nu anses böra planläggas och för vilka medel anvisas böra komma till användning i avsett syfte, endast om investeringsverksamheten och sysselsättningen inom det enskilda näringslivet samt i det allmänna normala verksamhet skulle visa sig otillräckliga för absorption av den friställda arbetskraften. Det är vidare klart, att man vid utnyttjandet av arbetsreserven och uttagningen av arbetskraft måste beakta angelägenheten av att icke arbetskraftens rörlighet inskränkes, så att en öppen eller latent arbetslöshet konserveras inom vissa områden. I det tillstyrkande utlåtande som kommissionen för ekonomisk efterkrigsplanering avgivit över de framlagda förslagen till utformningen av en investeringsreserv har kommissionen också understrukit senast angivna synpunkter. Från arbetsmarknadscommissionen och särskilda sakkunniga äro förslag att motse rörande koordinationen av arbetsprogrammet med vissa arbetsmarknadsorganisatoriska åtgärder ägnade att tillgodose önskemålet om bibehållen eller ökad rörlighet på arbetsmarknaden.

Den inventering av för sysselsättningsändamål lämpade anläggningsarbeten

som verkstälts såsom ett led i den allmänna efterkrigsplaneringen skänker en värdefull utgångspunkt för det fortsatta praktiska arbetet. Ett synnerligen omfattande material har underkastats en systematisk undersökning och soring. Särskilt i investeringsutredningens betänkande ha vidare olika principproblem upptagits till en behandling som synes mig kunna bli vägledande i det fortsatta arbetet och till vilken här må göras en allmän hänvisning. Planlägningsarbetet på ifrågavarande område har dock i viss mån karaktären av ett första försök. De brister, som, enligt vad de utredande organen själva framhållit, vidlåda resultaten äro betingade härav. Det är därför att motse, att svagheterna i betydande utsträckning skola kunna successivt undanröjas.

Kommissionen för ekonomisk efterkrigsplanering har ifrågasatt det framlagda investeringsprogrammets tillräcklighet. En smidig arbetsmarknadspolitik förutsätter tydligen, att arbetsobjekt föreligga i så rikt urval, att en anpassning kan ske såväl efter arbetslöshetens lokala fördelning som efter dess sannolika tidsutsträckning. Det kan knappast förväntas, att de framlagda planerna skola lämna tillräckliga möjligheter till ett sådant urval. Planernas effektiva omfattning är nämligen mindre än de föreslagna anslagssummorna kunna synas ge vid handen. Den detaljplanering som är nödvändig för att arbetena skola kunna sättas i gång utan tidsutdräkt har sannolikt i viss utsträckning icke ännu hunnit fullföljas i tillfredsställande omfattning. Vidare kan tillgången på en del för vissa företag väsentliga materialier befaras bliva otillräcklig och alltså förhindra, att dylika företag anlitas i sysselsättnings-syfte. Av sistnämnda skäl äro i själva verket olika delar av planerna avsedda att utgöra alternativ. Att arbetsreserven icke nu kunnat erhålla en omslutning och sammansättning som fullt tillfredsställer kravet på urvalsmöjligheter är naturligt. Otillräckliga planeringsmöjligheter och hänsyn till risken för bristande materialtillgång ha givetvis redan vid planläggningen av reserven verkat starkt begränsande.

Sistnämnda faktorer ha även kunnat leda till att avvägningen mellan olika områden respektive med hänsyn till arbetenas ekonomiska angelägenhet icke kunnat genomföras efter fullt rationella grunder. En annan svaghet är, att arbetsurvalet inom det framlagda programmet icke i önskvärd omfattning kunnat ske under hänsynstagande till de framtida riktlinjerna för statens ekonomiska och sociala politik och att man vid detta urval i regel icke heller kunnat taga särskild hänsyn till de speciella behov som kunna väntas framträda i ett krisläge. För att sistnämnda brister i framtiden skola kunna undanröjas fordras tydligen en planering av det allmännas ekonomiska och sociala politik på något längre sikt än som hittills varit regel. Kommissionen för ekonomisk efterkrigsplanering har för sin del funnit anledning understryka önskvärdheten av att man för framtiden på antytt sätt eftersträvar en koordination mellan den allmänna politiken och valet av sysselsättningsobjekt.

Ehuru den verkställda arbetsplaneringen sålunda icke i alla avseenden kunnat lämna resultat, som gå fria från invändningar, torde den få betraktas såsom det gynnsammaste underlag man under rådande förhållanden kun-

nat vinna för den arbetspolitik som kan bli påkallad under nästa budgetår. Planerna torde därför böra läggas till grund för denna politik och medel för deras genomförande anvisas å en allmän beredskapsstat. På vissa punkter böra de vid respektive utredningar utformade planerna därvid kompletteras med förslag avseende områden som ej direkt berörts av de verkställda inventeringarna. Å andra sidan kunde övervägas att beskära planerna med hänsyn till de av industrikommissionen i dess utlåtande i ämnet behandlade risker för otillräcklig materialförsörjning som i viss utsträckning kunna äventyra deras genomförande. Med hänsyn till ovissheten om framtiden vill jag emellertid ej tillstyrka, att så sker. Jag har därför ansett mig böra förordna, att de investeringsplaner som utformats vid de nu verkställda utredningarna godtagas i principiellt obeskuret skick vid utarbetandet av förslag till allmän beredskapsstat.

De redovisade arbetsresultaten av hittills verkställda utredningar ha haft det dubbla syftet att dels utgöra underlag för en framställning till riksdagen om anslag till av arbetslöshetspolitiska skäl eventuellt erforderliga anläggningsarbeten, dels tjäna såsom utgångspunkt för en forcerad detaljplanering av lämpliga arbeten i syfte att göra dem färdiga för omedelbart utförande. För sistnämnda ändamål har fjolårets riksdag å allmän beredskapsstat för innevarande budgetår anvisat ett anslag å 10 miljoner kronor. Den detaljplanering som påbörjats med stöd av detta anslag bör fullföljas i så snabb takt och i så stor omfattning som möjligt. Vidare böra företagas sådana inventeringar och övriga undersökningar, vilka kunna leda till en komplettering av det framlagda materialet och ge ett bättre underlag för arbetsurvalet. Kommissionen för ekonomisk efterkrigsplanering har för sin del föreslagit, att ett särskilt, ospecificerat anslag uppföres på beredskapsstaten för finansiering av sådana åtgärder som under det fortsatta utredningsarbetet kunna finnas ägnade att förbättra vår ekonomiska efterkrigsberedskap.

För det fortsatta arbete som alltså synes önskvärt fordras ett visst organisatoriskt underlag. Ett sådant är erforderligt även för den centrala administrationen av de av programmet omfattade arbetena, för den händelse det skulle visa sig erforderligt att sätta igång dessa. Arbetsuppgifterna ifråga kunna lämpligen anförtros åt ett och samma centrala organ. Förslag om en särskild investeringsberedning har framlagts av investeringsutredningen och tillstyrkts av kommissionen för ekonomisk efterkrigsplanering. Frågan torde få bli föremål för ytterligare övervägande. I avvaktan härpå bör planeringsarbetet fortgå i samma former som hittills. Skulle framdeles en särskild organisation uppbyggas för ändamålet, torde det vara lämpligast att kostnaderna för dess verksamhet bestridas från anslag å den allmänna beredskapsstaten. Förslag om uppförande å beredskapsstaten av ett sådant anslag framlägges i annat sammanhang.

Kommissionen för ekonomisk efterkrigsplanering har i anslutning till av investeringsutredningen gjorda uttalanden understrukit vikten av att det arbetsprogram, som nu kan komma att fastställas, icke binder statsmakterna, när det gäller det framtida valet mellan olika arbetsobjekt. Kommissionen

har för sin del för avsikt att inkomma med ett ytterligare utlåtande i ämnet, sedan frågan om investeringsavvägningen mellan olika områden hunnit underkastas en närmare granskning. I anslutning till vad sålunda uttalats vill jag framhålla, att uppförandet å allmän beredskapsstat av anslag till arbeten inom ramen av det totala arbetsprogrammet icke innebär en utfästelse om att företagen i händelse av arbetslöshet skola komma till stånd inom loppet av nästa budgetår. Om så blir fallet eller ej måste bli beroende av å ena sidan arbetslöshetslägets och materialförsörjningens utveckling — jag tänker härvid, bland annat, på de hinder för en mera omfattande husbyggnadsverksamhet, som brist på vissa slag av material kan erbjuda — och å andra sidan en ytterligare ekonomisk prövning utöver den som hittills medhunnits. Denna omständighet bör ej hindra, att man lägger ned kostnader på arbetenas detaljplanering. Arbetena i fråga ha nämligen utvalts så, att man i regel torde ha säkerhet för att de böra komma till stånd inom en nära framtid, även om så ej skulle påkallas av arbetslöshetspolitiska skäl.

Förslag om uppförande å allmän beredskapsstat av anslag till de olika arbeten som ingå i sysselsättningsprogrammet, sådant detta framgått ur granskningen av de framlagda investeringsplanerna inom de olika departementen, ha anmälts av vederbörande föredragande. Beträffande detaljerna i programmet och de specialproblem, som vissa anslagsfrågor resa, hänvisar jag till vad därvid anförts.

I enlighet med de principer som tillämpats vid upprättandet av tidigare av riksdagen godkända beredskapsstater ha inga anslag i detta sammanhang beräknats för avskrivningsändamål. Regleringen av de utgifter som bestridas från de å allmän beredskapsstat uppförda anslagen torde i vanlig ordning böra ske över särskilda tilläggsstater, och avskrivningsfrågorna få behandlas i anslutning därtill.

Anledning finnes emellertid att redan i detta sammanhang i korthet beröra vissa avskrivningsproblem, vilka upptagits till diskussion av investeringsutredningen närmast i anledning av olika från vattenfallsstyrelsen framförda önskemål.

Det omedelbara behovet av utbyggnader vid vattenfallsverket — och det samma gäller i viss utsträckning även statens järnvägar och telegrafverket — varierar givetvis med de ekonomiska konjunkturerna. Ansluter sig utbyggnadsverksamheten till fluktuationerna i behoven kommer den därför att verka konjunkturförstärkande. För att en dylik icke minst ur sysselsättningssynpunkt ofördelaktig utveckling skall kunna undvikas, är det uppenbarligen nödvändigt, att vattenfallsverket håller en sådan kraftreserv disponibel, att en ökad investeringsverksamhet under högkonjunkturen icke erfordras för att möta kraftbehovens anspänning. Kraftreserven kan vinnas genom att man, med föregripande av de behov som kunna väntas framträda under följande högkonjunkturer, genomför en snabbare utbyggnad av vattenkraften under lågkonjunkturerna än de då aktuella behoven påkalla. Ur vattenfallsverkets synpunkter möter en sådan investeringspolitik den invändningen, att verket be-

lastas med en överkapacitet, vars förräntning skulle kunna motivera en taxehöjning. För att undvika denna olägenhet, som återgår på kravet att verket skall visa en privatekonomiskt tillfredsställande räntabilitet, fordras att den under lågkonjunkturen tillskapade överkapaciteten hålles utanför verkets räntabilitetskalkyl till den tidpunkt då den kommer att falla inom ramen för verkets normala affärsmässiga utbyggnad. Detta kan ske på olika sätt. Under frågans förberedande behandling har diskuterats att under övergångstiden finansiera den förtida utbyggnaden över fonden för förslag till statsverket eller att i verkets kapitalbokföring upptaga den på särskilt konto såsom icke förräntningspliktig. Det har även ifrågasatts att verkställa en omedelbar avskrivning så beräknad, att den täcker förräntningen under ifrågavarande övergångstid. Jämväl andra möjligheter stå till buds.

Vid övervägande av det sålunda föreliggande spørsmålet om finansieringen av en konjunkturpolitiskt motiverad förtida utbyggnad av vattenkraften har jag funnit goda skäl tala för vattenfallsstyrelsens och investeringsutredningens ståndpunkt, att denna bör ordnas så, att de privatekonomiska förutsättningarna för räntabilitetsbedömningen och taxesättningen vid vattenfallsverket icke rubbas. Frågan om den lämpliga finansieringstekniken torde böra bli föremål för ytterligare prövning, varvid bör beaktas även möjligheten av sådana besparingar till följd av tidsförskjutningen av investeringsverksamheten till vilka jag i det följande återkommer.

Av vattenfallsstyrelsen har framhållits, att förtida investeringar kunna ge upphov till andra avskrivningsbehov än det nyss behandlade. Sålunda kan den ifrågasatta politiken leda till merkostnader av olika slag, vilka icke böra belasta verket. Även i detta fall kan en motsättning föreligga mellan resultatet av en privatekonomisk och en nationalekonomisk bedömning. Om än exempelvis en forcering av vattenkraftsutbyggnaderna under en lågkonjunktur under vissa förhållanden kan leda till en ökad ekonomisk belastning för verket, kan den dock ur allmänna ekonomiska synpunkter vara gynnsam, om den därvid anlitate arbetskraften icke eljest kunnat utnyttjas för produktiv verksamhet. Det bör vidare beaktas, att en konjunkturutmätning — såsom redan antytts — kan medföra även en privatekonomisk kostnadsbesparing. I likhet med vattenfallsstyrelsen finner jag det riktigt, att merkostnader som uppkommit genom att investeringarna av samhällsekonomiska skäl verkstälts vid en för verket ogynnsam tidpunkt böra bli föremål för avskrivning. Det synes dock uppenbart, att denna avskrivningsfråga i regel kan upptagas till prövning först i efterhand, då material föreligger för en prövning av vad tidsförskjutningen betytt ur kostnadssynpunkt. Merkostnader böra därvid vägas mot besparingar. Lämpligen torde en undersökning av hit hörande förhållanden böra ske vid den översyn av avskrivningsläget vid de olika affärsverken, som enligt min mening framdeles bör verkställas med jämna intervaller i syfte att garantera en ur olika synpunkter tillfredsställande kapitalbokföring. Förutsättningar för en sådan bokföring ha skapats genom de senaste budgetomläggningarna.

Vid anmälan av inkomstberäkningen i årets statsverksproposition angav

jag preliminärt vissa riktlinjer för den allmänna beredskapsstatens budgettekniska utformning. Jag framhöll därvid, att anslagen å denna stat måste fördelas i skilda grupper, för vilka skulle gälla i viss mån olika dispositionsregler.

Beträffande en huvuddel av arbetsprogrammet kommer det icke i fråga att anlita beredskapsanslagen annat än i händelse av en arbetslöshetskris. Kungl. Maj:ts rätt att förfoga över dessa anslag bör därför vara bunden vid förutsättningen, att en sådan kris inträtt. För den händelse beredskapsstaten i ifrågavarande del anses böra sättas i kraft, bör vidare riksdagens medgivande därtill inhämtas respektive, om riksdagen ej är samlad, krävas, att tillfälle beredes den att inom viss tid taga ställning till åtgärden.

En andra kategori arbeten på den allmänna beredskapsstaten syntes, enligt vad som anfördes i statsverkspropositionen, icke böra bindas vid så stränga förutsättningar. Under krigsåren har anläggningsverksamheten starkt begränsats med hänsyn till bristen på material och tidvis även på arbetskraft. En del av de arbeten som på grund därav icke kommit till stånd äro av förhållandevis hög angelägenhetsgrad. Dessa arbeten kunde lämpligen infogas i beredskapsstatens arbetsprogram, men det syntes riktigt, att de finge komma till stånd, så snart arbetsmarknads- och materialläget blivit mera normalt och sålunda möjliggjorde arbetenas igångsättande. För att arbetena skulle få igångsättas borde alltså icke krävas, att en arbetslöshetskris inträtt. Beredskapsanslag till sådana arbeten borde få disponeras av Kungl. Maj:tt under nu angiven förutsättning utan att riksdagens medgivande därtill inhämtades. För planeringsändamål och olika förberedande uppgifter borde anslagen i fråga omedelbart få tagas i anspråk. Det allmänna planeringsanslag, som borde uppföras på beredskapsstaten, bleve alltså icke erforderligt för dessa arbetens vidkommande.

Vid den fortsatta planläggningen av den allmänna beredskapsstaten ha synpunkterna på denna andra anslagsgrupp i viss mån förskjutits. Å ena sidan har det visat sig, att de ändamål för vilka anslagen inom gruppen närmast vore avsedda icke äro flera eller mera omfattande, än att de utan större olägenhet kunnat tillgodoses på riksstaten. Visserligen är det olämpligt att belasta riksstaten med anslag som kunna utnyttjas endast i händelse en ändring inträder i marknadsläget, men denna olägenhet blir icke särskilt framträdande, om förfarandet kan tillämpas i mycket begränsad omfattning. Och under samma förutsättning kommer uppförandet av ifrågavarande anslag på en särskild stat att i onödan försvåra överblicken över budgeten. Å andra sidan har det ansetts nödvändigt att vid sidan av arbetslöshetsanslagen på riksstaten disponera en reserv av arbetsobjekt, som kan utnyttjas vid en sådan mera begränsad försämring av arbetsmarknadsläget som icke motiverar, att den stora arbetsreserven utnyttjas, men för vilken riksstatsanslagen äro otillräckliga. Med de för den andra anslagsgruppen gällande friare dispositionsreglerna kunna anslagen till arbeten, som äro avsedda att fylla denna uppgift, hänföras till gruppen i fråga. Behovet av en möjlighet till förstärkning av de ordinarie arbetslöshetsanslagen skulle emellertid alternativt kunna

tillgodoses genom att Kungl. Maj:t erhöle rätt att intill visst sammanlagt belopp utnyttja den första anslagsgruppen på beredskapsstaten utan riksdagens hörande.

Vid övervägandet av spørsmålet om beredskapsstatens utformning har ifrågasatts att helt utesluta den andra anslagsgruppen. Den har emellertid ansetts böra bibehållas med hänsyn till att riksstatsförslaget uppgjorts med utgångspunkt från att anslagen till vissa angelägna arbeten skulle upptagas å allmän beredskapsstat för att disponeras så snart materiel- och arbetsmarknadsläget det medgäve. När den här diskuterade andra anslagsgruppen sålunda bibehållits, har det ansetts lämpligt att till gruppen hänföra även de anslag som i händelse av en mera begränsad försämring av arbetsmarknadsläget synas böra stå till Kungl. Maj:ts fria disposition; sistnämnda anslag ge nu hela gruppen dess prägel. Vid höstens budgetarbete böra emellertid de vunnna erfarenheterna beaktas och en närmare prövning ske av möjligheterna att undvika införandet på allmän beredskapsstat för ett kommande budgetår av en andra anslagsgrupp av här ifrågavarande slag utan eftersättande av de behov anslagen inom denna grupp skola tillgodose.

Vid sidan av de här nämnda båda anslagskategorierna måste man räkna med en tredje grupp anslag å den allmänna beredskapsstaten, nämligen sådana anslag vilka omedelbart och utan begränsning böra få disponeras för avsett ändamål. Dessa anslag falla samtliga utom ramen för arbetsprogrammet och hänföra sig till andra civila beredskapsändamål. Till gruppen höra i främsta rummet anslagen till åtgärder för ekonomisk efterkrigsberedskap och till bidrag till internationellt återuppbyggnadsarbete samt vidare anslagen till flyktingshjälp, överflyttning av arbetskraft, planering av allmänna arbeten, yrkesutbildning i beredskapskurser och administration av investeringsverksamheten.

När det gäller att tekniskt genomföra den här angivna uppdelningen av beredskapsanslagen i tre kategorier, har man att välja mellan att arbeta med skilda anslagstyper och att dela upp beredskapsstaten i tre skilda delstater. Övervägande skäl synas tala för valet av den senare lösningen. Den är sålunda ägnad att göra beredskapsstaten mera överskådlig och medför även i administrativt avseende icke obetydliga förenklingar. Vid sammanfattningen i en stat av de förslag som i vanlig ordning framlagts av respektive föredragande ha därför anslagen uppdelats på tre skilda delstater, betecknade allmän beredskapsstat I, II och III och bundna vid olika dispositionsförutsättningar. Av dessa delstater omfattar den *första* de anslag som omedelbart böra ställas till Kungl. Maj:ts förfogande, den *andra* de anslag som i sin helhet böra stå till förfogande, när försörjnings- och arbetsmarknadsförhållandena det medgiva, respektive om en försämring i arbetsmarknadsläget det påkallar, och dessförinnan böra få disponeras för olika förberedande åtgärder samt den *tredje* de anslag som skola vara bundna vid den dubbla förutsättningen, att en arbetslöshetskris inträtt och att riksdagens medgivande till anslagens disposition inhämtats respektive, om riksdagen ej är samlad, att riksdagen inkallas eller ändock skall sammanträda inom viss tid. Utnyttjan-

det av delstaterna II och III kan givetvis tänkas begränsat till vissa anslag eller anslagsgrupper. Särskilt med tanke på delstaten II bör detta förhållande understrykas, eftersom på denna stat sammanförts anslag med helt skilda sakliga dispositionsförutsättningar.

Anslagen å allmän beredskapsstat II och III böra vara maximerade. För anslagen å allmän beredskapsstat I böra gälla samma något friare dispositionsregler som tillämpas för anslagen å försvarsberedskapsstaten.

Som *bihang* till detta protokoll torde få fogas ett förslag till allmän beredskapsstat för budgetåret 1944/45, upprättat i enlighet med vad jag här förordat och innefattande en specifikation av de förslag om särskilda anslag på staten vilka, såsom förut omnämnts, denna dag framlagts av vederbörande föredragande (*bil. 1—16*).

Enligt det nu framlagda förslaget skulle å allmän beredskapsstat I uppföras anslag å sammanlagt 342 miljoner kronor. Å allmän beredskapsstat II och III skulle anslagssummorna bli 277 respektive 655 miljoner kronor. Sammanlagt skulle den allmänna beredskapsstatens omslutning bli 1 274 miljoner kronor.

Med åberopande av det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

*dels* godkänna det vid detta protokoll fogade förslaget till allmän beredskapsstat för budgetåret 1944/45,

*dels* bemyndiga Kungl. Maj:t att, med iakttagande av vad i det föregående anförts,

a) fastställa allmän beredskapsstat I att lämna till efter rättelse från och med den 1 juli 1944 samt att ställa de å staten uppförda anslagen till vederbörande myndigheters förfogande från och med samma tidpunkt,

b) fastställa allmän beredskapsstat II att lämna till efter rättelse från och med den 1 juli 1944 samt att *dels* från och med samma tidpunkt ställa de å staten uppförda anslagen till vederbörande myndigheters förfogande för förberedande planeringsåtgärder, *dels*, om och i den mån försörjnings- eller arbetsmarknadsläget det medger, respektive om och i den mån en försämring av arbetsmarknadsläget det påkallar, beträffande vissa anslag eller viss grupp av anslag förklara, att de må disponeras för därmed avsedda ändamål,

c) efter riksdagens hörande eller, om riksdagen ej är samlad, under förutsättning att Konungen låtit riksdagskallelse utgå eller riksdagen ändock skall inom tjugo dagar sammanträda, fastställa allmän beredskapsstat III att lämna till efter rättelse från den tidpunkt, arbetsmarknadsläget det påkallar, samt ställa de å staten uppförda anslagen till vederbörande myndigheters förfogande för därmed avsedda ändamål,

*Kungl. Maj:ts proposition nr 281.*

*dels ock medgiva, att anslag å allmän beredskapsstat I må, om riksdagen ej är samlad, överskridas under förutsättning att Konungen låtit riksdagskallelse utgå eller riksdagen ändock skall inom tjugo dagar sammanträda.*

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

*Rolf Arfwedson.*

---

*Bihang.*

FÖRSLAG

TILL

ALLMÄN BEREDSKAPSSTAT  
FÖR BUDGETÅRET  
1944/45



**Allmän beredskapsstat I.****Driftbudgeten.**

		Kronor
<i>A. Egentliga statsutgifter:</i>		
V. Socialdepartementet . . . . .	28 000 000	
VI. Finansdepartementet . . . . .	310 200 000	
VIII. Ecklesiastikdepartementet . . . . .	4 000 000	342 200 000
	<b>Summa</b>	<b>342 200 000</b>

## Specifikation till driftbudgeten.

### Egentliga statsutgifter.

#### V. Socialdepartementet.

	Kronor	Kronor
<b>B. Sociala verk och inrättningar.</b>		
Bekämpande av arbetslösheten:		
Kostnader för överflyttning av arbetskraft, <i>förslagsvis</i> .....		20 000 000
<b>G. Diverse.</b>		
Bidrag till flyktingars uppehälle, yrkesutbildning m. m., <i>förslagsvis</i> .....		8 000 000
<b>Summa</b>		<b>28 000 000</b>

#### VII. Finansdepartementet.

	Kronor	Kronor
<b>E. Diverse.</b>		
Åtgärder för ekonomisk efterkrigsberedskap, <i>förslagsvis</i> .....		100 000 000
Bidrag till internationellt återuppbyggnadsarbete, <i>förslagsvis</i> .....		200 000 000
Planering av allmänna arbeten, <i>förslagsvis</i> .....		10 000 000
Kostnader för administration av investeringsverksamheten m. m., <i>förslagsvis</i> .....		200 000
<b>Summa</b>		<b>310 200 000</b>

#### VIII. Ecklesiastikdepartementet.

	Kronor	Kronor
<b>J. Yrkesundervisningen.</b>		
Yrkesutbildning i beredskapskurser m. m., <i>förslagsvis</i>		4 000 000

**Allmän beredskapsstat II.****Driftbudgeten.**

		Kronor
<b>A. Egentliga statsutgifter:</b>		
IV. Försvarsdepartementet .....	780 000	
V. Socialdepartementet .....	45 704 700	
VI. Kommunikationsdepartementet .....	63 000 000	
IX. Jordbruksdepartementet .....	13 900 000	
X. Handelsdepartementet .....	17 000	
	<b>Summa</b>	<b>123 401 700</b>

**Kapitalbudgeten.**

		Kronor
I. Statens affärsverksfonder .....		27 635 000
II. Luftfartsfonden .....		2 700 000
III. Statens allmänna fastighetsfond .....		6 507 500
IV. Försvarsväsendets fastighetsfond .....		1 700 000
V. Statens utlåningsfonder .....		25 000 000
VI. Fonden för låneunderstöd .....		90 000 000
	<b>Summa</b>	<b>153 542 500</b>

## Specifikation till driftbudgeten.

### Egentliga statsutgifter.

#### IV. Försvarsdepartementet.

	Kronor	Kronor
<b>D. Vissa till försvaret hörande institutioner.</b>		
Sjökarteverket:		
Om- och nybyggnad av sjömättningsfartyg . . . . .		780 000

#### V. Socialdepartementet.

	Kronor	Kronor
<b>B. Sociala verk och inrättningar.</b>		
Bekämpande av arbetslösheten:		
Åtgärder för arbetsmarknadens reglering m. m.		25 000 000
Förbättrande av bostadsförhållandena m. m.:		
Bidrag till främjande av bostadsbyggande på landsbygden . . . . .	15 000 000	
Bidrag till inrättande av pensionärshem . . . . .	3 000 000	18 000 000
Tvängsarbetsanstalter, alkoholistanstalter m. m.:		
Statens alkoholistanstalt å Venngarn:		
Centraltvättstuga för personal m. m. . . . .		45 000
Fattigvård och barnavård:		
Vissa byggnadsarbeten vid Folåsa skolhem . . . . .	322 000	
Vissa byggnadsarbeten vid statens skyddshem .	337 700	659 700
Säger		<b>48 704 700</b>

	Kronor	Kronor
<b>C. Medicinalstaten samt hälso- och sjukvården.</b>		
<i>Sjukvårdsanstalterna:</i>		
Övriga, egentliga sjukvårdsanstalter:		
Bidrag till uppförande eller inrättande av tuberkulossjukvårdsanstalter .....	1 000 000	
Bidrag till byggnadsarbeten vid folksanatorierna	200 000	
Bidrag till uppförande eller inrättande av epidemisk sjukhus .....	200 000	1 400 000
Förlossningsanstalter:		
Bidrag till uppförande eller inrättande av förlossningsanstalter .....		600 000
Säger		<b>2 000 000</b>
Summa		<b>45 704 700</b>

## VI. Kommunikationsdepartementet.

	Kronor	Kronor
<b>B. Väg- och vattenbyggnadsväsendet.</b>		
<i>Vägunderhåll och vägbyggnader.</i>		
Väghållningen på landet samt i städer och stadsliknande samhällen, där kronan är väghållare:		
Nyanläggning av bygdevägar .....	8 000 000	
Nyanläggning av ödebygdevägar .....	2 500 000	
Byggande av huvudvägar .....	20 000 000	
Förbättring av bygdevägar och ödebygdevägar ..	6 000 000	36 500 000
Väghållningen i städer och stadsliknande samhällen, som äro väghållare:		
Bidrag till byggande av vägar och gator .....		10 000 000
Diverse ändamål:		
Byggande av broar .....	1 000 000	
Vissa vägbeläggningar .....	11 500 000	12 500 000
<i>Hamnar och farleder.</i>		
Bidrag till handelshamnar och farleder .....		1 000 000
<i>Vatten- och avloppsledningar.</i>		
Bidrag till anläggning av vatten- och avloppsledningar .....		3 000 000
Summa		<b>68 000 000</b>

**IX. Jordbruksdepartementet.**

	Kronor	Kronor
<b>D. Undervisningsanstalter för jordbruk och lantmannanärningar m. m.</b>		
Lägre lantbruksundervisning m. m.: Bidrag till byggnadsarbeten vid lantmanna- och lantushållsskolor .....		2 000 000
<b>G. Lantushållning i allmänhet.</b>		
Bidrag till vissa förbättringsåtgärder på jordbrukets område .....	6 000 000	
Befrämjande av landsbygdens elektrifiering .....	2 000 000	
Säger		8 000 000
<b>H. Egnahemsbildning, kolonisation och grundförbättringar m. m.</b>		
Bidrag för anläggande av gemensamma tvättinrättningar på landsbygden .....		400 000
<b>J. Skogsväsendet.</b>		
Bidrag till vissa skogsvårdsåtgärder m. m. ....		3 500 000
Summa		13 900 000

**X. Handelsdepartementet.**

	Kronor	Kronor
<b>D. Sjöfart och handel.</b>		
Lotsverket: Säkerhetsanstalter för sjöfarten.....		17 000

## Specifikation till kapitalbudgeten.

### I. Statens affärsverksfonder.

	Kronor	Kronor
<b>B. Telegrafverket.</b>		
Telefonstationsbyggnad i Gustavsberg . . . . .		270 000
Telefonstationsbyggnad i Saltsjöbaden . . . . .		25 000
Telefonstationsbyggnad i Värnamo . . . . .		315 000
Fortsatt utveckling av statens telefon- och telegraf- väsende . . . . .		300 000
		<b>910 000</b>
<b>C. Statens järnvägar.</b>		
Nya byggnader och anläggningar vid statens trafi- kerade järnvägar:		
Bangårdar:		
Spåranordningar . . . . . 2 400 000		
Tegelbackens reglering . . . . . 1 000 000	3 400 000	
Dubbelspårsbyggnader och linjeomläggningar:		
Fortsatt anläggning av dubbelspår . 1 500 000		
Ny tunnel mellan Tomtebodas och Hagalund . . . . . 1 000 000	2 500 000	
Fortlöpande förstärkning av spåröverbyggnaden:		
Diverse åtgärder för spår förstärkning . . . . .	1 000 000	
Husbyggnader:		
Bostadshus . . . . .	100 000	
Anläggningar vid huvudverkstäder:		
Ny marketenterbyggnad i Notviken . . . . .	150 000	
Elektrifiering:		
Förberedande arbeten för elektrifie- ring av ostkustbanan med bilinjer 5 000 000		
Förberedande arbeten för elektrifie- ring av linjen Uddevalla—Ström- stad med Smedberg—Lysekil . . . . 1 500 000	6 500 000	13 650 000
Rullande materiel . . . . .		12 000 000
Ersättningsanskaffningar och förnyelsearbeten . . . .		1 000 000
		<b>26 650 000</b>
<b>E. Domänverket.</b>		
Ekonomibyggnader vid ungdomsanstalten å Skenäs och vårdanstalten å Hall . . . . .		<b>75 000</b>
<b>Summa</b>		<b>27 685 000</b>

**II. Luftfartsfonden.**

	Kronor	Kronor
<b>Kommunikationsdepartementet:</b>		
Byggnad och förbättring av flygplatser . . . . .		<b>2 700 000</b>

**III. Statens allmänna fastighetsfond.**

	Kronor	Kronor
<b>Justitiedepartementet:</b>		
Nya bostadshus m. m. vid vårdanstalten å Hall . . . . .		162 000
<b>Socialdepartementet:</b>		
Vissa byggnadsarbeten m. m. vid Sundby sjukhus vid Strängnäs . . . . .	120 000	
Renovering av paviljong vid S:t Lars sjukhus i Lund . . . . .	250 000	
Renovering och ombyggnad av ekonomibyggnaden vid S:t Jörgens sjukhus i Göteborg . . . . .	560 000	
Utvidgning av Furunäsets sjukhus vid Piteå . . . . .	1 000 000	
Vissa byggnadsarbeten vid statens sinnessjukhus . . . . .	233 000	2 163 000
<b>Kommunikationsdepartementet:</b>		
Om- och tillbyggnad av fastigheten nr 1 i kvarteret Lejonet i Stockholm . . . . .	400 000	
Ökade lokaler för länsstyrelsen i Jönköpings län . . . . .	450 000	
Tillbyggnader till landsstatshuset i Malmö . . . . .	850 000	
Nybyggnad för lantmäterikontor och vattendomstol i kvarteret Palmen i Vänersborg . . . . .	290 000	
Tillbyggnad till landsstatshuset i Mariestad . . . . .	780 000	2 770 000
<b>Ecklesiastikdepartementet:</b>		
Om- och tillbyggnad av huvudpolikliniken vid akademiska sjukhuset i Uppsala . . . . .	132 500	
Förvärv av mark till institutionen för ärftlighetsforskning vid Lunds universitet . . . . .	80 000	
Nybyggnad för bibliotek m. m. vid Chalmers tekniska högskola . . . . .	1 000 000	1 212 500
<b>Handelsdepartementet:</b>		
Säkerhetsanstalter för sjöfarten . . . . .		200 000
<b>Summa</b>		<b>6 507 500</b>

**IV. Försvarsväsendets fastighetsfond.**

	Kronor	Kronor
<b>Flygförvaltningens delfond:</b>		
Markförvärv för flygfält .....		<b>1 700 000</b>

**V. Statens utlåningsfonder.**

	Kronor	Kronor
<b>Socialdepartementet:</b>		
Lånefonden för bostadsförsörjning för mindre be- medlade, barnrika familjer .....	15 000 000	
Lånefonden för främjande av bostadsbyggande på landsbygden .....	8 000 000	<b>23 000 000</b>
<b>Jordbruksdepartementet:</b>		
Gödselvärdslånefonden .....		2 000 000
Summa		<b>25 000 000</b>

**VI. Fonden för låneunderstöd.**

	Kronor	Kronor
<b>Socialdepartementet:</b>		
Tertiärlån till viss bostadsbyggnadsverksamhet .	80 000 000	
Tillägglån till viss bostadsbyggnadsverksamhet.	3 000 000	
Lån för uppförande och förbättring av lantarbe- tarbostäder .....	2 000 000	
Lån för bostadsförbättringsverksamhet .....	5 000 000	<b>90 000 000</b>
Summa		<b>90 000 000</b>



**Allmän beredskapsstat III.****Driftbudgeten.**

		Kronor
<b>A. Egentliga statsutgifter:</b>		
V. Socialdepartementet . . . . .	233 586 500	
VI. Kommunikationsdepartementet . . . . .	143 501 000	
VIII. Ecklesiastikdepartementet . . . . .	20 141 000	
IX. Jordbruksdepartementet . . . . .	31 493 000	
X. Handelsdepartementet . . . . .	3 349 000	
	<b>Summa</b>	<b>432 070 500</b>

**Kapitalbudgeten.**

		Kronor
I. Statens affärsverksfonder . . . . .		128 720 000
III. Statens allmänna fastighetsfond . . . . .		7 647 500
IV. Försvarsväsendets fastighetsfond . . . . .		12 758 000
V. Statens utlåningsfonder . . . . .		31 300 000
VI. Fonden för låneunderstöd . . . . .		41 020 000
VII. Fonden för förlag till statsverket . . . . .		500 000
VIII. Diverse kapitalfonder . . . . .		1 400 000
	<b>Summa</b>	<b>223 345 500</b>

## Specifikation till driftbudgeten.

### Egentliga statsutgifter.

#### V. Socialdepartementet.

	Kronor	Kronor
<b>B. Sociala verk och inrättningar.</b>		
Bekämpande av arbetslösheten:		
Åtgärder för arbetsmarknadens reglering m. m. . .		200 000 000
Förbättrande av bostadsförhållanden m. m.:		
Bidrag till främjande av bostadsbyggande på landsbygden . . . . .	20 000 000	
Bidrag till inrättande av pensionärshem . . . . .	12 000 000	
Bidrag till anordnande av allmänna samlingslokaler . . . . .	1 000 000	33 000 000
Blindvård:		
Bidrag till uppförande av hem för blinda barn i förskolåldern . . . . .		72 000
Fattigvård och barnavård:		
Vissa byggnadsarbeten vid statens skyddshem . .		114 500
Säger		<b>233 186 500</b>
<b>C. Medicinalstaten samt hälso- och sjukvården.</b>		
<i>Sjukvårdsanstalterna.</i>		
Sinnessjukvårdsanstalter:		
Bidrag till uppförande, inrättande eller inlösen av vårdhem för lättskötta sinnessjuka . . . . .		300 000
Övriga egentliga sjukvårdsanstalter:		
Bidrag till uppförande m. m. av hem för kroniskt sjuka . . . . .		100 000
Säger		<b>400 000</b>
<b>Summa</b>		<b>233 586 500</b>

## VI. Kommunikationsdepartementet.

	Kronor	Kronor
<b>B. Väg- och vattenbyggnadsväsendet.</b>		
<i>Väghållning och vägbyggnader.</i>		
Väghållningen på landet samt i städer och stadsliknande samhällen, där kronan är väghållare:		
Nyanläggning av bygdevägar . . . . .	16 000 000	
Nyanläggning av ödebygdevägar . . . . .	6 000 000	
Byggande av huvudvägar . . . . .	38 000 000	
Förbättring av bygdevägar och ödebygdevägar	12 500 000	72 500 000
Väghållningen i städer och stadsliknande samhällen, som äro väghållare:		
Bidrag till byggande av vägar och gator . . . . .		22 000 000
Enskild väghållning:		
Bidrag till byggande av enskilda vägar . . . . .		3 000 000
Diverse ändamål:		
Stensättning av vägar och gator . . . . .	5 800 000	
Byggande av broar . . . . .	2 100 000	
Vissa vägbeläggningar . . . . .	6 400 000	14 300 000
		111 800 000
<i>Hamnar och farleder.</i>		
Bidrag till handelshamnar och farleder . . . . .		9 000 000
Utvidgning och förbättring av statens fiskehamnar och farleder . . . . .		1 700 000
Bidrag till byggande och underhåll av statsunderstödda fiskehamnar . . . . .		3 500 000
		14 200 000
<i>Vatten- och avloppsledningar.</i>		
Bidrag till anläggning av vatten- och avloppsledningar . . . . .		17 000 000
Säger		143 000 000
<b>D. Byggnadsväsendet.</b>		
Underhåll av vissa historiska byggnader m. m. . . .		150 000
Istandsättning av uthyrningsfastigheter vid Drottningholms slott . . . . .		218 000
Vissa byggnadsarbeten å Gripsholms slott . . . . .		99 000
Vissa byggnadsarbeten å Ulriksdals slott . . . . .		34 000
Säger		501 000
Summa		143 501 000

## VIII. Ecklesiastikdepartementet.

	Kronor	Kronor
<b>C. Kyrkliga ändamål.</b>		
Domkapitlen och stiftsnämnderna: Uppförande av domkapitelshus i Växjö.....		120 000
<b>D. Akademier m. m.</b>		
Akademien för de fria konsterna med konsthögskolan: Bidrag till vissa reparationsarbeten m. m. ....		21 000
<b>J. Yrkesundervisningen.</b>		
Yrkesutbildning i kurser för arbetslösa.....		20 000 000
Summa		20 141 000

## IX. Jordbruksdepartementet.

	Kronor	Kronor
<b>D. Undervisningsanstalter för jordbruk och lantmannanärningar m. m.</b>		
Lantbrukshögskolan: Byggnadsarbeten .....		208 000
Alnarps lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitut: Byggnadsarbeten .....		860 000
Lägre lantbruksundervisning m. m.: Bidrag till byggnadsarbeten vid lantmanna- och lantushållsskolor .....		2 200 000
Säger		3 268 000
<b>E. Hästavel- och boskapsskötsel m. m.</b>		
Statens hingstdepåer och stuteri: Byggnadsarbeten .....		25 000
<b>G. Lantushållning i allmänhet.</b>		
Bidrag till vissa förbättringsåtgärder på jordbrukets område .....		18 000 000
Befrämjande av landsbygdens elektrifiering .....		4 000 000
Säger		22 000 000
<b>H. Egnahemsbildning, kolonisation och grundförbättringar m. m.</b>		
Egnahemsbildning: Byggande av odlingsvägar .....		900 000
Bidrag för anläggande av gemensamma tvättinrättningar på landsbygden .....		800 000
Säger		1 700 000

	Kronor	Kronor
<b>J. Skogsväsendet.</b>		
Bidrag till vissa skogsvårdsåtgärder m. m. ....		3 500 000
Bidrag till byggande av cykelstigar .....		1 000 000
Säger		<b>4 500 000</b>
Summa		<b>31 493 000</b>

**X. Handelsdepartementet.**

	Kronor	Kronor
<b>D. Sjöfart och handel.</b>		
Lotsverket:		
Säkerhetsanstalter för sjöfarten .....		349 000
<b>F. Diverse.</b>		
Avsättning till fonden för idrottens främjande ....		1 500 000
Avsättning till fonden för friluftslivets främjande..		1 500 000
Säger		<b>3 000 000</b>
Summa		<b>3 349 000</b>

## Specifikation till kapitalbudgeten.

### I. Statens affärsverksfonder.

	Kronor	Kronor
<b>A. Postverket.</b>		
Posthusbyggnad i Äppelviken i Stockholm . . . . .		750 000
Om- och tillbyggnad av posthuset i Linköping . . . . .		200 000
Posthusbyggnad i Huskvarna . . . . .		375 000
Posthusbyggnad i Skellefteå . . . . .		875 000
Posthusbyggnad i Storuman . . . . .		180 000
Ombyggnad av posthuset i Luleå . . . . .		180 000
Ersättningsanskaffningar och förnyelsearbeten . . . . .		1 000 000
		<b>3 560 000</b>
<b>B. Telegrafverket.</b>		
Telefonstationsbyggnad i Viggbyholm . . . . .		110 000
Telefonstationsbyggnad i Enköping . . . . .		315 000
Telefonstationsbyggnad i Katrineholm . . . . .		360 000
Telefonstationsbyggnad i Borgholm . . . . .		300 000
Telefon- och överdragsstationsbyggnad i Vimmerby		315 000
Tillbyggnad av telegrafverkets stationsfastighet i		
Västervik . . . . .		225 000
Telefonstationsbyggnad i Ystad . . . . .		440 000
Telefonstationsbyggnad i Klippan . . . . .		475 000
Telefonstationsbyggnad i Skara . . . . .		425 000
Telefonstationsbyggnad i Hagfors . . . . .		370 000
Telefonstationsbyggnad i Sunne . . . . .		300 000
Telefonstationsbyggnad i Arboga . . . . .		310 000
Tillbyggnad av telegrafverkets stationsfastighet i		
Ljusdal . . . . .		100 000
Telefonstationsbyggnad i Sollefteå . . . . .		375 000
Tillbyggnad av kontorsbyggnad i Nynäshamn . . . . .		500 000
Förråds-, garage- och verkstadsbyggnad i Norr-		
köping . . . . .		420 000
Förråds-, garage- och verkstadsbyggnad i Örebro . . . . .		420 000
Förråds-, garage- och verkstadsbyggnad i Gävle . . . . .		420 000
Förråds- och kontorsbyggnad i Västanfors . . . . .		260 000
Fortsatt utveckling av statens telefon- och telegraf-		
väsende . . . . .		3 800 000
Ersättningsanskaffningar och förnyelsearbeten . . . . .		4 000 000
		<b>14 240 000</b>
<b>C. Statens järnvägar.</b>		
Nya byggnader och anläggningar vid statens trafi-		
kerade järnvägar:		
Bangårdar:		
Spåranordningar . . . . .	3 200 000	
Gångbroar och gångtunnlar . . . . .	1 500 000	
Vissa bangårdsarbeten . . . . .	1 400 000	
	<b>6 100 000</b>	

	Kronor	Kronor
<b>Dubbelspårbyggnader och linjeomläggningar:</b>		
Fortsatt anläggning av dubbel- spår .....	21 500 000	
Linjeomläggningar .....	3 475 000	
Anordnande av nya grusgropar ...	350 000	
	25 325 000	
<b>Fortlöpande förstärkning av spåröverbyggnaden:</b>		
Diverse åtgärder för spår förstärkning .....	1 000 000	
Skenfria vägkorsningar m. m. ....	200 000	
<b>Husbyggnader:</b>		
Stationshus m. m. ....	7 400 000	
Telefonanläggningar och kabelarbeten .....	1 200 000	
Anläggningar för elektrisk tågdrift .....	3 625 000	
<b>Anläggningar vid huvudverkstäder:</b>		
Magasinsbyggnad i Örebro .....	225 000	
Tillbyggnad av vagnverkstaden i Bollnäs .....	100 000	325 000
<b>Elektrifiering:</b>		
Elektrifiering av linjen Lund—Käv- linge—Landskrona med Lands- krona—Billeberga .....	6 000 000	
Elektrifiering av linjen Varberg— Borås—Herrljunga—Uddevalla .	12 000 000	18 000 000
Försvarsberedskap vid statens järnvägar .....	3 750 000	
Dispositionsanslag för oförutsedda och mindre arbeten .....	500 000	67 425 000
Rullande materiel .....		23 000 000
<b>Automobiltrafik:</b>		
Garage- och verkstadsbyggnader .....		1 210 000
Ersättningsanskaffningar och förnyelsearbeten ....		5 285 000
		<b>96 920 000</b>
 <b>D. Statens vattenfallsverk.</b>  		
<b>Kraftverken:</b>		
Kraftstation vid Forsmoforsen .....	5 000 000	
Kraftstation vid Hölleforsen .....	3 000 000	
Ett tredje maskinaggregat vid Stads- forsens kraftstation .....	2 000 000	
Mindre utvidgningar av förefintliga kraftstationsanläggningar och min- dre regleringsföretag m. m. ....	1 000 000	11 000 000
Distributionsanläggningar och därmed samman- hängande arbeten vid statens kraftverk .....	3 000 000	14 000 000
		<b>14 000 000</b>
<b>Summa</b>		<b>128 720 000</b>

## III. Statens allmänna fastighetsfond.

	Kronor	Kronor
<b>Justitiedepartementet:</b>		
Verkstadslokal vid kronohäktet i Ystad . . . . .	32 000	
Gymnastik- och skolbyggnad vid ungdomsanstalten å Skenäs . . . . .	82 500	
Värmeledningsanläggning m. m. vid kronohäktet i Sundsvall . . . . .	72 000	
Värmeledningsanläggning vid rannsakningshäktet i Hudiksvall . . . . .	64 000	
Värmeledningsanläggning vid rannsakningshäktet i Visby . . . . .	45 000	295 500
<b>Socialdepartementet:</b>		
Uppförande av specialpaviljong vid Sundby sjukhus vid Strängnäs . . . . .	1 380 000	
Utvidgning och förbättring av vattenverket vid S:ta Gertruds sjukhus i Västervik . . . . .	63 000	
Uppförande av ny paviljong för kvinnor vid Vipeholms sjukhus i Lund . . . . .	880 000	
Vissa byggnadsarbeten vid statens sinnessjukhus	92 000	
Uppförande av läkarbostäder vid statens sinnessjukhus . . . . .	200 000	2 615 000
<b>Kommunikationsdepartementet:</b>		
Tillbyggnad av landsstatshuset i Göteborg . . . . .	590 000	
Nybyggnad för länsstyrelsen i Älvsborgs län . . . . .	290 000	
Lantmäterikontorsbyggnad i Mariestad . . . . .	325 000	
Uppförande av grovlaboratorium m. m. vid statens väginstitut . . . . .	60 000	1 265 000
<b>Finansdepartementet:</b>		
Vissa byggnadsarbeten vid tullverkets gränsbevakning . . . . .		120 000
<b>Ecklesiastikdepartementet:</b>		
Ombyggnadsarbeten vid kungl. biblioteket . . . . .	440 000	
Ombyggnads- och installationsarbeten i byggnaden för kemiska institutionen vid universitetet i Uppsala . . . . .	140 000	
Nybyggnad för fysiologiska institutionen vid universitetet i Lund . . . . .	785 000	
Nybyggnad för institutionen för ärftlighetsforskning vid Lunds universitet . . . . .	360 000	
Nybyggnad för bakteriologiska institutionen vid universitetet i Lund . . . . .	525 000	
Ändrings- och reparationsarbeten i byggnaden för kemiska institutionen vid Chalmers tekniska högskola . . . . .	63 000	
Vissa ändrings- och reparationsarbeten vid folkskoleseminariet i Uppsala . . . . .	45 000	2 358 000

	Kronor	Kronor
<b>Jordbruksdepartementet:</b>		
Byggnadsarbeten vid statens växtskyddsanstalt.		70 000
<b>Handelsdepartementet:</b>		
Säkerhetsanstalter för sjöfarten .....		924 000
Summa		<b>7 647 500</b>

#### IV. Försvarsväsendets fastighetsfond.

	Kronor	Kronor
<b>Arméförvaltningens delfond:</b>		
Vissa investeringsarbeten för armén .....		5 475 000
<b>Marinförvaltningens delfond:</b>		
Vissa investeringsarbeten för marinen.....		4 037 000
<b>Flygförvaltningens delfond:</b>		
Vissa investeringsarbeten för flygvapnet .....		3 246 000
Summa		<b>12 758 000</b>

#### V. Statens utlåningsfonder.

	Kronor	Kronor
<b>Socialdepartementet:</b>		
Lånefonden för bostadsförsörjning för mindre bemedlade, barnrika familjer .....	15 000 000	
Lånefonden för främjande av bostadsbyggande på landsbygden .....	10 000 000	25 000 000
<b>Jordbruksdepartementet:</b>		
Gödselvärdslånefonden .....	3 000 000	
Frukt- och potatislagerhusfonden .....	800 000	
Spannmålslagerhusfonden .....	500 000	
Egnahemslånefonden .....	2 000 000	6 300 000
Summa		<b>31 800 000</b>

**VI. Fonden för låneunderstöd.**

	Kronor	Kronor
<b>Socialdepartementet:</b>		
Tertiärlån till viss bostadsbyggnadsverksamhet .	20 000 000	
Tillägglån till viss bostadsbyggnadsverksamhet .	9 000 000	
Lån för uppförande och förbättring av lantarbetar- bostäder.....	3 000 000	
Lån för bostadsförbättringsverksamhet .....	7 000 000	
Lån för anordnande av allmänna samlingslokaler	2 000 000	41 000 000
<b>Ecklesiastikdepartementet:</b>		
Lån till August Abrahamsons stiftelse för slöjd- lärarutbildning för vissa ombyggnadsarbeten .		20 000
Summa		<b>41 020 000</b>

**VII. Fonden för förlag till statsverket.**

	Kronor	Kronor
<b>Kommunikationsdepartementet:</b>		
Förlag för väg- och vattenbyggnadsväsendets för- rådsfond .....		500 000

**VIII. Diverse kapitalfonder.**

	Kronor	Kronor
<b>Jordbruksdepartementet:</b>		
Nybyggnad för statens reproduktionsanstalt ...		1 400 000

## Bilaga 1.

**Egentliga statsutgifter.****Fjärde huvudtiteln.**

*Utdrag av protokollet över försvarsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 12 maj 1944.*

**Närvarande:**

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WIGFORSS, SKÖLD, ERIKSSON, QUENSEL, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ, ROSANDER, GJÖRES, EWERLÖF, RUBBESTAD.

Chefen för försvarsdepartementet, statsrådet Sköld, anmäler härefter under försvarsdepartementets handläggning hörande ärende angående egentliga statsutgifter å allmän beredskapsstat för budgetåret 1944/45 samt anför därvid följande.

**D. Vissa till försvaret hörande institutioner.**

[1.] **Sjökarteverket: Om- och nybyggnad av sjömättingsfartyg.** I en till styrelsen för sjökarteverket ställd, av styrelsen såsom egen framställning överlämnad skrivelse rörande verkets medelsbehov för budgetåret 1942/43 framhöll *chefen för sjökarteverket* rörande ersättningsbyggnad av kustmättingsfartyg bland annat följande.

Vid fastställandet år 1936 av sjökarteverkets nuvarande organisation hade räknats med ett behov av sex kustmättingsfartyg med plats för cirka 22 s. k. mättingsenheter. Med mättingsenhet förstodes en mättingsbåt med mättingsförrättare och fyra man. Vid tidpunkten för organisationens fastställande hade funnits sex för kustmätning användbara fartyg med plats för 21 mättingsenheter. Av dessa hade emellertid två med plats för vardera fyra mättingsenheter 1938 respektive 1941 blivit utrangerade. Ett tredje kustmättingsfartyg, Svalan, vore byggt 1881 och motsvarade icke längre på något sätt de krav, som borde ställas på ett dylikt fartyg.

Frågan om ersättningsbyggnad av kustmättingsfartyg hade behandlats i ett flertal sammanhang, bland annat i utredningar av chefen för sjökarteverket.

verket 1926, av sjökarteverkskommittéer 1928, av styrelsen för sjökarteverket 1930 samt av statens organisationsnämnd 1931. I samtliga dessa utredningar hade såsom en förutsättning för sjökarteverkets verksamhet framhållits nödvändigheten av att verkets fartygsbestånd vidmakthölles och ökades. I sfället hade emellertid fartygsbeståndet på senare år minskats så att numera endast fyra fartyg med plats för tillhoppa tretton mätningsenheter stode till förfogande för kustmätning. Här kunde visserligen tänkas den invändningen: dels att 1939 års riksdag beviljat medel till byggande av ett nytt utsjölodningsfartyg, Gustaf af Klint, dels att kanonbåten Svensksund enligt förslag i annat sammanhang vore avsedd att överföras från marinen till sjökarteverket. Vad förstnämnda fartyg beträffade vore emellertid att observera, att fartyget konstruerats med tanke på att utföra utsjölodning, sålunda en helt annan uppgift än kustmätning, för vilket senare ändamål fartyget icke lämpade sig. Beträffande Svensksund erfordrades detta fartyg efter föreslagna överflyttning till sjökarteverket mer än väl för samma uppgifter, som det tidigare haft i marinens tjänst, nämligen militärsjömätningar. Dessa båda fartyg hade sålunda intet inflytande på bedömande av frågan angående ersättningsbyggnad för kustmätningsfartyg. Ytterligare en invändning kunde måhända tänkas, nämligen att bristen på kustmätningsfartyg skulle kunna motverkas genom användande av s. k. landförläggningar. Beträffande dylika landförläggningar borde emellertid framhållas, att systemet i de flesta fall måste betraktas såsom en otillfredsställande lösning, som i allmänhet gäve sämre arbetseffekt än då mätningsenheterna vore förlagda ombord å ett logementsfartyg, vilket vid behov lätt kunde ombaseras. Systemet med landförläggning bleve i regel även mera oekonomiskt.

I skrivelse rörande sjökarteverkets anslagsäskanden för budgetåret 1943/44 anförde chefen för sjökarteverket bland annat följande.

I annat sammanhang hade omförmäls, att två fartyg utranterats åren 1938 och 1941 utan att ersättning för desamma erhållits. Av nu befintliga fartyg hade år 1942 varit övervägande att föreslå sjömättingsfartyget Svalan, byggt 1881, till utrantering. I samband med en i juli 1942 företagen besiktning av detta fartyg hade även undersökts möjligheterna för en iständsättning av detsamma. Ett i samband därmed uppgjort förslag innebure i stort sett dels vissa ofrånkomliga reparationer av skrov och maskinanläggning, dels ett likaledes nödvändigt anordnande av förbättrade förläggningsförhållanden för underofficerare och manskap. Till undvikande av missförstånd beträffande frågan om förläggningsförhållandena borde framhållas, att förslaget endast avsåge att söka tillfredsställa de mest blygsamma sanitära m. fl. fordringar, exempelvis anordnande av ett tvättrum för manskap, vilket nu saknades, inbyggande av ankarkättingarna i en trumma (de löpte nu oskyddade genom manskapets förläggningsplats), anordnande av ett förrådsrum, bättre hytter för underofficerare m. m. För utarbetande av detta förslag hade anlåtats sakkunnig arbetskraft, som utfört erforderliga detaljberäkningar och kostnadskalkyler. Förslagets genomförande hade beräknats betinga en sammanlagd kostnad av omkring 200 000 kronor, varigenom fartygets livslängd skulle ökas med omkring tio år. Vid ett bedömande av denna fråga borde uppmärksammas, att ett eventuellt beslut att iständsätta Svalan ingalunda finge betraktas såsom ett alternativ till frågan om nytt kustmätningsfartyg. Ifrågavarande båda fartyg vore icke jämförbara, enär Svalan i främsta rummet vore avsedd för utsjölodning, även om fartyget vid behov, ehuru med mindre fördel, kunde användas vid s. k. kustmätning.

Med stöd av det anförda hemställdes, dels att 750 000 kronor, utgörande hälften av den beräknade kostnaden för ett nytt kustmätningsfartyg, dels 200 000 kronor för iståndsättning av sjömätningsfartyget Svalan måtte ställas till sjökarteverkets förfogande för budgetåret 1943/44.

Framställningen föranledde emellertid icke någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

Av sjökarteverkets skrivelse rörande medelsbehoven för budgetåret 1944/45 inhämtas i förevarande hänseende bland annat följande.

Ehuru såsom tidigare framhållits behov föreläge av nytt kustmätningsfartyg för åtta mätningsenheter hade med hänsyn till försörjningsläget även andra utvägar till frågans lösning prövats. Det vore sålunda i nuvarande situation tänkbart att i stället för det tidigare föreslagna fartyget för åtta mätningsenheter bygga ett fartyg för allenas fyra mätningsenheter, vilket i så fall borde dimensioneras så att det kunde passera Göta kanal. Härigenom vunnas dels ytterligare en reduktion av kostnaderna och en minskad åtgång av järn, enär ett dylikt fartyg kunde byggas enligt bestämmelserna för så kallad kustfart, dels att fartyget vid behov kunde användas för mätningar i insjöarna. Vidare borde uppställas som villkor att bostadsinredningen skulle tillfredsställa rimliga nutida fordringar, att nödiga verkstadsutrymmen skulle finnas samt att en mätningsbåt av största storleken skulle kunna tillfälligt lyftas för översyn eller reparation. Ritning och specifikation till ett dylikt fartyg hade utarbetats. Totalkostnaden inklusive utredning, nautisk utrustning, ritningar m. m. uppginge till 580 000 kronor och borde fördelas på två budgetår.

Med tanke på rådande plåtknapphet hade även undersökts möjligheterna att bygga fartyg av trä eller betong. Slutligen hade undersökts i vad mån kostnaderna influerades genom att bygga fartyget utan eget framdrivningsmaskineri, i vilket fall förutsatts, att alla förflyttningar måste göras genom bogsering. Resultatet av undersökningen hade emellertid utvisat, att ett fartyg av betong eller trä, dimensionerat för Göta kanal, icke kunde rymma fyra mätningsenheter. Anskaffningskostnad per mätningsenhet bleve för järnfartyg lägre än för träfartyg, sannolikt även lägre än för betongfartyg. Underhållskostnaden för betong- och träfartyg bleve i gynnsammaste fall något lägre, men samtidigt föreläge risk (bräckage och röta) att den kunde bli avsevärt högre än för järnfartyg. Ett fartyg utan eget framdrivningsmaskineri innebure möjligen reducerade kostnader men i alla andra hänseenden avsevärda olägenheter.

Av det sagda syntes utan tvekan kunna dragas den slutsatsen, att om hänsyn togs till alla på frågan inverkan omständigheter ett järnfartyg med eget framdrivningsmaskineri borde förordas. Erforderlig järnmängd för ett dylikt fartyg understeg 100 ton, varför frågan om dess byggande knappast kunde påverkas av knapphet å järn.

I anslutning till det anförda borde emellertid erinras om att å ett dylikt fartyg endast kunde förläggas fyra mätningsenheter. Enligt tidigare utredningar angående ersättningsbyggnad av kustmätningsfartyg erfordrades dock för närvarande utrymme för åtta mätningsenheter. Härav följde, att förut begärt fartyg om åtta mätningsenheter, trots därmed förenade olägenheter, borde ersättas med två fartyg om fyra mätningsenheter. Av statsfinansiella skäl ansåge sig verket för närvarande endast kunna hemställa om anvisande av medel för byggande av ett dylikt fartyg.

Enär verkets tidigare framförda äskande avseende 200 000 kronor för iståndsättande av sjömätningsfartyget Svalan icke föranlett någon Kungl. Maj:ts åtgärd och behovet alltjämt kvarstode i full utsträckning hemställdes, att följande belopp måtte upptagas för budgetåret 1944/45, nämligen

Hälften av den beräknade kostnaden (580 000:—) för byg-	
gande av ett nytt kustmättingsfartyg . . . . .	kronor 290 000
För iståndsättande av sjömättingsfartyget Svalan . . . . .	» 200 000
	Summa kronor 490 000.

Framställningen har icke föranlett någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

Sedan från försvarsdepartementet till investeringsutredningen överlämnats uppgifter angående byggnadsarbeten m. m. inom försvarsväsendet, vilka varit under övervägande inom departementet men för vilka medel icke kunnat inrymmas i 1944 års statsverksproposition, har *investeringsutredningen* i investeringsreserven för budgetåret 1944/45 medtagit om- och nybyggnad av sjömättingsfartyg för sjökarteverket för en kostnad av 780 000 kronor.

*Departements-  
chefen.*

Med sjömätning avses främst kartläggning av kuster och angränsande vattenområden, varvid vattnets djup och bottenlagrets beskaffenhet noggrant undersökas genom lodning. Vid denna s. k. kustmätning användas kustmättingsfartyg, vilka tjänstgöra såsom logementsfartyg för ett antal arbetsgrupper (mättingsenheter). Det egentliga mättningsarbetet sker från särskilda för ändamålet medförda motorbåtar, en för varje mättningsenhet. Förutom kustmätning utföres även s. k. utsjölodning, vilken äger rum längre ut till sjöss och utföres från själva mättningsfartyget. Slutligen ingå i sjömättningsarbetet även s. k. militärsjömätningar, varmed avses mätningar som sammanhånga med militärledssystemet. För detta ändamål erfordras fartyg av annan konstruktion än kustmättningsfartygen.

Den föreliggande utredningen giver klart vid handen, att sjökarteverkets fartygsbestånd för närvarande icke kan anses tillfredsställande. Sålunda ha under senare år två äldre fartyg måst utrangeras utan att ersättning erhöles. Visserligen har 1939 års riksdag beviljat medel för byggande av nytt utsjölodningsfartyg, Gustaf af Klint, vilket numera tagits i bruk, varjämte kanonbåten Svensksund, som underkastats en genomgripande reparation, överförts till sjökarteverket för att användas för militärsjömätningar. De utrangerade fartygen voro emellertid avsedda för kustmätning, och för dylik mätning har någon ersättning icke erhöles. Från sjökarteverkets sida har vid upprepade tillfällen hemställts om ersättningsbyggnad av ett kustmättningsfartyg med plats för åtta mättningsenheter samt reparation av det äldsta nu nyttjade fartyget, Svalan. Med hänsyn till de beräknade avsevärda kostnaderna, 1 500 000 kronor respektive 200 000 kronor, ha emellertid de ifrågasatta åtgärderna tills vidare icke kommit till utförande. För nästkommande budgetår har sjökarteverket, med hänsyn till tidsläget, ansett sig kunna föreslå nybyggnad av ett mindre fartyg, avsett för fyra mättningsenheter och kostnadsberäknat till 580 000 kronor, under förutsättning att den förut äskade reparationen av Svalan komme till stånd. Ehuru starka skäl anförts till stöd för dessa förslag, har jag hittills icke ansett mig kunna tillstyrka, att medel beräknas för ändamålet, främst med tanke på svårigheterna att bestrida kostnaderna inom femårsplanens kostnadsram.

Sedan investeringsutredningen numera funnit arbetena med byggandet av nytt sjömättningsfartyg och reparation av ett äldre dylikt fartyg lämpliga att medtagas i investeringsreserven för nästa budgetår, torde emellertid frågan böra upptagas till förnyad prövning.

Vad till en början angår spørsmålet om byggandet av nytt kustmättningsfartyg, vill jag tillstyrka, att det mindre, för fyra mättningsenheter avsedda fartyget medtages i investeringsreserven för nästa budgetår. Även om verkets hela behov icke därigenom bliver tillgodosett, ernås dock en uppenbar förbättring genom fartygets tillkomst. Den av chefen för sjökarteverket utförda undersökningen rörande möjligheten att bygga fartyget av trä eller betong i stället för av järnplåt får anses ha utvisat, att ett järnfartyg i längden ställer sig mest ekonomiskt.

Vid framläggande av förslag om byggande av det mindre fartyget har sjökarteverket utgått ifrån, att medel jämväl skola anvisas för reparation av kustmättningsfartyget Svalan. Kostnaderna för reparationen ha beräknats till 200 000 kronor, och en ytterligare livslängd av minst tio år har förutsatts. Vägande skäl kunna anföras både för och emot detta förslag. Mot detsamma talar, att kostnaderna synas höga med tanke på att fartyget likväl kan komma att utrangeras inom en relativt nära framtid. Härtill kommer att kostnaderna för en dylik reparation alltid äro svåra att i förväg exakt uppskatta. I detta fall har emellertid under hand meddelats, att beräkningarna äro så omsorgsfullt utförda, att ett överskridande av beloppet 200 000 kronor icke synes behöva befaras.

För reparationen talar, att åtgärden ställer sig fördelaktig ur materialsynpunkt. Enligt uppgift från sjökarteverket torde fartyget vidare efter en dylik reparation bliva väl lämpat för sin uppgift. I gynnsamt fall lärer även kunna räknas med att fartyget kommer att kunna användas längre tid än vad man ansett sig berättigad att kalkylera med. I varje fall torde en ytterligare ersättningsbyggnad, därest reparationen kommer till stånd, kunna uppskjutas på obestämd tid.

Med hänsynstagande till de på frågan inverkan faktorer, som för närvarande kunna bedömas, finner jag mig för egen del kunna tillstyrka, att medel beräknas å allmän beredskapsstat såväl för den föreslagna reparationen av kustmättningsfartyget Svalan som för ersättningsbyggnad av nytt kustmättningsfartyg för fyra mättningsenheter.

De arbeten, om vilka här är fråga, synas väl lämpa sig såsom investeringsobjekt. Arbetena böra utföras vid Karlskrona örlogsvarv, som är i trängande behov av fyllnadsarbeten, varigenom en ur beredskaps- och arbetsmarknads-synpunkt lämplig reglering av arbetstillgången vid varvet kan ernås. De ifrågasatta arbetena böra därför så snart ske kan komma till utförande och sålunda hänföras till anslagsgruppen II.

I anslutning till det anförda får jag således hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

*Kungl. Maj:ts proposition nr 281.*

att till *Sjökarteverket: Om- och nybyggnad av sjömät-  
ningsfartyg* å allmän beredskapsstat II för budgetåret 1944/45  
uppföra ett anslag av ..... kronor 780 000.

Vad föredragande departementschefen sålunda, med  
instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt  
behagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:

*Sven Berglund.*

Bilaga 2.

## Egentliga statsutgifter.

### Femte huvudtiteln.

*Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 12 maj 1944.*

#### Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WIGFORSS, SKÖLD, ERIKSSON, QUENSEL, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ, ROSANDER, GJÖRES, EWERLÖF, RUBBESTAD.

T. f. chefen för socialdepartementet, statsrådet Rosander, och statsrådet Rubbestad anmäla härefter under socialdepartementets handläggning hörande ärenden angående egentliga statsutgifter å allmän beredskapsstat för budgetåret 1944/45, statsrådet Rosander beträffande punkterna 1, 2, 4—6 och 8—16 samt statsrådet Rubbestad beträffande punkterna 3 och 7. Föredragandena anföra därvid följande.

### B. Sociala verk och inrättningar.

#### Bekämpande av arbetslösheten.

[1.] **Kostnader för överflyttning av arbetskraft.** I enlighet med beslut av 1943 års riksdag (prop. 316, rd. skr. nr 451) upptager den för budgetåret 1943/44 fastställda förskottsstaten för försvarsväsendet under femte huvudtiteln ett förskottsanslag av 50 000 000 kronor till Kostnader för överflyttning av arbetskraft. Från detta anslag har avsetts skola bestridas de regleringsåtgärder på arbetsmarknaden, som visa sig nödvändiga för att tillgodose viktiga produktionsområden med arbetskraft, främst skogsbruket och jordbruket. Chefen för finansdepartementet har vid anmälan av inkomsterna i statsverkspropositionen för innevarande år föreslagit, att anslag för berörda ändamål för nästa budgetår uppföres å allmän beredskapsstat.

I skrivelse den 17 februari 1944 har *statens arbetsmarknadskommission* framlagt en kortfattad berättelse för utvecklingen å arbetsmarknaden under år 1943 ävensom beräkningar rörande medelsbehovet för arbetsmarknads-

reglerande åtgärder under budgetåret 1944/45. En närmare redogörelse för innehållet i nämnda skrivelse lämnas i samband med framläggande av förslag angående äskande av anslag för nyssnämnda budgetår till åtgärder för arbetsmarknadens reglering m. m. Här vill jag inskränka mig till att framhålla, att av arbetsmarknadskommissionens skrivelse framgår, att svårigheterna att tillgodose arbetsmarknadens bristområden med arbetskraft lättat väsentligt under innevarande budgetår. Särskilt gäller detta i fråga om skogsbruket. Kommissionen anför, att, enligt vad för närvarande syntes sannolikt, behovet av att tillföra skogsbruket arbetskraft under nästa budgetår förväntades bliva avsevärt mindre än vad som varit fallit under de senaste budgetåren.

Kommissionen uppger, att under tiden juli—december 1943 av förevarande anslag förbrukats inemot 13 miljoner kronor, och räknar med att från anslaget under nästa budgetår böra bestridas utgifter, bland annat, för förflyttningsbidrag, familjetillägg m. m. till ovan arbetskraft, som överflyttas till skogsarbete, beredskapskurser för verkstadsindustrien och kurser för utbildning av reservarbetskraft, industrikonsulenternas verksamhet, arbetsblockorganisationen samt anordnande av jordbruksläger. Däremot har kommissionen ej beräknat medel för uttagning med tjänsteplikt av värnpliktiga samt för anskaffning av kojor m. m. Det för nästa budgetår erforderliga medelsbehovet under ifrågavarande anslag uppskattar kommissionen från sagda utgångspunkter till 20 000 000 kronor.

*Departements-  
chefen*

Som framgår av arbetsmarknadskommissionens skrivelse ha regleringsåtgärderna på arbetsmarknaden för att tillgodose vissa produktionsområden med arbetskraft kunnat väsentligt inskränkas under innevarande budgetår. Såvitt nu kan bedömas torde endast cirka hälften av det för budgetåret för kostnader för överflyttning av arbetskraft uppförda anslaget å 50 000 000 kronor komma att förbrukas. Medelsbehovet under ifrågavarande anslag för nästa budgetår har kommissionen uppskattat till 20 miljoner kronor. Kommissionen har härvid under anslaget beräknat medel för bland annat beredskapskurser för verkstadsindustrien och kurser för utbildning av reservarbetskraft. Emellertid framlägger chefen för ecklesiastikdepartementet denna dag förslag om att kommissionens yrkesutbildningsverksamhet från och med budgetåret 1944/45 skall övertagas av överstyrelsen för yrkesutbildning. Enligt vad jag erfarit beräknas detta medföra en minskad belastning å anslaget med cirka 2,5 miljoner kronor.

Det är givetvis vanskligt att nu uttala sig om i vilken omfattning här avsedda åtgärder behöva vidtagas under nästa budgetår. Arbetsmarknadskommissionen synes vid sin uppskattning av medelsbehovet för hithörande ändamål ha räknat med att läget på arbetsmarknaden skall kunna medgiva en viss ytterligare avveckling av dessa åtgärder. Jämväl för egen del anser jag sannolikt, att detta skall bliva möjligt. Ett bifall till chefens för ecklesiastikdepartementet förenämnda förslag borde egentligen föranleda en nedräkning av anslaget med 2,5 miljoner kronor. Med hänsyn till att beräkningen

av anslaget nu endast kan bliva approximativ, vill jag emellertid föreslå, att anslaget bibehålles vid det av kommissionen föreslagna beloppet. Jag förordar alltså att till kostnader för överflyttning av arbetskraft för budgetåret 1944/45 beräknas ett anslag av 20 000 000 kronor.

Anslaget bör uppföras å allmän beredskapsstat I.

Under åberopande av vad sålunda anförts får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Kostnader för överflyttning av arbetskraft* å allmän beredskapsstat I för budgetåret 1944/45 uppföra ett anslag av *förslagsvis* . . . . . kronor 20 000 000.

[2.] **Åtgärder för arbetsmarknadens reglering m. m. Investeringsutredningen** har i sitt betänkande framlagt förslag rörande uppförande å allmän beredskapsstat för budgetåret 1944/45 av anslag till åtgärder för arbetsmarknadens reglering m. m. Utredningen har härvid hemställt, att anslaget upptages med ett belopp av 225 000 000 kronor.

Rörande den närmare motiveringen för och beräkningen av anslaget ber jag få hänvisa till utredningens betänkande (s. 255—258).

Erfarenheten har visat, att man måste räkna med befintligheten av en viss arbetslöshet även under normala tider. De åtgärder av skiftande slag, som från statens sida ansetts böra vidtagas för arbetslöshetens bekämpande, ha under de senaste åren finansierats från reservationsanslaget till Åtgärder för arbetsmarknadens reglering m. m. Ett anslag med denna benämning har av Kungl. Maj:t äskats å riksstaten även för budgetåret 1944/45. *Departementets chefen.*

Det å riksstaten uppförda anslaget avser att bemästra en arbetslöshet av ungefärligen den storleksordning, som förekommit under de senaste åren. Inträffar under budgetåret en mera omfattande arbetslöshetskris, kommer sysselsättning att skapas genom igångsättande av en rad arbeten av skiftande slag. I enlighet med investeringsutredningens förslag är avsikten att finansiera dessa från speciella å beredskapsstat uppföra anslag. Beredskapsstatens specificerade anslag komma alltså under en arbetslöshetskris att i stor utsträckning bestrida kostnader för den typ av arbeten, som under normala förhållanden bestridas från det allmänna arbetslöshetsanslaget till åtgärder för arbetsmarknadens reglering m. m.

Investeringsutredningen framhåller emellertid, att även under en krissituation, då beredskapsstatens anslag ställts till förfogande, ett behov föreligger av ett allmänt anslag till åtgärder för arbetsmarknadens reglering. Särskilda anslag ha nämligen icke upptagits till alla sådana arbetsföretag, som kunna finnas lämpliga att igångsätta för att skapa sysselsättning åt arbetslösa. Särskilt bör observeras att vissa kommunala arbeten, som kunna vara av betydande angelägenhetsgrad och ha stort värde som sysselsättningsobjekt, sakna särskilda anslag å beredskapsstaten. Möjligheter att lämna bidrag till sådana kommunala arbeten böra förefinnas. Vidare kan det visa sig önskvärt att kunna företaga justeringar av gällande statsbidragsregler till ar-

beten, för vilka särskilda anslag upptagits. Slutligen kunna förhållandena utveckla sig därhän, att en viss grupp av arbeten kan komma att visa sig särskilt lämplig att anlita, medan andra arbetsföretag av olika skäl icke kunna komma till utförande i den omfattning, som man förutsatt vid beredskapsstatens fastställande. Det kan därför visa sig lämpligt och måhända nödvändigt att kunna igångsätta vissa slag av arbeten i större utsträckning än vad medelstillgången på de specificerade anslagen i och för sig medgiver. En dylik förskjutning av sysselsättningsprogrammet lärer sålunda bliva ofrånkomlig, om vid svårartad arbetslöshetskris, materialbrist omöjliggör igångsättandet av mera materialkrävande byggnadsarbeten. Då måste arbeten av typen vägar, flygfält, dubbelspår, vård och underhåll av fornlämningar och byggnadsminnesmärken etc. komma att tillgripas i vidgad omfattning.

På här redovisade grunder har investeringsutredningen förordat, att å beredskapsstaten uppföres ett anslag till åtgärder för arbetsmarknadens reglering. Vid beräkandet av anslagsbehovets storlek har utredningen utgått från den situation, i vilken enligt utredningens mening de största anspråken kunna komma att ställas på ifrågavarande anslag, nämligen den att materialbristen förhindrar igångsättandet av ett större antal mera materialkrävande arbeten, i vilket läge grovarbeten måste mobiliseras i sådan utsträckning att de i sysselsättningshänseende till stor del få ersätta de å beredskapsstaten upptagna materialkrävande arbetena. För denna situation har investeringsutredningen beräknat, att ett belopp av 225 miljoner kronor bör stå till förfogande.

Då jag anser mig kunna godtaga investeringsutredningens uppfattning om lämpligheten av att ha tillgång till ett allmänt sysselsättningsanslag och då jag icke har någon erinran mot det föreslagna beloppet, förordar jag, att å allmän beredskapsstat upptagas anslag av 225 miljoner kronor, varav 25 miljoner kronor på beredskapsstat II och 200 miljoner kronor på beredskapsstat III.

Under återopande av det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till <i>Åtgärder för arbetsmarknadens reglering m. m.</i> för		
budgetåret 1944/45 uppföra		
<i>dels</i> å allmän beredskapsstat II ett		
anslag av .....	kronor	25 000 000
<i>dels</i> ock å allmän beredskapsstat III		
ett anslag av .....	»	200 000 000.

#### Förbättrande av bostadsförhållandena m. m.

[3.] **Bidrag till främjande av bostadsbyggande på landsbygden.** Beträffande grunderna för bostadsförbättringsverksamheten på landsbygden får jag hänvisa till den redogörelse, som lämnats i proposition nr 243 till 1943 års riksdag angående anslag till förbättrande av bostadsförhållandena (s. 58 ff. jfr även kungörelsen nr 596/1943).

Sedan chefen för finansdepartementet den 27 maj 1943 uppdragit åt 1942 års jordbrukskommitté att verkställa inventering av anläggningsarbeten inom jordbruket, lämpliga för beredande av sysselsättning vid omfattande arbetslöshet efter krigets slut, har kommittén den 22 september samma år avgivit en promemoria i ämnet. Kommittén har i nämnda promemoria jämväl behandlat frågan om upprustning av bostäderna vid jordbruken såsom lämpligt arbetsobjekt.

Rörande behovet av en dylik upprustning anför kommittén (s. 17).

I samband med den särskilda folkräkningen 1935/36 gjordes en specialundersökning av bostadsförhållandena i 100 landskommuner. Bostäderna hava vid denna undersökning uppdelats i sex kvalitetsgrupper, varav kvalitetsgrupp I omfattar de lägenheter, vilka betecknats som förfallna samt de därpå följande grupp II—VI de lägenheter, som uppvisa allt färre av vissa angivna brister. Kvalitetsgrupp VI omfattar sålunda goda lägenheter. Resultatet av undersökningen framgår av följande sammanställning:

Kvalitetsgrupp	B o s t ä d e r f ö r		
	Hemmansägare (3—99 ha åker)	Statare	Samtliga socialgrupper
I .....	13·1	16·3	15·1
II .....	3·8	15·3	7·0
III .....	15·6	28·7	18·6
IV .....	59·2	38·5	51·4
V .....	3·9	0·1	2·5
VI .....	4·4	1·1	5·4

Tillämpade på totala antalet bostadshus inom landet, bebodda av brukaren, skulle inom storleksgrupperna 3—99 hektar åker cirka 40 000 st. vara förfallna och cirka 60 000 st. mycket bristfälliga.

Sedan undersökningen verkstälts, torde emellertid läget hava förändrats genom de förbättringar av bostadshusen, som verkstälts under senare år. Sålunda kan nämnas att enligt uppgift av egnahemsstyrelsen ha under budgetåren 1933/34 t. o. m. 1941/42 beviljats sammanlagt 86 149 bostadsförbättringsbidrag, 17 700 nybyggnadslån och 2 974 förbättringslån. Huru många bostadshus, som härigenom upprustats, är icke möjligt att exakt ange men torde uppgå till omkring 90 000 stycken. Någon uppdelning av bostäderna på skilda socialgrupper är icke möjlig utföra utan synnerligen tidskrävande arbete men då bland de beviljade ansökningarna ett mycket stort antal torde avse icke jordbrukarbostäder torde många bostadshus vid jordbruk ännu vara i bristfälligt skick. Därjämte hava bidrag utlämnats till upprustning av lantarbetarbostäder.

Kommittén upplyser, att kommittén i syfte att erhålla en uppfattning av omfattningen av de för närvarande planlagda förbättringsåtgärderna, som icke förväntades bli utförda under år 1943 och sålunda kunde betraktas som en beredskapsreserv, införskaffat uppgifter från hushållningssällskap och egnahemsnämnder. Härav framgår, att det största arbetsobjektet utgjordes av bostadsförbättringarna, vilka beräknades kräva en arbetskostnad av 36 300 000 kronor, motsvarande ungefär 2 000 000 dagsverken vid ca 27 000 arbetsföretag. Omkring 11 000 personer beräknades erhålla sysselsättning under antagande att arbetena kunde utföras under ett år och pågå ungefär

200 dagar i medeltal för hela landet. Samtliga bostadsförbättringsföretag vore avsedda att utföras med bistånd av statsmedel.

Kommittén framhåller, att då här vore fråga om utförande av arbetsobjekt för arbetslöshetens motverkande, borde enligt kommitténs mening behovsprincipen icke tillämpas, enär det härvidlag i första hand gällde att skapa så många arbetstillfällen som möjligt.

Kommittén har vidare till behandling förehåft frågan om ändring i gällande grunder för bostadsförbättringsunderstöden. Kommittén har härvid uttalat, att någon höjning av understödets procentuella andel av kostnaderna knappast kunde ifrågakomma. Däremot har kommittén ansett det kunna ifrågasättas, att nu utgående maximibidrag per lägenhet höjes från 2 500 till 3 500 kronor. Kommittén framhåller, att de beräknade totalkostnaderna i medeltal för samtliga företag, för vilka hos egnahemsnämnderna innelåge ännu icke bifallna ansökningar, syntes motivera detta.

Vad angår behovet av statsmedel för ifrågavarande bostadsförbättringsverksamhet framhåller kommittén, att enligt uppgift från egnahemsnämnderna arbetskostnaderna för inläggande ansökningar, vilka ännu icke beviljats, beräknats till cirka 19 milj. kronor. Om arbetskostnaderna uppskattades till  $\frac{1}{3}$  och materialkostnaderna till  $\frac{2}{3}$  av totalkostnaderna, skulle sistnämnda kostnader uppgå till 57 000 000 kronor. Antalet företag vore 13 255 stycken. Totalkostnaderna per företag kunde sålunda uppskattas till i medeltal 4 300 kronor (80 % härav = 3 440 kronor). Därest samtliga dessa ansökningar bifölles med högsta möjliga av kommittén föreslaget understöd — såväl procentuellt som per företag — skulle för ändamålet erfordras cirka 45 milj. kronor. Redan nu inläggande ansökningar innebure sålunda ett flerdubbelt större behov av statsanslag än vad riksdagen anvisat för budgetåret 1943/44. För utförande av en företagsmängd av sagda omfattning torde åtgå 1 100 000 dagsverken eller sysselsättning för cirka 5 500 man under ett år (200 dagar).

I utlåtande den 28 februari 1944 över jordbrukskommitténs promemoria har *egnahemsstyrelsen*, såvitt nu är i fråga, anfört, bland annat, att kommittén endast flyktigt berört bostadsförbättringsverksamheten och understödsverksamheten avseende inledande av vatten och avlopp såsom arbetsobjekt för beredande av sysselsättning vid eventuellt inträffad arbetslöshet. De framställningar om bostadsförbättringsunderstöd, som enligt vad kommittén uppgivit innelåge hos egnahemsnämnderna, utgjorde en i och för sig betydande arbetsreserv, i dagsverken räknat omkring 1,6 miljoner. Behovet av bostadsförbättringar på landsbygden vore emellertid fortfarande så stort, att vid behov en mångdubbel arbetsreserv syntes kunna åstadkommas. I den utsträckning som byggnadsmaterial kunde anskaffas borde också bostadsförbättringsverksamheten liksom införande av vatten och avlopp komma i fråga såsom arbetslöshetsprojekt i förhållandevis minst samma utsträckning som andra förbättringsarbeten inom jordbruket. Liksom för dessa sistnämnda borde sålunda bidragsvillkoren för bostadsförbättringsverksamheten för att flera företag skulle igångsättas göras något gynnsammare än vad som normalt gällde. Ävenså borde i förväg en

viss stock av arbetsobjekt planläggas för att finnas i beredskap, när arbetslöshet sätte in.

Styrelsen har härefter återkommit till sitt tidigare framförda förslag (jfr årets statsverksproposition V. p. 22), att höja bostadsförbättringsbidraget från för närvarande högst 2 500 kronor till maximum 3 500 kronor jämte tillägg för vatten och avlopp. Rörande styrelsens motivering härför får jag hänvisa till statsverkspropositionen. Vid höjning av maximibeloppet för bostadsförbättringsbidrag borde enligt styrelsen motsvarande höjning även vidtagas med avseende å de kronolägenheter, som avsåges i 5 § näst sista stycket av gällande kungörelse angående bostadsförbättringsverksamheten.

Härutöver har styrelsen emellertid nu föreslagit, att bostadsförbättringsbidraget i likhet med vad jordbrukskommittén förordat för förbättringsarbeten inom jordbruket bör kunna ytterligare något höjas, därest företaget genomföres inom högst ett år. Utgående från att mera arbetskraft behövde lejas, därest tiden för arbetenas färdigställande fastställdes till ett år, där den eljest skulle fått sträcka sig över något längre tid, hade jordbrukskommittén för ett flertal förbättringsarbeten inom jordbruket föreslagit viss höjning av bidraget. Med samma motivering syntes även bidraget till bostadsförbättringar i dylika fall böra få ökas något, förslagsvis till 4 000 kronor jämte tillägg för vatten och avlopp.

Styrelsen har vidare föreslagit, att man borde något lätta på den nuvarande tämligen restriktiva behovsprövningen vid bidragstilldelning för bostadsförbättringsverksamhet. Styrelsen anför härom i huvudsak följande.

För att kunna få till stånd erforderliga arbetsobjekt för bekämpande av arbetslöshet och i viss anslutning till vad som föreslagits i fråga om förbättringsarbeten inom jordbruket i övrigt, torde behovsprövningen i förevarande sammanhang icke böra göras fullt så restriktiv som normalt sker. Bidraget synes sålunda inom ramen för gällande maximibestämmelser böra avvågas minst så mycket högre som svarar mot merkostnaden vid krigets slut i jämförelse med ett mera normalt kostnadsläge efter kriget. I anslutning härtill torde, även i de fall där behov av bidrag till förbättring av bostad eller inledande av vatten och avlopp icke föreligger, ändock ett bidrag böra utgå, svarande mot nämnda merkostnad jämte en premie, som är tillräcklig för att stimulera till byggnadsföretagets igångsättande vid det tillfälle då det ur arbetsmarknadssynpunkt är önskvärt. I fråga om tilldelning av bidrag för såväl bostadsförbättringar som förbättringsarbeten inom jordbruket i allmänhet bör emellertid iakttagas, att i första hand företag, där behov av sökt bidrag föreligger, tillgodoses.

Slutligen har styrelsen ifrågasatt, att bidrag av statsmedel borde kunna beviljas till uppförande av ny bostad jämväl i de fall, då bostaden icke ersatte en gammal. Styrelsen har härom yttrat, bland annat:

Därest vad av styrelsen föreslagits rörande höjning av bostadsförbättringsbidraget, bland annat för åstadkommande av ett ökat antal arbetsobjekt för beredande av sysselsättning vid eventuellt inträffad arbetslöshet, skulle vinna bifall, kommer ställningen för dem, som nödgas anskaffa bostad med hjälp av bostadslån och tilläggsån att bli ännu ogynnsammare i jämförelse med dem, som kunna få bostadsförbättringsbidrag. I den mån som ny-

byggnad av bostäder på landsbygden är erforderlig för fyllande av bostadsbehovet torde en dylik nybyggnadsverksamhet ur det allmännas synpunkt och med hänsyn till önskemålet att bereda sysselsättning för arbetslösa ha samma värde som bostadsförbättringsverksamheten. Egnahemsstyrelsen anser det därför ofrånkomligt att i förevarande sammanhang, och i avvaktan på förslag från bostadssociala utredningen om enhetligande av understödsverksamheten på bostadsområdet framlägga förslag därom, att bidrag av statsmedel bör utgå till uppförande av ny bostad även i de fall, då den icke ersätter en gammal. Med hänsyn till att tilläggs lån i sådana fall kan utgå, torde bidraget böra begränsas till högst 3 000 kronor jämte tillägg för vatten och avlopp. I intet fall bör summan av bidrag och tilläggs lån få överstiga 4 000 kronor jämte tillägg för vatten och avlopp. Behovsprövning bör verkställas efter enahanda grunder, som föreslagits i fråga om bostadsförbättringsbidrag. Medel för ändamålet torde kunna anvisas under samma anslags-titel som bostadsförbättringsbidragsmedlen.

Styrelsen framhåller till sist, att beräkningen av storleken av de anslag av bidrags- och lånemedel, som borde anvisas för att vid arbetslöshet tagas i anspråk för igångsättande av bostadsförbättringsarbeten, ställde sig mycket svår. Med den erfarenhet egnahemsstyrelsen hade om verksamhetens omfattning under normala förhållanden, uppskattade emellertid styrelsen behovet för här avsett ändamål till 35 miljoner kronor i bidragsmedel — varav 5 miljoner kronor till bidrag för uppförande av nya bostäder, utan att dessa ersatte gamla — 18 miljoner kronor i nybyggnadslånemedel och 12 miljoner kronor i förbättringslånemedel. Härmed borde kunna igångsättas arbetsobjekt motsvarande minst 3 miljoner dagsverken, vartill komme de sekundära arbetstillfällena i byggnadsmaterialindustrier m. m.

*Kommissionen för ekonomisk efterkrigsplanering* har den 12 maj 1944 avgivit yttrande i ärendet.

Kommissionen, som samtidigt yttrat sig jämväl över byggnadslånebyråns under följande punkt återgivna framställning om anslag till sådan bostadsförbättring, som faller inom byråns område, har inledningsvis understrukt den betydelse, som bostadsproduktionen har för upprätthållandet av en hög sysselsättningsnivå efter kriget.

Kommissionen har härutöver framhållit, att bostadspolitiken på landsbygden i allt för ringa grad inriktats på att främja nybyggnad av lägenheter. I många fall hade den i stället medfört, att allmänna och enskilda medel nedlagts på reparation av äldre lägenheter, som i stället hade behövt ersättas med nybyggnad. I fråga om landsbygden gällde vidare, att den ekonomisk-tekniska detaljplaneringen av arbetena visserligen starkt förbättrats men dock icke utvecklats på sådant sätt, som de ökade offentliga och enskilda investeringarna skulle motivera. Med de ekonomiska uppoffringar som gjorts skulle i många fall ännu bättre resultat, i form av en ytterligare höjd bostadsstandard, ha kunnat vinnas, om planeringen mera genomgående kunnat skötas med tillräcklig omsorg.

Egnahemsstyrelsens förslag om höjning av bostadsförbättringsbidragets maximum — fränsett bidraget till vatten och avlopp — till 3 500 kronor för vanliga fall samt till 4 000 kronor, därest arbetet färdigställes inom ett år, har kommissionen biträtt.

Kommissionen har ej ansett det ur sysselsättnings synpunkt vara nödvändigt att slopa behovsprövningen. De otillfredsställda bostadsbehov, som representerades av de mindre bemedlade familjerna på landsbygden, vore enligt kommissionen så omfattande, att tillräckliga arbetsobjekt borde kunna åstadkommas, även om behovsprövningen i viss utsträckning bibehölls. Dock kunde lätnader i densamma säkerligen vara motiverade. Egnahemsstyrelsens förslag, att bidrag motsvarande den merkostnad som uppstode för arbetets utförande i förhållande till ett mera normalt kostnadsläge efter kriget skulle kunna utgå, ändock att »behov av bidrag till förbättring av bostad eller inledande av vatten och avlopp icke föreläge» syntes kommissionen tämligen svårt att praktiskt tillämpa på grund av omöjligheten att närmare definiera vad som skulle anses med »normalt kostnadsläge». En sådan regel syntes så mycket mindre behöflig, som alla rimliga behov borde kunna tillgodoses genom en något friare behovsprövning. Även i fråga om förbättringslånen syntes en friare behovsprövning böra tillämpas, särskilt vid de tider, då arbetsmarknadssituationen krävde, att bostadsproduktionen stimulerades.

I fråga om egnahemsstyrelsens förslag att bostadsförbättringsbidrag skulle få utgå även till nybyggnad, som ej avses att ersätta en gammal, framhåller kommissionen, att förslaget medförde, att egnahemsbyggaren härvid finge utnyttja icke mindre än tre olika låne- och stödformer, nämligen egnahems-lån, tilläggs-lån och bidrag. Då det emellertid — i avvaktan på bostadssociala utredningens förslag — varit svårt att här föreslå något annat än ett provisorium, ville kommissionen likväl förorda förslaget. Kommissionen ville emellertid samtidigt understryka, att låne- och stödformerna snarast möjligt gjordes mera enhetliga.

Kommissionen säger sig slutligen intet ha att erinra beträffande de förslag om anslag på beredskapsstat, som framlagts av egnahemsstyrelsen. Den föreslagna summan på 65 miljoner vore icke för hög i förhållande till de behov, som kunde framträda i en arbetslöshetskris. Snarare kunde man ifrågasätta, om den icke vore för låg. Särskilt torde en ökning av det för uppförande av nya bostäder avsedda bidragsbeloppet kunna diskuteras. Möjligheten att utnyttja ett större anslag syntes dock vara begränsad av den otillräckliga tillgången på planerings- och administrationspersonal. Med hänsyn härtill vågade kommissionen icke föreslå någon ändring.

I förevarande sammanhang vill jag anmäla en av styrelsen för Malmöhus läns småbrukarförbund den 5 augusti 1943 gjord framställning, vari hemställt, bland annat, att medel i vidgad omfattning måtte ställas till förfo-gande för bostadsförbättringar på landsbygden.

I yttrande över nämnda framställning har egnahemsstyrelsen hänvisat till sina anslagsäskanden för budgetåret 1944/45.

Såsom framgår av den tidigare lämnade redogörelsen har egnahemsstyrelsen föreslagit, att å beredskapsstat måtte uppföras anslag till bostadsförbättringsverksamheten å tillhopa 65 miljoner fördelade på 35 miljoner till bidrag, 18 miljoner till nybyggnadslån och 12 miljoner till förbättringslån.

Före-  
draganden.

Egnahemsstyrelsens förslag har tillstyrkts av kommissionen för ekonomisk efterkrigsplanering.

Innan jag ingår på anslagsfrågorna, vill jag taga ställning till vissa av jordbrukskommittén och egnahemsstyrelsen föreslagna ändringar i nu gällande grunder för bidrag till bostadsförbättringar på landsbygden.

Jordbrukskommitténs förslag att helt avskaffa behovsprövningen anser jag mig icke kunna biträda. Däremot bör, om det ur sysselsättningssynpunkt finnes påkallat, mera liberala normer vid bedömningen av bidragsansökningarna kunna tillämpas. Då frågan om vilka lättnader, som böra vidtagas, torde bliva beroende av arbetslöshetsläget, vill jag förorda, att Kungl. Maj:t skall äga utfärda närmare direktiv i ämnet.

Såväl jordbrukskommittén som egnahemsstyrelsen ha föreslagit höjning av maximibeloppet för bostadsförbättringsbidrag. Kommissionen för ekonomisk efterkrigsplanering har tillstyrkt detta förslag.

Som jag vid behandling av motsvarande anslagspunkt i årets statsverksproposition framhöll, har egnahemsstyrelsen redan tidigare framlagt förslag om en sådan höjning. Jag anförde med anledning härav, att jag under rådande förhållanden och då så kort tid förflutit efter riksdagens prövning av frågan om maximibeloppet ej ansåge mig kunna biträda ifrågavarande förslag. I princip vidhåller jag nämnda ståndpunkt. Då emellertid arbetslöshetsituationen kan bliva sådan, att bostadsbyggandet på landsbygden behöver kraftigare stimuleras, än som kan ske med de nuvarande bidragen, vill jag tillstyrka, att, därest situationen skulle påkalla detta, bidragen må kunna jämkas uppåt. I vilken grad detta bör ske, anser jag böra bli beroende av den befarade arbetslöshetskrisens intensitet samt den tidpunkt, då densamma kommer att sätta in. Med hänsyn härtill finner jag det nu ej lämpligt att närmare fixera bidragsbeloppen, utan vill jag föreslå, att Kungl. Maj:t bemyndigas att med beaktande av arbetslöshetsläget avgöra i vad mån en höjning av bidragen må äga rum. Vad här sagts, anser jag böra äga tillämpning jämväl med avseende å egnahemsstyrelsens förslag rörande höjning av bidraget, därest det finnes önskvärt att arbetet färdigställs inom ett år.

Egnahemsstyrelsens förslag att bidrag skulle kunna utgå motsvarande den merkostnad som uppstode för arbetets utförande i förhållande till ett mera normalt kostnadsläge efter kriget ändock att behov av bidrag ej föreläge, anser jag mig på av kommissionen för ekonomisk efterkrigsplanering anförda skäl ej kunna biträda. Däremot vill jag förorda styrelsens förslag, att bidrag av statsmedel må utgå för utförande av ny bostad, även då den ej ersätter en gammal byggnad.

I likhet med kommissionen för ekonomisk efterkrigsplanering anser jag, att betydande belopp böra upptagas å beredskapsstat för nu ifrågavarande ändamål. Fortfarande är nämligen bostadsstandarden på landsbygden utomordentligt låg, och den lär icke kunna höjas i någon större utsträckning utan statens stöd. När jag trots min vetskap om det stora förefintliga behovet av ökat stöd till bostadsförbättringsverksamheten förordade att i

årets statsverksproposition skulle äskas allenast relativt begränsade belopp för ändamålet, utgick jag från att de å riksstaten upptagna anslagsbeloppen skulle kompletteras med beredskapsanslag, avsedda att tagas i anspråk, om det tryckta läget beträffande materialförsörjningen lättade. I enlighet härmed torde å beredskapsstat II böra uppföras såsom bidrag till främjande av bostadsbyggande på landsbygden 15 miljoner kronor, till lånefonden för främjande av bostadsbyggande på landsbygden 8 miljoner kronor samt till lån för bostadsförbättringsverksamhet 5 miljoner kronor.

Skulle en arbetslöshetskris uppstå, förefaller det mig uppenbart, att den betydande arbetsreserv som bostadsförbättringsverksamheten erbjuder med ett stort antal, i hela landet kringspredda arbetsföretag bör utnyttjas, i den mån tillgången på material så medgiver. För detta ändamål torde å beredskapsstat III böra uppföras till bidrag till främjande av bostadsbyggande på landsbygden 20 miljoner kronor, till lånefonden för främjande av bostadsbyggande på landsbygden 10 miljoner kronor samt till lån för bostadsförbättringsverksamhet 7 miljoner kronor.

Samma skäl, som föranlett mig att å allmän beredskapsstat för nästa budgetår äska betydande belopp för de i det föregående angivna ändamålen, anser jag motivera att å nämnda stat beräknas medel i förhållandevis samma utsträckning för förbättrande av lantarbetarnas bostadsförhållanden. Enligt vad egnahemsstyrelsen uppgivit har under innevarande budgetår en stark stegrad efterfrågan på lån och bidrag för förbättrande av lantarbetarbostäder gjort sig gällande. Egnahemsstyrelsen har sålunda upplyst att under innevarande budgetår för tiden till och med den 4 maj 1944 beviljats lantarbetarbostadslån å sammanlagt 2 419 250 kronor samt lantarbetarbostadsbidrag å tillhoppa 116 400 kronor. Styrelsen har vid ett sådant förhållande ansett att å allmän beredskapsstat för nästa budgetår borde uppföras ett anslag av 5 miljoner kronor till lån för uppförande och förbättring av lantarbetarbostäder samt för beviljande av bidrag till samma ändamål ett belopp av 300 000 kronor. Mot egnahemsstyrelsens uppskattning har jag intet att erinra. Av låneleden anser jag ett belopp av 2 miljoner kronor böra uppföras å beredskapsstat II samt 3 miljoner kronor å beredskapsstat III. Det för bidrag erforderliga beloppet torde böra utgå från anslaget till bidrag till främjande av bostadsbyggande på landsbygden.

Beträffande låneanslagen kommer jag att i annat sammanhang framställa förslag. Här hemställer jag under åberopande av det anförda, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

*dels till Bidrag till främjande av bostadsbyggande på landsbygden å allmän beredskapsstat II för budgetåret 1944/45 uppföra ett anslag av . . . . . kronor 15 000 000*

*dels ock till Bidrag till främjande av bostadsbyggande på landsbygden å allmän beredskapsstat III för budgetåret 1944/45 uppföra ett anslag av . . . . . kronor 20 000 000.*

[4.] **Bidrag till inrättande av pensionärshem.** I skrivelse den 19 april 1944 har *statens byggnadslånebyrå* framlagt förslag i fråga om uppförande å allmän beredskapsstat för budgetåret 1944/45 av anslag till sådana åtgärder för förbättrande av bostadsförhållandena, som falla inom byråns verksamhetsområde. Byråns anslagsäskanden avse anslag dels å driftbudgeten under femte huvudtiteln till Hyresrabatter för mindre bemedlade, barnrika familjer samt till Bidrag till inrättande av pensionärshem, dels å kapitalbudgeten under statens utlåningsfonder till Lånefonden för bostadsförsörjning för mindre bemedlade, barnrika familjer, dels ock å kapitalbudgeten under fonden för låneunderstöd till Tertiärlån till viss bostadsbyggnadsverksamhet samt till Tilläggsån till viss bostadsbyggnadsverksamhet.

Med hänsyn till det inbördes sambånd, som dessa olika anslag ha, torde byggnadslånebyråns anslagsäskande få upptagas till behandling i ett sammanhang under förevarande anslagspunkt.

Byggnadslånebyrån har inledningsvis erinrat om att frågan om bostadsbyggandets förutsättningar efter ett vapenstillstånd ansetts böra göras till föremål för en speciell utredning såsom ett led i den allmänna ekonomiska efterkrigsplaneringen. Särskilt med hänsyn härtill säger sig byrån ha trott sig kunna förutsätta, att bostadsproduktionen vore avsedd att beredas ett avsevärt utrymme i den blivande beredskapsstaten. I anledning härav hade byrån funnit anledning framlägga kalkyler över de anslagsbehov, som kunde föräntas av olika i årets statsverksproposition angivna alternativ (Inkomsterna s. 14 ff.), nämligen dels en förbättring av marknadsläget, dels ock risken för inträdandet av en allmän arbetslöshetskris. Byrån har erinrat om att det förra av dessa båda alternativ i viss mån redan kunde sägas vara aktuellt i och med att Kungl. Maj:t nyligen fastställt en vidare ram för innevarande års bostadsbyggnadsverksamhet än den, från vilken byrån utgick i sina förliden höst avgivna petita. I fråga om det senare alternativet, d. v. s. ett ökat bostadsbyggande såsom medel för lindrande av en mera omfattande arbetslöshet, ansåge sig byrån böra, under hänvisning till förenämnda utredning, göra det uttalandet, att även om bostadsmarknadssituationen i och för sig skulle lämna utrymme åt en tillfälligtvis väsentligt högre produktion, man dock med hänsyn till möjligheterna att bevara en någorlunda tillfredsställande stabilitet hos bostadsbyggandet icke syntes böra räkna med en produktion, överstigande 50 000 lägenheter för år.

Vad angår anslag å beredskapsstaten till bostadsförsörjning för mindre bemedlade, barnrika familjer anför byrån i huvudsak följande.

Kungl. Maj:t har i årets statsverksproposition föreslagit, att för budgetåret 1944/45 ett anslag å 30 miljoner kronor måtte anvisas för *bostadsanskaffningslån*. Det synes byggnadslånebyrån motiverat att i beredskapsyfte ytterligare betydande belopp anvisas för ändamålet. En femtioprocentig ökning av anslaget, d. v. s. uppförande av ett beredskapsanslag å 15 miljoner kronor för bostadsanskaffningslån, torde icke förslå längre än till täckande av det nu föreliggande direkta lånebehov, som tillbakahållits allenast av bristande medelstillgång. Byrån anser det med andra ord sannolikt, att antalet lånean-

sökningar kommer att mycket snabbt ökas långt utöver vad som motsvarar en dylik anslagsökning, varvid man alltså på en gång skapar en viss arbetsreserv och åstadkommer en önskvärd förbättring av här ifrågavarande familjers bostadsförhållanden. Tydligt är emellertid att den arbetsmarknads-politiska effekten vid en dylik anslagsökning är förhållandevis ringa; enligt byråns bedömande bör, om behovet att skapa arbetstillfällen starkare accentueras, beredskapsanslaget upptagas till samma belopp som föreslagits skola anvisas å kapitalbudgeten, d. v. s. 30 miljoner kronor.

Det *tilläggslånebehov*, som uppstår vid en ökning av medelsanvisningen för bostadsanskaffningslån i enlighet med vad i det föregående föreslagits uppskattar byggnadslånebyrån vid det förra alternativet till 3 och vid det senare till 5 miljoner kronor. Vidare torde för *hyresrabatter* böra upptagas ytterligare omkring 1 respektive 2 miljoner kronor; sistnämnda belopp torde härvid vara tillräckliga jämväl därest anslaget — såsom skett under de sistförflutna budgetåren — belastas med utgifter för täckande av de onormalt höga bränslekostnaderna.

I fråga om anslaget till *bidrag till inrättande av pensionärshem* framhåller byrån, att de skäl, som anförts till stöd för en utvidgning av verksamheten för de mindre bemedlade, barnrika familjernas bostadsförsörjning syntes äga giltighet även i fråga om byggandet av pensionärshem. Byrån hade för den skull ansett sig böra föreslå, att å beredskapsstaten för nästa budgetår anslag uppfördes till bidrag till dylika hem. Den mycket betydande ökningen av antalet ansökningar motiverade enligt byråns uppfattning, att anslaget i första hand upptoges till åtminstone 5 miljoner kronor. För det fall att en verklig arbetslöshetssituation kunde befaras inträda, ansåge sig byrån böra föreslå en medelsanvisning för ändamålet av 15 miljoner kronor.

Vidkommande de anslag, som ha avseende å *bostadsförsörjningen i allmänhet*, har byrån framlagt vissa alternativa uppskattningar rörande lägenhetstillskottet under kalenderåren 1944 och 1945. Byrån yttrar härom i huvudsak följande.

Det är givetvis förenat med avsevärda svårigheter att beräkna såväl omfattningen av den bostadsproduktion, som kommer att igångsättas under återstoden av detta år, som ock — framför allt — huru stor del av sagda produktion, som avses bli slutförd före årsskiftet. Enligt byråns uppfattning torde man emellertid vid den nu medgivna vidgade byggnadslicensgivningen böra uppskatta 1944 års lägenhetstillskott i tätorterna till omkring 40 000.

Förutsättningar för bedömande av det sannolika produktionsresultatet för år 1945 föreligga ännu icke. Uppenbart är att rådande bostadsmarknadsläge motiverar en kraftig ökning av bostadsbyggnadsverksamheten. Det synes emellertid knappast antagligt, att materialförsörjningsläget inom kort så radikalt förändras, att bostadsbristen kan helt hävas under nästkommande år; den härför erforderliga stegringen i bostadsproduktionen skulle för övrigt få en sådan omfattning, att den skulle kunna medföra risker för att den relativa nedgång i bostadsefterfrågan, som på grund av demografiska förhållanden sannolikt kommer att inträda under en icke alltför avlägsen framtid, får en krisartad effekt på bostadsbyggnadsindustrin. Med hänsyn till vad sålunda anförts anser sig byrån böra kalkylera med ett tillskott för år 1945 av högst 50 000 lägenheter i tätorterna; denna prognos vilar dock på det antagandet, att arbetsmarknadspolitiska skäl motivera en dylik produktionsökning. Därest

skäl av sistnämnda art utebli, har byrån såsom en arbetshypotes räknat med ett tillskott under nästa år av omkring 40 000 lägenheter.

Av det sagda följer, att byrån vill ifrågasätta uppförande å beredskapsstaten av lånemedel erforderliga för att finansiera en bostadsproduktion i tätorterna under år 1945 av lägst 40 000 och högst 50 000 lägenheter.

En sådan i beredskapssyfte planerad utvidgning av 1945 års bostadsproduktion, att densamma kommer att omfatta — förutom det antal lägenheter i tätorterna, som kan beräknas erhållas vid en medelsanvisning å beredskapsstat av 15 miljoner kronor för bostadsanskaffningslån samt 5 miljoner kronor för bidrag till inrättande av pensionärshem — så många lägenheter, tillkomna med stöd av tertiärlån, att 1945 års totala lägenhetstillskott uppgår till 40 000, giver enligt byggnadslånebyråns beräkningar vid handen, att det sammanlagda *medelsbehovet för tertiärlån* under budgetåret 1944/45 kommer att uppgå till 124 miljoner kronor. Byrån har härvid bortsett från eftersläpning vid behandlingen av låneärenden.

Därest åter målsättningen för 1945 års bostadsproduktion sättes till 50 000 lägenheter i tätorterna uppgår — under antagande att anslag för bostadsanskaffningslån och pensionärshemsbidrag komma att uppföras å beredskapsstat med 30 respektive 15 miljoner kronor — det av byrån för budgetåret 1944/45 beräknade totala medelsbehovet för tertiärlån till 145 miljoner kronor.

Under antagande att tertiärlånemedel böra ställas till förfogande i sådan omfattning, att förutsättningar skapas för dels avarbetande under innevarande år av befintlig arbetsbalans å tertiärlåneavdelningen, dels en produktion finansierad på sätt här nyss angivits av cirka 40 000 bostadslägenheter i tätorterna under år 1945, samt med beaktande därav att vid början av detta budgetår en reservation av tertiärlånemedel förelåg, uppgående till cirka 14 miljoner kronor, uppskattar byrån det å beredskapsstat erforderliga tertiärlåneanslaget till 80 miljoner kronor. Byrån har härvid utgått från att enahanda belopp för ändamålet uppföres å kapitalbudgeten för nästkommande budgetår.

En alternativ uppskattning baserad på samma förutsättningar som nyss angivits men med det undantaget, att målsättningen för 1945 års produktion skall vara 50 000 lägenheter, finansierade med bland annat den i det föregående omförmälda högsta medelsanvisningen för bostadsanskaffningslån och bidrag till pensionärshem, utvisar ett extra tertiärlånebehov av i runt tal 100 miljoner kronor.

Vad härefter angår det *tilläggsånebehov*, som svarar mot en utvidgning av tertiärlånegivningen på sätt här ifrågasatts, får byggnadslånebyrån först framhålla, att de erfarenheter byrån hittills vunnit synas utvisa, att tilläggsånebehovet är mindre än vad byrån i tidigare gjorda framställningar till Kungl. Maj:t ansett sig böra räkna med. Enligt byråns beräkningar torde det sålunda kunna antagas, att befintliga tilläggsåneemedel skola vara tillräckliga vid uppförande å beredskapsstat av ett anslag om 80 miljoner kronor för tertiärlån. Skulle däremot sistnämnda anslag i stället upptagas till 100 miljoner kronor, lärer tilläggsåneanslaget böra förstärkas med cirka 7 miljoner kronor.

Under hänvisning till det anförda och med beaktande av de av byggnadslånebyrån förutsatta olika alternativen har byrån hemställt att å allmän beredskapsstat för budgetåret 1944/45 måtte uppföras följande anslag:

	Belopp kronor	
	Alt. I	Alt. II
A. Å driftbudgeten under femte huvudtiteln:		
1. Hyresrabatter för mindre bemedlade, barnrika familjer .....	1 000 000	2 000 000
2. Bidrag till inrättande av pensionärshem ..	5 000 000	15 000 000
B. Å kapitalbudgeten under statens utlåningsfonder:		
Lånefonden för bostadsförsörjning för mindre bemedlade, barnrika familjer .....	15 000 000	30 000 000
C. Å kapitalbudgeten under fonden för låneunderstöd:		
1. Tertiärlån till viss bostadsbyggnadsverksamhet .....	80 000 000	100 000 000
2. Tilläggs lån till viss bostadsbyggnadsverksamhet .....	3 000 000	12 000 000

Över byggnadslånebyråns framställning har *kommissionen för ekonomisk efterkrigsplanering* i skrivelse den 12 maj 1944 avgivit yttrande. Kommissionen, som i samma skrivelse yttrat sig jämväl över egnahemsstyrelsens under föregående punkt återgivna hemställan om anslag till åtgärder för förbättrande av bostadsförhållandena på landsbygden, har inledningsvis helt allmänt anfört, att en av de viktigaste förutsättningarna för att det skulle lyckas att hålla en hög sysselsättningsnivå efter kriget vore att bostadsproduktionen kunde bringas upp till minst lika stor omfattning, som före kriget. Bostadspolitiken intog därför en mycket viktig plats i det allmänna sysselsättningsprogrammet. I fråga om byggnadslånebyråns framställning säger sig kommissionen intet ha att erinra.

Då man går att uppgöra förslag till allmän beredskapsstat för budgetåret 1944/45 måste med hänsyn till läget på bostadsmarknaden bostadsbyggandet i städerna, speciellt de större städerna, bliva ett av de arbetsobjekt, som först komma i åtanke. På grund av bostadsbristen böra å beredskapsstat i första hand uppföras anslag, som äro avsedda att tagas i anspråk, då marknads läget medgiver detta, samt i andra hand anslag, avsedda att tagas i anspråk vid en mera omfattande arbetslöshetskris. Byggnadslånebyrån har jämväl beaktat detta i sin föreliggande framställning. Byråns äskanden enligt alternativ I avse sålunda anslag av förstnämnda typ, d. v. s. anslag, som böra hänföras till beredskapsstat II. Byrån har framhållit, att anslagen enligt alternativ I beräknats med utgångspunkt från ett uppskattat lägenhetstillskott i tälorterna av omkring 40 000. Byrån har emellertid härvid påpekat, att nämnda alternativ i viss mån redan kunde sägas vara aktuellt i och med att Kungl. Maj:t nyligen fastställt en vidare ram för 1944 års bostadsbyggnadsverksamhet, än den från vilken byrån utgått i sina petita för budgetåret 1944/45. Byrån räknade för sin del numera med ett tillskott under år 1945 av omkring 40 000 lägenheter.

I fråga om anslagsberäkningen enligt alternativ II har byrån anfört, att, även om bostadsmarknadssituationen i och för sig skulle lämna utrymme åt en tillfälligtvis väsentligt högre produktion, man dock med hänsyn till möj-

*Departements-  
chefen.*

ligheterna att bevara en någorlunda tillfredsställande stabilitet hos bostadsbyggandet ej syntes böra räkna med en produktion, överstigande 50 000 lägenheter för år.

Mot de av byrån från förenämnda utgångspunkter föreslagna anslagen å allmän beredskapsstat för nästa budgetår till främjande av bostadsbyggnadsverksamheten har jag i och för sig intet att erinra. Med hänsyn emellertid till att anslaget å driftbudgeten till hyresrabatter för mindre bemedlade, barnrika familjer har karaktär av förslagsanslag anser jag onödigt att uppföra anslag för ändamålet å beredskapsstaten. Med beaktande härav böra under beredskapsstat II uppföras övriga av byrån enligt alternativ I äskade anslag samt under beredskapsstat III anslag till belopp motsvarande skillnaden mellan de enligt alternativ II och I äskade beloppen. Jag vill dock beträffande anslaget till Bidrag till byggande av pensionärshem förorda, att å beredskapsstat II endast äskas ett belopp av 3 miljoner kronor medan återstoden eller 12 miljoner kronor hänföres till beredskapsstat III.

I enlighet härmed tillstyrker jag, att å allmän beredskapsstat II respektive III för budgetåret 1944/45 måtte uppföras följande anslag:

	Beredskapsstat	
	II	III
	Belopp kronor	
A. Å driftbudgeten under femte huvudtiteln:		
Bidrag till inrättande av pensionärshem . . . . .	3 000 000	12 000 000
B. Å kapitalbudgeten under statens utlåningsfonder:		
Lånefonden för bostadsförsörjning för mindre bemedlade, barnrika familjer . . . . .	15 000 000	15 000 000
C. Å kapitalbudgeten under fonden för låneunder- stöd:		
Tertiärlån till viss bostadsbyggnadsverksamhet	80 000 000	20 000 000
Tilläggsån till viss bostadsbyggnadsverksamhet	3 000 000	9 000 000

Vad angår anslagen å kapitalbudgeten gör jag senare hemställan. Här hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

*dels till Bidrag till inrättande av pensionärshem* å allmän beredskapsstat II för budgetåret 1944/45 uppföra ett anslag av . . . . . kronor 3 000 000

*dels ock till Bidrag till inrättande av pensionärshem* å allmän beredskapsstat III för budgetåret 1944/45 uppföra ett anslag av . . . . . kronor 12 000 000.

[5.] **Bidrag till anordnande av allmänna samlingslokaler.** I skrivelse den 18 augusti 1943 har *statens nämnd för samlingslokaler* framlagt förslag rörande behovet av statsmedel till anordnande av allmänna samlingslokaler för budgetåret 1944/45.

*Investeringsutredningen*, som tagit del av nämndens skrivelse, har i sitt betänkande hemställt, att å allmän beredskapsstat för budgetåret 1944/45

måtte upptagas *dels* å driftbudgeten under femte huvudtiteln till Bidrag till anordnande av allmänna samlingslokaler ett anslag av 1 000 000 kronor, *dels ock* å kapitalbudgeten under fonden för låneunderstöd till Lån för anordnande av allmänna samlingslokaler ett anslag av 2 000 000 kronor.

Investeringsutredningens förslag rörande anvisande av medel för anord- *Departements-*  
*chefen.*  
nande av allmänna samlingslokaler anser jag mig böra tillstyrka. Anslagen för ändamålet synas böra anvisas under allmän beredskapsstat III. I fråga om anslaget till Lån för allmänna samlingslokaler gör jag hemställan under kapitalbudgeten. Här hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till anordnande av allmänna samlingslokaler*  
å allmän beredskapsstat III för budgetåret 1944/45 uppföra  
ett anslag av ..... kronor 1 000 000.

### Blindvård.

[6.] **Bidrag till uppförande av hem för blinda i förskolåldern.** I skrivelse den 9 december 1940 har *direktionen över institutet och förskolan för blinda å Tomtebodas* gjort framställning om bidrag till uppförande av en byggnad för hem för blinda barn i förskolåldern. I fråga om behovet av en dylik byggnad hänvisar *direktionen* till en skrivelse från institutets rektor, vari denne anför i huvudsak följande.

I anslutning till ett av *direktionen över institutet och förskolan för blinda* med anslag från institutets fondmedel år 1906 i Nynäshamn upprättat hem för arbetsföra yngre blinda kvinnor hade sedan år 1915 funnits ett hem för ett tiotal blinda barn i åldern 2—7 år. Sedan hemmet år 1938 försålts hade som ett provisorium ett hem åt barnen inrymts inom förskolans lokaler. De åt barnhemmet upplåtta lokalerna vore dock närmast avsedda för förskolans elever och behövde användas för dessas behov. För barnhemmets behov vore lokalerna därjämte alltför små och med ofördelaktigt läge. Antalet inträdesansökningar till hemmet vore flera, än vad under närvarande omständigheter kunde bifallas. Under dessa förhållanden vore det av största vikt, att andra lokaler för barnhemmets räkning komme till stånd. Erfarenheterna från de 25 år, under vilka barnhemmet varit i verksamhet, hade tydligt ådagalagt, att det haft en betydelsefull uppgift att fylla. Det hade varit ett gott hem för föräldralösa barn och andra, vilka annars under synnerligen ogynnsamma omständigheter skulle fått framleva sina tidigaste år på ett sätt, som blivit till skada för hela deras liv.

Vid rektorns skrivelse funnos fogade av arkitekten C. O. Hallström upprättade ritningar och kostnadsberäkningar till en byggnad för ett nytt barnhem. Byggnaden är avsedd att uppföras å institutets område i närheten av rektorsbostaden. Hemmet är beräknat för 15 barn men uppgives utan större olägenhet kunna utökas till att mottaga 17 barn. Kostnaderna för hemmet beräknades av Hallström till 110 000 kronor. Av nämnda belopp kunde enligt rektorns skrivelse ett belopp motsvarande försäljningssumman för hemmet

i Nynäshamn eller 58 000 kronor ställas till förfogande från institutets fondmedel, medan återstoden 52 000 kronor borde tillskjutas av statsmedel. Kostnaderna för anskaffande av erforderliga inventarier uppgives kunna bestri-  
das av institutets fondmedel, medan driftkostnaderna för hemmet beräknas  
kunna bestri-  
das av inflytande vårdavgifter samt avkastningen av vissa fond-  
medel.

Med biträdande av rektors förslag hemställde direktionen, att Kungl. Maj:t  
ville dels medgiva, att inom institutets område finge uppföras ett hem för  
blinda barn under skolåldern dels ock såsom bidrag till hemmets uppförande  
anvisa ett belopp av 52 000 kronor att utgå från anslaget till åtgärder för  
arbetsmarknadens reglering m. m.

Direktionens framställning har tillstyrkts av *skolöverstyrelsen, socialstyrelsen*  
och *länsstyrelsen i Stockholms län*, medan statens arbetsmarknads-  
kommission i avgivet yttrande förklarar att medel för ändamålet borde an-  
visas från annat håll än anslaget till arbetsmarknadens reglering.

Sedan ärendet överlämnats till *investeringsutredningen*, har utredningen,  
som ansett kostnaderna för ifrågavarande byggnad numera böra uppskattas  
till 130 000 kronor, i sitt betänkande hemställt, att för hemmets uppförande  
å allmän beredskapsstat för budgetåret 1944/45 måtte upptagas ett anslag  
av 72 000 kronor, vilket anslag sålunda skulle avse att täcka skillnaden mel-  
lan den av utredningen beräknade kostnaden och det belopp, 58,000 kronor,  
som kunde ställas till förfogande av fondmedel.

Departements-  
chefen.

Av den lämnade redogörelsen anser jag framgå, att behov föreligger av  
ett hem för omhändertagande av blinda barn i förskolåldern, vilka av en  
eller annan anledning ej kunna uppfostras av föräldrarna eller på annat sätt  
komma i åtnjutande av lämplig vård. De lokalförhållanden, varunder det  
för dylikt ändamål vid institutet och förskolan för blinda å Tomtebodas in-  
rättade hemmet för närvarande bedriver sin verksamhet, synas vara sådana,  
att hemmet ej längre än som är nödvändigt bör kvarstanna i nämnda lo-  
kaler. Därest hemmet fortfarande skall vara anknutet till institutet, vilket  
jag anser lämpligt, torde det vara erforderligt, att en särskild byggnad upp-  
föres för detsamma. Mot det av direktionen för institutet i sådant hänseende  
framlagda förslaget har jag intet att erinra. Jämväl de av investeringsutred-  
ningen för hemmet beräknade kostnaderna, 130 000 kronor, anser jag mig  
böra godtaga. Då för hemmets uppförande ett belopp av 58 000 kronor samt  
för dess inredning hela kostnaden kan bestri-  
das av för institutet tillgängliga  
fondmedel, inskränker sig det härutöver erforderliga medelsbehovet till  
72 000 kronor. Ett anslag å sistnämnda belopp anser jag böra uppföras å  
allmän beredskapsstat III för budgetåret 1944/45. Jag förutsätter, att kost-  
naderna för hemmets drift liksom hittills skett jämväl i fortsättningen skola  
bestri-  
das av till institutets förfogande stående fondmedel.

Under återopande av det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte  
föreslå riksdagen

att till *Bidrag till uppförande av hem för blinda barn i förskoldldern* å allmän beredskapsstat III för budgetåret 1944/45 uppföra ett anslag av . . . . . kronor 72 000.

### **Tvångsarbetsanstalter, alkoholistanstalter m. m.**

[7.] **Statens alkoholistanstalt å Venngarn: Centraltvättstuga för personal m. m.** I anledning av Kungl. Maj:ts i proposition nr 2 till 1941 års riksdag (Bil. 5, p. 2) framlagda förslag anvisade riksdagen till Statens alkoholistanstalt å Venngarn: Vissa byggnadsarbeten å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1940/41 ett reservationsanslag (B) av 115 000 kronor. Anslaget var avsett för uppförande av dels två bostadshus för gift personal dels ock en byggnad inrymmande centraltvättstuga för personalen samt vissa andra anordningar. Sedan 1942 års riksdag (skr. nr 5, p. 41) medgivit, att den del av ifrågavarande anslag, som beviljats för uppförande av två bostadshus för gift personal, finge — oberoende av de för dylikt anslag eljest gällande förutsättningarna — under budgetåret 1942/43 tagas i anspråk för därmed avsett ändamål, uppdrog Kungl. Maj:t genom beslut den 9 oktober 1942 åt byggnadsstyrelsen att i samråd med anstaltsstyrelsen för en sammanlagd kostnad av 70 000 kronor låta uppföra berörda bostadshus. Återstoden av anslaget, 45 000 kronor, vilken avsetts för uppförande av centraltvättstuga m. m., har ännu ej ställts till förfogande.

Från anstaltsledningens sida har framställts önskemål om att centraltvättstugan m. m. snarast möjligt måtte komma till utförande. Från samma håll har uppgivits, att trots inträdda prisstegringar det å förenämnda anslag kvarstående beloppet borde vara tillfyllest för ändamålet.

*Investeringsutredningen* har i sitt betänkande hemställt, att för bekostande av ifrågavarande tvättstuga m. m. å allmän beredskapsstat för budgetåret 1944/45 upptages ett anslag av 45 000 kronor.

Medel för uppförande av ifrågavarande centraltvättstuga m. m. torde nu böra upptagas under ett å den allmänna beredskapsstaten för budgetåret 1944/45 uppfört anslag, vilket torde böra betecknas Statens alkoholistanstalt å Venngarn: Centraltvättstuga för personal m. m. Anslaget synes böra hänföras till beredskapsstat II.

Under återopande av det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Statens alkoholistanstalt å Venngarn: Centraltvättstuga för personal m. m.* å allmän beredskapsstat II för budgetåret 1944/45 uppföra ett anslag av . . . . kronor 45 000.

*Före-  
draganden.*

### Fattigvård och barnavård.

[8.] **Vissa byggnadsarbeten vid Folåsa skolhem.** I skrivelse den 31 augusti 1943 har *socialstyrelsen* gjort framställning om anvisande av medel för inlösen av Folåsa skolhem samt för vissa byggnadsarbeten vid hemmet, därvid styrelsen erinrat om sina tidigare förslag i ämnet. Frågan om förvärv av skyddshemmet förelades riksdagen i årets statsverksproposition (femte huvudtiteln, p. 86). Med bifall till Kungl. Maj:ts förslag i ämnet har riksdagen medgivit, att skyddshemmet må inlösas av staten. Några medel för byggnadsarbetena vid skyddshemmet ha däremot ännu icke äskats av riksdagen.

Beträffande dessa anförde *socialstyrelsen* i skrivelse den 16 september 1941, att vissa av skyddshemmets byggnader i sitt nuvarande skick vore mindre väl lämpade för sina ändamål. I huvudbyggnaden, som användes för förläggning av eleverna, måste sålunda i varje sovsal inrymmas ej mindre än 12—14 elever. Tvättrummet vore vidare för litet för det nuvarande antalet elever och de sanitära anordningarna i övrigt synnerligen bristfälliga. Köksutrymmena vore väl tilltagna men utrustningen opraktisk och otidsenlig, och lokal för gymnastik, lekar och inomhusidrott saknades. Föreståndarens bostad, för närvarande inrymd i huvudbyggnaden, bestod av tre rum utan kök och lärarens bostad av två mycket små rum samt ett utrymme, provisoriskt använt som kök. Arbetsledaren, rättaren och en extra lärare måste förhyra bostäder i närmaste byar. Anordningen försvårade i hög grad för denna personal att i behövlig omfattning kunna ägna sig åt elevernas övervakning.

Vid socialstyrelsens skrivelse var fogat ett av arkitekten Birger Jonson i samråd med skyddshemmets styrelse och med skyddshemsinspektören utarbetat förslag till ombyggnad av hemmet. Detta förslag, beträffande vars detaljer torde få hänvisas till handlingarna i ärendet, omfattade ombyggnad och renovering av elevhems- och skolbyggnaderna vid hemmet samt nybyggnad av gymnastikhus och bostäder för föreståndare och lärare. Kostnaderna för byggnadsarbetena beräknades till 270 000 kronor.

Över socialstyrelsens framställning avgåvos utlåtanden den 28 oktober 1941 av byggnadsstyrelsen och den 2 mars 1942 av 1940 års civila byggnadsutredning.

*Byggnadsstyrelsen* framhöll beträffande gymnastikbyggnaden, att gymnastiksalens golvyta syntes kunna minskas till 10 × 16 meter, att särskilt redskapsrum icke vore erforderligt samt att golvytan i denna byggnads bottenvåning genom vissa förenklingar beträffande planläggningen syntes kunna något minskas.

Även 1940 års civila byggnadsutredning förordade en minskning av gymnastiksalen till 10 × 16 meter. Utredningen ansåg vidare, att föreståndarebostaden borde minskas från omkring 170 till omkring 140 kvadratmeter inklusive expedition samt lärarbostaden från omkring 105 till omkring 85 kvadratmeter.

I skrivelse den 10 oktober 1942 hemställde *socialstyrelsen* ånyo om anvisande av medel för utförande av de av styrelsen föreslagna arbetena vid skyddshemmet. Styrelsen framhöll därvid, att samtliga förlägningslokaler vid skyddshemmet bland annat ur sanitär synpunkt vore i så bristfälligt skick, att snar reparation och viss omändring av desamma syntes vara oundgängligen nödvändig. Styrelsen påpekade vidare, att hemmet efter utförande av de föreslagna omändringsarbetena skulle kunna överbeläggas i ökad utsträckning, vilket med rådande platsbrist vore av synnerlig betydelse. Behövliga reparationsarbeten samt nybyggnader och omändringsarbeten vore emellertid enligt styrelsens mening av den omfattningen, att de av ekonomiska skäl icke borde utföras med mindre äganderätten till skyddshemmet överginge till staten.

I yttrande den 4 november 1942 över sistnämnda framställning framhöll *byggnadsstyrelsen*, att de till 270 000 kronor beräknade kostnaderna för skyddshemmets iståndsättande med hänsyn till inträffade prisstegringar icke syntes förslå, varför, därest kostnaderna skulle hållas inom detta belopp, en beskärning av de föreslagna arbetena vore erforderlig.

I sin förstnämnda skrivelse den 31 augusti 1943 har *socialstyrelsen* nu ånyo understrukit, att skolhemmet vore i mycket dåligt skick och i starkt behov av en genomgripande restaurering.

Sedan ärendet överlämnats till *investeringsutredningen*, har utredningen låtit verkställa nya kostnadsberäkningar rörande de föreslagna byggnadsarbetena. Kostnaderna för utförande av det av *socialstyrelsen* förordade byggnadsförslaget ha därvid av arkitekten Jonson den 22 mars 1944 beräknats sålunda:

För elevhemsbyggnaden .....	kronor	85 000
» skolbyggnaden .....	»	20 000
» gymnastikbyggnaden .....	»	99 500
» rektorsbostaden .....	»	49 000
» lärarbostaden .....	»	39 500
» utvändiga ledningar och planering .....	»	16 000
» arvoden, administration och oförutsedda utgifter ...	»	25 000

Summa kronor 334 000.

Utredningen hemställer i enlighet härmed, att å allmän beredskapsstat för budgetåret 1944/45 för nu ifrågakvarande byggnadsarbeten måtte upptagas ett anslag av 334 000 kronor.

Sedan vid innevarande års riksdag beslut fattats om inlösen av Folåsa skolhem, synes tidpunkten nu vara inne att för riksdagen framlägga det av *socialstyrelsen* vid upprepade tillfällen framförda förslaget om skyddshemmets iståndsättande. Av den lämnade redogörelsen framgår, att de befintliga byggnaderna vid hemmet bland annat ur sanitär synpunkt äro i mycket bristfälligt skick samt i starkt behov av en genomgripande restaurering. Den nuvarande rumsdispositionen i elevhemsbyggnaden omöjliggör vidare en ändamålsenlig förläggning av eleverna. De för rektor och lärare i denna bygg-

*Departements-  
chefen.*

nad anordnade bostäderna äro mycket otillfredsställande, vartill kommer att bostäder saknas för vissa befattningshavare vid skyddshemmet. Slutligen saknas vid skyddshemmet lämplig lokal för gymnastik, lek och idrott. Socialstyrelsen har nu föreslagit ombyggnad och renovering av elevhems- och skolbyggnaderna samt uppförande av gymnastikhus och bostäder för rektor och lärare. Då jag blivit övertygad om angelägenheten av de av styrelsen föreslagna byggnadsarbetena, vill jag förorda, att de bringas till utförande. Härvid böra emellertid beaktas de erinringar beträffande gymnastikbyggnaden, som framförts av byggnadsstyrelsen och 1940 års civila byggnadsutredning. Vad beträffar rektorsbostaden förordar jag, att densamma begränsas till omkring 150 kvadratmeter inklusive expedition. Vidkommande slutligen lärarbostaden synes denna i enlighet med civila byggnadsutredningens förslag kunna minskas till omkring 85 kvadratmeter.

Kostnaderna för de av socialstyrelsen föreslagna byggnadsarbetena ha enligt senaste beräkningar uppskattats till 334 000 kronor. Till dessa beräkningar kan jag ansluta mig. Emellertid synes detta belopp med iakttagande av de förenklingsåtgärder, som jag i det föregående förordat, kunna reduceras med omkring 12 000 kronor. För arbetenas utförande skulle alltså erfordras ett anslag av 322 000 kronor, vilket torde böra uppföras å allmän beredskapsstat II för nästa budgetår.

Under återopande av det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Vissa byggnadsarbeten vid Folåsa skolhem* å allmän beredskapsstat II för budgetåret 1944/45 uppföra ett anslag av ..... kronor 322 000.

#### [9.] **Vissa byggnadsarbeten vid statens skyddshem.**

*Uppförande av gymnastikhus vid Ljungaskogs och Sundbo yrkeshem.* Med bifall till av Kungl. Maj:t i 1939 års statsverksproposition (femte huvudtiteln, p. 83) framlagt förslag anvisade riksdagen för budgetåret 1939/40 till Vissa byggnadsarbeten vid statens yrkeshem samt skol- och yrkeshem m. fl. ett reservationsanslag av 343 000 kronor. De anvisade medlen voro avsedda för utförande av vissa i en av Kungl. Maj:t i proposition nr 177 till 1937 års riksdag framlagd plan ingående byggnadsarbeten vid de statliga skyddshemmen, däribland ett gymnastikhus vid vartdera av yrkeshemmen Ljungaskog och Sundbo. Genom beslut den 30 juni 1939 förordnade Kungl. Maj:t, att från ifrågavarande anslag finge för uppförande av nämnda gymnastikhus utgå för Ljungaskogs yrkeshem 84 700 kronor och för Sundbo yrkeshem 74 100 kronor.

Sedan 1939 års urtima riksdag godkänt i propositionen nr 79, bilaga 3, framlagt förslag, att vissa byggnadsarbeten vid skyddshemmen, däribland nu ifrågavarande gymnastikbyggnader, skulle komma till utförande endast i den mån Kungl. Maj:t prövade sådana förutsättningar vara för handen,

som gällde för användning av anslag upptaget å allmän beredskapsstat, förordnade Kungl. Maj:t den 30 december 1939, att byggnadsföretagen icke finge utföras, med mindre Kungl. Maj:t därtill lämnade tillstånd. Något dylikt tillstånd har ej lämnats.

I skrivelse den 30 januari 1941 har *socialstyrelsen* hemställt, att de anvisade medlen måtte få tagas i anspråk för uppförande av gymnastikbyggnaderna. Styrelsen upplyser, att arkitekten Birger Jonson efter samråd med ordföranden i 1940 års civila byggnadsutredning företagit de förenklingar av byggnaderna, som i enlighet med byggnadsutredningens direktiv ansåges oundgängligen nödvändiga. Dessa förändringar, vilka åskådliggjorts å av arkitekten Jonson utarbetade, vid styrelsens framställning fogade ritningar, föranledde ingen erinran från styrelsens sida.

Beträffande behovet av att snarast möjligt igångsätta ifrågavarande byggnadsarbeten anför styrelsen följande.

Vid samtliga nybyggda och ombyggda skyddshem för manliga elever utom yrkeshemmen Sundbo och Ljungaskog hava gymnastiksalarna inretts. Erfarenheterna från dessa hem hava visat, att det är av synnerligen stor betydelse för uppfostringsarbetet, att eleverna jämväl under vintermånaderna kunna beredas tillfälle till gymnastik samt fritidssysselsättning i form av inomhusidrott, lekar och dylikt. Då bland skyddshemmen för manliga elever yrkeshemmen Sundbo och Ljungaskog uppvisa den största elevbeläggningen, medför bristen på gymnastiklokaler vid dessa hem avsevärda olägenheter.

Enligt av Kungl. Maj:t fastställd personalförteckning skola vid yrkeshemmen Sundbo, Ljungaskog och Forsane finnas två lärarbefattningar i yrkesämne, avseende undervisning i snickeri respektive mekaniskt verkstadsarbete. I sina den 14 september 1940 avgivna förslag till anslagsäskanden för budgetåret 1941/42 har socialstyrelsen föreslagit, att utbildning i ett tredje hantverksyrke anordnades vid de tre yrkeshemmen och att för möjliggörande därav för vart och ett av dessa hem upptoges ytterligare en befattning såsom lärare i yrkesämne. Departementschefen har i 1941 års statsverksproposition tillstyrkt, att för hemmen i fråga från och med budgetåret 1941/42 inrättades sammanlagt tre lärartjänster i yrkesämne i lönegraden Eo 12. Enligt byggnadsplanen skola i bottenvåningen av gymnastikbyggnaden vid Ljungaskog jämväl anordnas lokaler för undervisning i ett tredje yrkesämne. Vidare skall i var och en av de planerade nybyggnaderna inredas en sal för teoretisk undervisning. Därest gymnastikhusen ej komma till utförande, kommer bristen på lämpliga lokaler för teoretisk undervisning att medföra avsevärda olägenheter. Sedan ännu en yrkeslärarbefattning inrättats vid hemmen, kommer vid Ljungaskog avsaknaden av undervisningslokaler för dennes undervisningsämne att bliva kännbar.

I skrivelse den 19 december 1941 har *socialstyrelsen* ånyo framhållit, att de båda gymnastikbyggnaderna snarast möjligt borde komma till utförande.

Sedan ärendet överlämnats till *investeringsutredningen*, har utredningen låtit verkställa nya kostnadsberäkningar beträffande de båda gymnastikbyggnaderna. Arkitekten Jonson har därvid den 22 mars 1944 uppskattat kostnaderna för gymnastikhuset vid Ljungaskogs yrkeshem till 130 000 kronor och för gymnastikhuset vid Sundbo yrkeshem till 125 000 kronor.

Utredningen hemställer i sitt belänkande, att å allmän beredskapsstat för

budgetåret 1944/45 måtte upptagas de ytterligare belopp, som erfordras för utförande av nu ifrågavarande byggnadsföretag, eller för gymnastikbyggnaden vid Ljungaskogs yrkeshem 45 300 kronor och för gymnastikbyggnaden vid Sundbo yrkeshem 50 900 kronor.

*Departements-  
chefen.*

Såsom socialstyrelsen framhållit medför bristen på gymnastiklokaler vid Ljungaskogs och Sundbo yrkeshem avsevärda olägenheter för uppfostringsarbetet vid hemmen. Härtill kommer, att vid båda hemmen föreligger en kännbar brist på lämpliga lokaler för den teoretiska undervisningen samt att vid Ljungaskogs yrkeshem jämväl saknas särskilda lokaler för sedan budgetåret 1941/42 anordnad undervisning i ett tredje yrkesämne. Då jag i likhet med socialstyrelsen anser angeläget, att eleverna vid de båda skyddshemmen genom uppförande av gymnastikbyggnaderna även under vintertid beredas tillfälle till gymnastik och idrott, samt genom byggnadernas uppförande jämväl föreliggande behov av ytterligare undervisningslokaler vid hemmen skulle bli på ett ändamålsenligt sätt tillgodosett, tillstyrker jag, att byggnadsföretagen må komma till utförande. Byggnaderna torde därvid böra uppföras i huvudsaklig överensstämmelse med det av socialstyrelsen i skrivelsen den 30 januari 1941 framlagda förenklade byggnadsprogrammet.

För uppförande av byggnaderna ha — såsom framgår av den ovan lämnade redogörelsen — tidigare anvisats 84 700 respektive 74 100 kronor. Kostnaderna för byggnadsföretagen ha emellertid nu beräknats till 130 000 respektive 125 000 kronor. På grund härav skulle för gymnastikhuset i Ljungaskog erfordras ytterligare 45 300 kronor och för gymnastikhuset i Sundbo ytterligare 50 900 kronor. Då jag kan ansluta mig till dessa beräkningar, förordar jag, att nämnda belopp upptagas å allmän beredskapsstat för nästa budgetår. Byggnadsarbetena synas mig vara av den angelägenhetsgrad, att de böra hänföras under grupp II. Jämväl de för byggnadsföretagen tidigare anvisade medlen torde, därest riksdagen icke däremot framställer erinran, böra få tagas i anspråk under samma förutsättningar, som gälla för under denna grupp uppförda anslag.

***Vissa ombyggnadsarbeten vid Broby skolhem.*** I skrivelse den 31 augusti 1943 har *socialstyrelsen* gjort framställning om anvisande av medel för inlösen av Broby skolhem samt för vissa ombyggnadsarbeten vid hemmet, därvid styrelsen erinrat om av styrelsen tidigare framlagt förslag i ämnet. Frågan om förvärv av skyddshemmet förelades riksdagen i årets statsverksproposition (femte huvudtiteln, p. 86). Med bifall till Kungl. Maj:ts förslag i ämnet har riksdagen medgivit, att skyddshemmet må inlösas av staten. Några medel för ombyggnadsarbetena vid hemmet ha däremot ännu icke äskats av riksdagen. Beträffande dessa anförde *socialstyrelsen* i skrivelse den 10 oktober 1942 följande.

Skyddshemmets 36 platser ha under de senaste åren ständigt varit upptagna. Hemmet har sista tiden även måst vidkännas viss överbeläggning.

Skyddshemmets byggnader äro i stort sett i gott skick. Behov föreligger dock av ytterligare lokalutrymmen för undervisningsändamål, emedan flertalet av eleverna numera befinna sig i den egentliga skolåldern. I *skolbyggnaden* bör den nuvarande skolsalen göras något rymligare och ny skolsal anordnas i nuvarande badavdelningen. Det är nämligen med hänsyn till undervisningens effektivitet nödvändigt att kunna uppdelade eleverna på två undervisningsavdelningar. Gymnastiksalen, som är allt för liten, bör även utvidgas med hänsyn till det stora elevantalet. Lokaler för skolkök och bagarstuga synas lämpligen kunna anordnas genom uppförande av en till *huvudbyggnaden* ansluten flygelbyggnad. Dessutom böra vissa omändringsarbeten och sanitära installationer komma till utförande i såväl huvudbyggnaden och skolbyggnaden som den nuvarande *flygelbyggnaden* vid skyddshemmet.

Vid styrelsens skrivelse voro fogade av arkitekten Birger Jonson i samråd med skyddshemmets styrelse och skyddshemsinspektören utarbetade ritningar och kostnadsberäkningar rörande de föreslagna ombyggnadsarbetena. Kostnaderna härför beräknades därvid på följande sätt:

För huvudbyggnaden .....	kronor	32 000
» skolbyggnaden .....	»	51 000
» flygelbyggnaden .....	»	6 500
» arvode, administration och oförutsedda utgifter .....	»	8 500
Summa kronor		98 000.

Socialstyrelsen framhöll, att det av arkitekten Jonson framlagda ombyggnadsförslaget syntes väl avvägt i förhållande till behoven samt beräknade, att platsantalet vid skyddshemmet efter ombyggnadsarbetenas utförande skulle kunna något utökas.

Under återopande av vad som sålunda anförts hemställde styrelsen, att ett belopp av 98 000 kronor måtte ställas till förfogande för utförande av arbetena.

*Byggnadsstyrelsen* framhöll i ett den 4 november 1942 avgivet utlåtande, att de avsedda ombyggnadsarbetena inom skolbyggnaden vore mycket genomgripande samt att det enligt styrelsens mening kunde ifrågasättas, huruvida det vore ekonomiskt lämpligt att vidtaga så omfattande ändringsarbeten, som föreslagits inom denna byggnad. Styrelsen framhöll vidare, att betydande beskrningar av de föreslagna arbetena måste vidtagas, särskilt vad beträffade skolbyggnaden, därest kostnadssumman 98 000 kronor icke skulle överskridas.

Sedan ärendet överlämnats till *investeringsutredningen*, har utredningen låtit verkställa nya kostnadsberäkningar rörande de föreslagna byggnadsarbetena. Kostnaderna för utförande av det av socialstyrelsen förordade ombyggnadsförslaget ha därvid av arkitekten Jonson den 22 mars 1944 beräknats sålunda:

För huvudbyggnaden .....	kronor	35 000
» skolbyggnaden .....	»	63 000
» flygelbyggnaden .....	»	7 200
» arvoden, administration och oförutsedda utgifter .....	»	9 300
Summa kronor		114 500.

Utredningen hemställer i sitt betänkande, att å allmän beredskapsstat för budgetåret 1944/45 för nu ifrågavarande ombyggnadsarbeten måtte upptagas ett anslag av 114 500 kronor.

*Departements-  
chefen.*

Vid anmälan i årets statsverksproposition av frågan om anslag till byggnadsarbeten m. m. vid de statliga skyddshemmen uttalade chefen för socialdepartementet, att en förutsättning för vidtagande av mera omfattande ändringsarbeten vid skyddshemmen borde vara, att inlösningsfrågan beträffande hemmen vore klar. Sedan denna förutsättning, vad beträffar Broby skolhem, nu blivit uppfyllt i och med att årets riksdag medgivit inlösen av hemmet, finner jag mig höra upptaga frågan om erforderlig ombyggnad av detsamma. Det av socialstyrelsen i detta hänseende framlagda förslaget, som motiverats huvudsakligen med behovet av ytterligare lokalutrymmen vid hemmet, anser jag mig i stort sett kunna godtaga.

Kostnaderna för arbetenas utförande beräknades vid förslagets framläggande hösten 1942 till 98 000 kronor. Byggnadsstyrelsen har emellertid ansett, att betydande beskrningar måste företagas av de föreslagna arbetena, särskilt vad beträffade skolbyggnaden, därest denna summa skulle förslå. Då det med hänsyn till vad byggnadsstyrelsen sålunda anfört och på grund av sedan hösten 1942 inträdda prisstegringar icke synes uteslutet, att även den av investeringsutredningen nu föreslagna kostnadssumman, 114 500 kronor, kan komma att visa sig otillräcklig, förutsätter jag, att, därest detta visar sig erforderligt, före arbetenas igångsättande en sådan reduktion av byggnadsprogrammet vidtages, särskilt vad beträffar skolbyggnaden, att något över-skridande av sistnämnda belopp icke ifrågakommer. Då jag i övrigt icke har något att erinra mot det framlagda ombyggnadsförslaget, förordar jag, att för ändamålet å allmän beredskapsstat för nästa budgetår uppföres ett belopp av 114 500 kronor. Arbetena torde kunna hänföras till grupp III.

*Uppförande av rektorsbostad vid Johannisbergs skol- och yrkeshem.* I skrivelse den 31 augusti 1943 till investeringsutredningen har socialstyrelsen framlagt förslag om uppförande av rektorsbostad vid Johannisbergs skol- och yrkeshem. I en vid skrivelsen fogad bilaga har styrelsen framhållit, att antalet personalbostäder vid skyddshemmet vore mycket otillräckligt, varför det vore angeläget, att byggnadsarbetet komme till stånd. Rektorsbostaden, som även skulle inrymma kontor, vore avsedd att uppföras enligt den typmodell för dylik bostad, som utarbetats av arkitekten Birger Jonson och kommit till användning vid vissa skyddshem. Kostnaden för en liknande bostad, avsedd att uppföras vid Hammargårdens skolhem, hade i början av år 1943 uppskattats till 46 000 kronor.

*Skyddshemsinspektören* har framhållit, att plats behövde utvinnas för ytterligare ett antal elever vid skyddshemmet. En del av dessa elevplatser borde förläggas till den bostad, som för närvarande upplåtits åt rektorn, vilken alltså måste avflytta. I skyddshemmets närhet finnes ej någon bostad, som kunde anvisas åt rektorn, varför nybyggnad vore erforderlig. Denna lös-

ning av den genom lagen om villkorlig dom ofrånkomliga utvidgningen av Johannisbergshemmets kapacitet vore ur statens synpunkt fördelaktigare än att på annat sätt öka elevplatserna.

*Investeringsutredningen* har låtit verkställa ny kostnadsberäkning beträffande den föreslagna rektorsbostaden. Kostnaderna för byggnadens uppförande ha därvid av arkitekten Jonson den 22 mars 1944 beräknats till 51 000 kronor.

Utredningen hemställer i sitt betänkande, att å allmän beredskapsstat för budgetåret 1944/45 för nu ifrågavarande byggnadsföretag måtte upptagas ett anslag av 51 000 kronor.

Den förebragta utredningen har övertygat mig om behovet av den föreslagna rektorsbostaden vid Johannisbergs skol- och yrkeshem. I enlighet med vad jag i annat sammanhang denna dag förordat beträffande en rektorsbostad av liknande typ vid Folåsa skolhem torde även den nu ifrågavarande byggnaden böra minskas till omkring 150 kvadratmeter inklusive kontoret. Enligt vad jag inhämtat kunna kostnaderna för byggnadens uppförande härigenom reduceras från 51 000 till 49 000 kronor. Jag förordar, att sistnämnda belopp upptages å allmän beredskapsstat för nästa budgetår och därvid hänföres till grupp II.

Departements-  
chefen.

*Uppförande av lärarbostad vid Lövstahemmet.* I skrivelse den 31 augusti 1943 har *socialstyrelsen* erinrat om att 1943 års riksdag i anledning av den av 1942 års riksdag godkända utbyggnaden av Lövstahemmet bland annat beslutat, att ytterligare en lärare i lönegraden Ex 19 skulle anställas vid skolhemsavdelningen. Styrelsen för skyddshemmet hade nu begärt, att en familjebostad skulle uppföras för den nya tjänstemannen. Då denna lärarkraft komme att bli permanent, ville socialstyrelsen föreslå, att familjebostad uppfördes för honom av vid skyddshemmen sedvanlig typ. Kostnaderna för ett bostadshus omfattande en lägenhet om tre rum, kök, jungfrukammare och badrum och av motsvarande typ, som föreslagits för Folåsa skolhem, hade av arkitekten Birger Jonson den 30 augusti 1943 preliminärt beräknats till 34 500 kronor.

Sedan ärendet överlämnats till *investeringsutredningen*, har utredningen låtit verkställa ny kostnadsberäkning rörande den föreslagna lärarbostaden. Kostnaderna för uppförande av byggnaden ha därvid av arkitekten Jonson den 22 mars 1944 uppskattats till 39 500 kronor.

Utredningen hemställer i sitt betänkande, att å allmän beredskapsstat för budgetåret 1944/45 för nu ifrågavarande byggnadsföretag måtte upptagas ett anslag av 39 500 kronor.

Jag tillstyrker det framlagda förslaget om uppförande av en lärarbostad vid Lövstahemmet. I likhet med vad jag i det föregående förordat beträffande en lärarbostad av liknande typ vid Folåsa skolhem, synes emellertid även den nu ifrågavarande byggnaden kunna minskas till omkring 85 kvadratmeter. Byggnadskostnaden torde enligt vad jag inhämtat genom denna minsk-

Departements-  
chefen.

ning kunna reduceras från föreslagna 39 500 kronor till 34 000 kronor. Jag förordar, att sistnämnda belopp upptages å allmän beredskapsstat II för nästa budgetår.

*Uppförande av personalbostadshus vid Lövstahemmet.* I skrivelse till investeringsutredningen den 31 augusti 1943 har *socialstyrelsen* framlagt förslag om uppförande av två personalbostadshus om vardera två rum och kök vid Lövstahemmet. I en vid skrivelsen fogad bilaga har styrelsen erinrat om att från och med budgetåret 1943/44 inrättas bland annat två nya skötartjänster vid skyddshemmet. För ingående av giftermål vore dessa skötare beroende av att familjebostäder anskaffades. De föreslagna bostadshusen vore avsedda att utföras enligt samma typmodell, som tidigare kommit till användning inom skyddshemsorganisationen. Kostnaderna för ett sådant typhus hade år 1942 beräknats till 21 000 kronor.

*Skyddshemsinspektören* har framhållit, att Lövstahemmet låge isolerat från annan bebyggelse i Vagnhärad's socken. Personal, som anställdes vid skyddshemmet, kunde därför icke få bostad annat än genom statens försorg. För den personal, som tidigare anställdes, hade nödtorftigt sörjts i detta avseende. Sedan personalstyrkan emellertid från och med budgetåret 1943/44, i samband med att Lövstahemmet utbyggs, ytterligare ökats med flera befattningshavare, vore det nödvändigt att bereda de nytillkomna bostäder.

*Investeringsutredningen* har låtit verkställa ny kostnadsberäkning rörande de föreslagna bostadshusen. Arkitekten Birger Jonson har därvid den 22 mars 1944 uppskattat kostnaderna för byggnaderna till 25 000 kronor vardera.

Utredningen hemställer i sitt betänkande, att å allmän beredskapsstat för budgetåret 1944/45 för uppförande av nu ifrågavarande två personalbostadshus måtte upptagas ett anslag av 50 000 kronor.

*Departements-  
chelen.*

Jag tillstyrker förslaget om uppförande av två personalbostadshus vid Lövstahemmet. Kostnaderna härför beräknar jag i likhet med investeringsutredningen till 50 000 kronor. Nämnda belopp torde böra uppföras å allmän beredskapsstat II för nästa budgetår.

*Uppförande av personalbostadshus vid Vemyra skol- och yrkeshem.* Sedan styrelsen för Vemyra skol- och yrkeshem i skrivelse till socialstyrelsen den 19 september 1942 hemställt, att tre bostadshus för befattningshavare med tillsammans fyra lägenheter måtte uppföras vid hemmet, föreslog *socialstyrelsen* i skrivelse den 10 oktober 1942, att tre bostadslägenheter skulle inredas vid hemmet, fördelade på ett bostadshus med en lägenhet och ett bostadshus med två lägenheter. Enligt av arkitekten Birger Jonson den 23 september 1942 utförda kostnadsberäkningar skulle kostnaderna för de föreslagna bostadshusen i för skyddsrummen vanligt typutförande uppgå till 64 750 kronor, varav 22 750 kronor för ett enfamiljshus omfattande en lägenhet om två rum och kök samt 42 000 kronor för ett tvåfamiljshus omfattande två lägenheter om vardera två rum och kök

I utlåtande den 4 november 1943 anförde *byggnadsstyrelsen*, att de föreslagna byggnadsföretagen vid skyddshemmet och de därför beräknade kostnaderna icke föranledde någon erinran från styrelsens sida.

I skrivelse den 31 augusti 1943 har *socialstyrelsen* härefter anfört följande.

I skrivelse till *socialstyrelsen* den 3 augusti 1943 har *skyddshemsstyrelsen* anmält, att två befattningshavare numera uppfört egna bostäder i skyddshemmets närhet, varför endast behov av två bostadslägenheter återstode, nämligen för trädgårdsmästaren och en av nattvakterna. Trädgårdsmästaren är gift och hyr för närvarande en yrkeslärarbostad, som han dock måste lämna, när yrkesläraren i mekaniskt verkstadsarbete skall tillsättas, vilket kommer att ske under innevarande budgetår. Nattvakten är ogift och disponerar ett av gästrummen. Han har förklarat sig ämna bilda familj, så snart bostadsfrågan ordnats. I Sollefteå stad råder stor bostadsbrist.

På grund härav har *socialstyrelsen* begränsat sitt tidigare förslag till att avse allenast tvåfamiljshuset.

Sedan ärendet överlämnats till *investeringsutredningen*, har utredningen låtit verkställa ny kostnadsberäkning rörande det föreslagna tvåfamiljshuset. Kostnaderna för uppförande av byggnaden ha därvid av arkitekten Jonson den 22 mars 1944 uppskattats till 45 000 kronor.

Utredningen hemställer i sitt betänkande, att å allmän beredskapsstat för budgetåret 1944/45 för uppförande av nu ifrågavarande bostadshus måtte upptagas ett belopp av 45 000 kronor.

Då jag finner behovet av det föreslagna personalbostadshuset styrkt och ej har något att erinra mot de beräknade kostnaderna härför, 45 000 kronor, vill jag tillstyrka bifall till *investeringsutredningens* hemställan. Jag förordar, att å allmän beredskapsstat II för nästa budgetår för ändamålet upptages ett belopp av 45 000 kronor.

*Departements-  
chelen.*

*Uppförande av personalbostadshus vid Forsane yrkeshem.* I skrivelse den 31 augusti 1943 har *socialstyrelsen* gjort framställning om anvisande av medel för uppförande av två personalbostadshus vid Forsane yrkeshem, nämligen ett enfamiljshus med en lägenhet om två rum och kök samt ett tvåfamiljshus med två lägenheter om vardera två rum och kök. På förslag av Kungl. Maj:t i årets statsverksproposition (femte huvudtiteln, p. 86) har riksdagen anvisat medel för uppförande av enfamiljshuset, medan några medel för uppförande av tvåfamiljshuset ännu ej äskats av riksdagen. Beträffande de närmare skäl, som av *socialstyrelsen* i ovannämnda skrivelse anförts för förslaget om uppförande av de båda bostadshusen, får jag hänvisa till den redogörelse, som lämnades i statsverkspropositionen. Tvåfamiljshuset var avsett att uppföras enligt samma typmodell, som tidigare kommit till användning vid Johannisbergs skol- och yrkeshem, och hade av arkitekten Birger Jonson preliminärt beräknats draga en kostnad av 42 500 kronor.

Sedan *socialstyrelsens* framställning, i vad avser tvåfamiljshuset, överlämnats till *investeringsutredningen*, har utredningen låtit verkställa ny kostnadsberäkning beträffande detsamma. Kostnaderna för uppförande av bygg-

naden har därvid av arkitekten Jonson den 22 mars 1944 uppskattats till 43 000 kronor.

Utredningen hemställer i sitt betänkande, att å allmän beredskapsstat för budgetåret 1944/45 för uppförande av nu ifrågavarande personalbostadshus måtte upptagas ett anslag av 43 000 kronor.

*Departements-  
chefen.*

Jag tillstyrker förslaget om uppförande av en ny bostadsbyggnad med två lägenheter om vardera två rum och kök vid Forsane yrkeshem. Mot den gjorda kostnadsberäkningen har jag intet att invända. Jag föreslår, att å allmän beredskapsstat II för nästa budgetår för ändamålet upptages ett belopp av 43 000 kronor.

*Uppförande av svinhus vid Forsane yrkeshem.* I skrivelse till investeringsutredningen den 31 augusti 1943 har *socialstyrelsen* framlagt förslag om uppförande av ett svinhus vid Forsane yrkeshem. I en vid skrivelsen fogad bilaga har styrelsen framhållit bland annat, att yrkeshemmet hade ett tämligen omfattande och rationellt drivet jordbruk men hittills endast haft ett provisoriskt anordnat svinhus. Ur ekonomisk synpunkt syntes det styrelsen nödvändigt att bättre lokaler anordnades för svinaveln vid hemmet.

*Skyddshemmets rektor* har i skrivelse den 22 mars 1944 till socialstyrelsen, vilken skrivelse överlämnats till investeringsutredningen, anfört bland annat följande.

Det nuvarande svinhuset, som är byggt på 1880-talet, är ur hygienisk synpunkt hälsovådligt för såväl djuren som för den personal och de elever, som skola arbeta i detsamma. Det är mörkt och kallt och trots vidtagna anordningar häremot dryper det av fukt. Svinhuset är också olämpligt placerat i centrum av yrkeshemmets byggnadsområde, endast fem meter från tapetserar- och sadelmakerverkstaden och på knappa fyrtio meters avstånd från en befattningshavarebostad för två familjer och ungefär lika långt från en annan tjänstebostad. Detta medför, att dessa bostäder såväl som den intilliggande elevförläggningen sommartid få taga emot en invasion av flugor från svinhuset. Skyddshemmets styrelse finner det därför synnerligen angeläget, att det nuvarande svinhuset ersättes med ett nytt svininstall. Detta torde böra beräknas för omkring trettio svin.

Vid skyddshemsrektorns skrivelse äro fogade ritning och kostnadsberäkning beträffande det föreslagna svinhuset, varav framgår, att detsamma kostnadsberäknats till 9 500 kronor.

*Investeringsutredningen* hemställer i sitt betänkande, att å allmän beredskapsstat för budgetåret 1944/45 för nu ifrågavarande ändamål måtte upptagas ett anslag av 9 500 kronor.

*Departements-  
chefen.*

Det nuvarande svinhuset vid Forsane yrkeshem är uppenbarligen mycket otillfredsställande och dessutom olämpligt placerat i förhållande till övriga byggnader vid skyddshemmet. Jag finner mig på grund härav böra tillstyrka, att ett nytt svinhus uppföres vid hemmet. Då jag ej har något att erinra mot de beräknade kostnaderna härför, vill jag förordna, att för ändamålet å

allmän beredskapsstat för nästa budgetår upptages ett belopp av 9 500 kronor. Arbetet torde böra hänföras till grupp II.

*Uppförande av svinhus och hönshus vid Brättegårdens skolhem.* I skrivelse den 31 augusti 1943 till investeringsutredningen har *socialstyrelsen* framlagt förslag om uppförande av svinhus och hönshus vid Brättegårdens skolhem. I vid skrivelsen fogade bilagor har styrelsen anfört bland annat, att uppförande av svin- och hönshus ingått i det ursprungliga byggnadsprogrammet för skolhemmet men att endast mycket provisoriska lokaler uppförts för dessa ändamål.

*Skyddshemmets rektor* har i skrivelse den 22 mars 1944 till skyddshemsinspektören, vilken skrivelse överlämnats till investeringsutredningen, framhållit, att det till skyddshemmet hörande lantbruket under de första åren befunnit sig i sådant skick, att fulltalig djurbesättning ej kunnat hållas vid hemmet. Ladugården kunde på grund härav då tagas i anspråk även för svinen. Sedan lantbruket nu förbättrats, hade emellertid ladugårdens utrymmen blivit utnyttjade till det yttersta. Som hönshus användes ett arbetarskjul, som kvarstått från byggnadsarbetena vid skyddshemmets uppförande. Detta hade måst repareras ett antal gånger och vore nu ånyo i mycket bristfälligt skick. Det vore skyddshemsledningens önskan att göra skyddshemmet till en mönstergård, där eleverna kunde få lära sig, hur en lantgård borde vara ordnad och skött. Mycket vore emellertid nu så primitivt vid hemmet på grund därav att svin- och hönshus saknades, att eleverna måste finna vilken bondgård som helst mer välordnad.

Vid skyddshemsrektorns skrivelse äro fogade kostnadsberäkningar och ritningar beträffande de föreslagna byggnaderna, varav framgår, att svinhuset kostnadsberäknats till 4 500 kronor och hönshuset till 6 450 kronor.

*Investeringsutredningen* har i sitt betänkande hemställt, att å allmän beredskapsstat för budgetåret 1944/45 för nu ifrågavarande ändamål måtte upptagas ett anslag av 11 000 kronor.

Den förebragta utredningen har övertygat mig om behovet av de föreslagna svin- och hönshusen vid Brättegårdens skolhem. Mot de beräknade kostnaderna för de båda byggnaderna, tillhoppa 11 000 kronor, synes intet vara att erinra. Jag förordar alltså, att å allmän beredskapsstat för nästa budgetår för ändamålet upptages ett belopp av 11 000 kronor. Arbetena synas mig böra hänföras till grupp II.

*Departements-  
chefen.*

### Sammanfattning.

I enlighet med det anförda torde medel för byggnadsarbeten vid statens skyddshem böra beräknas för budgetåret 1944/45 enligt följande fördelning.

F ö r e t a g	Anslagsgrupp II Kronor	Anslagsgrupp III Kronor
Uppförande av gymnastikhus vid Ljungaskogs yrkeshem.....	45 300	—
Uppförande av gymnastikhus vid Sundbo yrkeshem.....	50 900	—
Vissa ombyggnadsarbeten vid Broby skolhem.....	—	114 500
Uppförande av rektorsbostad vid Johannisbergs skol- och yrkes- hem .....	49 000	—
Uppförande av lärarbostad vid Lövstahemmet .....	34 000	—
Uppförande av personalbostadshus vid Lövstahemmet .....	50 000	—
Uppförande av personalbostadshus vid Vemyra skol- och yrkes- hem.....	45 000	—
Uppförande av personalbostadshus vid Forsane yrkeshem ....	43 000	—
Uppförande av svinhus vid Forsane yrkeshem .....	9 500	—
Uppförande av svinhus och höns hus vid Brättegårdens skolhem	11 000	—
Summa	337 700	114 500

Jag får alltså hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för budgetåret 1944/45 uppföra  
dels å allmän beredskapsstat II till *Vissa byggnadsarbeten  
vid statens skyddshem* ett anslag av ..... kronor 337 700,  
dels ock å allmän beredskapsstat III till *Vissa byggnadsar-  
beten vid statens skyddshem* ett anslag av .. kronor 114 500.

## C. Medicinalstaten samt hälso- och sjukvården.

### Sjukvårdsanstalterna.

#### Sinnessjukvårdsanstalter.

[10.] **Bidrag till uppförande, inrättande eller inlösen av vårdhem för lätt-skötta sinnessjuka.** *Investeringsutredningen* har i sitt betänkande behandlat frågan om upptagande å allmän beredskapsstat av vissa under femte huvudtiteln hänförliga anslag till bidrag till landstingen för uppförande m. m. av olika sjukvårdsinrättningar. Utredningen har härvid föreslagit, att å allmän beredskapsstat för budgetåret 1944/45 under femte huvudtiteln måtte upptagas följande anslag, nämligen

Bidrag till uppförande, inrättande eller inlösen av vårdhem för lättskötta sinnessjuka .....	kronor 300 000
Bidrag till uppförande eller inrättande av tuberkulossjuk- vårdsanstalter .....	» 600 000
Bidrag till uppförande eller inrättande av epidemisjukhus ..	» 200 000
Bidrag till uppförande m. m. av hem för kroniskt sjuka ..	» 100 000
Bidrag till uppförande eller inrättande av förlossningsanstal- ter .....	» 600 000

I fråga om den närmare motiveringen för utredningens förslag ber jag få hänvisa till betänkandet (s. 252 och 253).

I likhet med investeringsutredningen anser jag lämpligt, att medel upptagas *Departements-* å allmän beredskapsstat för bidrag till uppförande m. m. av ovannämnda *chefen.* slag av sjukvårdsanstalter. Mot de av utredningen föreslagna anslagsbeloppen har jag icke heller något att invända.

Vad angår anslaget till bidrag till uppförande eller inrättande av tuberkulossjukvårdsanstalter vill jag emellertid erinra om att utredningen i annat sammanhang (bet. s. 221) hemställt om upptagande å allmän beredskapsstat för budgetåret 1944/45 av ett anslag av 418 000 kronor till uppförande av en ny poliklinikbyggnad vid kustsanatoriet Apelviken, vilken jämväl skulle rymma vissa personalbostäder. Som framgår av 1943 års statsverksproposition (p. 122) och riksdagens i anledning härav fattade beslut (skr. nr 5, p. 89) må för uppförande av ifrågavarande byggnad för närvarande disponeras dels av ett å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1940/41 anvisat reservationsanslag (B) till Bidrag till uppförande eller inrättande av tuberkulossjukvårdsanstalter ett belopp av 304 000 kronor, dels ock av reservationsanslaget till Bidrag till uppförande eller inrättande av tuberkulossjukvårdsanstalter ett belopp av 114 000 kronor eller således tillhopa 418 000 kronor.

Anslag av förstnämnda typ (B) komma att indragas med utgången av innevarande budgetår för att som regel ersättas med anslag på allmän beredskapsstat. Investeringsutredningen har härvid ansett, att hela det för poliklinikbyggnaden erforderliga beloppet, 418 000 kronor, bör upptagas å beredskapsstat. En sådan anordning finner jag jämväl för egen del lämplig. Emellertid vill jag föreslå, att något särskilt anslag ej anvisas för ändamålet utan att medel i stället beräknas under det av investeringsutredningen förordade anslaget till bidrag till uppförande eller inrättande av tuberkulossjukvårdsanstalter, vilket i anledning härav bör uppräknas med 418 000 kronor till i runt tal 1 000 000 kronor. Det belopp av 114 000 kronor, som under riksstatsanslaget till bidrag till uppförande eller inrättande av tuberkulossjukvårdsanstalter anvisats för uppförande av ifrågavarande poliklinikbyggnad, torde tills vidare icke böra disponeras.

Av de olika bidragsanslagen torde anslagen till uppförande m. m. av vårdhem för lättskötta sinnessjuka och hem för kroniskt sjuka, för vilka ändamål i riksstaten för nästa budgetår upptagits anslag till belopp motsvarande praktiskt taget samtliga under hösten inneliggande och preliminärt anmälda ansökningar, böra uppföras å beredskapsstat III. Övriga anslag, avseende uppförande m. m. av tuberkulossjukvårdsanstalter, epidemisjukhus och förlossningsanstalter torde däremot böra hänföras till anslagsgrupp II.

Beträffande anslagen till uppförande m. m. av tuberkulossjukvårdsanstalter, epidemisjukhus, hem för kroniskt sjuka och förlossningsanstalter gör jag hemställan under följande punkter. Här hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till uppförande, inrättande eller inlösen av vårdhem för lättskötta sinnessjuka* å allmän beredskapsstat III uppföra ett anslag av ..... kronor 300 000.

### Övriga egentliga sjukvårdsanstalter.

[11.] **Bidrag till uppförande eller inrättande av tuberkulossjukvårdsanstalter.** Under återopande av vad jag anfört under punkten 10 hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till uppförande eller inrättande av tuberkulos-sjukvårdsanstalter* å allmän beredskapsstat II för budgetåret 1944/45 uppföra ett anslag av ..... kronor 1 000 000.

[12.] **Bidrag till byggnadsarbeten vid folksanatorierna.** I skrivelse den 29 september 1942 hemställde överstyrelsen för Konung Oscar II:s jubileumsfond om anvisande av ytterligare medel för byggnadsarbeten vid vissa av folksanatorierna, närmare bestämt Hessleby, Spenshults och Hålahults sanatorier. Enligt överstyrelsens skrivelse, för vilken närmare redogjorts i 1943 års statsverksproposition (femte huvudtiteln, p. 127), borde följande arbeten komma till utförande, nämligen

	Beräknad kostnad kronor	
Vid Hessleby sanatorium:		
1. Ändringar inom läkaravdelningen .....	55 500	
2. Ombyggnad av bottenvåningen i östra paviljongen.....	12 000	
3. Modernisering av badet samt anordnande av sputumkok m. m. ....	48 500	
4. Anordnande av tvättställ i hel- och halvskilda rum jämte målningsreparationer .....	13 500	
5. Uppförande av underläkarbostad .....	<u>32 000</u>	161 500
Vid Spenshults sanatorium:		
1. Anordnande av tvättställ i hel- och halvskilda rum ..	10 500	
2. Installering av cirkulationspump för varmvatten .....	5 000	
3. Utbyte och komplettering av kökets ångapparater .....	12 600	
4. Anordnande av mekanisk köksventilation .....	9 500	
5. Modernisering av sputumkok .....	11 200	
6. Anordnande av matsal för kvinnlig personal .....	40 000	
7. Installering av ny agaspiskombination .....	13 800	
8. Uppförande av nytt mortuarium .....	<u>19 000</u>	121 600
Vid Hålahults sanatorium:		
Uppförande av underläkarbostad .....	<u>32 000</u>	32 000
	Summa kronor	315 100

För utförande av nu nämnda arbeten funnes enligt överstyrelsen ett belopp av 95 800 kronor disponibelt av tidigare anvisade medel.

I anförande till statsrådsprotokollet föreslog chefen för socialdepartementet, att med uppförande av underläkarbostäderna borde tills vidare anstå. Beträffande övriga föreslagna arbeten framhöll departementschefen, att dessa syntes vara av den art, att de borde komma till utförande, så snart om-

ståndigheterna det tillåte. Departementschefen ansåg sig dock i dåvarande läge ej kunna tillstyrka, att ytterligare medel anvisades härför. Emellertid föreslog departementschefen, att riksdagens medgivande borde utverkas att å anslaget till bidrag till byggnadsarbeten vid folksanatorierna tillgängliga medel finge efter prövning av Kungl. Maj:t disponeras för utförande av de angivna arbeten vid Hessleby och Spenshults sanatorier, som befunnes mest angelägna.

Riksdagen (skr. nr 5 p. 94) lämnade det sålunda föreslagna medgivandet.

I skrivelse den 16 juni 1943 hemställde överstyrelsen med anledning härav, att å anslaget till bidrag till byggnadsarbeten vid folksanatorierna tillgängliga medel, vilka då uppginge till 115 600 kronor, finge disponeras för följande byggnadsarbeten vid Hessleby och Spenshults sanatorier, nämligen, för modernisering av badet och anordnande av sputumkok m. m. vid Hessleby sanatorium ett belopp av 48 500 kronor samt för installering av cirkulationspump för varmvatten, tillbyggnad av personalmatsal m. m., installering av agaspiskombination och förbättring av köksventilationen samt reparation av ångapparater vid Spenshults sanatorium ett belopp av 67 100 kronor.

Genom beslut den 12 november 1943 tillerkände Kungl. Maj:t överstyrelsen för utförande av de av överstyrelsen i sistnämnda skrivelse föreslagna arbetena statsbidrag med högst 115 600 kronor, att utgå från anslaget till bidrag till byggnadsarbeten vid folksanatorierna.

I skrivelse den 30 september 1943 har *överstyrelsen för Konung Oscar II:s jubileumsfond* hemställt om anvisande av ytterligare medel för fullföljande av den påbörjade moderniseringen av folksanatoriernas byggnadsbestånd. Överstyrelsen, som härvid hänvisat till sin framställning den 29 september 1942 i denna fråga, har framhållit, att till de i nämnda framställning angivna arbetena nu kommit ytterligare ett, nämligen anskaffande av nya ångpannor vid Hessleby sanatorium. Överstyrelsen anför härom, att det vid besiktning av ångpanneanläggningen vid Hessleby sanatorium hade konstaterats, att ångtrycket i ångpannorna på grund av dessas höga ålder måste nedsättas med 10 %. I samband därmed hade framhållits, att ytterligare sänkning av ångtrycket kunde bli behöflig inom en snar framtid och att ångpannorna med det snaraste borde kasseras. Södra Sveriges ångpanneförening, som handhade kontrollen av anläggningen, hade verkställt utredning om kostnaden för ångpannornas utbytande mot nya och hade därvid beräknat, att ett sådant utbyte jämte anskaffande av en »economiser» samt nya ledningar och förbättring av transportanordningarna skulle draga en kostnad av sammanlagt 114 000 kronor.

För utförande av samtliga nu omförmälda arbeten erfordrades alltså — utöver tillgängliga medel — ett belopp av (315 100 + 114 000 — 115 600) 313 500 kronor.

Då riksdagen medgivit, att för utförande av de mest angelägna arbetena vid Hessleby och Spenshults sanatorier finge disponeras kvarstående medel å anslaget till bidrag till byggnadsarbeten vid folksanatorierna, borde övriga byggnadsarbeten, varom här vore fråga, utföras när en återgång till

mera normala förhållanden inträdde. I samband därmed syntes också kostnaderna för dessa arbeten, vilka kostnader beräknats enligt kristidens avsevärt stegrade byggnadspriser, kunna reduceras.

Överstyrelsen har hemställt, att för den händelse betingelser för utförande av nämnda byggnadsarbeten kunde föreligga under budgetåret 1944/45, för nämnda budgetår måtte anvisas ett reservationsanslag å 200 000 kronor för utförande av ifrågavarande byggnadsarbeten i den omfattning, som vid då gällande byggnadspriser bleve möjlig.

Vad angår förslaget om uppförande av ny underläkarbostad vid Hålahults sanatorium har sanatoriets överläkare i skrivelse den 21 december 1943 understrukit behovet av en dylik bostad. I skrivelsen framhålles, att den nuvarande underläkarbostaden utgjordes av en dublett, som stode i förbindelse med en korridor och trappuppgång, som patienterna passerade från och till sjukavdelningarna. Läkarefamiljen intoge sina måltider i den s. k. lilla matsalen, som också användes av sköterskorna i stor utsträckning. Även om risken för barnen att bli smittade genom vissa försiktighetsmått väsentligt nedbringats, kunde den dock ej helt undanröjas och utgjorde för underläkarna en ständig källa till oro. Vid upprepade tillfällen hade gifta reflektanter på underläkartjänsten avböjt förordnande med anledning av att familjebostad saknats och därför att smittorisken för barnen under rådande förhållanden ansetts för stor. Den nuvarande befattningshavaren hade familj, hustru och två barn. Även i detta fall hade det ej ansetts lämpligt att medtaga famljen, vilken vore bosatt å annan ort. Att provisoriskt lösa familjebostadsfrågan genom att hyra lämplig lägenhet i närheten av sanatoriet låte sig icke göra, då sanatoriet vore beläget sex km från närmaste ort och ur kommunikationssynpunkt låge mycket isolerat.

I årets statsverksproposition har ej äskats något anslag till bidrag till byggnadsarbeten vid folksanatorierna. Sedan frågan om bidrag till dylika arbeten varit föremål för prövning av *investeringsutredningen*, har utredningen i sitt betänkande hemställt, att å allmän beredskapsstat för budgetåret 1944/45 måtte upptagas ett anslag å 200 000 kronor till bidrag till byggnadsarbeten vid folksanatorierna.

*Departements-  
chefen.*

Med de medel, som genom Kungl. Maj:ts förenämnda beslut den 12 november 1943 ställts till förfogande för överstyrelsen för Konung Oscar II:s jubileumsfond för byggnadsarbetena vid Hessleby och Spenshults sanatorier, torde de mest framträdande bristerna kunna avhjälpas. Som framgår av den lämnade redogörelsen äro dock ytterligare en del byggnadsarbeten vid nämnda båda sanatorier av behovet påkallade. Härjämte föreligger starkt behov av uppförande av en underläkarbostad vid Hålahults sanatorium. För utförande av de sålunda kvarstående arbetena anser jag mig böra i likhet med investeringsutredningen tillstyrka, att å beredskapsstat för budgetåret 1944/45 beräknas ett anslag av 200 000 kronor. Anslaget torde böra uppföras å beredskapsstat II.

Då nämnda belopp ej torde förslå till samtliga föreslagna byggnadsarbe-

ten, bör det ankomma på Kungl. Maj:t att med hänsyn till angelägenhetsgraden av arbetena avgöra för vilka arbeten medlen må användas.

Under åberopande av det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till byggnadsarbeten vid folksanatorierna* å allmän beredskapsstat II för budgetåret 1944/45 uppföra ett anslag av ..... kronor 200 000.

[13.] **Bidrag till uppförande eller inrättande av epidemisjukhus.** Under åberopande av vad jag anført under punkten 10 hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till uppförande eller inrättande av epidemisjukhus* å allmän beredskapsstat II för budgetåret 1944/45 uppföra ett anslag av ..... kronor 200 000.

[14.] **Bidrag till uppförande m. m. av hem för kroniskt sjuka.** Under åberopande av vad jag anført under punkten 10 hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till uppförande m. m. av hem för kroniskt sjuka* å allmän beredskapsstat III för budgetåret 1944/45 uppföra ett anslag av ..... kronor 100 000.

### Förlossningsanstalter.

[15.] **Bidrag till uppförande eller inrättande av förlossningsanstalter.** Under åberopande av vad jag anført under punkten 10 hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till uppförande eller inrättande av förlossningsanstalter* å allmän beredskapsstat II för budgetåret 1944/45 uppföra ett anslag av ..... kronor 600 000

### G. Diverse.

[16.] **Bidrag till flyktingars uppehälle, yrkesutbildning m. m.** I kungörelse den 12 september 1941 (nr 753) om statlig och statsunderstödd flyktingshjälp, vilken kungörelse trädde i kraft den 1 oktober 1941, stadgas, att för handläggning av ärenden om bidrag av statsmedel till enskilda sammanslutningar (flyktingkommittéer), vilka meddela flyktingshjälp, samt om direkt under-

stöd av statsmedel åt utlänning, som icke erhåller hjälp genom flyktingskommitté skall finnas en nämnd kallad statens flyktingsnämnd. Nämnden skall bestå av fem av Kungl. Maj:t utsedda ledamöter. Anses flyktingshjälpen böra utgå i form av beredande av vistelse å för flyktingar anordnat läger, skall däremot enligt kungörelsen verksamheten handhas av socialstyrelsen.

Jämlikt bestämmelserna i kungörelsen utgår statsbidrag till flyktingskommitté med högst 40 procent av kommitténs kostnader för individuella understöd åt flyktingar, därvid dock skall iakttagas, att statsbidrag må beräknas endast å sådan del av understödet, som ungefärligen motsvarar vad i liknande fall skulle hava utgivits såsom arbetslöshetshjälp eller fattigvård. Då särskilda skäl därtill äro, må nämnden medgiva högre statsbidrag än nu nämnts.

Å riksstaten för innevarande budgetår har för ifrågavarande ändamål anvisats ett anslag av 1 000 000 kronor, varav 750 000 kronor beräknats för den av statens flyktingsnämnd omhändertagna understödsverksamheten och 250 000 kronor för utgifter i samband med socialstyrelsens lägerverksamhet av icke polisiär natur.

Då ifrågavarande anslag visade sig vara otillräckligt — närmast till följd av den från och med hösten 1943 tilltagande flyktingströmmen, i synnerhet från Danmark men även från vissa andra länder — framlade Kungl. Maj:t efter framställning från flyktingsnämnden och socialstyrelsen i proposition nr 163 till årets riksdag förslag om anvisande av ytterligare anslag å 3 620 000 kronor å tilläggsstat II till riksstaten för nämnda budgetår.

Härtill kommer en del kostnader för vissa kontrollåtgärder m. m. för danska flyktingar, vilka kostnader ansetts böra bestridas från anslag å förskottsstaten.

I årets statsverksproposition (femte huvudtiteln, punkten 233) anmälades, att statens flyktingsnämnd och socialstyrelsen i särskilda skrivelser den 31 augusti 1943 inkommit med beräkningar rörande medelsbehovet för nästa budgetår och därvid uppskattat detsamma till 1 000 000 respektive 300 000 kronor. Departementschefen framhöll omöjligheten att under rådande förhållanden göra några närmare beräkningar rörande de kostnader för flyktingändamål, som kunde uppkomma under budgetåret 1944/45. Under hänvisning till att chefen för finansdepartementet vid anmälan av inkomsterna i årets statsverksproposition föreslagit, att för utgifter för berörda ändamål skulle upptagas ett anslag på den allmänna beredskapsstaten för nästa budgetår, äskades inga medel för ändamålet på riksstaten.

I särskilda skrivelser den 11 april 1944 ha statens flyktingsnämnd och socialstyrelsen inkommit med förnyade kostnadsberäkningar rörande medelsbehovet för nästa budgetår.

*Statens flyktingsnämnd* framhåller, att under den tid, som förflutit från avgivandet av nämndens framställning den 31 augusti 1943, nämndens verksamhet väsentligt utvidgats. Flyktingarnas antal hade nämligen ökats och läget på arbetsmarknaden försämrats. I anledning härav hade de medel — 750 000 kronor — som under budgetåret 1943/44 ställts till nämndens förfogande, vi-

sat sig otillräckliga och nämnden hade därför blivit nödsakad att anhålla om ytterligare 730 000 kronor för att kunna bestrida kostnaderna för sin författningssenkliga verksamhet. Då det icke funnes någon anledning antaga, att nämndens verksamhet komme att minska, beräknade nämnden med stöd av den senaste tidens erfarenheter sina månatliga utgifter för kontantunderstöd m. m. under det instundande budgetåret till cirka 110 000 kronor eller 1 320 000 kronor för hela budgetåret. Nämndens utgifter under nästa budgetår till de olika flyktingkommittéerna kunde uppskattas till ungefär 470 000 kronor. Totalt skulle sålunda erfordras 1 790 000 kronor, vilket lämpligen borde avrundas till 1 800 000 kronor.

Socialstyrelsen har förklarat sig intet ha att erinra mot nämndens anslags-  
äskande.

*Socialstyrelsen* framhåller att, sedan styrelsen efter avgivandet av sitt anslagsäskande den 31 augusti 1943 haft möjlighet att under ytterligare sex månader följa utvecklingen i fråga om flyktingsverksamheten, hade fastare, om ock långt ifrån säkra bedömningsgrunder för beräkning av det kommande budgetårets medelsbehov kunnat ernås. Styrelsen har i samband härmed i korthet redogjort för den nuvarande organisationen och därvid framhållit, att medan kostnaderna för danska, norska och sovjetryska flyktingar i stort sett bestredes av vederbörande legationer, fölle kostnaderna för omhändertagande av flyktingar av baltisk och annan nationalitet helt på styrelsen. Med hänsyn till nuvarande läge på arbetsmarknaden räknade styrelsen med vissa svårigheter att placera flyktingarna i arbete, vilket torde medföra en viss kostnadsökning.

Styrelsen uppskattar de på styrelsen fallande kostnaderna i samband med mottagandet av flyktingar vid gränserna, kostnaderna för mottagnings- och kontrolläger för danska flyktingar samt kostnader för löner för personal och ombud vid lägren till sammanlagt 920 000 kronor under nästa budgetår. Medelsbehovet för driften av lägren för baltiska flyktingar beräknar styrelsen för samma tid till 480 000 kronor. För omkostnaderna i samband med andra läger såsom de ryska och tillfälliga lägren ävensom för iordningställande av en viss lägerreserv för en befarad ökad tillströmning av flyktingar anser styrelsen behov föreligga av ytterligare 200 000 kronor.

Hela medelsbehovet för flyktingshjälp i form av vistelse i läger uppskattar socialstyrelsen sålunda för budgetåret 1944/45 till (920 000 + 480 000 + 200 000) 1 600 000 kronor.

Utöver medel för socialstyrelsens och flyktingsnämndens hjälpverksamhet torde i fortsättningen från förevarande anslag lämpligen bestridas bidrag av statsmedel dels till kommittén för rågövenskarna för kostnader i samband med omhändertagandet av i Estland boende personer av svensk härstamning dels ock till hjälpkommittén för Finlands barn för kostnader i samband med överförande av barn från Finland till Sverige. För nyssnämnda ändamål har tidigare anvisats medel under andra anslag. Sålunda har Kungl. Maj:t genom beslut den 10 september 1943 från förslagsanslaget till oförutsedda utgifter ställt ett belopp av 100 000 kronor till förfogande för kommittén för rågö-

svenskarna till understöd åt återvändande estlandssvenskar. Vidare anvisade 1943 års riksdag på tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1943/44 ett reservationsanslag av 200 000 kronor till understöd m. m. åt vissa estniska medborgare. Slutligen har 1944 års riksdag å tilläggsstat II till nämnda riksstat anvisat dels ett reservationsanslag av 100 000 kronor till understöd åt vissa estniska medborgare dels ock ett anslag under fonden för låneunderstöd av 200 000 kronor såsom lån till den s. k. rågöstiftelsen. I propositionen nr 163 till årets riksdag angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1943/44 har Kungl. Maj:t härjämte hemställt om anvisande av 775 000 kronor till ytterligare understöd m. m. åt vissa estniska medborgare.

Till mottagningskostnader för finska barn m. m. har i sistnämnda proposition äskats ett reservationsanslag av 740 000 kronor.

I skrivelse den 15 april 1944 har *kommittén för rågösvenskarna* hemställt om anvisande av medel för kommitténs verksamhet under nästa budgetår. Kommittén har härvid framhållit, att upprättandet av en beräkning av medelsbehovet för budgetåret 1944/45 är utomordentligt svårt, beroende på de många ovissa faktorer, med vilka kommittén hade att räkna. Kommittén har ansett sig böra räkna med att under det närmaste året cirka 3 000 personer kunna komma att överföras till Sverige. Kostnaden härför har kommittén uppskattat till i runt tal 3 300 000 kronor.

*Hjälpkommittén för Finlands barn* har i två särskilda skrivelser den 15 april 1944 gjort framställning om bidrag till kommitténs kostnader för mottagande av finska barn.

Med utgångspunkt från att antalet finska barn under nästa budgetår skulle komma att uppgå till 10 000 har kommittén beräknat kostnaderna för den obligatoriska 14 dagars karantänvistelsen till 840 000 kronor eller 84 kronor för barn och kostnaden för transporter m. m. till 500 000 kronor eller 50 kronor för barn. Därjämte har kommittén beräknat en kostnad av sammanlagt 420 000 kronor för erforderlig karantänvistelse för omkring 900 barn, som förväntades komma att anlända till Sverige vid sidan av den av regeringen reglementerade kontingenten av 600 barn per vecka.

Kostnaderna för dessa barns resor till Sverige och från karantänen till fosterhemmen betalades av fosterhemmen eller av de finska hemmen.

Sammanlagda medelsbehovet för mottagande av barn från Finland har kommittén sålunda uppskattat till (1 340 000 + 420 000) 1 760 000 kronor.

Såsom av den lämnade redogörelsen framgår kunna statens sammanlagda kostnader för här avsedda flyktingsverksamhet under innevarande budgetår preliminärt beräknas till 7 235 000 kronor.

Statens flyktingsnämnd och socialstyrelsen ha för nästa budgetår hemställt om anvisande av medel till flyktingsverksamheten med 1 800 000 respektive 1 600 000 kronor. Härjämte föreligger framställning från kommittén för rågösvenskarna om anvisande av 3 300 000 kronor för understöd m. m. åt estniska medborgare av svensk härstamning, vilka söka sig åter till Sverige. Slutligen

har hjälpkommittén för Finlands barn hemställt om bidrag å 1 760 000 kronor till kostnaderna för emottagande av finska barn. Summan av de äskade anslagen uppgår sålunda till (1 800 000 + 1 600 000 + 3 300 000 + 1 760 000) 8 460 000 kronor. I samtliga framställningar har man betonat svårigheterna att för närvarande mera exakt beräkna medelsbehovet för nästa budgetår.

Givetvis är det för närvarande omöjligt att annat än uppskattningsvis beräkna medelsbehovet för flyktingsverksamheten under nästa budgetår, då detta är beroende av bland annat en så oviss faktor som omfattningen av flyktingströmmen. Ej minst gäller detta kostnaderna för emottagande av estlandssvenskar samt barn från Finland. Det av kommittén för rågösvenskarne samt hjälpkommittén för Finlands barn beräknade medelsbehovet avser delvis kostnader, som beräknas komma att uppstå redan under innevarande budgetår. I enlighet med vad som föreslogs i förenämnda proposition nr 163 ha medel för det löpande budgetårets kostnader anvisats från anslag å nu gällande förskottsstat. Sedan regleringsanslag äskats för detta anslag få kostnaderna bestridas från detta respektive från det nya förskottsanslag, varom jag här gör hemställan. Då frågan, på vilket sätt sistberörda kostnader täckas, endast i relativt ringa utsträckning torde komma att påverka anslagsberäkningen för nästa budgetår, vill jag tillstyrka, att medelsbehovet beräknas med ledning av de i förutberörda framställningar gjorda uppskattningarna och upptages med ett till 8 000 000 kronor avrundat belopp. I enlighet med vad jag förut framhållit, bör beloppet uppföras å allmänna beredskapsstaten. Jag vill emellertid påpeka, att man ej kan bortse från möjligheten av att flyktingströmmen kan komma att antaga väsentligt större proportioner än vad jag här räknat med, samt att utgifterna för ändamålet till följd härav kunna komma att avsevärt överstiga de beräknade.

Anslaget bör uppföras å allmän beredskapsstat I. Från anslaget torde i fortsättningen böra bestridas jämväl ersättningar till ledamöterna i kommittén för rågösvenskarne ävensom kommitténs sekreterare och eventuellt tillkallade experter, vilka ersättningar hittills belastat femte huvudtitelns kommittéanslag.

Under återopande av vad sålunda anförts får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till flyktingars uppehälle, yrkesutbildning m. m.* å allmän beredskapsstat I för budgetåret 1944/45 uppföra ett anslag av *förslagsvis* . . . . . kronor 8 000 000.

Vad föredragandena sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt behagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:

N. O. Aurelius.



*Bilaga 3.*

## **Egentliga statsutgifter.**

### **Sjätte huvudtiteln.**

*Utdrag av protokollet över kommunikationsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 12 maj 1944.*

#### **Närvarande:**

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WIGFORSS, SKÖLD, ERIKSSON, QUENSEL, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ, ROSANDER, GJÖRES. EWERLÖF, RUBBESTAD.

Chefen för kommunikationsdepartementet, statsrådet Andersson, anmäler härefter under kommunikationsdepartementets handläggning hörande ärenden angående egentliga statsutgifter å allmän beredskapsstat för budgetåret 1944/45 samt anför därvid följande.

### **B. Väg- och vattenbyggnadsväsendet.**

#### **Vägunderhåll och vägbyggnader.**

**Väghållningen på landet samt i städer och stadsliknande samhällen, där kronan är väghållare.**

[1.] **Nyanläggning av bygdevägar. Nyanläggning av ödebygdevägar. Byggande av huvudvägar. Förbättring av bygdevägar och ödebygdevägar.** Under förevarande rubriker hava å driftbudgeten för nästa budgetår anvisats följande anslag, nämligen till nyanläggning av bygdevägar 2 000 000 kronor, till nyanläggning av ödebygdevägar 1 000 000 kronor, till byggande av huvudvägar 3 900 000 kronor och till förbättring av bygdevägar och ödebygdevägar 1 700 000 kronor. Samtliga anslag avräknas mot automobilskattebidragen.

*Investeringsutredningen* har i sitt betänkande (Bilaga 16, jfr betänkandet s. 125—127 och 214—216) upptagit byggande av allmänna vägar på landet samt i städer och stadsliknande samhällen, där kronan är väghållare, med en sammanlagd byggnadskostnad av 93 700 000 kronor. Utredningen har beräknat det totala anslagsbehovet till 109 000 000 kronor efter tillägg av kostnader för marklösen m. m. (s. 214). Av sistnämnda belopp beräknas för nyanläggning av bygdevägar 24 000 000 kronor, för nyanläggning av ödebygdevägar 8 500 000 kronor, för byggande av huvudvägar 58 000 000 kronor samt för förbättring av bygdevägar och ödebygdevägar 18 500 000 kronor.

Mot resultatet av utredningens beräkningar har jag icke funnit anledning till erinran. Anslagsbeloppen synas lämpligen böra fördelas på beredskapsstaterna II och III på sätt framgår av min hemställan i det följande. De å beredskapsstat uppförda anslagen torde icke böra avräknas mot automobilskattemedlen.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för budgetåret 1944/45 uppföra följande anslag, nämligen

dels å allmän beredskapsstat II

<i>Nyanläggning av bygdevägar</i> . . . . .	kronor	8 000 000
<i>Nyanläggning av ödebygdevägar</i> . . . . .	»	2 500 000
<i>Byggande av huvudvägar</i> . . . . .	»	20 000 000
<i>Förbättring av bygdevägar och ödebygdevägar</i> . . . . .	»	6 000 000

dels ock å allmän beredskapsstat III

<i>Nyanläggning av bygdevägar</i> . . . . .	»	16 000 000
<i>Nyanläggning av ödebygdevägar</i> . . . . .	»	6 000 000
<i>Byggande av huvudvägar</i> . . . . .	»	38 000 000
<i>Förbättring av bygdevägar och ödebygdevägar</i> . . . . .	»	12 500 000.

**Väghållningen i städer och stadsliknande samhällen, som äro väghållare.**

[2.] **Bidrag till byggande av vägar och gator.** Å driftbudgeten för budgetåret 1944/45 hava till förevarande ändamål anvisats 2 000 000 kronor.

I sitt betänkande (Bilaga 16, jfr betänkandet s. 127—130 och 214—216) upptager *investeringsutredningen* ytterligare arbeten med byggande av vägar och gator i städerna, vilka beräknas draga en byggnadskostnad av 35 400 000 kronor. Utredningen uppskattar det erforderliga bidraget av statsmedel till i runt tal 32 000 000 kronor, vilket belopp föreslås skola upptagas å allmän beredskapsstat.

Jag biträder utredningens förslag och förordar, att av sistnämnda belopp 10 000 000 kronor uppföres å allmän beredskapsstat II och återstoden å allmän beredskapsstat III.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till byggande av vägar och gator* för budgetåret 1944/45 uppföra följande anslag, nämligen

<i>dels</i> å allmän beredskapsstat II . . . . .	kronor 10 000 000
<i>dels ock</i> å allmän beredskapsstat III . . . . .	» 22 000 000.

#### Enskild väghållning.

[3.] **Bidrag till byggande av enskilda vägar.** Till förevarande ändamål hava å driftbudgeten för nästa budgetår anvisats 1 200 000 kronor.

Ehuru *investeringsutredningen* i betänkandet (Bilaga 16, jfr s. 136—138 och 214—216) utgått från en ordinarie medelsanvisning för ändamålet av 1 000 000 kronor, anser jag mig icke hava anledning att förordna ändring i utredningens förslag om uppförande å allmän beredskapsstat av ett anslag av 3 000 000 kronor till ifrågavarande ändamål.

Jag ansluter mig till utredningens förslag om temporär höjning av statsbidraget till byggande av enskilda vägar. Därest riksdagen icke uttalar erinran däremot, torde Kungl. Maj:t böra äga fastställa bidragsgrunder i huvudsaklig överensstämmelse med utredningens förslag (betänkandet s. 214—216).

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till byggande av enskilda vägar* å allmän beredskapsstat III för budgetåret 1944/45 uppföra ett anslag av . . . . . kronor 3 000 000.

#### Diverse ändamål.

[4.] **Stensättning av vägar och gator. Byggande av broar. Vissa vägbeläggningar.** Å driftbudgeten för nästa budgetår hava anvisats till stensättning av vägar 1 000 000 kronor samt till byggande av broar 3 500 000 kronor. Något anslag för vägbeläggningar har icke anvisats eller äskats för nästa budgetår.

Beträffande investeringsreservens omfattning i förevarande delar torde jag få hänvisa till *investeringsutredningens* betänkande (Bilaga 16, jfr s. 130—135 och 214—216). Utredningen beräknar följande anslag vara erforderliga, nämligen till stensättning av vägar och gator 5 800 000 kronor, till byggande av broar 3 100 000 kronor samt till vissa vägbeläggningar 17 900 000 kronor.

Jag biträder utredningens förslag, att anslag till nämnda ändamål uppföras å allmän beredskapsstat med av utredningen angivna belopp. Därvid torde av brobyggnadsanslaget 1 000 000 kronor och av vägbeläggningsanslaget 11 500 000 kronor böra uppföras å allmän beredskapsstat II. Att ett jämförelsevis stort anslagsbelopp för sistnämnda ändamål föreslås till uppförande å beredskapsstat II betingas främst av att vägbeläggningarna i landet i stor utsträckning äro i sådant skick, att reparation av desamma måste komma till stånd så snart materialtillgångarna det möjliggöra.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för budgetåret 1944/45 uppföra följande anslag, nämligen

<i>dels</i> å allmän beredskapsstat II	
<i>Byggnade av broar</i> .....	kronor 1 000 000
<i>Vissa vägbeläggningar</i> .....	» 11 500 000
<i>dels ock</i> å allmän beredskapsstat III	
<i>Stensättning av vägar och gator</i> .....	» 5 800 000
<i>Byggnade av broar</i> .....	» 2 100 000
<i>Vissa vägbeläggningar</i> .....	» 6 400 000.

#### Hamnar och farleder.

[5.] **Bidrag till handelshamnar och farleder.** Till förevarande ändamål hava å driftbudgeten för nästa budgetår anvisats 250 000 kronor.

*Investeringsutredningen* föreslår i sitt betänkande (Bilaga 18, jfr betänkandet s. 143—149 och 217—218), att ett anslag av 10 000 000 kronor måtte för ändamålet upptagas å allmän beredskapsstat. Beträffande den närmare motiveringen torde jag få hänvisa till betänkandet.

Mot utredningens förslag har jag icke något att erinra. Jag förordar, att av anslaget 1 000 000 kronor upptagas å beredskapsstat II och återstoden å beredskapsstat III.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till handelshamnar och farleder* för budgetåret 1944/45 uppföra följande anslag, nämligen

<i>dels</i> å allmän beredskapsstat II .....	kronor 1 000 000
<i>dels ock</i> å allmän beredskapsstat III ..	» 9 000 000.

[6.] **Utvidgning och förbättring av statens fiskehamnar och farleder. Bidrag till byggande och underhåll av statsunderstödda fiskehamnar.** Till vartdera av förevarande ändamål hava å driftbudgeten för nästa budgetår anvisats 300 000 kronor.

Under hänvisning till vad *investeringsutredningen* i denna del anfört i sitt betänkande (Bilaga 19, jfr betänkandet s. 149—152 och 218—219) och med biträdande av utredningens förslag hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att å allmän beredskapsstat III för budgetåret 1944/45 uppföra följande anslag, nämligen

<i>Utvidgning och förbättring av statens fiskehamnar och farleder</i> .....	kronor 1 700 000
<i>Bidrag till byggande och underhåll av statsunderstödda fiskehamnar</i> .....	» 3 500 000.

#### Vatten- och avloppsledningar.

[7.] **Bidrag till anläggning av vatten- och avloppsledningar.** Under rubriken *Investeringsplan* för vissa kommunala och enskilda arbeten upptager *investeringsutredningen* i sitt betänkande (Bilaga 24, jfr betänkandet s. 188—

189 och 226—246) bland annat arbeten med vatten- och avloppsledningar. Utredningen beräknar, att investeringsplanen i denna del under budgetåret 1944/45 kan tagas i anspråk till omkring 40 procent motsvarande en kostnads-summa av 65 000 000 kronor, varav omkring 36 000 000 kronor belöpa på samhällen med mindre än 10 000 invånare och återstoden på större samhällen.

Vid beräkningen av anslagsbehovet har utredningen utgått från att statsbidrag skulle komma att utgå till arbeten i samhällen med mindre än 10 000 invånare enligt i betänkandet till huvuddragen angivna grunder, vilka föreslås försöksvis tillämpade under ett år. Utredningen har dock icke för statsbidrags beviljande förordat någon ovillkorlig gräns i fråga om invånarantalet utan räknat med att bidrag i undantagsfall skulle kunna utgå även till anläggningar i större tätorter. Utredningen har vidare förutsatt, att viss teknisk personal anställs i mån av behov för investeringsplanens genomförande. Från dessa utgångspunkter har utredningen uppskattat medelsbehovet till 20 000 000 kronor.

Jag har för min del i huvudsak icke något att erinra mot utredningens beräkningar och förslag. Jag är dock icke beredd att nu taga ställning till frågan om gränsdragningen mellan väg- och vattenbyggnadsstyrelsens och egna-hemsstyrelsens befogenhet, såvitt angår handläggningen av statsbidragsärenden beträffande anläggningar av mindre omfattning. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att efter ytterligare övervägande träffa avgörande i denna fråga.

Därest riksdagen icke finner anledning till erinran däremot, torde Kungl. Maj:t böra äga meddela bestämmelser beträffande statsbidrag till arbeten av här ifrågavarande art i huvudsak enligt de grunder, som angivits av investeringsutredningen med den modifikation, som kan följa av en ytterligare prövning av handlägningsfrågan, att försöksvis tillämpas under budgetåret 1944/45. Av de erforderliga medlen torde 3 000 000 kronor böra anvisas å allmän beredskapsstat II för att möjliggöra igångsättande av planeringsarbeten, uppbyggande av nödig personalorganisation och andra förberedande åtgärder samt igångsättande av vissa särskilt angelägna anläggningsarbeten i den mån materialtillgångarna och arbetsmarknadsläget det tillåta.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen,

att till *Bidrag till anläggning av vatten- och avloppsledningar* för budgetåret 1944/45 uppföra följande anslag, nämligen

<i>dels</i> å allmän beredskapsstat II . . . . .	kronor	3 000 000
<i>dels</i> ock å allmän beredskapsstat III . . . . .	»	17 000 000.

#### D. Byggnadsväsendet.

[8.] **Underhåll av vissa historiska byggnader m. m.** För budgetåret 1944/45 har riksdagen å riksstatens sjätte huvudtitel anvisat ett reservationsanslag av 85 000 kronor till underhåll av vissa historiska byggnader m. m. Såsom av årets statsverksproposition (sjätte huvudtiteln, punkten 44) fram-

går, beräknas medelstillgången för budgetåret med hänsyn till anslagsreserv-  
ation och tillgängliga uppbördsmedel utgöra omkring 100 000 kronor.

Alltsedan budgetåret 1940/41 har medelstillgången under förevarande an-  
slag hållits begränsad till ungefär den nu angivna storleksordningen. Detta  
innebär, såsom i statsverkspropositionen närmare utvecklats, icke endast att  
egentliga restaurerings- och konserveringsarbeten måst anstå utan även en  
viss minskning av det belopp, som tidigare stått till förfogande för det under-  
håll av historiska minnesmärken samt de utgifter för renhållning m. m.,  
som bestridas från anslaget.

*Investeringsutredningen* föreslår (Bilaga 22, kommunikationsdepartementet  
nr 22) upptagande i investeringsreserven av byggnadsarbeten under nu ifrå-  
gavarande anslagstitel till ett belopp av 150 000 kronor.

I skrivelse den 18 april 1944 har *byggnadsstyrelsen* gjort framställning om  
anvisande för nästa budgetår av detta belopp.

Styrelsen förklarar sig i sin skrivelse finna följande restaureringsarbeten  
särdeles önskvärda, nämligen:

	Kronor
Bohus fästningsruin: fortsatta konserveringsarbeten .....	100 000
Läckö slott: utvändiga byggnadsarbeten .....	100 000
Vadstena slott: påbörjande av slottets restaurering .....	100 000
Borgholms slottsruin: fortsatta konserveringsarbeten .....	50 000

Det nu äskade anslaget av 150 000 kronor har byggnadsstyrelsen funnit  
böra användas på följande sätt.

	Kronor
Bohus fästningsruin: fortsatta konserveringsarbeten .....	40 000
Läckö slott: utvändiga byggnadsarbeten .....	50 000
Vadstena slott: påbörjande av slottets restaurering .....	35 000
Borgholms slottsruin: fortsatta konserveringsarbeten .....	25 000

*Departements-  
chefen.*

Såsom av den lämnade redogörelsen framgår, hava sedan flera år icke en-  
dast alla egentliga restaureringsarbeten å de historiska byggnaderna fått an-  
stå utan även det egentliga underhållet av dessa eftersatts. Jag finner det  
lämpligt, att å beredskapsstat uppföres ett anslag av 150 000 kronor för att  
möjliggöra såväl återhämtande av det eftersatta underhållet som ett åter-  
upptagande i viss mån av restaureringsarbetet. Huruvida den av byggnads-  
styrelsen föreslagna fördelningen av anslagsbeloppet skall tillämpas eller ej  
lärer bli beroende bland annat på behovet av underhållsmedel vid den  
tidpunkt, då anslagets användande kan bli aktuellt. Det torde få ankomma  
på Kungl. Maj:t att meddela bestämmelser rörande anslagets användning.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Underhåll av vissa historiska byggnader m. m.* å  
allmän beredskapsstat III för budgetåret 1944/45 uppföra ett  
anslag av ..... kronor 150 000.

[9.] **Iståndsättning av uthyrningsfastigheter vid Drottningholms slott.** *Investeringsutredningen* har (Bilaga 22, kommunikationsdepartementet nr 18) föreslagit upptagande av iståndsättning av uthyrningsfastigheterna Lilla China och Canton nr 2 och 4 vid Drottningholms slott i investeringsreserven med 200 000 kronor.

I skrivelse den 18 april 1944 har *byggnadsstyrelsen* förklarat sig i likhet med vederbörande ståthållarämbete finna arbetena ifråga särdeles behövliga och ändamålsenliga. Arbetena ingå, framhåller styrelsen, i en sedan flera år tillbaka pågående restaurering av fastighetsbeståndet vid Drottningholms slott i syfte att rädda byggnaderna undan hotande förfall samt åstadkomma lätt uthyrbara bostadslägenheter.

Efter samråd med slottsarkitekten professorn I. Tengbom och vid jämförelse med kostnader för tidigare utförda ombyggnader av liknande beskaffenhet har byggnadsstyrelsen funnit kostnaderna för arbetena ifråga bära upptagas till 218 000 kronor.

Kostnaderna för ifrågavarande iståndsättningsarbeten, vilka äro ur flera synpunkter önskvärda, torde kunna återvinnas genom det ökade hyresvärde fastigheterna erhålla. Jag har icke något att erinra mot byggnadsstyrelsens förslag. Anslag för ändamålet torde tillsvidare bära uppföras under sjätte huvudtiteln.

Departements-  
chefen.

Jag hemställer, att Kungl Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Iståndsättning av uthyrningsfastigheter vid Drottningholms slott* å allmän beredskapsstat III för budgetåret 1944/45 uppföra ett anslag av . . . . . kronor 218 000.

[10.] **Vissa byggnadsarbeten å Gripsholms slott.** *Investeringsutredningen* föreslår (Bilaga 22, kommunikationsdepartementet nr 21) upptagande i investeringsreserven av arbeten vid Gripsholms slott för en beräknad byggnads-kostnad av 86 400 kronor.

De arbeten, för vilka det beräknade beloppet avses, utgöras av lagning av vittrade delar å Griptornet, rekonstruktion av källarvalv i Stureskansan, reparation av foderladan och fodringsladan i Hjortparken, nytt uthus vid djurvaktarbostaden, vatten- och avloppsledning i villan vid Näsängsudden, alarmanordning vid slottet, reparation av Röda stallet samt renovering av bostäderna i lilla fabriks huset och deras förseende med värme-, vatten- och avloppsledningar. Dessa arbeten ingå i ett av ståthållarämbetet å slottet år 1936 framlagt förslag, till vars genomförande i vissa delar 1937 och 1938 års riksdagar beviljat sammanlagt 69 000 kronor.

I anslutning till investeringsutredningens förslag har *byggnadsstyrelsen* i skrivelse den 18 april 1944, med förmålan att styrelsen i likhet med vederbörande ståthållarämbete funnit de angivna arbetena särdeles behövliga och ändamålsenliga, hemställt om anvisande av medel för ändamålet för budget-

året 1944/45. Styrelsen meddelar, att kostnaderna år 1939 beräknats till 64 000 kronor, vilken summa styrelsen, som tidigare granskat förslaget i samråd med slottsarkitekten H. Ahlberg, funnit böra ökas till 89 000 kronor.

Härjämte har styrelsen anmält, att vid Gripsholms slott sedan länge funnits behov av en parkeringsplats. Kostnaderna för iordningsställande av en sådan, som syntes väl lämpa sig som beredskapsarbete, hava av styrelsen beräknats uppgå till 10 000 kronor. Styrelsen hemställer om anvisande jämväl av detta belopp.

Sammanlagt skulle sålunda för byggnadsarbeten vid Gripsholms slott erfordras 99 000 kronor.

Departements-  
chefen.

Med tillstyrkande av byggnadsstyrelsens förslag, som i huvudsak innebär anvisande av medel för ändamål som sedan länge ansetts böra tillgodoses, hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Vissa byggnadsarbeten å Gripsholms slott* å allmän beredskapsstat III för budgetåret 1944/45 uppföra ett anslag av ..... kronor 99 000.

[11.] **Vissa byggnadsarbeten å Ulriksdals slott.** *Investeringsutredningen* har (Bilaga 22, kommunikationsdepartementet nr 20) föreslagit upptagande i investeringsreserven av byggnadsarbeten vid Ulriksdals slott för en kostnad av 30 000 kronor.

I skrivelse den 18 april 1944 har *byggnadsstyrelsen* förklarat sig i likhet med vederbörande ståthållarämbete finna ifrågavarande arbete — som avser utbyte av 157 fönsterlufter mot nya sådana med kopplade utåtgående bågar — vara särdeles behöfligt och ändamålsenligt. Efter samråd med slottsarkitekten friherre O. Leijonhufvud har styrelsen beräknat kostnaden för arbetet till 34 000 kronor.

Departements-  
chefen.

Nu ifrågavarande arbete utgör en underhållsätgård, för vilken till förfogande stående underhållsmedel hittills icke lämnat tillgång. Med tillstyrkande av byggnadsstyrelsens förslag hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Vissa byggnadsarbeten å Ulriksdals slott* å allmän beredskapsstat III för budgetåret 1944/45 uppföra ett anslag av .....kronor 34 000.

Vad föredragande departementschefen sålunda, med instämmande av statsrådets övrigt ledamöter, hemställt behagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:

*Sigurd Lang.*

Bilaga 4.

## Egentliga statsutgifter.

### Sjunde huvudtiteln.

*Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:ts Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 12 maj 1944.*

#### Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WIGFORSS, SKÖLD, ERIKSSON, QUENSEL, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ, ROSANDER, GJÖRES, EWERLÖF, RUBBESTAD.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anför chefen för finansdepartementet, statsrådet Wigforss.

[1.] **Åtgärder för ekonomisk efterkrigsberedskap.** Vid anmälan av förslaget till allmän beredskapsstat redogöres för det yttrande som kommissionen för ekonomisk efterkrigsplanering avgivit över, bland annat, investeringsutredningens betänkande. I detta yttrande föreslår kommissionen, att å beredskapsstaten uppföres ett anslag av 100 miljoner kronor att i form av allmän finansfullmakt användas för sådana angelägna, med behovet av ekonomisk efterkrigsberedskap sammanhängande ändamål, för vilka medel icke beräknats på andra beredskapsanslag. För en exemplifiering av de ändamål för vilka anslaget är avsett att kunna anlitas torde jag få hänvisa till referatet av kommissionens yttrande (s. 13). Sex ledamöter av kommissionen ha, med tillstyrkande av att förslag framläggas om en sådan finansfullmakt, uttalat, att den borde begränsas till 25 miljoner kronor. Som skäl härför anföres, att anslagsändamålen nu icke kunna närmare preciseras och sålunda skulle komma att undandragas riksdagens prövning.

På av kommissionen för ekonomisk efterkrigsplanering anförda skäl torde å den allmänna beredskapsstaten böra uppföras ett anslag avsett att användas för sådana angelägna beredskapsutgifter, för vilka särskilda medel ej beräknats på staten. Delade meningar ha gjort sig gällande angående den lämpliga omfattningen av ifrågakvarande fullmakt. Vid bedömandet av frågan har man att utgå från att fullmakten är avsedd att anlitas endast för

*Departement-  
chefen.*

ändamål, som borde ha tillgodosetts genom särskilda anslag på beredskapsstaten om bättre möjligheter att bedöma behoven och sysselsättningspolitikens lämpliga inriktning i detalj förelegat vid tidpunkten för statsregleringens fastställande, samt att avsikten med fullmakten är att ge Kungl. Maj:t möjlighet att vidtaga erforderliga åtgärder inom ramen av en av riksdagen prövad allmän ekonomisk politik även om dessa åtgärder skulle behöva bli av sammanlagt ganska stor ekonomisk räckvidd utan att riksdagen, för den händelse den ej är samlad, blott för detta ändamål behöver inkallas. Är riksdagen samlad, bör givetvis, i enlighet med praxis beträffande större civila utgifter på försvarsberedskapsstaten, riksdagens medgivande till anslagsdispositionen inhämtas. Det bör vidare beaktas, att de betydande resurser som för närvarande utan riksdagens hörande stå till Kungl. Maj:ts förfogande för, bland annat, statliga pris- och avsättningsgarantier äro bundna vid försättningar, som medföra att de icke böra anlitas för sysselsättningspolitiska ändamål och i varje fall icke kunna användas för exempelvis statliga anläggningsarbeten. Jag åsyftar härvid främst reservförrådsnämndens utnyttjade medel, som måste anses reserverade för försörjningspolitiska uppgifter sammanhängande med krigsförhållanden.

Bland de ändamål för vilka anslaget kan behöva utnyttjas märkas i första hand åtgärder för att förbättra landets försörjning med vissa varor, som äro väsentliga för produktionens fortgång men på vilka tillgången fortsättningsvis kan befaras bliva otillräcklig. Vissa sådana åtgärder, om vilka närmare upplysningar torde få lämnas vederbörande riksdagsutskott, äro för närvarande aktuella. Om de skulle komma till stånd, skulle de taga i anspråk en väsentlig del även av det större av de nu ifrågasatta beloppen.

Under angivna förhållanden vill jag tillstyrka, att anslaget uppföres med det belopp som angivits av kommissionens majoritet, eller 100 miljoner kronor. Anslaget torde böra hänföras till allmän beredskapsstat I samt där uppföras under sjunde huvudtiteln, oaktat det delvis kan komma att disponeras för investeringsändamål.

Med återopande av vad sålunda anförts får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Åtgärder för ekonomisk efterkrigsberedskap* å allmän beredskapsstat I för budgetåret 1944/45 uppföra ett anslag av *förslagsvis* . . . . . kronor 100 000 000.

[2.] **Bidrag till internationellt återuppbyggnadsarbete.** Med hänvisning till vad jag anför vid anmälan av förslag till reglering av det under ifrågavarande rubrik å allmän beredskapsstat för innevarande budgetår uppförda anslaget (prop. nr 275) hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till internationellt återuppbyggnadsarbete* å allmän beredskapsstat I för budgetåret 1944/45 uppföra ett anslag av *förslagsvis* . . . . . kronor 200 000 000.

[3.] **Planering av allmänna arbeten.** Å allmän beredskapsstat för innevarande budgetår är uppfört ett anslag till planering av allmänna arbeten å 10 miljoner kronor. Ett motsvarande anslag är erforderligt jämväl å den allmänna beredskapsstaten för 1944/45 till fullföljande av planeringen av de å allmän beredskapsstat III uppförda arbetena. Med hänsyn till redan vidtagna planeringsåtgärder kunde ifrågasättas att reducera anslagsbeloppet. Då emellertid behov kan föreligga av att fullfölja planeringsarbetet även med tanke på budgetåret 1945/46, förordar jag dock, att anslaget uppföres med oförändrat belopp. Anslaget bör tydligen hänföras till allmän beredskapsstat I. Jag får sålunda hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Planering av allmänna arbeten* å allmän beredskapsstat I för budgetåret 1944/45 uppföra ett anslag av *förslagsvis* ..... kronor 10 000 000.

[4.] **Kostnader för administration av investeringsverksamheten m. m.** Vid anmälan av förslaget till allmän beredskapsstat (s. 18) framhålles, att det bör övervägas, att för administrationen av den investeringsverksamhet, för vilken anslag uppföres å ifrågavarande stat, samt jämväl för fullföljande av planeringsverksamheten inrätta ett centralt organ, vars kostnader böra bestridas från ett särskilt beredskapsanslag. Ehuru organisationsfrågan bör bli föremål för ytterligare övervägande, vill jag tillstyrka, att medel redan nu reserveras för de kostnader som må uppkomma för det ifrågasatta organet. Ett belopp av 200 000 kronor torde böra avses för ändamålet. Anslaget bör uppföras å allmän beredskapsstat I.

Med åberopande av vad sålunda anförts får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Kostnader för administration av investeringsverksamheten m. m.* å allmän beredskapsstat I för budgetåret 1944/45 uppföra ett anslag av *förslagsvis* .. kronor 200 000.

Vad föredragande departementschefen sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt behagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:

*Rolf Arfwedson.*



Bilaga 5.

## Egentliga statsutgifter.

### Åttonde huvudtiteln.

*Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 12 maj 1944.*

#### Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WIGFORSS, SKÖLD, ERIKSSON, QUENSEL, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ, ROSANDER, GJÖRES, EWERLÖF, RUBBESTAD.

Chefen för ecklesiastikdepartementet, statsrådet Bagge, anmäler härefter under ecklesiastikdepartementets handläggning hörande ärenden angående egentliga statsutgifter på allmän beredskapsstat för budgetåret 1944/45 samt anför därvid följande.

### C. Kyrkliga ändamål.

[1.] **Domkapitlen och stiftsnämnderna: Uppförande av domkapitelshus i Växjö.** Till detta ändamål upptog 1938 års riksdag på beredskapsstat för budgetåret 1938/39 ett anslag av 76 500 kronor samt anvisade på driftbudgeten för samma budgetår under åttonde huvudtiteln ett reservationsanslag av 15 000 kronor, avsett för uppgörande av ritningar, entreprenadhandlingar och dylikt för ifrågavarande byggnadsföretag. Härjämte medgav riksdagen, att av kyrkofonden finge, under för beredskapsstaten gällande förutsättningar, till uppförande av nämnda domkapitelshus utgå ett belopp av 91 500 kronor. 1938 års kyrkomöte medgav för sin del, att sistnämnda belopp finge under nämnda förutsättningar eller eljest utgå av kyrkofonden. På riksstaten för budgetåret 1939/40 anvisades under driftbudgeten till uppförande av ifrågavarande domkapitelshus ett reservationsanslag av 76 500 kronor, varjämte riksdagen medgav, att av kyrkofonden finge för ändamålet utgå ett belopp av 91 500 kronor.

Beträffande utredningen i ärendet torde få hänvisas till propositionen

1938: 275 (bilaga 6, punkt 1) samt propositionen nr 38 till 1939 års lagtima riksdag.

Med anledning av den vid 1939 års urtima riksdag (propositionen nr 79) ifrågasatta begränsningen av egentliga statsutgifter föreskrev Kungl. Maj:t genom beslut den 30 december 1939, att arbetena med uppförande av ifrågavarande byggnad icke finge påbörjas, förrän Kungl. Maj:t därtill lämnat tillstånd.

Med bifall till Kungl. Maj:ts i propositionen 1941: 2 (s. 118 f.) framlagda förslag anvisade riksdagen till ifrågavarande ändamål på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1940/41 ett reservationsanslag (B) av 10 000 kronor. Vid min anmälan av ärendet framhöll jag bland annat följande.

Kostnaderna för uppförande av domkapitelshuset, inklusive konstnärlig utsmyckning, ha tidigare beräknats till sammanlagt 183 000 kronor. Av den lämnade redogörelsen framgår, att dessa kostnader skola bestridas till hälften av statsmedel och till hälften av medel ur kyrkofonden. Enligt från byggnadsstyrelsen under hand inhämtade uppgifter torde emellertid kostnaderna numera böra med hänsyn till inträffade prisstegringar på materiel och arbete beräknas till omkring 220 000 kronor. Det belopp, varmed kostnaderna sålunda synas komma att överstiga de tidigare beräknade, torde böra gäldas av statsmedel.

1940 års civila byggnadsutredning har med utlåtande den 25 juli 1941 framlagt ett den 30 juni 1941 dagtecknat reviderat byggnadsförslag, vilket enligt utredningens anvisningar utarbetats av arkitekten P. Boberg. Byggnadsutredningen har därvid anfört bland annat följande.

I enlighet med företedda kostnadskalkyler bör, genom iakttagande av vissa närmare angivna besparingsåtgärder, kostnaden för byggnaden i fråga kunna begränsas till 160 000 kronor, vartill komma arkitekt- och övriga arvoden, vilka tillsammans kunna uppskattas till 11 000 kronor. Hittills ha, enligt vad från byggnadsstyrelsen inhämtats, 5 710 kronor utbetalats för uppgörande av ritningar, administration etc. Inklusive sistnämnda post kan alltså den totala byggnadskostnaden beräknas uppgå till 176 700 kronor. Kostnader för telefonanläggning och konstnärlig utsmyckning, vilka icke bestridas av byggnadsanslaget, ha därvid lämnats åsido.

Domkapitlet har i utlåtande den 28 augusti 1941 tillstyrkt utförande av domkapitelshuset i enlighet med civila byggnadsutredningens förslag, dock med vissa mindre ändringar. Med hänsyn till de av domkapitlet påkallade ändringarna har domkapitlet låtit delvis omarbета utredningens ritningsförslag. Domkapitlet har framhållit angelägenheten av att byggnadsföretaget snarast igångsättes.

*Departements-  
chefen.*

Behovet av tillfredsställande förvaringslokaler för domkapitlets och stiftsnämndens arkivalier och ändamålsenliga expeditionslokaler för dessa institutioner har av statsmakterna och kyrkomötet redan tidigare konstaterats. Ett före krigsutbrottet upprättat, år 1938 till 183 000 kronor kostnadsberäknat förslag till nytt domkapitelshus har av statsmakterna godtagits såsom utgörande en tillfredsställande lösning av de ifrågavarande institutionernas lokalfråga. De ursprungligen beräknade kostnaderna för byggnadsföretaget

ha, såsom av den lämnade redogörelsen framgår, ansetts böra till hälften bestridas av statsmedel och till hälften av medel ur kyrkofonden. Anslag till byggnadsföretaget ha varit uppförda såväl på beredskapsstat som på riksstaten, varjämte riksdagen och kyrkomötet medgivit, att ur kyrkofonden må till byggnadsföretaget utgå ett belopp av 91 500 kronor.

Det av statsmakterna tidigare godtagna byggnadsförslaget har i besparings-syfte granskats av civila byggnadsutredningen. Denna granskning har lett till framläggande av ett reviderat byggnadsförslag, vilket i avseende å plan-lösning huvudsakligen ansluter sig till det tidigare upprättade förslaget. Byggnadens volym har emellertid avsevärt minskats, varjämte vissa för-enklingar i standarden ansetts böra komma till stånd. Domkapitlet, som i huvudsak godtagit civila byggnadsutredningens förslag, har emellertid an-sett vissa smärre ändringar erforderliga och därför låtit delvis omarbete ut-redningens ritningsförslag. Då de av domkapitlet föreslagna ändringarna icke torde medföra någon kostnadsökning och då jag icke funnit anledning till erinran mot det av domkapitlet framförda byggnadsförslaget, tillstyrker jag, att domkapitelshuset uppföres i huvudsaklig överensstämmelse med de av domkapitlet företedda ritningarna. Jag förutsätter, att de av civila bygg-nadsutredningen givna anvisningarna beträffande standarden i materiel och utförande iakttagas. I enlighet med domkapitlets förslag torde byggnadens tak böra täckas med skiffer.

Kostnaderna för ett realiserande av civila byggnadsutredningens förslag ha år 1941 beräknats till 171 000 kronor. Häri ha icke inräknats kostnader för konstnärlig utsmyckning. Enligt under hand inhämtade uppgifter torde det av utredningen beräknade kostnadsbeloppet med hänsyn till inträffade prisstegringar böra höjas till 212 000 kronor. Då såsom tidigare framhållits av kyrkofondsmedel ett belopp av 91 500 kronor står till förfogande för byggnadsföretaget, skulle för ändamålet erfordras ytterligare (212 000 — 91 500 =) i runt tal 120 000 kronor. Detta belopp torde böra gäldas av stats-medel; i enlighet med den ståndpunkt, som statsmakterna intogo vid 1941 års riksdag, ifrågasätter jag sålunda icke något ytterligare tillskott från kyrkofonden.

Anslag till utförande av ifrågavarande byggnadsarbeten, vilka upptagits på den av investeringsutredningen framlagda investeringsplanen för statliga husbyggnadsföretag för verk och myndigheter m. m., torde böra uppföras på beredskapsstat III för budgetåret 1944/45.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Domkapitlet och stiftsnämnderna: Uppförande av domkapitelshus i Växjö* å allmän beredskapsstat III för bud-getåret 1944/45 uppföra ett anslag av . . . . kronor 120 000.

## D. Akademier m. m.

[2.] **Akademien för de fria konsterna med konsthögskolan: Bidrag till vissa reparationsarbeten m. m.** Den fastighet inom kvarteret Uttern vid Fredsgatan i Stockholm, som genom donation år 1775 tillföll akademien för de fria konsterna, disponeras till större delen hyresfritt av konsthögskolan. Underhållet av fastigheten påvilar akademien. Av stats- eller lotterimedel ha emellertid vid skilda tillfällen anvisats medel till bestridande av ombyggnads- eller ändringsarbeten.

I sina anslagsäskanden för budgetåret 1944/45 har *akademien* hemställt om ett anslag av 21 800 kronor till reparation av den våning i akademiens fastighet, som innehåller målarskolans studieateljéer, och till förbättring av ventilationsanordningarna i samma lokaler. Till reparation av målarskolans lokaler beviljades senast anslag av 1930 och 1931 års riksdagar.

*Byggnadsstyrelsen* har efter besiktning av ifrågavarande ateljélokaler funnit desamma vara i stort behov av reparation men ansett kostnaderna kunna begränsas till sammanlagt 21 000 kronor.

*Departementschefen.* Av utredningen i ärendet framgår, att ifrågavarande av konsthögskolan disponerade lokaler i konstakademiens byggnad behöva repareras samt att det ur hygienisk synpunkt är påkallat, att ventilationen inom lokalerna förbättras. Med hänsyn till de fördelar, som staten haft av att dess konsthögskola hyresfritt fått disponera stora utrymmen i förevarande fastighet, finner jag det rimligt, att staten bestrider kostnaderna för ifrågavarande arbeten. Kostnaderna torde i enlighet med byggnadsstyrelsens förslag böra beräknas till 21 000 kronor. Anslag för ändamålet torde böra uppföras på beredskapsstat III för budgetåret 1944/45.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Akademien för de fria konsterna med konsthögskolan: Bidrag till vissa reparationsarbeten m. m.* å allmän beredskapsstat III för budgetåret 1944/45 uppföra ett anslag av ..... kronor 21 000.

## I. Folkundervisningen.

[3.] **Folkskolor m. m: Bidrag till byggnadsarbeten.** *Investeringsutredningen* har hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att till nämnda ändamål på allmän beredskapsstat för budgetåret 1944/45 upptaga ett anslag av 900 000 kronor och därvid anför följande (SOU 1944: 12, s. 246 f.).

Såsom av den lämnade redogörelsen för den kommunala investeringsplanen (s. 190 och Bil. 24) närmare framgår, har investeringsutredningen uppskattat de sammanlagda kostnaderna för de skolbyggnadsföretag, vilka av

utredningen ansetts kunna vid behov komma till utförande under ett första investeringsår, till cirka 50 miljoner kronor. Härav ha omkring 35 miljoner kronor beräknats motsvara byggnadsvärdet av byggnader för folkskoleväsendet. Utredningen har emellertid icke ansett sig böra räkna med att förutsättningar för bidrags erhållande komma att föreligga för folkskolebyggnader till hela det beräknade beloppet. I vissa fall är nämligen standarden på de folkskolebyggnader, som utföras, något högre än den enligt skolöverstyrelsens uppfattning skäliga. Vidare ha kommunerna i åtskilliga fall funnit lämpligt att i samband med byggandet av skolor och inom samma byggnadskropp låta inreda lokaler även för andra än skoländamål. Likaså förekommer att i kostnaderna för byggnader för folkskoleväsendet inkluderats vissa kostnader för bostäder åt lärare etc. De sammanlagda kostnaderna för statsbidragsberättigade byggnadsföretag torde med hänsyn härtill kunna beräknas till 30 miljoner kronor.

Det författningsenliga statsbidraget utgör för närvarande 75 procent av byggnadskostnaderna. Vid godtagande av nyssnämnda totalkostnadsbelopp av 30 miljoner kronor skulle statsbidrag komma att utgå med 22,5 miljoner kronor. Då emellertid sagda bidrag i likhet med det normalt förekommande bidraget till samma ändamål bör utgå i form av amorteringsbidrag under en amorteringsperiod om 25 år, skulle det årliga bidragsbehovet endast bli 900 000 kronor. För att vid behov kunna helt utnyttja den föreslagna investeringsreserven av folkskolebyggnader under budgetåret 1944/45 skulle det sålunda bli erforderligt att på beredskapsstat för samma år upptaga sistnämnda belopp.

Till Folkskolor m. m.: Bidrag till byggnadsarbeten har riksdagen för bud-*Departements-*  
getåret 1944/45 anvisat ett förslagsanslag av 1 500 000 kronor. *chefen.*

Enligt gällande bestämmelser må statsbidrag till byggnadsarbeten för folkskoleväsendet utbetalas först sedan byggnadsarbetena avsynats och länsstyrelsens beslut om arbetenas godkännande vunnit laga kraft. Även om den av investeringsutredningen föreslagna investeringsreserven av folkskolebyggnader skulle till fullo utnyttjas under nästa budgetår, torde emellertid till följd av nämnda utbetalningsföreskrifter bidrag endast mera undantagsvis komma att utbetalas redan under budgetåret. På grund härav och då de byggnadsbidrag, som må komma att utbetalas redan under budgetåret 1944/45, lämpligen synas böra bestridas från det av riksdagen för samma budgetår redan anvisade anslaget till bidrag till byggnadsarbeten för folkskoleväsendet, vilket anslag har förslagsanslags natur, behöva särskilda medel icke anvisas på beredskapsstat för utnyttjande av investeringsreserven på detta område. Med hänsyn till de föreslagna byggnadsföretagens antal och omfattning liksom även till den belastning av statsfinanserna under en tjugufemårsperiod, som deras genomförande skulle föranleda, synes det emellertid påkallat, att investeringsutredningens förvarande förslag i detta sammanhang bringas till riksdagens kännedom. Därest riksdagen icke har något att erinra däremot, böra byggnadstillstånd och statsbidrag kunna beviljas för byggnadsföretag av ungefär den omfattning, varmed investeringsutredningen räknat, under förutsättning att materialtillgången det tillåter och med beaktande jämväl av arbetsmarknadsläget.

## J. Yrkesundervisningen.

[4.] **Yrkesutbildning vid en arbetslöshetskris m. m.** Sedan Kungl. Maj:t genom beslut den 12 november 1943 uppdragit åt *överstyrelsen för yrkesutbildning* att verkställa utredning angående de frågor beträffande yrkesutbildning och omskolning av arbetskraft, som kunde väntas bli aktuella efter ett vapenstillestånd, har överstyrelsen på grundval av hittills verkställda utredningar och överväganden i en den 8 maj 1944 inkommen skrivelse framlagt vissa förslag i ämnet. Överstyrelsen hemställer, att den av statens arbetsmarknadskommission bedrivna yrkesutbildningsverksamheten måtte överflyttas till överstyrelsen från och med den 1 juli 1944 samt att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att på beredskapsstat för budgetåret 1944/45 uppföra *dels* till yrkesutbildning i beredskapskurser ett anslag av 2 610 000 kronor, *dels ock* till yrkesutbildning i kurser för arbetslösa, anordnade i huvudsaklig överensstämmelse med av överstyrelsen framlagt förslag, det anslag, som Kungl. Maj:t kunde finna erforderligt.

Överstyrelsen anför inledningsvis följande.

Enligt planen för den åt överstyrelsen genom Kungl. Maj:ts beslut den 12 november 1943 uppdragna utredningen undersöker överstyrelsen möjligheterna att *dels* utvidga vissa befintliga skolor och kurser, *dels* ordna kurser inom näringslivet *dels ock* ordna kurser i övrigt. Utredningsarbetet har nu fortskridit så långt, att överstyrelsen kan framlägga vissa, delvis dock endast preliminära, resultat av utförda inventeringar ävensom förslag rörande understöd till kursdeltagare, statsbidragsgrunder samt central och lokal ledning av kursverksamheten jämte av dessa förslag föranledda kostnadsberäkningar. I en till denna framställning som bilaga fogad promemoria angående »vissa frågor om yrkesutbildning vid en eventuell arbetsmarknadskris i samband med omställningen efter ett vapenstillestånd» ha resultaten av inom överstyrelsen hittills gjorda överväganden sammanställts. Överstyrelsen har därvid i huvudsakliga delar kunnat bygga på de erfarenheter, som gjorts vid den av arbetsmarknadskommissionen ledda verksamheten för yrkesutbildning av arbetslösa. Särskilt beträffande understödsgrunderna för eleverna har i tillämpliga delar den praxis, som där tillämpats, varit vägledande för riktlinjerna i överstyrelsens promemoria. Förslaget i detta hänseende har utarbetats i samråd med arbetsmarknadskommissionen, med vilken även på andra punkter överläggningar ägt rum.

Jag övergår nu till att lämna en kortfattad redogörelse för överstyrelsens utredning och förslag samt torde i övrigt få hänvisa till förenämnda promemoria, vilken kommer att tryckas och ingå i serien av utredningar angående ekonomisk efterkrigsplanering.

Olika slag av utbildningskurser för arbetslösa. Den av överstyrelsen verkställda utredningen avser planläggning och utformning av yrkesutbildning för arbetslösa genom anordnande av kursverksamhet, inriktad på

1) *grundläggande yrkesutbildning* för den ungdom, som under vanliga förhållanden söker anställning inom näringslivet omedelbart efter slutad skol-

gång men som i händelse av en arbetsmarknadskris ej torde ha möjlighet att erhålla anställning (nybörjarkurser);

2) *kompletterande yrkesutbildning* för redan i viss grad yrkeskunnig arbetskraft, som blivit utan sysselsättning på grund av en tillfällig stagnation inom det egna verksamhetsområdet (fortbildningskurser);

3) *omskolning* av sådan ledig arbetskraft, som varit infogad i näringslivet men som på grund av ändrade produktionsförhållanden icke kan beräknas erhålla framtida sysselsättning inom det tidigare yrkesområdet och därför bör överföras till andra yrken (omskolningskurser).

Dessa tre kurstyper föreslås organiserade allt efter elevernas rekryteringsområden såsom

a) *kommunala arbetslöshetskurser* i primärkommuns regi och avsedda att tillgodose huvudsakligen ett lokalt utbildningsbehov inom kommunen;

b) *centrala arbetslöshetskurser* i statlig regi och avsedda att tillgodose utbildningsbehovet inom större områden;

c) *arbetslöshetskurser vid centrala verkstadsskolor*, avsedda för rekrytering från ett större område men anordnade i den ordinarie huvudmannens regi.

Understöd till kursdeltagare. Om en utbildningsverksamhet för arbetslösa skall fylla sitt ändamål, framhåller överstyrelsen, är det av väsentlig betydelse, att elevunderstöden avvägas så, att även medellösa personer genom dem erhålla sitt uppehälle under kurstiden. Erfarenhet om behovet av understöd till elever vid arbetslöshetsskolor har man från den under 1930-talet påbörjade och i viss utsträckning alltjämt fortgående yrkesutbildningen för arbetslös ungdom. Ännu saknas dock enhetliga grunder för sådana understöd. Det får anses ligga i sakens natur, att ett statsbidrag till elevunderstöd måste avvägas med hänsyn till de kostnader, som få anses oundgängliga vid rationellt ordnad förläggning och utspisning av elever samt anskaffning av kläder m. m., och med iakttagande av största försiktighet vid tillgodoseandet av elevernas övriga personliga behov. Överstyrelsen har därför som underlag vid utformningen av grunder för statsbidrag till elevunderstöd utgått från kända kostnader för logis och vivre m. m. vid elevinternat av olika slag.

Utförda undersökningar giva vid handen, att kostnaderna för kost och logi böra upptagas till i medeltal minst 64 kronor per månad. Kostnaderna för kläder under utbildningstiden variera alltefter utbildningens art, kurstidens längd och det skick, vari elevens personliga utrustning befinner sig vid ankomsten till skolan. Av tillgängliga uppgifter framgår, att klädkostnaden för en minderårig elev (under 18 år) vid arbetslöshetskurs, som vid inträdet i kursen medför nödortförlig klädesutrustning, måste beräknas till minst 11 kronor per månad. I fråga om övriga personliga behov, den utgiftspost som otvivelaktigt är mest variabel, torde man kunna räkna med att kostnaden för ordentliga och sparsamma elever bör kunna nedbringas till omkring 10 kronor per månad.

De sammanlagda minimikostnaderna för en minderårig elevs uppehälle vid utbildningskurs med elevinternat kunna alltså beräknas till (64 + 11 + 10 =) 85 kronor per månad.

Överstyrelsen framhåller, att dessa beräkningar stämma ganska väl överens med de understöd, som eleverna vid verkstadsskolor för viss arbetslöshet ungdom och vid centrala verkstadsskolor uppbära under kursvistelsen.

Vid diskussion av *formen för understöd* till deltagare i arbetslöshetskurs torde, fortsätter överstyrelsen, frågan om möjligheten för medlem i erkänd arbetslöshetskassa att uppbära daghjälp vid deltagande i utbildningskurs av här avsett slag icke böra förbigås. Gällande bestämmelser medgiva icke att daghjälp utgår till sådan kursdeltagare. Överstyrelsen har övervägt, huruvida framställning borde göras om ändring härutinnan, men kommit till det resultatet, att nuvarande bestämmelser beträffande den arbetslöses rätt till daghjälp från erkänd arbetslöshetskassa i här omförmålt hänseende synas böra bibehållas. En arbetslöshetsförsäkrad person bör alltså under de dagar, han är inskriven vid en arbetslöshetskurs, icke erhålla daghjälp från kassan utan i stället komma i åtnjutande av understöd i samma ordning, som gäller för andra elever i den kurs, han tillhör.

Eleverna i *nybörjarkurser* torde, framhåller överstyrelsen, som regel bli yngre än i fortbildnings- och omskolningskurser. De förra torde i det stora hela komma att utgöras av ungdomar med samma behov av yrkesutbildning och samma möjligheter att komma in i förvärvslivet som skolornas ordinarie elever. Av praktiska skäl torde det icke kunna undvikas, att arbetslösa ungdomar på en plats hänvisas till de särskilt inrättade arbetslöshetskurserna, på en annan till de ordinarie kurserna. Elevunderstöden i nybörjarkurserna för arbetslösa böra därför utgå enligt samma grunder som i de ordinarie kurserna. I konsekvens härmed förutsattes, att nedan angivna understödsgrunder vid en arbetslöshetskris komma att tillämpas även på arbetslösa, som intagas i skolornas ordinarie avdelningar. Detta överensstämmer helt med verkstadsskoleutredningens uttalade uppfattning.

Det statliga understödet vid nybörjarkurserna bör äga *formen* av stipendium, i förekommande fall kompletterat med erforderligt kommunalt understöd och, i fråga om familjeförsörjare, kontantunderstöd enligt grunder, som angivas här nedan.

Stipendium föreslås utgå med högst 60 kronor per månad. Därvid har tagits i beaktande såväl här ovan lämnade uppgifter om inackorderingskostnaden vid vissa elevinternat som ock det faktum, att högsta stipendium vid yrkesundervisningsanstalt för närvarande utgör 60 kronor i månaden, vilket belopp utgår endast vid verkstadsskolor för viss arbetslös ungdom och, under vissa strängt begränsade förutsättningar, vid centrala verkstadsskolor.

Stipendieformen synes icke böra komma till användning vid de speciella kurser, som eventuellt behöva anordnas för *fortbildning eller omskolning* av äldre arbetare, även om kursverksamheten bedrivs vid vanliga yrkesutbildningsanstalter. Mest rationellt synes det vara, att arbetslöshetshjälp i form av dagunderstöd och hyreshjälp i dessa fall får utgå. Emellertid har man i de fall, då vederbörande är familjeförsörjare och måste för kursens genomgående inackorderas å annan ort, att räkna med en merkostnad för uppehållet, som bör föranleda särskilt understöd. Här böra tillämpas samma grunder som vid arbetsmarknadskommissionens beredskapskurser, vilket innebär, att kursdeltagaren själv i stället för dagunderstöd får ett s. k. inackorderingsbidrag, som utgives av hemkommunen. Statsbidrag till dylikt bidrag utgår dels med 75 %, dock högst motsvarande 60 kronor, dels såsom årskostnadsbidrag för överskjutande belopp. Familjen på hemorten erhåller kontantunderstöd, varvid understödet till hustru utgår såsom för ensamstående person över 18 år.

Som allmän bestämmelse för kontantunderstöd (kungörelsen den 30 juni 1934, nr 434) gäller, att det utgår endast, så länge den arbetslöse ej kan er-

hålla arbete. Deltagare i fortbildningskurser torde i regel utan större olägenhet kunna avbryta sin kurs, då de erhålla arbete inom det egna yrkesområdet. Deltagare i omskolningskurser böra däremot i regel icke avbryta påbörjad kurs, förrän de erhållit avsedd utbildning; understöd bör sålunda utgå, så länge kursen pågår.

Vid de heldagskurser, som kunna komma att anordnas, synes det överstyrelsen motiverat att utgiva viss ersättning utöver förutnämnda understöd. Viljan att tillgodogöra sig undervisningen torde avsevärt stimuleras, om deltagandet medför direkt påtagbart ekonomiskt resultat. Deltagandet i kursen minskar också vederbörandes möjlighet att utnyttja tiden till uppsökande av eventuella arbetstillfällen och försätter honom i det fallet i sämre ställning än den, som uppstår arbetslöshetshjälp utan att delta i dylik kurs. Dessutom är behovet av kläder och annan personlig utrustning säkerligen större för en kursdeltagare än för en arbetslös, som icke deltar i utbildningskurs. Som sådan ersättning synes timpenning vara att föredraga framför dagavode. Den förra formen kan antagas bättre stimulera till fullt utnyttjande av undervisningstiden.

Storleken av timpenningen torde liksom vid arbetsmarknadskommissionens beredskapskurser böra varieras med hänsyn till dyrort. Då man måste räkna med att yngre personer kunna intagas i dessa kurser, bör timpenningen regleras även med hänsyn till deltagarnas ålder. Däremot synes varierande ersättningar, beroende på yrkesområde, icke böra förekomma utan likartade ersättningar utgå i varje speciellt för fortsatt utbildning eller omskolning av arbetslösa ordnad kurs.

**Tabell 1. Timpenningens storlek.**

Elevens ålder	Dyrortsgrupp, ören								
	A	B	C	D	E	F	G	H	I
16—19 år.....	20	20	21	21	22	22	22	23	23
20—24 år.....	29	29	30	30	32	32	32	34	34
25 år och däröver.....	40	40	41	41	43	43	43	45	45

I efterföljande tabeller (2 och 3) har uträknats den i form av timpenning utgående ersättningen per arbetsdag och arbetsmånad för varje dyrortsgrupp.

**Tabell 2. Ersättning i kronor per arbetsdag i olika dyrortsgrupper.**

Elevens ålder	A	B	C	D	E	F	G	H	I
16—19 år.....	1·60	1·60	1·68	1·68	1·76	1·76	1·76	1·84	1·84
20—24 år.....	2·32	2·32	2·40	2·40	2·56	2·56	2·56	2·72	2·72
25 år och däröver.....	3·20	3·20	3·28	3·28	3·44	3·44	3·44	3·60	3·60

**Tabell 3. Ersättning i kronor per arbetsmånad (25 dagar) i olika dyrortsgrupper.**

Elevens ålder	A	B	C	D	E	F	G	H	I
16—19 år.....	40—	40—	42—	42—	44—	44—	44—	46—	46—
20—24 år.....	58—	58—	60—	60—	64—	64—	64—	68—	68—
25 år och däröver.....	80—	80—	82—	82—	86—	86—	86—	90—	90—

Slutligen framhåller överstyrelsen, att det i vissa fall torde bliva nödvändigt, att kursdeltagare — förutom arbetslöshetsunderstöd och timpenning — genom vederbörande arbetslöshetskommitté jämväl erhåller hjälp till anskaffning av nödvändig klädustrustning.

De föreslagna grunderna för understöd till deltagare i yrkesutbildningskurser för arbetslösa kunna sammanfattas på följande sätt.

1. *Till deltagare i fortbildnings- och omskolningskurser kan utgå:*

a) Kontantunderstöd enligt de för sådant understöd gällande grunder, därest kursdeltagaren kan bo på hemorten, eller

b) inackorderingsbidrag efter hänvisningskommunens beprövande, därest kursdeltagaren måste helinackorderas på kursorten. Kontantunderstöd utgår i detta fall endast om kursdeltagaren har familj, varvid understöd till hustru utgår såsom för ensamstående person över 18 år.

c) Bidrag till kläder, då behov föreligger.

d) Timpenning för varje närvarotimme vid kursen, enligt de för arbetsmarknadskommissionens beredskapskurser gällande grunderna.

e) Resebidrag enligt härför stadgade grunder.

Understöd enligt a) — c) utbetalas av vederbörande arbetslöshetskommitté. Timpenning utbetalas av kursstyrelse och resebidrag genom arbetsförmedlingen.

Till kontantunderstöd och bidrag till kläder utgår statsbidrag enligt grunder, som äro eller kunna bliva fastställda.

Statsbidrag till inackorderingsbidrag utgår enligt nu gällande grunder vid arbetsmarknadskommissionens beredskapskurser, det vill säga med 75 procent av inackorderingsbidraget, dock högst 60 kronor, samt med årskostnadsbidrag å kostnad härutöver.

Timpenning betalas helt av statsmedel.

2. *Till deltagare i nybörjarkurser och till arbetslösa, som intagas som elever i skolornas ordinarie kurser, kan utgå:*

a) Statligt stipendium å högst 60 kronor per månad.

b) Kommunala understöd, som täcka elevens kostnader för helinackordering, i den mån dessa kostnader överstiga tilldelat stipendiebelopp, och i förekommande fall bidrag till kostnader för personlig utrustning.

c) Arbetspremier, härflytande från inkomster av produktionen, till belopp inom gränser enligt överstyrelsens bestämmande.

d) Kontantunderstöd till försörjningspliktig deltagares understödsberättigade familjemedlemmar enligt härför stadgade grunder, varvid understöd till hustru utgår såsom för ensamstående person över 18 år.

e) Resebidrag enligt härför stadgade grunder.

Å kostnader under b) och d) utgår årskostnadsbidrag.

Kommun, som ansöker om tillstånd att få anordna arbetslöshetskurs eller att få remittera ett visst antal arbetslösa personer till anordnad arbetslöshetskurs, skall vara förpliktad att svara för kostnaderna för elevernas skolvistelse,

i den mån dylika kostnader enligt ovanstående bestämmelser ankomma på kommun.

Statsbidragsgrunder för kursverksamheten. Överstyrelsen föreslår sammanfattningsvis följande grunder för statsbidrag till yrkesutbildningskurser för arbetslösa.

a) Statsbidrag till *kommunala arbetslöshetskurser* utgår med belopp, motsvarande

dels hela verkliga kostnaden för avlöningar till föreståndare och lärare, anskaffning eller förhyrande av maskiner och övrig stadigvarande undervisningsmateriel, läroböcker och olycksfallsförsäkring av lärare och elever,

dels 50 procent av kostnaden för arbetsmaterial, förbrukningsmaterial, elektrisk kraftförbrukning, i vad dessa kostnader avse övningsarbeten och icke säljbar produktion, samt för administration,

dock att statsbidrag icke i något fall utgår utöver av överstyrelsen i samband med beviljande av statsbidraget angivna högsta belopp.

b) *Statsbidrag till arbetslöshetskurser vid central verkstadsskola* utgår enligt de för statsbidrag till central verkstadsskola gällande bestämmelserna (SFS nr 716/1941), dock att statsbidrag utgår

beträffande anskaffning av den första uppsättningen stadigvarande undervisningsmateriel (maskiner samt verktyg och dylikt) och nyanskaffning (komplettering) av maskiner ävensom i förekommande fall förhyrande av maskiner med belopp, motsvarande hela kostnaden härför,

beträffande kraft- och gasförbrukning samt förbrukningsmaterial vid svetsundervisning med belopp, motsvarande 75 procent av de verkliga, av överstyrelsen godkända kostnaderna för nämnda ändamål och

beträffande anskaffningen av särskilda provisoriska lokaler och förhyrande av särskilda lokaler med belopp, som i varje särskilt fall bestämmes av överstyrelsen, dock högst 75 procent av verkliga av överstyrelsen godkända kostnaderna, eller med det högre belopp Kungl. Maj:t i visst fall må finna skäl bestämma.

c) Till *centrala arbetslöshetskurser* utgår statsbidrag till täckande av samtliga av överstyrelsen godkända kostnader för respektive kurser.

Såsom villkor för statsbidrags utgående till ovan under a) och b) angivna kurser bör enligt överstyrelsens förslag gälla, bland annat, att behövliga lokaler jämte värme, lyse och städning samt erforderliga inventarier tillhandahållas, beträffande de kommunala arbetslöshetskurserna utan kostnad för staten och beträffande arbetslöshetskurser i central verkstadsskola utan extra kostnader för staten utöver dem, som jämlikt ovanstående skola täckas av statsmedel, att den till de upplåttna lokalerna hörande utrustningen av maskiner och övrig undervisningsmateriel utan särskild ersättning eller, därest denna utrustning är förhyrd, endast mot av överstyrelsen i förväg godkänd ersättning tillhandahålls för utbildningsverksamheten, att arbetslöshetskurs, i den ordning och omfattning överstyrelsen bestämmer, mottager arbetslösa även från orter utanför det område, för vilket kursen närmast inrättats,

samt att all materiel, som helt bekostats av statsmedel, förblir statens egendom och får disponeras endast enligt överstyrelsens bestämmande.

Den centrala ledningen av arbetslöshetskurserna. Överstyrelsen erinrar, att verkstadsskoleutredningen uttalade som sin mening, att den nya överstyrelsen för yrkesutbildning skulle utgöra den centrala myndigheten för den utvidgade yrkesutbildning, som borde igångsättas under arbetslöshetstider, samt att utredningen ifrågasatte, om icke överstyrelsen skulle övertaga den yrkesutbildningsverksamhet, som handhades av statens arbetsmarknadskommission, och anför vidare bland annat följande.

Med den sammansättning, överstyrelsen erhållit genom 1943 års riksdags beslut, bör överstyrelsen anses väl skickad att utöva den centrala ledningen av arbetslöshetskurserna, så länge verksamheten berör yrken huvudsakligen inom industri, hantverk, handel och husligt arbete. Utbildningsverksamheten kan emellertid komma att gälla även skogsbruks- och lantbruksyrken. Starka skäl tala för att ifrågavarande utbildningsverksamhet åtminstone i fackligt hänseende ställes under inseeende av de ämbetsverk, som eljest handha sådan utbildning, nämligen domänstyrelsen, skogsstyrelsen och lantbruksstyrelsen. Det är emellertid av vikt, att skiljaktig praxis beträffande spörsmål, som äro likartade inom de skilda grenarna av yrkesutbildningen, t. ex. elevunderstöd, lärarlöner, redovisning av tilldelade statsunderstöd m. m., icke utbildas och att de olika grenarna av yrkesutbildningsverksamheten bland de arbetslösa icke råka i konflikt med varandra, t. ex. beträffande elevrekrytering och lokaler.

Ur arbetsmarknads- och anslagssynpunkt synes det därför vara lämpligast, att jämväl här berörda kurser administrativt ledas centralt, givetvis dock i nära samarbete med domänstyrelsen, lantbruksstyrelsen och skogsstyrelsen i frågor av facklig natur. Vid behandling av ärenden av principiell betydelse rörande sådana kurser kan lämpligen en tjänsteman från vederbörande ämbetsverk deltaga. Vidare böra kurserna i fackligt hänseende stå under inspektion av vederbörande ämbetsverk.

Överstyrelsen synes alltså kunna övertaga den centrala ledningen av arbetslöshetskurserna utan att behöva undergå någon förändring beträffande de ordinarie ledamöternas antal eller med hänsyn till representationen av olika intressen inom näringslivet. Däremot kan det icke undvikas, att överstyrelsens kansli utvidgas, därest en mera omfattande yrkesutbildningsverksamhet för arbetslösa igångsättes.

Beträffande *organisationen av överstyrelsens kansli* med avseende på uppgiften att handhåva överinseeendet över arbetslöshetskurserna föreslås, att ärendena handläggas inom en fristående sektion, varvid sakkunskapen på överstyrelsens byråer utnyttjas i största möjliga utsträckning. I fråga om ärenden, som röra kurser i handel och husligt arbete, förutsättes dock, att dessa icke skola handläggas av sektionen utan av tredje byrån. Vid en sådan uppläggning kan den inom överstyrelsen befintliga sakkunskapen på fackligt-pedagogiska och kamerala områden utnyttjas för den provisoriska verksamheten. Detta medför, å ena sidan att den särskilda sektionen, åtminstone till en början, ej behöver utrustas med något större antal högt kvalificerade arbetskrafter, å andra sidan att personalen å överstyrelsens byråer, alltefter som verksamheten bygges ut, erfordrar förstärkning, tills vidare huvudsakligen med biträdespersonal men sedermera även med kvalificerad arbetskraft.

Den av arbetsmarknadskommissionen bedrivna utbildningsverksamheten för beredskapsändamål är upplagd efter riktlinjer, som överstyrelsen ansett

böra i betydelsefulla avseenden bli normerande för de här planerade arbetslöshetskurserna och även för den centrala ledningen av dessa. Redan ur beredskapssynpunkt synes det angeläget, att den myndighet, som skall svara för ledningen av yrkesutbildningen för arbetslösa, sättes i tillfälle att snarast möjligt förbereda uppbyggnaden av den administrativa apparaten. Överstyrelsen föreslår därför i samråd med arbetsmarknadskommissionen, att den av arbetsmarknadskommissionen bedrivna yrkesutbildningsverksamheten överflyttas till överstyrelsen den 1 juli 1944. Vid bifall härtill bör den särskilda sektionen inom överstyrelsen organiseras från och med nämnda dag och som första arbetsuppgift övertaga sagda av arbetsmarknadskommissionen nu bedrivna verksamhet.

Till en början organiseras sektionen alltså närmast för övertagandet av de arbetsuppgifter, som nu handhas av arbetsmarknadskommissionens utbildningssektion. Genom att vissa av dessa arbetsuppgifter, huvudsakligen av kameral eller merkantil natur, kunna överflyttas på överstyrelsens första byrå och ärenden rörande undervisningsplaner m. m. på andra byrån, kan personalbehovet för den särskilda sektionen begränsas något i förhållande till utbildningssektionens. Överstyrelsen framhåller, att antalet tjänstemän redan från början måste antagas bli relativt stort, beroende på att verksamheten är upplagd så, att statsverket svarar för hela kostnaden (utom lokaler och i vissa fall maskiner), vilket nödvändiggör en ytterst sorgfällig, arbetskrävande övervakning och kontroll.

Kunna icke lokaler erhållas, som i sig inrymma såväl den särskilda sektionen som överstyrelsens nuvarande tre byråer, erfordras ytterligare en expeditionsvakt och ett skrivbiträde med telefonistkompetens.

Överstyrelsen föreslår att samtliga befattningshavare å den särskilda sektionen inplaceras å civila icke-ordinariereglementet samt beräknar lönekostnaderna, förutom kristillägg, för den personal, som skulle från början anställas i överstyrelsens kansli, därest den yrkesutbildningsverksamhet, som nu handhas av arbetsmarknadskommissionens utbildningssektion, överflyttas till överstyrelsen, till i runt tal minst 91 000 kronor. Till omkostnader bör därjämte beräknas 19 000 kronor.

De beräkningar, som här framlagts rörande antalet tjänstemän m. m., avse som förut angivits endast organisationen i dess *första utbyggnadsskede*. Personalbehovet vid en omfattande arbetslöshetskris låter sig självfallet icke nu överblicka. Redan en utökning av kursverksamheten utöver den, som nu beräknas skola övertagas från arbetsmarknadskommissionen, medför ökad belastning främst på första men även på andra byrån. Tillkomma kurser för handel och husligt arbete, ökas personalbehovet även för tredje byrån.

Vad åter beträffar den utbildningsverksamhet i jordbruk och skogsbruk, som betingas av arbetslöshet, torde denna åtminstone vid krisens början icke komma att få någon större omfattning, varför överstyrelsen i detta sammanhang icke anser sig böra beräkna någon ytterligare personalförstärkning för det fall, att jämväl dylik kursverksamhet skulle komma att läggas under överstyrelsen i administrativt hänseende.

Överstyrelsen återkommer i annat sammanhang till kostnaderna för den centrala ledningen med utgångspunkt från vissa antaganden rörande verksamhetens omfattning.

Den lokala ledningen vid arbetslöshetskurser m. m. Överstyrelsen anför följande.

Det får anses naturligt, att kommunala arbetslöshetskurser, anordnade vid kommunal skola för yrkesundervisning, läggas under ledning av yrkesskolstyrelsen. På orter, där yrkesundervisning ej är organiserad eller där det

kan befinnas ändamålsenligt att ordna kurser fristående från befintlig yrkesskola, torde det vara lämpligt, att vederbörande beslutande kommunala myndighet uppdrager åt arbetslöshetskommittén att organisera och leda kursverksamheten. Under vissa förhållanden kan det dock vara förmånligt, om en kommun, då den beslutar att starta arbetslöshetskurser, väljer en särskild kursstyrelse för ifrågavarande verksamhet.

Arbetslöshetskurser, som anordnas vid central verkstadsskola, böra stå under samma ledning som de ordinarie kurserna.

Det torde böra överlåtas åt överstyrelsen att i varje särskilt fall pröva och avgöra om och i så fall hur en kursstyrelse för de centrala arbetslöshetskurserna bör organiseras. Ordnas centrala arbetslöshetskurser vid skogs- eller lantbruksundervisningsanstalter är det önskvärt, att, där särskild styrelse för skolan finnes, denna även blir kursstyrelse för ifrågavarande provisoriska kurser.

Kursstyrelses befogenheter och skyldigheter torde böra närmare preciseras i författning eller genom av överstyrelsen utfärdade föreskrifter.

Kursföreståndare bör i likhet med skolornas rektorer utses av överstyrelsen efter förslag av den lokala styrelsen. Han bör i allmänhet hava de befogenheter och skyldigheter, som tillkomma rektor vid en central verkstadsskola.

Även om arbetslöshetskurserna så långt det är möjligt komma att förläggas vid eller i anslutning till redan befintliga kommunala anstalter för yrkesutbildning, är därmed icke givet, att de alltid helt eller ens huvudsakligen skola avses för arbetslösa från den egna kommunen. Det torde böra ankomma på överstyrelsen att i samråd med arbetsmarknadskommissionen angiva, från vilka kommuner kursdeltagarna skola rekryteras. Sedan kommissionen bestämt antalet, som får hänvisas från kommunen, och vederbörande arbetslöshetskommitté föreslagit vissa namngivna personer till intagning i kurs, torde det slutliga utväljandet av eleverna böra överlåtas åt ett lokalt, till kurserna knutet organ, kallat *kursnämnd*.

I dylik kursnämnd böra ingå representanter för kursstyrelsen, vederbörande arbetslöshetskommitté och arbetsförmedling samt vidare representanter för arbetsgivare och arbetare, om möjligt för vart och ett av de yrkesområden, inom vilka undervisning bedrivs vid skolan.

*Beräkning av medelsbehovet.* Överstyrelsen anför härom följande.

Vid bifall till överstyrelsens förslag rörande elevunderstöd komma kontantunderstöd, inackorderingsbidrag m. m. att utgivas genom arbetslöshetskommitté. Överstyrelsen räknar med att statsbidrag till sådana understöd skola bestridas från härför avsett anslag under femte huvudtiteln och upptager sålunda i det följande icke några medel för sagda ändamål.

Som utgångspunkt för en beräkning av medelsbehovet under en 12-månadersperiod för yrkesutbildningsverksamhet för arbetslösa måste vissa antaganden göras beträffande verksamhetens omfattning. Överstyrelsen utgår från att det antal elevplatser, som enligt den företagna inventeringen kan disponeras vid olika yrkesutbildande skolor — i runt tal 8 700, varav cirka 1 000 i de ordinarie kurserna — skall utnyttjas. Härutöver räknas med krav på ytterligare ökade utbildningsmöjligheter för 5 000 arbetslösa.

För driften under budgetåret 1944/45 av den från arbetsmarknadskommissionen övertagna yrkesutbildningsverksamheten upptages samma belopp, som kommissionen beräknat för beredskapskurserna i sin tidigare ingivna budgetframställning, nämligen 2 500 000 kronor. För den centrala ledningen av nämnda utbildningsverksamhet har överstyrelsen här ovan beräknat sammanlagt 110 000 kronor.

Med utgångspunkt härifrån och från de uppgifter i övrigt, som lämnats i denna framställning, uppskattar överstyrelsen kostnaderna för ifrågavarande verksamhet enligt följande.

A. *Kostnader för beredskapskurser under budgetåret 1944/45.*

Kursverksamheten .....	kronor	2 500 000
Central ledning .....	»	110 000
Summa kronor		2 610 000.

B. *Kostnader för kurser för yrkesutbildning av arbetslösa.*

Kurser i disponibla lokaler vid yrkesundervisnings- anstalter .....	kronor	13 300 000
Kostnader för ytterligare utvidgad kursverksamhet..	»	11 000 000
Central ledning .....	»	300 000
Summa kronor		24 600 000.

Utgifterna under såväl A som B torde böra bestridas av medel, anvisade å allmän beredskapsstat. För bestridande av kostnader under A böra medel vara disponibla från och med den 1 juli 1944, varför överstyrelsen föreslår anvisande av anslag för ändamålet för budgetåret 1944/45.

Vad beträffar under B upptagen verksamhet synes densamma böra igångsättas först, sedan riksdagens medgivande därtill inhämtats eller, om riksdagen icke är samlad, den likväl beredes tillfälle att inom viss begränsad tid taga ställning till åtgärden, på sätt som av statsrådet och chefen för finansdepartementet föreslagits beträffande anslag, tillhörande tredje anslagsgruppen å allmän beredskapsstat (bilaga till 1944 års statsverksproposition, inkomster å riksstaten, s. 16). Med hänsyn till att förberedelserna för och igångsättandet av här ifrågasatt kursverksamhet för arbetslösa kräva, att medel för ändamålet kunna disponeras omedelbart efter det att behov av verksamheten uppstått, synes Kungl. Maj:t böra utverka riksdagens medgivande att få disponera anslaget intill visst belopp, förslagsvis 2 000 000 kronor, utan riksdagens hörande.

*Statens arbetsmarknadskommission*, med vilken — såsom förut framhållits — överstyrelsen i vissa avseenden samrätt vid utarbetande av sitt förslag, har därutöver i utlåtande den 12 maj 1944 understrukit betydelsen av att vid en eventuell kris på arbetsmarknaden en effektiv yrkesutbildning av tillfredsställande omfattning ordnas för arbetslösa och har i anslutning här- till anfört bland annat följande.

Med tanke härpå framstår det som en angelägenhet av största vikt, att alla förberedande åtgärder nu vidtagas så snart som möjligt. En sådan åtgärd är överflyttningen till överstyrelsen av den verksamhet, som bedrivits av kommissionen genom dess utbildningssektion, varigenom en organisatorisk stomme vinnas för det framtida utbildningsarbetet.

Kommissionen förutsätter att möjligheter fortfarande hållas öppna att anordna utbildning i ändamål att fylla aktuella behov inom speciella bristområden och att kurser för sådant ändamål komma att utformas med hänsyn till näringslivets behov bland annat inom sådana yrkesområden som jordbruk och husligt arbete. Kommissionen utgår från att samråd mellan kommissionen och överstyrelsen beträffande dylika frågor kommer att äga rum i samband med den fortsatta utredningen angående utbildning inom näringslivet för arbetslösa. Med hänsyn till att denna del av utredningen ännu ej hunnit slut-

föras har kommissionen givetvis på detta stadium icke haft anledning att närmare ingå på här berörda spørsmål.

Kommissionen har ej ansett anledning föreligga att taga ställning till frågor av mera detaljartad karaktär, men tillstyrker, att yrkesutbildning vid en arbetslöshetskris anordnas i överensstämmelse med de i förslaget framlagda huvudriktlinjerna. Kommissionen tillstyrker vidare, att erforderliga medel anvisas för de här ifrågakvarande ändamålen.

En ledamot av kommissionen, *lantbrukaren K. O. H. Andersson*, har i särskilt yttrande till kommissionens protokoll framhållit angelägenheten av att fristående kurser anordnas, vilka ha till direkt uppgift att omskola vid jordbruk ovan arbetskraft till jordbruksarbetare.

Det synes då vara naturligt och riktigt att ett så omfattande arbetsområde som jordbruket ägnas den största uppmärksamhet, då det gäller att finna nya arbetsuppgifter för personer, som bli utan sysselsättning vid en kris inom näringslivet i övrigt. Det torde icke vara uteslutet att jordbruket skulle kunna ge arbete och utkomst åt många tusental, som förlorat sina anställningar inom andra yrken.

För att en sådan omflyttning med framgång skall kunna genomföras, är det dock i de flesta fall nödvändigt med en viss omskolning och utbildning. Detta gäller i alldeles särskild grad handhavandet och skötseln av de många olika maskiner, som nu finnas vid jordbruket. Att i god tid och i tillräcklig omfattning planera kurser för praktisk-teoretisk utbildning i modernt jordbruksarbete synes vara ett synnerligen viktigt led i de planer som böra uppgöras för omskolning av arbetskraft i händelse av en arbetsmarknadskris.

*Departements-  
chefen.*

Den ekonomiska kris, som drabbade vårt land i början av 1930-talet, medförde som en av sina svåraste verkningar en mycket betydande arbetslöshet bland ungdomen. I slutet av november 1933 uppgick antalet *hjälpökande* arbetslösa till omkring 170 000 personer. Av dessa voro omkring 57 000 — eller cirka en tredjedel — i åldern 16—25 år. I själva verket torde emellertid hela antalet arbetslösa ungdomar vid nämnda tidpunkt ha varit ännu större, enär många arbetslösa inom särskilt de yngre årskullarna underlåto att anmäla sig hos arbetslöshetsorganen. Redan tidigt under 1930-talets kris upptog arbetslöshetskommissionen en ganska omfattande kursverksamhet. Denna avsåg ursprungligen knappast att lämna en verklig *yrkesutbildning* åt deltagarna. Sedan det visat sig, att det stora flertalet av de arbetslösa ungdomarna icke hade någon egentlig praktisk yrkesutbildning, kom kursverksamheten emellertid att alltmer inriktas på yrkesutbildning. Särskild uppmärksamhet ägnades denna fråga vid 1933 års riksdag, som bland annat beslöt, att arbetslöshetsmedel skulle försöksvis få komma till användning under budgetåret 1933/34 för anordnande av särskilda kurser för arbetslösa vid yrkesundervisningsanstalter.

När konjunkturförbättringen inträdde, gick ungdomsarbetslösheten i allmänhet tillbaka i snabbare tempo än arbetslösheten bland äldre. Endast i vissa delar av landet kvarstod en mera betydande arbetslöshet inom de yngre årsklasserna. I dessa trakter igångsattes s. k. verkstadsskolor för viss arbetslös ungdom. Antalet elevplatser vid dessa skolor uppgick till i genomsnitt cirka

1 500 under åren 1939—42. Numera har flertalet av dessa skolor ombildats till centrala verkstadsskolor.

Då verkstadsskolorna för arbetslös ungdom igångsattes, saknade man en mera ingående erfarenhet beträffande den lämpliga utformningen och administrationen av dylika provisoriska skolor; ej heller hade den centrala myndigheten blivit i tillfälle att på önskvärt sätt förbereda och planlägga kursverksamheten. Dessa förhållanden torde, såsom bland andra verkstadsskoleutredningen konstaterat, ha varit den främsta orsaken till att brister och olägenheter understundom kommo att vidlåda dessa skolor.

Visserligen medföra de låga födelsetalen under senare delen av 1920-talet och början av 1930-talet, att de årskullar, från vilka arbetsmarknaden kommer att rekryteras under de närmaste åren, bli förhållandevis små, men man måste detta oaktat tyvärr räkna med, att om en ny ekonomisk kris sätter in, även denna gång stora svårigheter komma att uppresa sig för de unga, när det gäller att vinna eller bibehålla sysselsättning inom förvärvslivet. Allmän enighet råder därom, att ungdomsarbetslösheten är en av de för vårt folkmaterial olyckligaste företeelserna i nutiden. För den unga individen kan en nödtvungen sysselslöshet medföra moraliska och själsliga skador med verkningar för livet. Och inom samhället kan en bland de unga utbredd arbetslöshet blott alltför lätt bli en källa till missnöje, slitningar och oro. Det är en av samhällets viktigaste uppgifter att ingripa mot detta onda, varhelst och så snart det uppträder. För en god beredskap mot en befarad konjunkturförsämring äro genomlänkta och väl förberedda åtgärder i syfte att omhändertaga den ungdom, som icke kan vinna sin utkomst på arbetsmarknaden, ofrånkomliga. Då man — trots yrkesskolväsendets utbyggnad under de senaste åren — tills vidare måste utgå från att huvudmassan unga arbetslösa icke kommer att ha någon eller i varje fall icke tillräcklig yrkesutbildning, bör tyngdpunkten i dessa åtgärder läggas på de ungas skolning för yrkena. En väl organiserad yrkesutbildning i en lågkonjunktur betyder tillika en viktig förberedelse för ett följande konjunkturuppsving genom den tillgång, som därigenom skapas på yrkeskunnig och utlärard arbetskraft. Det är därför befogat att betrakta dylika åtgärder som betydelsefulla led i strävandena att överhuvud taget mildra de ogynnsamma verkningarna av växlingen mellan goda och dåliga tider.

De synpunkter, som i det föregående lagts på frågan om yrkesutbildningens betydelse för bekämpandet av ungdomsarbetslösheten, ha i viss mån tillämpning även när det gäller vidareutbildning och omskolning av arbetslösa män i de högre årsklasserna. I sådana fall, då arbetslösheten beror på strukturella förändringar i näringslivet, blir omskolningsverksamheten av särskild betydelse som ett medel att återföra äldre arbetslösa till produktionen. Goda erfarenheter ha i detta hänseende vunnits vid bland annat arbetsmarknadskommissionens beredskapskurser.

Som ett led i fullgörandet av ett av Kungl. Maj:t lämnat uppdrag att planlägga de åtgärder för yrkesutbildning och omskolning av arbetskraft, vilka kunna förväntas bli aktuella efter ett vapenstillestånd, har överstyrelsen för

yrkesutbildning nu framlagt den utredning och de förslag, av vilka en kortfattad översikt lämnats i det föregående. Av redogörelsen framgår till en början de olika linjer, efter vilka denna verksamhet enligt överstyrelsens mening bör bedrivas. Såvitt gäller oskolad eller ofullständigt skolad arbetskraft har yrkesutbildningen ansetts böra vara av grundläggande natur och i enlighet med överstyrelsens förslag meddelas antingen vid särskilt anordnade nybörjarkurser eller ock i mån av platstillgång vid de ordinarie kurserna för yrkesutbildning.

För sådan i viss grad yrkeskunnig arbetskraft, som blivit utan sysselsättning på grund av en tillfällig stagnation inom det egna verksamhetsområdet, bör, såsom överstyrelsen föreslår, anordnas kompletterande yrkesutbildning vid fortbildningskurser. För sådan ledig arbetskraft åter, som varit infogad i näringslivet men som på grund av ändrade produktionsförhållanden icke kan beräknas erhålla framtida sysselsättning inom det tidigare yrkesområdet och därför bör överföras till andra yrken, böra i enlighet med överstyrelsens förslag anordnas omskolningskurser.

Vid fullgörande av sitt utredningsuppdrag har överstyrelsen haft att bygga på de erfarenheter, som vunnits i fråga om verkstadsskolorna för viss arbetslös ungdom. Därjämte har överstyrelsen kunnat tillgodogöra sig erfarenheter från den utbildningsverksamhet i s. k. beredskapskurser, som statens arbetsmarknadskommission bedrivit sedan i maj 1940 för utbildning av tempoarbetare och kvinnlig reservarbetskraft för verkstadsindustrien.

I dessa kurser, vilka pågå 2--6 månader, ha intill utgången av mars månad innevarande år 10 137 elever varit inskrivna. Dessutom har ett antal icke svenska medborgare utbildats vid kurserna.

Beredskapskurserna ha i stor utsträckning varit förlagda till ordinarie yrkesutbildningsanstalter. Eleverna i dessa kurser ha som regel icke tillhört ungdomsåldrarna; det system för elevunderstöd, som där kommit till användning, har utgjorts av arbetslöshetshjälp i form av kontantunderstöd eller inackorderingsbidrag. Därjämte har viss timpenning utgått.

Av ekonomiska och andra skäl, icke minst psykologiska, är det av vikt, att yrkesutbildningskurser för arbetslösa i största möjliga utsträckning anordnas inom ramen för den ordinarie skolorganisationen och med utnyttjande av de befintliga yrkesutbildningsanstalternas lokaler och utrustning m. m. De av överstyrelsen hittills företagna undersökningarna av möjligheterna att vid under överstyrelsens inseende stående anstalter för yrkesundervisning, vid skolor för lantbruksundervisning, vid skogsskolor, skogsvårdsgårdar och hemgårdar anordna yrkesutbildning för arbetslösa ha givit vid handen, att i runt tal 8 700 elevplatser, varav omkring 1 000 i de ordinarie kurserna, kunna disponeras. Då vid en mera omfattande arbetslöshet antalet elevplatser kan komma att visa sig otillräckligt, pågår för närvarande inom överstyrelsen utredning rörande möjligheterna att för kursverksamhet kunna i viss utsträckning disponera skolkök, slöjdsalar och andra specialutrymmen vid folkskolor, flickskolor, läroverk och mellanskolor. Vidare utredas möjligheterna att anordna kurser i enskilda och statliga företag m. m. Jag har anledning räk-

na med, att dessa kompletterande undersökningar komma att slutföras i en nära framtid.

En central fråga är kursdeltagarnas försörjningsförhållanden under utbildningstiden. Överstyrelsens i samråd med arbetsmarknadskommissionen framlagda förslag beträffande understöd vid deltagande i utbildningskurser för arbetslösa innebär i huvudsak, att understöd må utgå, vid deltagande i *fortbildnings- eller omskolningskurs* enligt de grunder, som tillämpas beträffande deltagare i arbetsmarknadskommissionens beredskapskurser, och vid deltagande i *nybörjarkurs* i stort sett enligt de grunder, som tillämpas beträffande elever vid verkstadsskolorna för viss arbetslös ungdom. Sistnämnda grunder innebära, bland annat, att stipendium av statsmedel kan utgå till medellös elev med högst 60 kronor för månad. I olikhet mot vad som nu gäller i fråga om elever vid nämnda verkstadsskolor bör emellertid enligt överstyrelsens förslag kontantunderstöd vid deltagande i nybörjarkurs kunna utgå till försörjningspliktig deltagares understödsberättigade familjemedlemmar. Jag anser mig, utan att dock taga ställning till de olika detaljerna i överstyrelsens förslag, kunna biträda de av överstyrelsen uppdragna riktlinjerna för ifrågavarande understödsverksamhet, vilka icke innefatta någon principiell nyhet och beträffande vilka ingen meningsskiljaktighet förekommit vare sig inom överstyrelsen eller arbetsmarknadskommissionen. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att framdeles meddela erforderliga bestämmelser i ämnet i huvudsaklig överensstämmelse med vad överstyrelsen föreslagit.

Med hänsyn till kursdeltagarnas rekryteringsområden torde i enlighet med överstyrelsens förslag yrkesutbildningskurserna för arbetslösa böra organiseras antingen såsom *kommunala arbetslöshetskurser* i primärkommunens regi eller såsom *arbetslöshetskurser* vid *centrala verkstadsskolor* i den ordinarie huvudmannens regi eller ock såsom *centrala arbetslöshetskurser* i statens regi. För var och en av dessa typer av arbetslöshetskurser skall statsbidrag enligt överstyrelsens förslag utgå enligt särskilda grunder.

Vid verkstadsskolorna för viss arbetslös ungdom har staten bestritt kostnaderna för avlönande av rektor och övriga lärare, för anskaffning av stadigvarande undervisningsmateriel, för anskaffning av inventarier, för underhåll och förbrukning av undervisningsmateriel, för sjukvård och olycksfallsförsäkring för eleverna samt för administration, medan kostnaderna för tillhandahållande av lokaler samt för bränsle, lyse, renhållning m. m. gäldats av vederbörande huvudman. De av överstyrelsen föreslagna grunderna för statsbidrag till *kommunala arbetslöshetskurser* överensstämma i huvudsak med de hittills tillämpade grunderna för statsbidrag till nämnda verkstadsskolor. Överstyrelsen har emellertid funnit vissa skäl, såsom svårigheten för en central myndighet att kontrollera vissa kostnader, tala för att huvudmännen för de planerade kommunala arbetslöshetskurserna själva svara för en del av de kostnader, som vid de nuvarande arbetslöshetskolorna i princip helt bestridas av statsmedel. Med hänsyn härtill har överstyrelsen före-

slagit, att bidrag av statsmedel till kostnaderna för underhåll och förbrukning av undervisningsmateriel samt för administration vid dessa arbetslöshetskurser endast skall utgå med 50 procent. Överstyrelsen har emellertid härvid förutsatt, att huvudmännen själva skola få disponera inkomsterna från den saluvärdiga produktionen utöver vad som åtgår till arbetspremier åt eleverna, medan en tredjedel av inkomsterna på den säljbara produktionen vid verkstadsskolorna för arbetslös ungdom enligt gällande bestämmelser skall levereras till statsverket.

Enligt överstyrelsens förslag skall statsbidrag till arbetslöshetskurser vid centrala verkstadsskolor med vissa jämkningar utgå enligt de grunder, som angivas i gällande kungörelse angående statsbidrag till centrala verkstadsskolor. De av överstyrelsen sålunda föreslagna grunderna överensstämmer i huvudsak med de statsbidragsgrunder, som verkstads-skoleutredningen på sin tid ansåg böra tillämpas vid provisoriska utvidgningar av de centrala verkstadsskolorna till följd av arbetslöshet.

Vad slutligen beträffar de centrala arbetslöshetskurserna föreslår överstyrelsen, att statsbidrag i princip skall utgå till bestridande av samtliga med kursernas anordnande förenade kostnader.

Mot de av överstyrelsen föreslagna grunderna för statsbidrag till anordnande av olika typer av yrkesutbildningskurser för arbetslösa har jag i huvudsak icke funnit anledning till erinran. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att i huvudsaklig överensstämmelse med överstyrelsens förslag meddela erforderliga bestämmelser i ämnet.

Såsom vid inrättandet i följd av den nya överstyrelsen för yrkesutbildning förutsattes, bör detta ämbetsverk, vari arbetsmarknadens och näringslivets organisationer äro företrädade, utgöra den centrala myndigheten för den utvidgade yrkesutbildning inom industriens, hantverkets, handelns och det husliga arbetets områden, som kan komma att igångsättas vid en förutsedd kris på arbetsmarknaden. För min del har jag den uppfattningen, att det är lämpligt att utbildnings- och omskolningsproblemen för all arbetslös ungdom lösas ur enhetliga synpunkter, vilket givetvis lättast skulle kunna ske, om åt en och samma myndighet anförtroddes uppgiften att administrera all den utbildningsverksamhet, som ingår som ett led i ungdomsarbetslöshetens bekämpande. Då emellertid även andra synpunkter här göra sig gällande, är jag icke för dagen beredd att taga slutlig ståndpunkt till överstyrelsens för yrkesutbildning förslag, att överstyrelsen såsom centralmyndighet skall administrativt leda även sådana arbetslöshetskurser, vilka avse utbildning inom skogs- och lantbrukets yrkesområden. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att i detta hänseende efter ytterligare prövning meddela erforderliga bestämmelser.

I enlighet med överstyrelsens, av arbetsmarknadskommisionen tillstyrkta förslag bör den av kommissionen bedrivna utbildningsverksamheten för beredskapsändamål från den 1 juli 1944 överflyttas till överstyrelsen. Jag erinrar, att chefen för socialdepartementet vid anmälan den 5 maj 1944 av frågan om anslag till arbetsmarknadskommisionen för budgetåret 1944/45 räknat med att en sådan överflyttning skall komma till stånd.

Överflyttningen medför givetvis, att överstyrelsens personalorganisation måste väsentligt utökas. Detta blir i än högre grad fallet, om en mera omfattande yrkesutbildningsverksamhet för arbetslösa igångsättes. Såsom överstyrelsen föreslagit torde för handläggning av frågor angående anordnande av yrkesutbildning för arbetslösa böra inrättas en fristående sektion inom överstyrelsen, vilken till en början närmast bör organiseras för övertagandet av de arbetsuppgifter, som nu handhavas av arbetsmarknadskommissionens utbildningssektion. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att meddela erforderliga föreskrifter rörande personalorganisationen m. m., varvid den föreslagna sektionens karaktär av beredskapsorgan för en krissituation givetvis bör beaktas.

Vid anmälan i propositionen 1944: 215 av frågan om anslag för budgetåret 1944/45 till avlöningar vid överstyrelsen för yrkesutbildning framhöll jag, att inträffande förändringar beträffande arbetsmarknadsförhållandena kunde nödvändiggöra en förstärkning av överstyrelsens personalorganisation och förordade därför, att anslagsposten till avlöningar till övrig icke-ordinarie personal skulle i avlöningsstaten upptagas med förslagsvis betecknat belopp. Det synes av budgettekniska skäl lämpligt, att medel till avlöning av den ytterligare personal, som behöver anställas vid överflyttningen av vissa arbetsuppgifter från arbetsmarknadskommissionen till överstyrelsen för yrkesutbildning, få utgå från överstyrelsens avlöningsanslag samt att av överflyttningen betingade utgifter för sådana ändamål, som regelmässigt bestridas från vederbörande ämbetsverks omkostnadsanslag, få gäldas från överstyrelsens omkostnadsanslag.

Till bestridande av andra med den från arbetsmarknadskommissionen överflyttade yrkesutbildningsverksamheten förenade kostnader har överstyrelsen för nästa budgetår räknat med ett medelsbehov av 2 500 000 kronor. Detta medelsbehov torde böra tillgodoses genom ett på beredskapsstat I för budgetåret 1944/45 uppfört anslag till Yrkesutbildning i beredskapskurser m. m. Under detta anslag torde jämväl böra beräknas medel till förberedande åtgärder för och igångsättande vid behov av yrkesutbildningskurser för arbetslösa. Med hänsyn härtill förordar jag, att anslaget uppföres med förslagsvis 4 000 000 kronor.

Överstyrelsen har under vissa förutsättningar beräknat medelsbehovet under en tid av tolv månader till yrkesutbildningsverksamhet för arbetslösa till 24 600 000 kronor. Överstyrelsen har därvid utgått ifrån, att statsbidrag till kontantunderstöd, inackorderingsbidrag m. m. skall bestridas från anslag under femte huvudtiteln till åtgärder för arbetsmarknadens reglering m. m. Några fasta hållpunkter för beräkning av medelsbehovet för nästa budgetår föreligga givetvis icke. Tillsviare räknar jag med ett medelsbehov av 20 000 000 kronor. Jag förordar, att på beredskapsstat III för budgetåret 1944/45 uppföres anslag till Yrkesutbildning i kurser för arbetslösa med sistnämnda belopp.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

*Kungl. Maj:ts proposition nr 281.*

*dels till Yrkesutbildning i beredskapskurser m. m. å allmän beredskapsstat I för budgetåret 1944/45 uppföra ett anslag av förslagsvis . . . . . kronor 4 000 000,*

*dels ock till Yrkesutbildning i kurser för arbetslösa å allmän beredskapsstat III för budgetåret 1944/45 uppföra ett anslag av . . . . . kronor 20 000 000.*

Vad föredragande departementschefen sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt behagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:

*Inga Bäcklin.*

---

Bilaga 6.

## Egentliga statsutgifter.

### Nionde huvudtiteln.

*Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 12 maj 1944.*

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WIGFORSS, SKÖLD, ERIKSSON, QUENSEL, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ, ROSANDER, GJÖRES, EWERLÖF, RUBBESTAD.

Chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Pehrsson-Bramstorp, anmäler härefter under jordbruksdepartementets handläggning hörande ärenden angående egentliga statsutgifter å allmän beredskapsstat för budgetåret 1944/45 samt anför därvid följande.

#### D. Undervisningsanstalter för jordbruk och lantmannanärningar m. m.

[1.] **Lantbrukshögskolan: Byggnadsarbeten.** I sitt den 3 april 1944 avgivna betänkande med förslag till investeringsreserv av statliga, kommunala och statsunderstödda anläggningsarbeten för budgetåret 1944/45 (SOU 1944: 12) har *investeringsutredningen* hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att å allmän beredskapsstat för nämnda budgetår upptaga anslag till följande byggnadsarbeten för lantbrukshögskolan, nämligen med 23 000 kronor till vaktmästarbostad vid husdjursförsöksanstalten, med 55 000 kronor till häststall vid Kungsängen samt med 130 000 kronor till förmansbostad och ekonomibyggnad vid Brännbergs försöksgård i Norrbottens län.

De med utredningens hemställan avsedda byggnadsfrågorna ha även varit föremål för framställningar från *styrelsen för lantbrukshögskolan*, vilka framställningar dock hittills icke föranlett något Kungl. Maj:ts förslag till riksdagen. Vad beträffar vaktmästarbostaden vid husdjursförsöksanstalten samt häststallet vid Kungsängen har högskolestyrelsen sålunda senast i skrivelse

den 30 augusti 1943 hemställt om anslag för dessa ändamål. Därvid har styrelsen äskat samma belopp som nu upptagits i investeringsutredningens förslag eller 23 000 respektive 55 000 kronor. Beträffande motiveringen för styrelsens ifrågavarande anslagsäskanden torde få hänvisas till årets statsverksproposition, nionde huvudtiteln, s. 42. Medel för uppförande av förmansbostad och ekonomibyggnad vid Brännbergs försöksgård ha äskats av högskolestyrelsen senast i dess skrivelse den 24 april 1944. Även i detta fall har styrelsen anhållit om anslag med samma belopp (130 000 kronor) som föreslagits av investeringsutredningen. I skrivelsen den 24 april 1944 har styrelsen hänvisat till sina i tidigare framställningar den 28 augusti 1939 och den 29 augusti 1941 anförda motiveringar för de ifrågasatta byggnadsarbetena vid Brännbergs försöksgård (se IX H.T. 1940 s. 41 samt IX H.T. 1942 s. 41). Härutöver har i skrivelsen till stöd för anslagsäskandet å 130 000 kronor anförts i huvudsak följande.

Redan vid den tid, då lantbrukshögskolan övertog Brännbergs försöksgård, eller den 1 januari 1939, befunno sig ekonomibyggnaden och förmansbostaden i dåligt skick. Under de fem år, som gått sedan dess, ha dessa byggnader ytterligare försämrats. Med hänsyn till att byggnaderna varit kraftigt angripna av röta har högskolan icke funnit det lämpligt att nedlägga något större belopp på byggnadernas förbättring och underhåll. Endast oundgängligen nödvändiga reparationer ha utförts.

Enligt styrelsens mening äro ifrågavarande byggnader i så dåligt skick, att det icke synes lämpligt att nedlägga något belopp på reparation och ombyggnad av desamma. Härtill kommer att behov föreligger *dels* av ytterligare bostäder på försöksgården för försöksledaren (föreståndaren eller assistenten) under sommaren samt för en djurskötare, *dels ock* av ytterligare plats för kreatur. Dessa försöksgårdens behov av utrymmen böra tillgodoses genom nybyggnad. Kostnaderna för nybyggnad av förmansbostad samt ekonomibyggnad vid försöksgården torde böra beräknas till det belopp, som angivits av investeringsutredningen eller 130 000 kronor.

Departements-  
chefen.

Samtliga i det föregående omförmälda byggnadsarbeten torde vara av den angelägenhetsgrad, att de böra komma till utförande inom de närmaste åren. Vad särskilt angår den föreslagna bostaden för husdjursförsöksanstaltens vaktmästare har det enligt vad som under hand upplysts från lantbrukshögskolan hittills icke varit möjligt att vid Ultuna anskaffa en lämplig hyreslägenhet åt förevarande befattningshavare. I enlighet med vad investeringsutredningen föreslagit torde erforderliga medel för arbetena i fråga böra upptagas å beredskapsstat för budgetåret 1944/45. De av utredningen och högskolestyrelsen verkställda kostnadsberäkningarna — vilka beräkningar sluta å 23 000 kronor för uppförande av vaktmästarbostad vid husdjursförsöksanstalten, 55 000 kronor för uppförande av häststall vid Kungsängen samt 130 000 kronor för förmansbostad och ekonomibyggnad vid Brännbergs försöksgård — föranleda ej någon erinran från min sida. Det sålunda för ändamålet behöfliga anslaget, (23 000 + 55 000 + 130 000 =) 208 000 kronor, torde böra hänföras till allmän beredskapsstat III.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Lantbrukshögskolan: Byggnadsarbeten* å allmän beredskapsstat III för budgetåret 1944/45 uppföra ett anslag av ..... kronor 208 000.

[2.] **Alnarps lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitut: Byggnadsarbeten.**

I betänkande med förslag till investeringsreserv av statliga, kommunala och statsunderstödda anläggningsarbeten för budgetåret 1944/45 (SOU 1944: 12, s. 222) har *investeringsutredningen* hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att å allmän beredskapsstat för nämnda budgetår upptaga anslag till följande byggnadsarbeten vid Alnarps lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitut, nämligen med 280 000 kronor till institutionsbyggnad för jordbrukslära, husdjurslära m. m. samt samlingsal, med 270 000 kronor till uppförande av elevbostäder, med 35 000 kronor till uppförande av lärarbostad, med 65 000 kronor till uppförande av föreståndarbostad, med 90 000 kronor till maskinhall för undervisning angående lantbruksmaskiner, med 60 000 kronor till lagerkällare samt med 60 000 kronor till växthus- och värmeanläggning, första etappen.

Med skrivelse den 24 april 1944 har *styrelsen för Alnarps lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitut* framlagt viss utredning till stöd för de av investeringsutredningen gjorda anslagsäskandena. Institutsstyrelsen har härvid anfört i huvudsak följande.

Institutionsbyggnad för jordbrukslära, husdjurslära m. m., även inrymmande samlingsal.

Vid institutet finnes för närvarande icke någon institution för undervisning i jordbrukslära, kulturteknik, husdjurslära och mjölkhushållning. Undervisningen i dessa ämnen måste därför meddelas i flera olika lokaler. Undervisningsmaterialet, som är spritt på flera ställen, kan med hänsyn härtill ej rationellt utnyttjas. För att nämnda undervisning skall kunna tillgodose tidens krav anser styrelsen det vara nödvändigt med en särskild institution för berörda ämnen, vilken skulle inrymma både lärosalar och lokaler för undervisningsmateriel.

Vid institutet finnes också sedan lång tid tillbaka ett stort behov av en samlingsal, rymmande 250—300 personer. Behovet av en dylik samlingsal framträder särskilt dels vid kursavslutningar och andra tillfällen, när det är önskvärt att kunna samla samtliga kurser vid institutet i en och samma lokal, och dels vid de möten med jordbrukare, mejeriintresserade och trädgårdssodlare, som årligen brukas hållas vid institutet.

Institutionsbyggnaden för jordbrukslära, husdjurslära m. m. skulle uppföras i två våningar och inrymma tvenne lärosalar, utrymmen för undervisningsmateriel, arbetsrum för lärare, arbetsrum för assistenten i kulturteknik samt för assistenten vid lantbrukshögskolans husdjursförsöksanstalts avdelning vid Alnarp. Byggnaden bör även inrymma lokaler för trädgårdsekonomiska byrån. I källarvåningen skulle förläggas lokaler för övningar i mjölkhushållning samt för dissektioner, förråd och skyddsrum. Bottenvåningen i samlingsalen kommer att rymma cirka 250 och läktaren cirka 80 platser.

Kostnaden för institutionsbyggnaden har beräknats till 280 000 kronor.

**Elevbostäder vid trädgårdsavdelningen.**

Vid Alnarpsinstitutet påbörjades år 1939 utbildning av handelsträdgårdsmästare. Ansökningarna till dessa kurser ha starkt ökat och elevantalet upp-

går innevarande läsår till 18 stycken. För dessa elever finnas icke några bostäder vid institutet utan de äro hänvisade till de rumsmöjligheter, som eventuellt kunna uppbringas i närgränsande samhällen. Att anskaffa bostäder i dessa samhällen är för närvarande förenat med de största svårigheter. På grund härav samt då dagrum eller liknande lokaler saknas vid skolan, ha eleverna icke någon möjlighet att effektivt utnyttja håltimmar och dylikt. I samband med kursens tillkomst har även behovet av allmänna demonstrations- och övningslokaler blivit mera kännbart.

Antalet extraelever liksom också specialelever har under senare år ökat högst betydligt utan att några tillfredsställande bostadsutrymmen för dem förefunnits. Dessa brister skulle genom det nya bostadsbygget avhjälpas varjämte frågan om dagrum eller liknande lokaler inrymmas matsal för arbetare samtidigt kunde lösas genom möjligheten att för detta ändamål frigöra ett par rum i den gamla elevbostaden.

Byggnaden är avsedd att uppföras i tegel i två våningar och innehålla bostäder för ett fyrtiotal elever, samlingslokaler, rum för städerska samt övriga behöfliga utrymmen. I källarvåningen skola inrymmas matsal för arbetare, värmecentral, skyddsrum samt utrymmen för förvaring av diverse produkter, lokaler för vissa demonstrationer och övningar, torkrum m. m.

Kostnaderna för dessa elevbostäder ha beräknats till 270 000 kronor.

Lärarbostad för ämneslärare vid mejeriskolan.

Vid institutets mejeriavdelning äro anställda tvenne ämneslärare. Större delen av den teoretiska undervisningen vid mejeriskolan meddelas av dessa lärare, varför deras tjänstgöring i allmänhet sträcker sig över större delen av dagen. För att dessa lärare på ett tillfredsställande sätt skola kunna fylla sina uppgifter, måste de dessutom noga följa arbetet i skolmejeriet samt utföra vissa undersökningar på mejerihanteringsens område. Med hänsyn härtill böra de om möjligt bo vid Alnarp.

För närvarande finnes emellertid ej bostad vid institutet till mer än den ene av dessa ämneslärare, varför den andre måste bo utom Alnarp.

Den av styrelsen planerade lärarbostaden har beräknats uppföras som enfamiljshus av tegel, inrymmande 4 rum och kök.

Kostnaden har beräknats till 35 000 kronor.

Bostad åt föreståndaren vid statens trädgårdsförsök.

Den 1 november 1940 inrättades enligt beslut av 1940 års riksdag en särskild befattning såsom föreståndare för statens trädgårdsförsök. Då alla förutvarande bostäder vid Alnarp tagits i anspråk för vid institutet anställda lärarkrafter samt åt föreståndaren för statens mejeriförsök, fanns ej någon tjänstebostad åt den nye befattningshavaren. Denne har därför varit nödsakad att skaffa sig bostad på annat håll. De tjänstebostäder, som sedan dess blivit lediga, ha förbehållits åt lärare vid institutet. För föreståndaren vid trädgårdsförsöken är det förenat med synnerligen stora olägenheter att bo på annan plats, då ofta förekommande besök påkalla hans närvaro. Tillsynen av verksamheten är dessutom svår att genomföra i synnerhet då denna för närvarande är splittrad på två ställen, belägna på 2 kilometers avstånd från varandra. Då ingen bostad kan beräknas bli tillgänglig vid Alnarp inom överskådlig tid, har styrelsen ansett det vara nödvändigt att nybyggnad uppföres.

Under de förhållanden, som råda vid Alnarp, har styrelsen ansett det vara mest ändamålsenligt att uppföra en fristående bostadsbyggnad å lämplig tomt i närheten av de fält, som disponeras av statens trädgårdsförsök. Liksom öv-

riga föreståndarbostäder vid Alnarp bör denna bostad omfatta minst 5 rum, kök och jungfrukammare. Byggnadsmaterialet bör vara tegel.

Byggnadskostnaderna beräknas till 65 000 kronor.

Maskinhall för undervisning angående lantbruksmaskiner.

Maskinhallen avser att utgöra komplement till befintlig maskininstitution, så att ökat lokalutrymme för maskinundervisningen erhålles.

Maskininstitutionen iordningställdes genom ombyggnad av den tidigare mejeribygnaden och utrymmena för uppställning av maskiner och redskap voro därigenom i hög grad förutbestämda. Sedan maskininstitutionen uppfördes ha dessutom tillkommit nya maskintyper, vilkas konstruktion och användning måste ingå i utbildningen. Genom ändrade tekniska anordningar för vattenförsörjningen på landsbygden har det varit nödvändigt att utöka avdelningen för pumpar, hydroforer m. m. Inom den närmaste framtiden kunna också andra slag av maskiner väntas tillkomma, i vars handhavande och skötsel undervisning måste meddelas. Som exempel härpå må bland annat nämnas maskiner för potatis- och betodling.

Styrelsen anser det vara synnerligen önskvärt att undervisningen i maskinlära vid institutet göres så effektiv som möjligt och den planerade maskinhallen är fördenskill synnerligen behöflig. Till följd av den allt mera minskade tillgången på arbetskraft vid lantbruket erhålla de maskinella hjälpmedlen ökad betydelse, och grundlig maskinutbildning av blivande jordbrukare är därför nödvändig. Det har också visat sig vara behöfligt med särskilda kurser för landsbygdssmeder m fl. för utbildning i reparation av lantbruksmaskiner. Vid dylika kurser erfordras bland annat utrymme för sådana arbeten som svetsning med gas och elektricitet samt för direkt reparationsarbete.

Maskinhallen skall innehålla en odelad maskinsal 31 × 18 meter och användas till uppställning av olika slags lantbruksmaskiner.

Maskinhallen är planerad att uppföras av trä.

Kostnaden för densamma samt för tomtens iordningställande har beräknats till 90 000 kronor.

Lagerkällare vid statens trädgårdsförsök.

Till viktiga aktuella arbetsuppgifter för statens trädgårdsförsök hör utredning av lagringsförhållandena för olika trädgårdsprodukter. Det har därför ansetts angeläget, att statens trädgårdsförsök utan dröjsmål får tillgång till lagringsutrymmen för utförande av praktiskt-vetenskapliga försök både med frukt- och köksväxtprodukter. Det är därvid icke fråga om olika typer av lagerlokaler utan olika produktionsbetingelsers inflytande på lagringsdugligheten, såsom exempelvis mognadsstadium, sort, gödsling samt produktionsstekniska ingrepp av olika slag. Dylika försök kunna endast utföras i anslutning till samtidigt pågående sort-, gödslings- och andra kulturförsök, vid vilka produkternas kvalitet kan bli föremål för kontinuerlig bedömning. Hittills har möjlighet för lagringsförsök praktiskt taget helt saknats. Beträffande frukt ha endast smärre orienterande försök kunnat utföras i institutionens källare, och beträffande köksväxter har uteslutande lagring i stuka varit möjlig.

Enligt verkställd utredning synes det vara ändamålsenligt att uppföra fristående lagringskällare utan anknytning till institution eller annan byggnad, där värmeledning finnes inmonterad.

Då lagringsförsöken skola omfatta så skilda produkter som frukt och köksväxter, vilka ej med fördel kunna lagras tillsammans, och en arbetslokal bör finnas tillgänglig för sortering av material för inläggning samt för bedöm-

ning av detsamma efter lagringens slut, har det befunnits lämpligt att uppföra en tvillingkällare med tillhörande arbetslokaler, vilket innebär tvenne helt skilda källaravdelningar med gemensam arbetslokal.

Kostnaderna ha beräknats till cirka 60 000 kronor.

Växthus- och värmeanläggning, första etappen.

För den till institutet förlagda handelsträdgårdsmästarekursen äro effektiva växthusbyggnader av den typ, som användes av odlarna, obetingat nödvändiga. Endast med tillgång till moderna kulturhus kan undervisningen bliva effektiv, då densamma i mycket hög grad bygger på demonstrationer av handelskulturer och huskonstruktioner. Detta gäller i alldeles särskild grad den speciallinje inom handelsträdgårdskursen, som avser att utbilda växthusodlare.

De växthus, som finnas, äro dels ytterligt föråldrade, dels otillräckliga. De förekomma därjämte spridda över området, vilket medför stora tids- och bränsleförluster samt odlingstekniska olägenheter.

Den föreslagna anläggningen avser att omfatta en värmecentral samt tills vidare 4 växthus om cirka 30 meters längd avsedda för olika slag av blomsterkulturer. Den standardiserade typ av växthus, som utarbetats av konsulenten vid Sveriges handelsträdgårdsmästareförbunds tekniska byrå och fastställts av förbundet, beräknas komma till användning.

Kostnaderna för berörda växthus- och värmeanläggning ha beräknats till 60 000 kronor.

Departements-  
chefen.

Såsom av den lämnade redogörelsen framgår har till byggnadsarbeten vid Alnarps lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitut äskats ett anslag av 860 000 kronor. Av nämnda belopp avses 280 000 kronor till institutionsbyggnad för jordbrukslära, husdjurslära m. m. samt samlingsal, 270 000 kronor till uppförande av elevbostäder, 35 000 kronor till uppförande av lärarbostad, 65 000 kronor till uppförande av föreståndarbostad, 90 000 kronor till maskinhall för undervisning angående lantbruksmaskiner, 60 000 kronor till lagerkällare samt 60 000 kronor till växthus- och värmeanläggning, första etappen. Samtliga ifrågavarande arbeten torde vara av den natur att de böra komma till utförande inom de närmaste åren. Medel till de med arbetena förenade kostnaderna synas böra upptagas å allmän beredskapsstat III för nästa budgetår. Mot storleken av det för ändamålet äskade anslaget, 860 000 kronor, har jag intet att erinra. Jag förutsätter, att vid byggnadsarbetenas utförande kommer att iakttagas största möjliga sparsamhet så att de icke göras mera omfattande eller kostsamma än som oundgängligen av förhållandena påkallas.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Alnarps lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitut:*  
*Byggnadsarbeten* å allmän beredskapsstat III för budgetåret  
1944/45 uppföra ett anslag av ..... kronor 860 000.

[3.] **Lägre lantbruksundervisning m. m.: Bidrag till byggnadsarbeten vid lantman- och lantushållsskolor.** För detta ändamål har å riksstaten för budgetåret 1944/45 anvisats ett reservationsanslag av 1 200 000 kronor. Kungl.

Maj:t har den 22 december 1939 utfärdat kungörelse (nr 910) angående statsbidrag till nybyggnader m. m. vid lantmanna- och lanthushållsskolor, ändrad genom kungörelsen nr 777/1943.

*Investeringsutredningen* har hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att å allmän beredskapsstat för budgetåret 1944/45 upptaga ett anslag av 1 500 000 kronor till bidrag till byggnadsarbeten vid lantmanna- och lanthushållsskolor. Beträffande motiveringen för utredningens förslag torde få hänvisas till SOU 1944: 12, s. 200 samt 253 ff.

I skrivelse den 14 april 1944 har *lantbruksstyrelsen* föreslagit, att å beredskapsstaten för nästa budgetår måtte för ifrågavarande ändamål anvisas ett anslag av 4 200 000 kronor. Styrelsen har härvid anfört i huvudsak följande.

Av de 5 000 000 kronor, som för budgetåren 1939/40—1944/45 av riksdagen ställts till förfogande för ifrågavarande bidragsverksamhet, har Kungl. Maj:t hittills beviljat bidrag med 2 745 860 kronor. Av de anvisade medlen återstå sålunda 2 254 140 kronor. Emellertid äro bidragsansökningar å 2 692 850 kronor fortfarande beroende på Kungl. Maj:ts prövning. Härjämte ha till lantbruksstyrelsen inkommit ytterligare ansökningar om statsbidrag till nybyggnader m. m. vid lantmanna- och lanthushållsskolor, vilka ansökningar representera en bidragssumma av 4 369 381 kronor.

Enligt lantbruksstyrelsens mening äro ifrågavarande slag av byggnadsarbeten synnerligen väl lämpade såsom arbetsobjekt vid omfattande arbetslöshet efter det pågående krigets slut. Skulle samtliga med förenämnda bidragsansökningar avsedda byggnadsarbeten komma till utförande senast under budgetåret 1944/45, komme att erfordras en medelsanvisning av (2 692 850 + 4 369 381 — 2 254 140 =) i runt tal 4 808 000 kronor. Det torde emellertid enligt styrelsens uppfattning icke vara möjligt att under sagda budgetår igångsätta samtliga omförmälda arbeten, varför medelsbehovet kan beräknas bli något lägre än sistnämnda belopp. Dock torde byggnadsarbeten representerande ett statsbidragsbelopp av 6 158 481 kronor kunna beräknas bli påbörjade senast under budgetåret 1944/45. Med beaktande av den förefintliga anslagsreservationen å 2 254 140 kronor skulle sålunda för tillgodoseende av föreliggande bidragsbehov å allmän beredskapsstat för nästa budgetår erfordras en anslagsanvisning med (6 158 481 — 2 254 140 =) i runt tal 3 904 400 kronor. Då emellertid de verkställda kostnadsberäkningarna beträffande åtminstone några av de planerade byggnadsarbetena äro utförda under åren 1940 och 1941, då prisnivån var avsevärt lägre än för närvarande, torde det behöfliga beloppet böra beräknas till 4 200 000 kronor.

Lantbruksstyrelsen har vid sina beräkningar rörande behovet av anslag å allmän beredskapsstat för nästa budgetår för utlämnande av statsbidrag till byggnadsarbeten vid lantmanna- och lanthushållsskolor ansett sig böra utgå från nu gällande bidragsgrunder.

Vid anmälan i årets statsverksproposition av frågan om anvisande å riksdagen för budgetåret 1944/45 av anslag till bidrag till byggnadsarbeten vid lantmanna- och lanthushållsskolor anförde jag — under hänvisning till önskvärdheten av att en ökning av antalet utbildningsanstalter samt en förbättring av vissa sådana anstalter komme till stånd — att vid en ändring i situationen i fråga om byggnadsmateriel och arbetskraft ytterligare medel för ändamålet syntes kunna upptagas på beredskapsstat. I anslutning till vad jag sålunda

*Departement-  
chefen.*

uttalat, vill jag förorda, att å beredskapsstaten för nästa budgetår beräknas medel för ifrågavarande ändamål till minst det belopp som av lantbruksstyrelsen föreslagits eller 4 200 000 kronor. Det av mig sålunda förordade anslaget torde böra hänföras till beredskapsstat II med 2 000 000 kronor och till beredskapsstat III med 2 200 000 kronor. För den bidragsverksamhet, som kan komma att bedrivas med anlitanande av beredskapsanslaget, synas såsom lantbruksstyrelsen ifrågasatt böra tillämpas enahanda grunder som gälla för den hittillsvarande verksamheten på området.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Lägre lantbruksundervisning m. m.: Bidrag till byggnadsarbeten vid lantmanna- och lanthushållsskolor* för budgetåret 1944/45 uppföra

<i>dels</i> å allmän beredskapsstat II ett anslag av .....	kronor 2 000 000
<i>dels</i> ock å allmän beredskapsstat III ett anslag av .....	» 2 200 000.

### E. Hästavel och boskapsskötsel m. m.

[4.] **Statens hingstdepåer och stuteri: Byggnadsarbeten.** För detta ändamål är å riksstaten för budgetåret 1944/45 uppfört ett reservationsanslag av 19 500 kronor.

I samband med avgivandet av anslagsäskanden för nästa budgetår hemställde *lantbruksstyrelsen* i skrivelse den 31 augusti 1943, bland annat, att följande belopp måtte ställas till styrelsens förfogande, nämligen 5 500 kronor till renovering av ytterväggarna å de s. k. kommenderingsstallarna vid Flyinge hingstdepå och stuteri samt 17 577 kronor till reparation av södra hingststallet vid Strömsholms hingstdepå. Beträffande motiveringen för lantbruksstyrelsens förslag torde få hänvisas till årets statsverksproposition, nionde huvudtiteln, s. 78. Förslaget föranledde emellertid icke från Kungl. Maj:ts sida någon framställning om anslag å riksstaten för nästkommande budgetår.

*Investeringsutredningen* har hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att å allmän beredskapsstat för budgetåret 1944/45 upptaga anslag med 6 000 respektive 18 000 kronor till förenämnda renoverings- och reparationsarbeten vid statens hingstdepåer och stuteri.

*Departements-  
chefen.*

Medel för utförande av ifrågavarande arbeten synas lämpligen böra upptagas å allmän beredskapsstat III för nästa budgetår. Mot de av investeringsutredningen för arbetenas verkställande beräknade kostnaderna, (6 000 + 18 000 =) 24 000 kronor, har jag intet att erinra. Då härjämte ett belopp av 1 000 kronor torde böra avses för oförutsedda utgifter och kontrollantarvode,

bör följaktligen å beredskapsstaten till byggnadsarbeten vid statens hingst-depåer och stuteri uppföras ett anslag av (24 000 + 1 000 =) 25 000 kronor.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Statens hingstdepåer och stuteri: Byggnadsarbeten* å allmän beredskapsstat III för budgetåret 1944/45 uppföra ett anslag av ..... kronor 25 000.

### G. Lanthushållning i allmänhet.

[5.] **Bidrag till vissa förbättringsåtgärder på jordbrukets område.** Å riksstaten för budgetåret 1944/45 har anvisats.

1) till Bidrag till ladugårdsförbättringar ett reservationsanslag av 250 000 kronor;

2) till Bidrag till uppförande av siloanläggningar ett reservationsanslag av 150 000 kronor;

3) till Bidrag till uppförande av frukt- och potatislagerhus m. m. ett reservationsanslag av 120 000 kronor;

4) till Grundförbättringar: Statens avdikningsanslag ett förslagsanslag av 2 900 000 kronor;

5) till Grundförbättringar: Bidrag till förstärkning av ofullständiga jordbruk m. m. ett förslagsanslag av 2 000 000 kronor;

6) till Grundförbättringar: Bidrag till täckdikningar ett reservationsanslag av 400 000 kronor.

Beträffande bestämmelserna rörande användningen av vissa av förevarande anslag hänvisas till den denna dag till riksdagen avlätna propositionen nr 264 angående grunder för utlämnande av statsunderstöd till vissa förbättringsarbeten på jordbrukets och skogsbrukets områden vid arbetslöshet (s. 5 ff.). I fråga om siloanläggningar finnas bestämmelser intagna i kungörelsen den 31 augusti 1940 (nr 816), ändrad genom kungörelsen nr 223/1943, samt rörande frukt- och potatislagerhus i kungörelsen den 2 maj 1941 (nr 299).

I en den 22 september 1943 avgiven promemoria angående beredande av sysselsättning inom jordbrukets område vid omfattande arbetslöshet efter krigets slut har 1942 års *jordbrukskommitté* föreslagit, att till vissa förbättringsarbeten av beredskapskaraktär på jordbrukets område, nämligen ladugårdsförbättringar, gödselvårdsanläggningar, avloppsforbättringar, täckdikningsföretag, betesförbättringar, nyodlingar, stenröjningar och jordkörningar, skulle beviljas bidrag från ett gemensamt anslag. Detta anslag har kommittén beräknat till 40 000 000 kronor. Härvid har kommittén utgått från att bidrag skulle beviljas med tillämpning av vissa, av kommittén föreslagna bidragsbestämmelser, som återgivits i förenämnda proposition (s. 8 ff.).

Över promemorian har yttrande den 12 oktober 1943 avgivits av *lantbruks-*

*styrelsen*, som därvid framlagt förslag till bidragsgrunder att gälla vid arbetslöshet. Beträffande detta förslag hänvisas till propositionen nr 264 (s. 17 f.).

Sedermera har lantbruksstyrelsen i skrivelse den 14 april 1944 hemställt, att å allmän beredskapsstat för budgetåret 1944/45 måtte anvisas

1) till Bidrag till gödselvårdsanläggningar, därest nu gällande bidragsgrunder skulle tillämpas, ett belopp av 1 100 000 kronor samt, därest de av lantbruksstyrelsen i dess yttrande den 12 oktober 1943 föreslagna grunderna skulle bli gällande, ett belopp av 2 800 000 kronor;

2) till Bidrag till ladugårdsförbättringar, därest nu gällande bidragsgrunder skulle tillämpas, 3 500 000 kronor samt, därest de av lantbruksstyrelsen i yttrandet den 12 oktober 1943 föreslagna grunderna skulle tillämpas, ett belopp av 8 850 000 kronor;

3) till Bidrag till uppförande av siloanläggningar ett belopp av 100 000 kronor;

4) till Bidrag till uppförande av frukt- och potatislagerhus m. m. ett belopp av 40 000 kronor;

5) till Grundförbättringar: Statens avdikningsanslag ett belopp av 2 000 000 kronor;

6) till Grundförbättringar: Bidrag till förstärkning av ofullständiga jordbruk m. m., därest nu gällande bidragsgrunder skulle tillämpas, ett belopp av 4 000 000 kronor samt, därest de av lantbruksstyrelsen i yttrandet den 12 oktober 1943 föreslagna grunderna skulle bli gällande, ett belopp av 5 000 000 kronor;

7) till Grundförbättringar: Bidrag till täckdikningar, därest nu gällande bidragsgrunder skulle tillämpas, ett belopp av 1 600 000 kronor samt, därest de av lantbruksstyrelsen i yttrandet den 12 oktober 1943 föreslagna grunderna skulle tillämpas, ett belopp av 2 600 000 kronor.

Lantbruksstyrelsen har tillika hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva, att, därest allmän beredskapsstat sattes i kraft, under budgetåret 1944/45 finge beviljas statsbidrag *dels* från statens avdikningsanslag med tillhoppa högst 3 500 000 kronor utöver för nämnda budgetår medgivet bidragsbelopp å likaledes 3 500 000 kronor, *dels ock* från anslaget till bidrag till förstärkning av ofullständiga jordbruk med tillhoppa högst 5 000 000 kronor utöver för samma budgetår medgivet bidragsbelopp å 2 500 000 kronor. Härjämte har styrelsen föreslagit, att Kungl. Maj:t måtte bemyndigas att under budgetåret 1944/45 från statens avdikningsanslag anvisa erforderliga medel till anställande hos lantbruksstyrelsen av för granskning av ansökningar om bidrag till torrlägningsföretag m. m. erforderlig arbetskraft.

Av innehållet i lantbruksstyrelsens skrivelse den 14 april 1944 må ytterligare återgivas följande.

I fråga om *gödselvårdsanläggningar* har styrelsen framhållit, att medel borde anvisas å beredskapsstat i sådan utsträckning att vid behov bidrag kunde utlämnas till i runt tal 6 000 gödselvårdsanläggningar, av vilka ungefär 5 500 kunde beräknas förefinnas å brukningsdelar, som omfattade mindre än 20 hektar åker.

Beträffande *ladugårdsförbättringar* har styrelsen beräknat medel för att tillgodose behovet av bidrag av statsmedel för utförande av omkring 3 000 ladugårdsförbättringsföretag, varav 2 700 vid brukningsdelar med högst 20 hektar åker.

För bidragstilldelning till *siloanläggningar* borde enligt styrelsens uttalande nu gällande grunder tillämpas utan ändring. För att tillmötesgå ökad efterfrågan å bidrag har beräknats ett belopp av 100 000 kronor.

Vad angår *statens avdikningsanslag* har styrelsen uppgivit, att det belopp, vartill bidrag under budgetåret 1944/45 kunde beviljas, torde kunna beräknas till 7 000 000 kronor. Då riksdagen medgivit, att under nämnda budgetår finge beviljas statsbidrag från anslaget med tillhoppa högst 3 500 000 kronor, skulle sålunda för tillgodoseende av hela det beräknade bidragsbehovet för samma budgetår erfordras motsvarande medgivande för ytterligare 3 500 000 kronor.

Medelsberäkningen rörande anslagen till *bidrag till förstärkning av ofullständiga jordbruk m. m.* samt till *bidrag till täckdikningar* har grundats på av hushållningssällskapen anmälda arbetsobjekt.

*Investeringsutredningen* har hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att Kungl. Maj:t finge, under för den allmänna beredskapsstaten gällande förutsättningar, under budgetåret 1944/45 bevilja statsbidrag från statens avdikningsanslag å högst 4 500 000 kronor utöver det av riksdagen för sagda budgetår medgivna beloppet. Beträffande motiveringen för utredningens förslag torde få hänvisas till SOU 1944: 12, s. 192 och 248 f.

Vid framläggande av förut nämnda proposition, nr 264, framhöll jag, att anslag borde för budgetåret 1944/45 upptagas å allmän beredskapsstat för vissa förbättringsåtgärder på jordbrukets område. Jag anförde därvid, att från berörda anslag borde utgå bidrag till sådana förbättringsarbeten, vilka erbjöde arbetsobjekt, som vore lämpade för sysselsättning av arbetslösa, eller bidrag till förbättring av ekonomibyggnader, gödselvårdsanläggningar, avdikningsföretag, täckdikningsföretag, betesförbättringar, nyodlingar, stenröjningar, jordkörningar och avloppsförbättringar. Härutöver synas bidrag från ifrågavarande anslag böra kunna utgå till uppförande av siloanläggningar samt av frukt- och potatislagerhus. Beträffande vissa av nämnda förbättringsåtgärder har Kungl. Maj:t i förenämnda proposition hemställt om bemyndigande för Kungl. Maj:t att utfärda särskilda grunder för statsunderstöd att efter Kungl. Maj:ts beslut gälla vid arbetslöshet. Departements-  
chefen.

För ifrågavarande ändamål torde i anslutning till lantbruksstyrelsens och investeringsutredningens anslagsberäkningar böra upptagas ett belopp av sammanlagt 24 000 000 kronor, därav 6 000 000 kronor böra uppföras å allmän beredskapsstat II samt 18 000 000 kronor å allmän beredskapsstat III. Hinder torde icke böra möta mot att förevarande anslagsmedel även disponeras för anställande av erforderlig arbetskraft för granskning av bidragsansökningar rörande torrläggingsföretag m. m.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till vissa förbättringsåtgärder på jordbrukets område* för budgetåret 1944/45 uppföra  
*dels* å allmän beredskapsstat II ett anslag av ..... kronor 6 000 000,  
*dels ock* å allmän beredskapsstat III  
ett anslag av ..... » 18 000 000.

[6.] **Befrämjande av landsbygdens elektrifiering.** Under återopande av vad *investeringsutredningen* (SOU 1944: 12, s. 196 ff. och 250) anfört rörande frågan om upptagandet å allmän beredskapsstat för nästa budgetår av anslag till befrämjande av landsbygdens elektrifiering förordar jag, att för ifrågasvarande ändamål måtte upptagas ett belopp av 6 000 000 kronor. Av detta belopp synas 2 000 000 kronor böra uppföras å beredskapsstat II samt 4 000 000 kronor å beredskapsstat III.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Befrämjande av landsbygdens elektrifiering* för budgetåret 1944/45 uppföra  
*dels* å allmän beredskapsstat II ett anslag av ..... kronor 2 000 000,  
*dels ock* å allmän beredskapsstat III ett anslag av ..... » 4 000 000.

## H. Egnahemsbildning, kolonisation och grundförbättringar m. m.

[7.] **Egnahemsbildning: Byggande av odlingsvägar.** Årets riksdag har medgivit, att för budgetåret 1944/45 må beviljas statsbidrag intill 125 000 kronor för byggande av odlingsvägar (i Norrland och Dalarna), ävensom för detta ändamål anvisat ett förslagsanslag av 50 000 kronor. Beträffande bestämmelserna för ifrågasvarande bidragsverksamhet hänvisas till statsliggaren s. 696.

I skrivelse den 14 april 1944 har *egnahemsstyrelsen* hemställt, att å allmän beredskapsstat för budgetåret 1944/45 måtte uppföras ett anslag av 900 000 kronor till byggande av odlingsvägar. Styrelsen har framhållit, att viss mer eller mindre slutgiltig planläggning förefunnnes beträffande arbeten, varom här vore fråga, för omkring 2 000 000 kronor. Därest sådant läge komme att inträffa, att sålunda planerade arbeten skulle befinnas böra igångsättas och utföras under budgetåret 1944/45, skulle behovet av statsbidrag — vilket författningsenligt kunde utgå med högst 50 procent av den beräknade kostnaden — utgöra bortåt 1 000 000 kronor.

Departements-  
 chefen.

Företag avseende byggande av odlingsvägar torde tillhöra sådana anläggningsarbeten, vilkas art och angelägenhetsgrad göra dem lämpliga att ut-

nyttjas i arbetsmarknadsreglerande syfte. Jag anser mig därför böra i likhet med egnahemsstyrelsen förorda, att å beredskapsstat för nästa budgetår upptagas medel för utlämnande av statsbidrag till utförande av odlingsvägföretag. Mot att för ändamålet avses ett anslag av 900 000 kronor har jag intet att erinra. Anslaget torde böra hänföras till allmän beredskapsstat III.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Egnahemsbildning: Byggande av odlingsvägar* å allmän beredskapsstat III för budgetåret 1944/45 uppföra ett anslag av ..... kronor 900 000.

[8.] **Bidrag för anläggande av gemensamma tvättinrättningar på landsbygden.** För detta ändamål har riksdagen å riksstaten för budgetåret 1944/45 anvisat ett reservationsanslag av 150 000 kronor. Kungl. Maj:t har den 22 december 1939 utfärdat kungörelse (nr 911) angående statsbidrag till gemensamma tvättinrättningar på landsbygden.

I skrivelse den 14 april 1944 har *egnahemsstyrelsen* hemställt, att å allmän beredskapsstat för budgetåret 1944/45 måtte uppföras ett anslag av 1 200 000 kronor till bidrag för anläggande av gemensamma tvättinrättningar på landsbygden. Under erinran att enligt gällande bestämmelser bidrag kunde utgå med 25 procent och undantagsvis med 40 procent av den godkända anläggningskostnaden har egnahemsstyrelsen framhållit, att den hittillsvarande medelstillgången i allmänhet ej på långt när medgivit det bidragsbelopp som författningsenligt kunde ifrågakomma. Vid en sådan ökning av anslagsanvisningen, att bidragen kunde höjas upp till det författningsenliga maximum, skulle, enligt vad styrelsen anført, antalet företag, som kunde igångsättas med hjälp av statsbidrag, sannolikt komma att ganska väsentligt ökas. Med utgångspunkt från en byggnadsverksamhet under nästa budgetår på förevarande område representerande en anläggningskostnad av 5 000 000 kronor har styrelsen räknat med ett sammanlagt bidragsbehov — utöver av riksdagen redan beviljade 150 000 kronor — av omkring 1 200 000 kronor.

Med hänsyn till den stora betydelse anläggandet av tvättstugor av förevarande slag visat sig äga för underlättande av det kvinnliga hemarbetet på landsbygden har årets riksdag fattat beslut om att den statliga bidragsverksamheten på området under budgetåret 1944/45 skall bedrivas i något större skala än hittills. Då verksamheten synes vara av beskaffenhet att lämpligen kunna utökas vid inträffande arbetslöshet, vill jag förorda, att medel för ändamålet beräknas å beredskapsstaten för nästa budgetår. Vad beträffar medelsanvisningens storlek ansluter jag mig till egnahemsstyrelsens förslag om upptagandet av ett anslag av 1 200 000 kronor. Av anslaget torde ett belopp av 400 000 kronor böra hänföras till beredskapsstat II och återstoden till beredskapsstat III.

Departements-  
chefen.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag för anläggande av gemensamma tvättinrättningar på landsbygden* för budgetåret 1944/45 uppföra  
*dels* å allmän beredskapsstat II ett anslag  
 av ..... kronor 400 000,  
*dels ock* å allmän beredskapsstat III ett  
 anslag av ..... » 800 000.

## J. Skogsväsendet.

[9.] **Bidrag till vissa skogsvårdsåtgärder m. m.** Å riksstaten för budgetåret 1944/45 har anvisats

1) till Skogsvård m. m.: Statens skogsutdikningsanslag ett förslagsanslag av 200 000 kronor;

2) till Skogsvård m. m.: Statens skogsodlingsanslag ett reservationsanslag av 150 000 kronor; samt

3) till Skogsvård m. m.: Väg- och flottledsbyggnader å skogar i enskild ägo ett reservationsanslag av 500 000 kronor.

Beträffande bestämmelserna för anslagens användning hänvisas till redogörelse i propositionen denna dag, nr 264, angående grunder för utlämnande av statsunderstöd till vissa förbättringsarbeten på jordbrukets och skogsbrukets områden vid arbetslöshet (s. 26 ff.).

Med skrivelse den 18 januari 1944 har *skogsstyrelsen* överlämnat promemoria angående beredande av sysselsättning inom skogsbruket vid omfattande arbetslöshet efter krigets slut. Styrelsen har hemställt, bland annat, att åtgärder måtte vidtagas för godkännande av i promemorian angivna grunder för statsunderstöd åt skogliga beredskapsarbeten — torrlägningsåtgärder, skogsodling och röjning ävensom skogsväg- och flottledsbyggnader — under en arbetslöshetskris. Därvid har styrelsen approximativt beräknat medelsåtgången till förevarande ändamål till 22 700 000 kronor. Beträffande den närmare innebörden av skogsstyrelsens förslag torde få hänvisas till redogörelse i förenämnda proposition (s. 29 ff.).

Sedermera har skogsstyrelsen i skrivelse den 15 april 1944 lämnat följande sammanställning över medelstillgången å vissa skogsvårdsanslag jämte beräknat behov av medel på beredskapsstat under budgetåret 1944/45.

Anslag	Beräk- nad be- hållning <sup>30/6</sup> 1944  kronor	An- visade medel för bud- getåret 1944/45  kronor	Summa kol. 2 och 3  kronor	Beräknat behov av medel på beredskapsstat för budgetåret 1944/45 vid bidrag enligt	
				föreslagna bidrags- grunder kronor	nu gällande bidrags- grunder kronor
1	2	3	4	5	6
Statens skogsutdikningsanslag (för- slagsanslag) .....	—	200 000	200 000	600 000	200 000
Statens skogsodlingsanslag (reserva- tionsanslag) .....	30 000	150 000	180 000	1 000 000	400 000
Väg- och flottledsbyggnader å skogar i enskild ägo (reservationsanslag) ..	—	500 000	500 000	5 000 000	2 000 000
Åtgärder för ökad skogsproduktion i Norrländ m. m. (reservationsanslag)	650 000	—	650 000	200 000	200 000
Summa	680 000	850 000	1 530 000	6 800 000	2 800 000

Härjämte har skogsstyrelsen föreslagit, att å allmän beredskapsstat för nästa budgetår anvisades ett belopp av 200 000 kronor för anordnande av vissa skogsvårdskurser (jfr propositionen nr 264, s. 35).

Skogsstyrelsen har beträffande beräkningen av medelsbehovet å beredskapsstaten anfört bland annat följande.

Det nuvarande läget synes ej giva anledning antaga att så stora belopp som upptagits i skogsstyrelsens promemoria bliva erforderliga för budgetåret 1944/45. Å andra sidan kan det befaras, att arbetslösheten bland såväl industri- som skogsarbetare kan komma att öka, om skogsindustrierna nödgas ytterligare inskränka driften. Det är sålunda icke osannolikt, att beredskapsprogrammet måste genomföras inom sådana områden, där av nyssnämnda orsaker uppkommande arbetslöshet kan bli av större omfattning. Ehuru skogsbrukets beredskapsarbeten till större delen äro sommararbeten, kunna vissa arbeten, särskilt vägarbeten och röjningar, drivas även under förvintern, om de äro påbörjade, innan större snöfall och tjälbildning inträffat. Därigenom kunna skogsarbetare i viss utsträckning beredas sysselsättning vid dylika arbeten under årets sista månader, medan igångsättandet av det till sin omfattning minskade avverkningsarbetet kunde sparas till efterjuls-vintern, då övriga skogsarbeten ej längre kunna pågå.

De av skogsstyrelsen uppförda beloppen, som anses böra anvisas på beredskapsstat för budgetåret 1944/45, äro närmast anpassade med hänsyn till dels den nyssnämnda tänkbara utvecklingen på arbetsmarknaden, dels den beräknade medelstillgången på de ordinarie anslagen under budgetåret 1944/45.

Skogsstyrelsen vill slutligen framhålla att, när situationen på arbetsmarknaden kan tänkas bli väsentligt svårare än vad här förutsatts, möjligheten att i fall av behov utöka anslagen på beredskapsstaten bör lämnas öppen. Därest å andra sidan ett mera allmänt igångsättande av beredskapsarbeten icke skulle krävas, men den skogligen arbetsmarknaden likväl borde stimuleras genom en ökning av den så att såga ordinarie bidragsverksamheten, torde möjlighet även böra skapas att på tilläggsstat anvisa ytterligare medel på de ordinarie anslagen särskilt vad beträffar anslaget till väg- och flottleds-

byggnader. Skogsstyrelsen anser sig emellertid senare kunna bättre bedöma denna angelägenhet.

*Departements-  
chefen.*

Vid framläggande av förut nämnda proposition, nr 264, framhöll jag, att för budgetåret 1944/45 borde upptagas anslag å allmän beredskapsstat till vissa förbättringsåtgärder på skogsbrukets område. Jag anförde därvid, att från berörda anslag borde utgå bidrag till sådana förbättringsarbeten, vilka erbjöde arbetsobjekt som vore lämpade för sysselsättning av arbetslösa — eller bidrag till torrlägningsåtgärder, skogsodling och röjning samt skogsväg- och flottledsbyggnader — ävensom till viss kursverksamhet. Beträffande omförmälda förbättringsåtgärder har Kungl. Maj:t i förenämnda proposition hemställt om bemyndigande för Kungl. Maj:t att utfärda särskilda grunder för statsunderstöd att efter Kungl. Maj:ts beslut gälla vid arbetslöshet.

För ifrågavarande ändamål torde i anslutning till skogsstyrelsens anslagsberäkning den 15 april 1944 böra upptagas ett sammanlagt belopp av 7 000 000 kronor, varav 3 500 000 kronor böra uppföras å allmän beredskapsstat II samt likaledes 3 500 000 kronor å allmän beredskapsstat III.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till vissa skogsvårdsåtgärder m. m.* för budgetåret 1944/45 uppföra

<i>dels</i> å allmän beredskapsstat II ett	
anslag av .....	kronor 3 500 000;
<i>dels ock</i> å allmän beredskapsstat III ett	
anslag av .....	» 3 500 000.

[10.] **Bidrag till byggande av cykelstigar.** Under hänvisning till vad *investeringsutredningen* (SOU 1944:12, s. 192 ff. och 249 f.) anført rörande upptagandet å allmän beredskapsstat för nästa budgetår av medel till bidrag för byggande av cykelstigar inom andra skogar än statsens får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till byggande av cykelstigar* å allmän beredskapsstat III för budgetåret 1944/45 uppföra ett anslag av ..... kronor 1 000 000.

Vad föredraganden sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt behagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:  
Carl D. Ossmark.

## Bilaga 7.

**Egentliga statsutgifter.****Tionde huvudtiteln.**

*Utdrag av protokollet över handelsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 12 maj 1944.*

## Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WIGFORSS, SKÖLD, ERIKSSON, QUENSEL, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ, ROSANDER, GJÖRES, EWERLÖF, RUBBESTAD.

Chefen för handelsdepartementet, statsrådet Eriksson, anmäler under handelsdepartementets handläggning hörande ärenden angående egentliga statsutgifter å allmän beredskapsstat för budgetåret 1944/45 samt anför därvid följande.

**D. Sjöfart och handel.**

[1.] **Lotsverket: Säkerhetsanstalter för sjöfarten.** Under åberopande av vad *investeringsutredningen* i sitt betänkande den 3 april 1944 med förslag till investeringsreserv av statliga, kommunala och statsunderstödda anläggningsarbeten för budgetåret 1944/45 (SOU 1944: 12 och 13) rörande investeringsplan för och anslag till lotsverket anfört och tillstyrkt samt med förmälan att enligt min uppfattning de medel om tillhoppa 17 000 kronor, vilka enligt planen äro avsedda för anskaffning av inventarier till lotsuppassningshus, böra uppföras å allmän beredskapsstat II, medan det återstående belopp om 349 000 kronor, som enligt planen skall anvisas å driftbudgeten, bör uppföras å allmän beredskapsstat III, får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Lotsverket: Säkerhetsanstalter för sjöfarten* för budgetåret 1944/45 uppföra

dels å allmän beredskapsstat II ett anslag av kronor 17 000,

dels ock å allmän beredskapsstat III ett

anslag av ..... kronor 349 000.

## F. Diverse.

[2.] **Avsättning till fonden för idrottens främjande.** Under åberopande av vad *investeringsutredningen* i sitt under föregående punkt omförmälda betänkande anfört och föreslagit beträffande investeringsplan för och anslag till fritidsanläggningar får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Avsättning till fonden för idrottens främjande* å allmän beredskapsstat III för budgetåret 1944/45 uppföra ett anslag av ..... 1 500 000 kronor.

[3.] **Avsättning till fonden för friluftslivets främjande.** Under åberopande av vad *investeringsutredningen* i sitt under punkt 1 här ovan omförmälda betänkande anfört och föreslagit beträffande investeringsplan för och anslag till fritidsanläggningar får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Avsättning till fonden för friluftslivets främjande* å allmän beredskapsstat III för budgetåret 1944/45 uppföra ett anslag av ..... 1 500 000 kronor.

Vad föredragande departementschefen sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt behagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:

*Åke Hartvig.*

## Bilaga 8.

**Statens fastighetsfonder.**

*Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 12 maj 1944.*

## Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WIGFORSS, SKÖLD, ERIKSSON, QUENSEL, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ, ROSANDER, GJÖRES, EWERLÖF, RUBBESTAD.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Wigforss, anför.

[1.] **Anslagsposter till reparations- och underhållskostnader m. m. under statens allmänna fastighetsfond och försvarsväsendets fastighetsfond.** Under återopande av vad *investeringsutredningen* (s. 225—226) anført rörande anslag till reparations- och underhållsarbeten å byggnader och anläggningar tillhörande statens allmänna fastighetsfond och försvarsväsendets fastighetsfond får jag efter gemensam beredning med chefen för försvarsdepartementet hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att under de för allmän beredskapsstat III gällande förutsättningar medgiva, att de å följande delfonder av statens allmänna fastighetsfond respektive försvarsväsendets fastighetsfond för budgetåret 1944/45 upptagna anslagsposterna till reparations- och underhållskostnader m. m. må överskridas med följande belopp.

## Statens allmänna fastighetsfond:

Fångvårdsstyrelsens delfond	.....	kronor	120 000
Medicinalstyrelsens	» .....	»	500 000
Byggnadsstyrelsens	» .....	»	500 000
Uppsala universitets	» .....	»	125 000
Lunds	» .....	»	75 000
Karolinska sjukhusets	» .....	»	60 000

***Kungl. Maj:ts proposition nr 281.***

Försvarsväsendets fastighetsfond:  
Marinförvaltningens delfond ..... kronor 500 000.

Vad föredragande departementschefen sålunda, med  
instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt  
behagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:  
*Rolf Arfwedson.*

---

## Bilaga 9.

**Kapitalinvesteringar.***Justitiedepartementet.*

*Utdrag av protokollet över justitieärenden, hållet inför Hans Maj:t  
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 12 maj  
1944.*

## Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WIGFORSS, SKÖLD, ERIKSSON, QUENSEL, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ, ROSANDER, GJÖRES, EWERLÖF, RUBBESTAD.

Chefen för justitiedepartementet, statsrådet Bergquist, anmäler härefter under justitiedepartementets handläggning hörande ärenden angående kapitalinvesteringar å allmän beredskapsstat för budgetåret 1944/45 och anför därvid följande.

**Statens affärsverksfonder.****E. Domänverket.**

[1.] **Ekonomibyggnader vid ungdomsanstalten å Skenäs och vårdanstalten å Hall.** I skrivelse till domänstyrelsen den 31 mars 1943 har *fångvårdsstyrelsen* hemställt om medel för vissa för jordbruksdriften erforderliga byggnadsarbeten vid fångvårdens ungdomsanstalt å Skenäs samt vårdanstalten å Hall. I skrivelsen anföres, bland annat, att svinhus saknas vid nämnda anstalter, varför svinen måste inrymmas i för sådant ändamål ej avsedda utrymmen inom ekonomibyggnaderna. Då det emellertid vore mycket lämpligt att driva svinskötsel vid ifrågavarande anstalter samt rationell svinskötsel under nuvarande förhållanden framstode som en viktig uppgift, hade behovet av ändamålsenliga svinhus vid anstalterna blivit alltmer trängande. Vid ungdomsanstalten å Skenäs hade förut funnits ett svinhus, vilket varit inrymt i en byggnad, som brunnit ned i februari 1942. I den nya byggnad, som med anledning härav uppförts, hade av hänsyn till brandsäkerheten svinhus ansetts ej kunna inrymmas. Vad beträffade vårdanstalten å Hall hade styrelsens arkitekt föreslagit, att svinhus skulle i samband med häststallar och garage inredas i den nuvarande s. k. stallbyggnaden.

Kostnaden för uppförande av ett nytt svinhus vid ungdomsanstalten å Skenäs beräknade fångvårdsstyrelsen på grundval av ett genom anstaltens försorg upprättat förslag till sådan byggnad till i runt tal 13 000 kronor. För de föreslagna arbetena vid vårdanstalten å Hall hade kostnaderna av styrelsens arkitekt G. Birch-Lindgren beräknats till 64 000 kronor i enlighet med följande fördelning.

Rivningsarbeten	.....	kronor	2 000
Schaktningsarbeten	.....	»	1 795
Betong-, isolerings- och dräneringsarbeten	.....	»	13 275
Timmermans- och snickeriarbeten	.....	»	18 200
Murningsarbeten	.....	»	11 070
Järn- och smidesarbeten	.....	»	3 200
Ventilation	.....	»	2 750
Piåtslageriarbeten	.....	»	850
Avloppsledningar	.....	»	400
Administration, arbetsledning, tel. m. m.	.....	»	5 000
Arvoden för ritningar m. m.	.....	»	3 000
Oförutsett	.....	»	2 460

Summa kronor 64 000.

Härtill skulle komma kostnader för elektriska installationer, komplettering av vattenledning samt en enkel värme- och ånganläggning med tillhoppa 6 000 kronor.

På grund av det anförda och under hänvisning till att jordbruksbyggnaderna och marken å Skenäs och Hall redovisades å statens domäners fond hemställde fångvårdsstyrelsen i sin nämnda skrivelse, att domänstyrelsen ville av till domänstyrelsens förfogande stående medel för uppförande av ifrågavarande byggnader ställa ett belopp av (13 000 + 64 000 + 6 000) 83 000 kronor till fångvårdsstyrelsens disposition.

*Domänstyrelsen*, som funnit det vara uteslutet att för ifrågavarande ändamål disponera domänstyrelsens medel, har med skrivelse den 9 juli 1943 överlämnat fångvårdsstyrelsens framställning till Kungl. Maj:t samt därvid tillika bifogat inom domänstyrelsen omarbetade förslag till anordnande av svinhus. Enligt domänstyrelsens beräkningar skulle arbetena härigenom fördyras med cirka 1 500 kronor. Styrelsen har icke något att erinra mot att arbetena komma till utförande enligt de sålunda omarbetade förslagen samt hemställer, om ett anslag för ändamålet å 84 500 kronor.

I infortrat utlåtande har *statskontoret* uttalat, att därest och i den mån det ansåges erforderligt att i nuvarande läge ställa medel till förfogande för de i ärendet ifrågasatta arbetena, anslag borde i enlighet med domänstyrelsens förslag äskas under kapitalbudgeten.

*Departementschefen.* Jordbruksdriften vid anstalterna å Skenäs och Hall är i och för sig av den omfattning att den lämpligen bör kombineras med svinskötsel. Svinuppfödning är dessutom synnerligen lämplig för tillvaratagande av de betydande

mängder matavfall som uppstå vid anstalterna. Ur ekonomisk synpunkt är det därför angeläget att anordningar vidtagas för möjliggörande därstädes av rationell svinskötsel. De av domänstyrelsen utarbetade förslagen till svinhus, vilka innebära vissa förbättringar i förhållande till fångvårdsstyrelsens förslag, torde därvid böra följas.

Vid Hallanstalten skulle svinhus anordnas i samband med inredande i en äldre ekonomibyggnad av stall och garage. Häststallarna äro i stort behov av modernisering. Däremot erfordras, enligt vad jag inhämtat, numera icke några medel till inredande av garage, enär det gamla garaget vid anstalten redan kunnat iståndsättas med anlitage av tillgängliga medel. Anslagsbehovet minskas på grund härav med 9 500 kronor till 75 000 kronor.

Anslag för nu ifrågakarande ändamål torde böra uppföras å allmän beredskapsstat II för nästa budgetår. Ehuru de intagnas arbetskraft i viss utsträckning skulle anlitas för arbetena, komma dessa till större delen den fria arbetsmarknaden till godo.

På grund av det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Ekonomibyggnader vid ungdomsanstalten å Skenås och vårdanstalten å Hall* å allmän beredskapsstat II för budgetåret 1944/45 uppföra ett anslag av . . . . . kronor 75 000.

## Statens allmänna fastighetsfond.

[2.] **Verkstadslokal vid kronohäktet i Ystad.** Med bifall till Kungl. Maj:ts i propositionen nr 2 till 1941 års riksdag framlagda förslag anvisade nämnda riksdag å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1940/41 ett reservationsanslag (B) å 31 000 kronor till verkstadslokal vid kronohäktet i Ystad. Anslaget, som givits naturen av beredskapsanslag, har icke tagits i anspråk.

Rörande behovet av den tillämnade verkstadslokalen och sättet för dess anordnande torde få hänvisas till vad som därom anförts i nyssnämnda proposition (bilaga 14, punkt 2).

I skrivelse den 23 augusti 1943 har *fångvårdsstyrelsen* hemställt att få taga anslaget i anspråk oberoende av de för beredskapsanslag eljest gällande förutsättningarna. I skrivelsen framhålles, bland annat, att arbetslokalerna vid kronohäktet i Ystad sedan länge varit otillfredsställande och att detta förhållande på senare tid blivit allt mer framträdande, eftersom anstalten numera till övervägande del belägges med till ungdomsfängelse dömda.

De tidigare gjorda kostnadsberäkningarna för ifrågakarande byggnadsarbete, mot vilket byggnadsstyrelsen i avgivet yttrande förklarat sig icke ha något att erinra, ha år 1943 ånyo granskats av fångvårdsstyrelsens arkitekt G. Birch-Lindgren, som därvid funnit erforderligt att förstärka det av 1941 års riksdag beviljade beredskapsanslaget å 31 000 kronor med 1 000 kronor. Kostnaderna skulle fördela sig på följande sätt.

Byggnadskostnader .....	kronor	22 000
Rörledningsinstallationer .....	»	3 500
Elektriska installationer .....	»	2 500
Oförutsett, ritningar, kontroll .....	»	4 000
	Summa kronor	32 000.

I enlighet härmed har fångvårdsstyrelsen hemställt *dels* att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva att förenämnda beredskapsanslag å 31 000 kronor finge under budgetåret 1944/45 tagas i anspråk oberoende av de för dylika anslag eljest gällande förutsättningarna, *dels ock* att Kungl. Maj:t måtte anvisa eller utverka medel till förstärkning av samma anslag med 1 000 kronor.

*Departements-  
chefen.*

Stegringen av fångantalet under senare år har medfört ett starkt ökat behov av byggnadsarbeten för fångvårdens räkning. Ehuru en verkstadslokal vid Ystadshäktet varit synnerligen behövlig, har detta arbete hittills fått stå tillbaka för tillgodoseende av behov, som ansetts mera trängande. Anslag för ändamålet torde emellertid böra äskas å allmän beredskapsstat III för nästa budgetår.

Jag får alltså hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Verkstadslokal vid kronohäktet i Ystad* å allmän beredskapsstat III för budgetåret 1944/45 uppföra ett anslag av ..... kronor 32 000.

[3.] **Gymnastik- och skolbyggnad vid ungdomsanstalten å Skenäs.** Av de å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1940/41 efter förslag på justitiedepartementets föredragning anvisade beredskapsanslagen kvarstår odisponerat, förutom det under föregående punkt omförmälda anslaget, endast ett reservationsanslag å 58 000 kronor till gymnastik- och skolbyggnad vid ungdomsanstalten å Skenäs.

I sin förut omförmälda skrivelse den 23 augusti 1943 har *fångvårdsstyrelsen* begärt att få disponera jämväl detta anslag. Styrelsen erinrar, att föredragande departementschefen vid anslagsäskandets framläggande (prop. 2/1941, bilaga 14, punkt 6) påpekade, att de möjligheter till kroppsövningar, som anordningarna vid Skenäsanstalten erbjöde under den mörkare årstiden, måste betecknas som föga tillfredsställande, vartill komme att ett särskilt gymnastikhus skulle fylla behovet av en samlingslokal inom anstalten. Härjämte skulle, enligt vad departementschefen vidare uttalade, uppförandet av denna särskilda byggnad frigöra vissa andra utrymmen, varigenom anstalten kunde beläggas med ett något större antal elever än det normala. Sistnämnda omständighet finner fångvårdsstyrelsen vara synnerligen beaktansvärd, då ungdomsfängelseklientelet befunnit sig i så gott som ständig stegring sedan lagen om ungdomsfängelse trädde i kraft den 1 januari 1938.

Medan de först uppgjorda, till 1941 års riksdag framlagda kostnadsberäkningarna slutade på ett belopp av 58 000 kronor, motsvarande det beviljade anslaget belopp, visar en år 1943 av arkitekten Birch-Lindgren gjord förnyad beräkning ett anslagsbehov av 82 500 kronor enligt följande specifikation.

## Byggnadsarbeten.

Grund .....	kronor	7 300	
Stomme (Svenska Trähus) .....	»	31 000	
Uppsättning av stommen, taktäckning, målning m. m. ....	»	15 500	
Gymnastikinredning .....	»	6 600	kronor 60 400
Rörinstallationer .....	»	12 500	
Elektriska installationer .....	»	3 300	
Oförutsett, ritningar, kontroll, planering, vägar	»	6 300	» 22 100
			<hr/> Summa kronor 82 500.

Vid den sålunda gjorda beräkningen, enligt vilken anslagsbehovet alltså med 24 500 kronor överstiger det år 1941 beviljade anslaget å 58 000 kronor, har arkitekten Birch-Lindgren under hand samrått med byggnadsstyrelsen. Den betydande kostnadsökningen är enligt fångvårdsstyrelsen att hänföra till inträffade prisstegringar.

Fångvårdsstyrelsens hemställan innefattar, förutom en begäran att få taga i anspråk det beviljade beredskapsanslaget oberoende av härför gällande förutsättningar, att jämväl det utöver anslaget erforderliga beloppet å 24 500 kronor ställes till styrelsens förfogande.

Av den tidigare verkställda utredningen i ämnet torde framgå, att behovet av en gymnastik- och skolbyggnad vid ungdomsanstalten å Skenäs bör tillgodoses så snart omständigheterna det medgiva. Skenäsanstalten är centralanstalt inom ungdomsfängelsetorganisationen och bristen på lämpliga gymnastik- och skollokaler försvårar en ändamålsenlig fostran och utbildning av det ungdomliga klientel som vårdas därstädes. Genom den nya byggnadens tillkomst skulle dessutom kunna beredas plats å anstalten för ytterligare ett tiotal elever. På grund av det anförda torde det år 1941 för ändamålet anvisade beredskapsanslaget böra ersättas med ett nytt anslag å allmän beredskapsstat III för budgetåret 1944/45, vilket anslag i överensstämmelse med de senast verkställda kostnadsberäkningarna bör uppföras med 82 500 kronor.

*Departements-  
chefen.*

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Gymnastik- och skolbyggnad vid ungdomsanstalten å Skenäs* å allmän beredskapsstat III för budgetåret 1944/45 uppföra ett anslag av ..... kronor 82 500.

[4.] **Nya bostadshus m. m. vid vårdanstalten å Hall.** I skrivelse den 23 augusti 1943 har *fångvårdsstyrelsen* begärt anslag för följande byggnadsarbeten vid vårdanstalten å Hall, nämligen för utbyggande av en bostadslänga vid Hall, för uppförande av ett nytt bostadshus vid Håga samt för inredande av personaltvättstuga i köksbyggnaden och två enkelrum i den s. k. Storgården. Såvitt angår bostadslängan vid Hall och personaltvättstugan innebär styrelsens hemställan ett uppreparande av en i skrivelse den 2 september 1942 i sådant hänseende gjord framställning, vilken icke föranledde anslagsäskande till 1943 års riksdag (jfr 1943 års statsverksprop., kapitalbudgeten: bil. 1). Rörande behovet av bostäder vid Hallanstalten anfördes i sistnämnda skrivelse följande.

Vid vårdanstalten å Hall är behovet av bostadslägenheter, särskilt familjebostäder, alltjämt mycket starkt, trots de lägenheter som iordningställts i nya eller moderniserade hus. Hallanstalten är belägen ungefär en halv mil från Södertälje och måste anses avsidat belägen, i vart fall så tillvida att befattningshavarna för att erhålla bostäder äro helt hänvisade till vad fångvården har att erbjuda. Anstaltens läge gör att det är svårt att få ogifta tjänstemän att för någon längre tid stanna på anstalten. Flera av dem önska ingå äktenskap och anspråken på familjebostäder äro alltjämt stora. Vid anstalten finnas för närvarande omkring 75 befattningshavare och omkring 50 familjebostäder. Direktören vid vårdanstalten å Hall har i skrivelse till fångvårdsstyrelsen anmält, att bostäder alltjämt saknas vid anstalten för några befattningshavare, vilka alltså måst provisoriskt inhysas, samt att ett flertal yngre tjänstemän önska ingå äktenskap men att familjebostäder saknas för dem.

I fortsättningen erinrade styrelsen, att de nya bostadshusen vid Hallanstalten utförts såsom seriehus av trä (radhus) enligt standardkonstruktion. Två sådana hus hade redan uppförts. Den tredje radhuslängan, av vilken två hus redan utförts, kunde tillbyggas med en trerums- och tre tvårumslägenheter.

Beträffande personaltvättstugan åberopades, att anstaltens personal för tvätt utnyttjade den gamla tvättstugan i köksflygeln, vilken flygel befunne sig i mycket bristfälligt skick och skulle rivras. Då vidare en ny personaltvättstuga, större än den nuvarande, vore erforderlig i samband med bostadsbeståndets tillväxt vid anstalten, hade förslag uppgjorts till en ny tvättstuga i köksbyggnaden.

Kostnaderna för utbyggande av radhuset hade av fångvårdsstyrelsens arkitekt Birch-Lindgren beräknats till 82 500 kronor och för personaltvättstugan till 9 500 kronor.

I sin nu föreliggande framställning har fångvårdsstyrelsen åter framhållit, att särskilt bristen på familjebostäder vore allvarlig både vid anstalten å Hall och vid sinnessjukavdelningen å Håga. Bostadsbristen gjorde det svårt att anskaffa duglig arbetskraft till anstalten och redan anställd personal sökte sig därifrån. Direktören hade enträget hemställt, att medel måtte äskas till ett flertal nya bostadslägenheter.

Enligt en av styrelsens arkitekt verkställd ny kostnadsberäkning kunna kostnaderna för radhuset vid Hall nedbringas till 77 500 kronor, därav 54 000

kronor för tre tvårumslägenheter à 18 000 kronor och 23 500 kronor för en trerumslägenhet.

Beträffande frågan om tillgodoseende av bostadsbehovet vid sinnessjukavdelningen å Håga har styrelsen anfört, att det för bostäder där iordningställda området vore av sådan beskaffenhet, att bostäderna lämpligast utfördes såsom tvåvåningshus om fyra tvårumslägenheter. Ett sådant bostadshus hade tidigare uppförts. Styrelsen föreslår nu till uppförande ett hus av något enklare typ, vilket enligt arkitekten Birch-Lindgren skulle draga en kostnad av 75 000 kronor, därav 72 000 kronor för fyra lägenheter à 18 000 kronor och 3 000 kronor för planeringsarbeten m. m.

Vad angår personaltvättstugan upplyser styrelsen, att förarbeten gjorts för att inrymma personaltvättstugan i östra delen av den moderniserade köksbyggnaden. Det återstode i huvudsak blott att sätta upp några väggar och anskaffa maskiner. Genom att anordna personaltvättstuga i köksbyggnaden kunde särskilda personaltvättstugor i de nya bostadshusen inbesparas. Kostnaderna för tvättstugan skulle liksom förut bliva 9 500 kronor, varav 5 000 kronor för byggnadsarbeten samt 4 500 kronor för rörledningar och maskiner.

Slutligen har styrelsen begärt ett belopp av 8 000 kronor för inredande av två enkelrum i den s. k. Storgården. För ändamålet skulle tagas i anspråk ett där befintligt dagrum, vilket icke vore oundgängligen nödvändigt för sitt ursprungliga ändamål.

I enlighet med vad sålunda anförts har fångvårdsstyrelsen hemställt, att förslag måtte föreläggas riksdagen att till nya bostadshus m. m. vid vårdanstalten å Hall anvisa ett reservationsanslag å (77 500 + 75 000 + 9 500 + 8 000) 170 000 kronor.

I utlåtande den 3 september 1943 har *byggnadsstyrelsen* uttalat, att styrelsen icke hade något att erinra mot de av arkitekten Birch-Lindgren uppgjorda ritningsförslagen eller mot de beräknade kostnaderna för arbetena.

Vid inrättandet av Hallanstalten förutsattes, att personalen därstädes i viss utsträckning skulle kunna beredas bostäder i Östertälje, som är beläget 3 km från Hall och 5 km från Håga. Till följd av utvecklingen på bostadsmarknaden har så ej kunnat ske. Av anstaltens för närvarande omkring 90 befattningshavare ha endast 3 kunnat erhålla bostad på annat håll, medan de övriga äro hänvisade till anstalten. Antalet familjebostäder därstädes utgör nu 52, vartill komma tre bostäder som tagits i anspråk oaktat de äro så bristfälliga att de utdömts för bostadsändamål. Fem tjänstemän, som äro familjeförsörjare, men som endast kunnat anvisas enkelrum, ha sina familjer boställa på annan ort. Bristen på familjebostäder har medfört, att ett flertal befattningshavare måst avstå från att bilda familj. Det är uppenbart, att nu angivna förhållanden måste inverka menligt på rekryteringen av personalen vid anstalten och de stå dessutom i dålig överensstämmelse med statsmakternas intresse att främja familjebildning. Med den storlek personalen fått har situationen utvecklats så, att en snar utökning av anstaltens bostadsbestånd framstår såsom nödvändig.

*Departements-  
chefen.*

Anslag för ifrågavarande ändamål torde böra uppföras å allmän beredskapsstat II för nästa budgetår. Medel böra därvid beräknas, förutom till de nya bostadshusen vid Hall och Håga, till den föreslagna personaltvättstugan. Den vid anstalten befintliga tvättinrättningen är nämligen inrättad för stor-drift — tvätt ombesörjes där för såväl Hallanstalten som centralfängelset å Långholmen — och kan ej användas för personalens behov. Däremot synes icke lika behöfvligt att nu utöka antalet ungarbostäder. Några medel för inredande av enkelrum i Storgården torde därför icke böra beräknas i detta sammanhang. Det av fångvårdsstyrelsen beräknade anslagsbehovet kan härigenom minskas med 8 000 kronor till 162 000 kronor.

Jag hemställer i enlighet med vad sålunda anförts, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Nya bostadshus m. m. vid vårdanstalten å Hall* å allmän beredskapsstat II för budgetåret 1944/45 uppföra ett anslag av ..... kronor 162 000.

[5.] **Värmeledningsanläggning m. m. vid kronohäktet i Sundsvall.** I skrivelse den 25 augusti 1943 har *fångvårdsstyrelsen* hemställt om anslag till vissa moderniseringsarbeten vid kronohäktet i Sundsvall, innefattande dels installation av centralvärme och dels komplettering av de sanitära anordningarna. Styrelsen meddelar, att uppvärmningen av cellerna i kronohäktet för närvarande sker medelst i hjärtmuren inmurade kaminer och av expeditionsoch bostadsrummen medelst kakelugnar. Då ifrågavarande uppvärmningssätt vore mycket otidsenligt och hörncellerna dessutom vore svåra att uppvärma, hade det ansetts nödvändigt att införa värmeledning i hela byggnaden. Styrelsen framhåller tillika, att det särskilt i ett fängelse med den nordliga belägenhet, kronohäktet i Sundsvall har, är en allvarlig brist, om uppvärmningsanordningarna befinnas mindre tillfredsställande.

Rörande de ifrågasatta arbetena anfördes i fångvårdsstyrelsens skrivelse närmare:

Enligt den plan som gjorts upp för omändringsarbetena skall uppvärmningen anordnas medelst varmvatten med radiatorer, placerade i cellerna strax intill hjärtmuren, ävensom radiatorer uppställda i korridorerna. I bostads- och expeditionlokalerna uppställas radiatorer på vanligt sätt under fönstren. Det cirkulerande vattnets uppvärmning skall ske från i källaren under cellkorridoren uppställda tvenne pannor för eldning med ved eller koks. I pannrummet uppställas dessutom erforderliga pumpar för värme-systemet samt anbringas en cistern för beredning av varmt förbrukningsvatten till bad, kök m. m.

Beträffande de sanitära anordningarna måste vissa förändringar avseende tvättställ, bad och w.-c. anordnas i fångarnas toaletterum, i föreståndarens bostad och i kök. Toalett anordnas för allmänheten ävensom tvättställ i sjukrum och läkarens mottagningsrum. Vissa gasledningar indragas och gasuttag anordnas.

Kostnaderna för ifrågavarande omändringsarbeten ha av arkitekten Birch-Lindgren beräknats på följande sätt.

Installation av rörledningar (Theorells ingenjörbyrå) . . . . kronor 47 000  
Byggnadsarbeten (enligt anbud)

Pannrum med skorsten	.....	kronor	5 800	
Trappa till pannrum	.....	»	2 400	
Uppsättning av väggar	.....	»	1 400	
Håltagning	.....	»	4 900	
Målning av radiatorer och rörledningar	....	»	2 500	» 17 000
Oförutsett, ritningar, kontroll	.....	»	8 000	
				Summa kronor 72 000.

I enlighet med det anförda har fångvårdsstyrelsen hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att till installation av värmeledning och i samband därmed komplettering av de sanitära installationerna vid kronohäktet i Sundsvall anvisa ett investeringsanslag av 72 000 kronor.

Byggnadsstyrelsen har i infortrat utlåtande den 8 oktober 1943 förklarat sig icke hava något att erinra beträffande ifrågavarande arbeten eller de därför beräknade kostnaderna.

De för uppvärmning av cellerna i kronohäktet avsedda kaminerna äro, enligt vad jag inhämtat, icke direkt anslutna till cellerna utan värmen ledes till dessa genom ett murat rörsystem. Detta system är utbränt och delvis söndersprucket, vilket nödvändiggör ofta förekommande reparationsarbeten, varvid cellmurarna måste huggas upp. Cellerna kunna då icke användas och detta medför att kronohäktets kapacitet icke kan till fullo utnyttjas. Då Sundsvallshäktet bör bibehållas för framtiden, synes ändamålsenligt att modernisera hela uppvärmningssystemet och införa värmeledning. I samband därmed bör, på sätt fångvårdsstyrelsen föreslagit, även de sanitära anläggningarna kompletteras och moderniseras.

Anslag för ändamålet torde böra uppföras å allmän beredskapsstat III för budgetåret 1944/45.

Jag får alltså hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Värmeledningsanläggning m. m. vid kronohäktet i Sundsvall* å allmän beredskapsstat III för budgetåret 1944/45 uppföra ett anslag av ..... kronor 72 000.

[6.] **Värmeledningsanläggning vid rannsakningshäktet i Hudiksvall.** I skrivelse den 19 april 1944 har *fångvårdsstyrelsen* hemställt om medel till anordnande av värmeledning vid rannsakningshäktet i Hudiksvall. Beträffande behovet därav anför styrelsen följande.

Vid rannsakningshäktet i Hudiksvall utgöras värmeanordningarna av gammalmodiga värmeugnar, vilka värma dåligt och gång efter gång spruc-



Kostnaderna för införande av värmeledning i häktet uppgå enligt ett av arkitekten Birch-Lindgren i samråd med byggnadsstyrelsen granskat förslag till 45 000 kronor, vilket belopp specificeras på följande sätt.

Panna, rörinstallationer m. m. (Theorells ingenjörbyrå) ..	kronor	32 000	
Håltagning, efterlagning .....	kronor	2 700	
Fundament, röckanal .....	»	2 100	
Pannrum, bränsleförråd .....	»	1 300	
Diverse arbeten .....	»	1 700	» 7 800
Arvoden, kontroll, oförutsett .....	»	5 200	
			<u>Summa kronor 45 000.</u>

Fångvårdsstyrelsen hemställer om anvisande för ifrågavarande ändamål av ett investeringsanslag å 45 000 kronor.

Uppvärmningssystemet vid Visbyhäktet är föråldrat och fyller icke de *Departements-*  
krav, som böra ställas på en tidsenlig anläggning. Liksom vid anstalterna i *chefen.*  
Sundsvall och Hudiksvall böra därför de oekonomiska uppvärmningsanordningarna vid ifrågavarande anstalt slopas och ersättas med värmeledning. Anslag för ändamålet torde böra äskas å allmän beredskapsstat III för budgetåret 1944/45.

Jag får alltså hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Värmeledningsanläggning vid rannsaktionshäktet i Visby* å allmän beredskapsstat III för budgetåret 1944/45 uppföra ett anslag av ..... kronor 45 000.

Vad föredragande departementschefen sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt, behagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:

*Thore Wisén.*



*Bilaga 10.*

## Kapitalinvesteringar.

### *Försvarsdepartementet.*

*Utdrag av protokollet över försvarsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 12 maj 1944.*

#### Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WIGFORSS, SKÖLD, ERIKSSON, QUENSEL, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ, ROSANDER, GJÖRES, EWERLÖF, RUBBESTAD.

Chefen för försvarsdepartementet, statsrådet Sköld, anmäler härefter under försvarsdepartementets handläggning hörande ärenden angående kapitalinvesteringar å allmän beredskapsstat för budgetåret 1944/45 samt anför därvid följande.

I samband med 1942 års försvarsbeslut beräknades kostnaderna för byggnadsarbeten inom försvarsväsendet under femårsperioden 1942/47 till ett belopp av 333 miljoner kronor enligt prisläget den 1 juli 1941, fördelade sig med 140 000 000 kronor på armén, 48 000 000 kronor på marinen och 145 000 000 kronor på flygvapnet. Sistnämnda belopp har sedermera efter beslut av 1943 års riksdag jämkats till 152 945 000 kronor. Huvuddelen av de sammanlagda kostnaderna belöper på arbeten, som föranledas av genomförandet av försvarsbeslutet eller stå i omedelbart samband därmed. För vissa andra arbeten ha i de angivna kostnadssummorna reserverats jämförelsevis betydande belopp.

En stor del av byggnadsprogrammet har genomförts. Fortfarande återstå dock — såsom av investeringsutredningens betänkande framgår — åtskilliga arbeten att utföra.

De i försvarsbeslutet angivna kostnadssummorna återspegla icke försvarsväsendets totala behov av investeringar för byggnads- och liknande ändamål under den löpande femårsperioden. En gradering mellan byggnadsändamålen har måst ske, varvid ett stort antal i och för sig angelägna arbeten förskjutits till tid efter femårsperiodens utgång.

I avsikt att underlätta överblicken över den hittillsvarande belastningen av försvarsbeslutets kostnadsram ha vid den till årets riksdag avlätna pro-

positionen nr 175 fogats sammanställningar, en för varje försvarsgren, upp-tagande de olika byggnadsobjekt som enligt vad nu kan bedömas bära och kunna rymmas inom kostnadsramen. Av sammanställningarna framgår, att den marginal för oförutsedda byggnadsändamål, som i försvarsbeslutet be-räknats, såvitt angår arméförvaltningens delfond är i det närmaste helt tagen i anspråk, medan i fråga om marin- och flygförvaltningarna läget är något gynnsammare. Det är tydligt, att dessa marginaler icke kunna bereda utrym-me för investeringar av den storleksordning, som investeringsutredningens föreliggande förslag innebär. Bifall till detta förslag måste därför medföra ett överskridande av den del av femårsplanens kostnadsram, som avser kapital-investeringar. Med hänsyn till det ändamål, som investeringsutredningens förslag avser att tjäna, synes ett sådant överskridande i och för sig icke be-höva framkalla betänkligheter. Principiellt bära dock de marginaler för oför-utsedda byggnadsändamål, som enligt det föregående ingå i de i kostnadsra-men upptagna beloppen för kapitalinvesteringar, belastas med så stor del av kostnaderna för de i investeringsreserven ingående arbetena, som på denna väg kan bestridas utan att andra angelägna, till femårsplanens genomförande hänförliga arbeten skjutas åt sidan. I vad mån så kan ske är icke möjligt att på grundval av investeringsutredningens förslag bedöma, då vid utformandet av detta förslag i viss mån andra synpunkter måst göra sig gällande och för-slaget därför icke kunnat innefatta en fullständig avvägning av försvarsvä-sendets återstående byggnadsbehov efter deras inbördes angelägenhetsgrad. Så snart en mera definitiv överblick över dessa byggnadsbehov kan erhållas — eventuellt redan i samband med framläggande av medelsäskanden för bud-getåret 1945/46 — torde bära fastställas i vad mån de byggnadsarbeten, som enligt vad i det följande anföres bära medtagas i investeringsreserven, skola belasta femårsplanens kostnadsram.

I detta sammanhang bör erinras, att kostnaderna för till grovarbetsreser-ven hänförda arbeten enligt investeringsutredningens förslag skola bestridas från det ospecificerade anslaget under femte huvudtiteln till åtgärder för ar-betsmarknadens reglering m. m. I den mån dylika arbeten finnas bära falla inom försvarsbeslutets kostnadsram torde härav föranledd reglering av kost-nadsfördelningen framdeles bära ske. För att underlätta ett framtida ställ-ningstagande i detta hänseende komma i det följande — oberoende av att anslag sålunda icke äskas i detta sammanhang — jämväl de till grovarbets-reserven hänförliga arbetena att upptagas till behandling.

I ett flertal fall har utredning rörande av investeringsutredningen före-slagna arbeten redan framlagts för riksdagen i samband med redogörelse för förvaltningsmyndigheternas medelsäskanden för nästa budgetår. I dessa fall torde i det följande allenast få hänvisas till den proposition, där ifrågava-rande spörsmål behandlats. Av investeringsutredningen framlagda kostnads-beräkningar uppvisa i regel vissa skiljaktigheter i jämförelse med för-valtningsmyndigheternas tidigare äskanden. Härvid bör beaktas att, me-dan kostnaderna för i försvarsbeslutets kostnadsram ingående arbeten be-räknats på grundval av prisläget den 1 juli 1941, investeringsutredningen ge-

nomgående utgått från det nu aktuella prisläget. I den mån kostnader för administration icke tidigare ingått i beräkningarna har jämväl en härav för-  
anledd jämkning företagits av investeringsutredningen.

## Försvarsväsendets fastighetsfond.

### Arméförvaltningens delfond.

#### [1.] Vissa investeringsarbeten för armén.

*Vissa skyddsrum och lagringsanläggningar m. m.* I sitt be-  
tänkande med förslag till investeringsreserv av statliga, kommunala och stats-  
understödda anläggningsarbeten för budgetåret 1944/45 har *investeringsutred-*  
*ningen*, sedan chefen för försvarsstaben avgivit förslag i ämnet, till grovar-  
betsreserven hänfört vissa skyddsrum- och lagringsanläggningar m. m. Ären-  
det är av den natur att närmare redogörelse icke lämpligen bör lämnas till  
statsrådsprotokollet. Ytterligare upplysningar böra meddelas riksdagens ve-  
derbörande utskott genom de handlingar, som komma att till utskottet över-  
lämnas.

Utredningen har anfört, att arbetena icke rymdes inom femårsplanens kost-  
nadsram men väl lämpade sig att ingå i en grovarbetsreserv. För budgetåret  
1944/45 beräknade utredningen ett belopp av 6 000 000 kronor erforderligt.

Ur försvarets synpunkt synes det angeläget, att ifrågavarande byggnads- *Departements-*  
företag komma till utförande. Jag har därför intet att erinra mot att *chefen.*  
arbetena medtagas i detta sammanhang. Verkställd utredning har givit handen,  
att totalkostnaderna för föreslagna arbeten uppgå till omkring 11 600 000  
kronor, varav 2 000 000 för lagringsanläggningar vid vissa jaktflygförband,  
1 000 000 kronor för viss skyddsrumsanläggning, 8 100 000 kronor för visst  
bombsäkert ersättningsförråd samt 500 000 kronor för vissa underjordiska  
lagringsanläggningar. Det för skyddsrumsanläggningen avsedda beloppet har  
beräknats med beaktande av att jag i annat sammanhang föreslår, att till  
anordnande av vissa ammunitionsförråd ett investeringsanslag av 6 570 000  
kronor beräknas för nästa budgetår.

Jag anser mig böra biträda det sålunda framlagda byggnadsprogrammet  
och utgår ifrån att medel skola ställas till förfogande efter närmare prövning  
av Kungl. Maj:t. I enlighet med investeringsutredningen beräknar jag ett  
belopp av 6 000 000 kronor erforderligt för nästa budgetår. Av detta belopp  
böra 4 000 000 kronor hänföras till arméförvaltningens delfond av försvars-  
väsendets fastighetsfond, medan återstoden, 2 000 000 kronor, belöper på lag-  
ringsanläggningarna för flygbensin och sålunda är att hänföra till flygför-  
valtningens delfond. Om arbetena komma till stånd böra de upptagas till re-  
dovisning i enlighet härmed.

Investeringsändamålet torde böra hänföras till grovarbetsreserven.

*Exercisbyggnader.* 1941 års försvarsutredning beräknade medelsbeho-  
vet för uppförande av exercisbyggnader vid befintliga kasernetablissemant  
till 4 400 000 kronor.

Vid anmälan av propositionen 1942:210 anförde jag, att de sammanlagda kostnaderna för exercisbyggnader vid befintliga kasernetablissemment kunde beräknas uppgå till 4 595 000 kronor. Emellertid ansåg jag, att för femårsperioden 1942/47 borde beräknas medel till uppförande av exercishus endast vid sådana förband, som med hänsyn till klimatiska förhållanden vore i oundgängligt behov därav. Med hänsyn härtill föreslog jag, att med uppförande av exercisbyggnader vid 12 truppförband i södra och mellersta Sverige, för en beräknad sammanlagd kostnad av, inklusive administration, 2 150 000 kronor, skulle anstå till tid efter femårsperioden 1942/47, varför kostnaderna under femårsperioden skulle uppgå till 2 445 000 kronor. Riksdagen (skrivelse 1942:374) hade intet att däremot erinra.

I propositionen 1942:270 beräknades för budgetåren 1941/42 och 1942/43 tillhopa 1 325 000 kronor för uppförande av exercisbyggnader vid sju förband, nämligen Dalregementet, Hälsinge regemente, Gotlands infanteriregemente, Norrlands artilleriregemente, Norrbottens artillerikår, Gotlands artillerikår och Norrlands trängkår. Vad sålunda anförts föranledde icke erinran av riksdagen (skriv. 1942:376).

Genom beslut den 20 november 1942 ställde Kungl. Maj:t 1 100 000 kronor till fortifikationsstyrelsens förfogande för uppförande av ifrågavarande exercisbyggnader.

*Arméförvaltningen* beräknade i skrivelse den 10 februari 1943 kostnaderna för uppförande av de exercisbyggnader, som i propositionen 1942:210 förutsatts skola komma till utförande under femårsperioden 1942/47, till sammanlagt 2 142 100 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941. De exercisbyggnader, för vilka medel beräknats av 1942 års riksdag, upptogs i angelägenhetsgrupp 1, medan de övriga hänfördes till angelägenhetsgrupp 2, d. v. s. ansågos kunna uppskjutas till tid efter femårsperiodens slut.

Vid anmälan av propositionen 1943:222 framhöll jag, att — ehuru det av utbildningsskäl skulle vara önskvärt, om samtliga de i 1942 års försvarsbeslut förutsatta exercisbyggnaderna kunde komma till utförande — jag i likhet med arméförvaltningen av kostnadsskäl icke för det dåvarande ansåg mig böra räkna med uppförande under femårsperioden av flera exercisbyggnader vid de befintliga kasernetablissemmenten än de byggnader, för vilka anslagsmedel redan ställts till förfogande. Riksdagen (skriv. nr 335) fann icke anledning till erinran mot vad sålunda anförts.

Under återopande av arméförvaltningens förenämnda skrivelse den 10 februari 1943 har *investeringsutredningen*, efter samråd med försvarsdepartementet, funnit skäl föreligga att i viss utsträckning medtaga uppförandet av exercishus i investeringsreserven för budgetåret 1944/45. Emellertid syntes även vissa arbeten med om- och tillbyggnad av matinrättningar böra medtagas i investeringsreserven. Enär specificerade uppgifter beträffande behovet av exercishus och matinrättningar icke erhållits, hade utredningen ansett sig böra i investeringsreserven upptaga ett kollektivt anslag av 2 500 000 kronor för uppförande av exercishus samt om- och tillbyggnad av matinrättningar.

Utredningen förutsatte, att i samband med propositionsarbetet närmare komme att angivas, vilka arbeten som härvidlag borde komma i fråga.

I yttrande den 3 maj 1944 i anledning av investeringsutredningens betänkande har *arméns fortifikationsförvaltning* i fråga om behovet av exercisbyggnader utan särskild motivering framlagt förslag om uppförande av dylika byggnader vid Värmlands regemente, Livregementets grenadjärer, Göta artilleriregemente samt Smålands artilleriregemente. Vid vartdera av de två förstnämnda regementena ha kostnaderna beräknats till 200 000 kronor samt vid vartdera av artilleriregementena till 120 000 kronor.

Jag har intet att erinra mot bifall till fortifikationsförvaltningens förslag och föreslår således, att tillhopa 640 000 kronor beräknas för exercisbyggnader. Investeringsändamålet torde böra hänföras till anslagsgruppen III. Departements-  
chefen.

**Om- och tillbyggnad av matinträttningar.** Genom beslut av 1943 års riksdag ha medel, tillhopa 2 205 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1942, beräknats för utökning och reovering av matinträttningarna vid de förband, som i samband med 1942 års försvarsbeslut erhållit väsentligt utökade personalstyrkor och som sålunda i första hand ansetts böra tillgodoses i förevarande avseende. Av beloppet beräknades sålunda 1 650 000 kronor för ny- och ombyggnader av matinträttningarna vid samtliga trängkårer samt 305 000 respektive 250 000 kronor för om- och tillbyggnadsarbeten vid Gotlands infanteriregemente och Gotlands artillerikår. För budgetåret 1944/45 äskade arméförvaltningen medel för reovering av matinträttningarna vid Hallands regemente, Norrbottens artillerikår samt Bodens ingenjörkår ävensom för avhjälpande av vissa bristfälligheter med avseende å ventilationsanordningarna i köken vid ett flertal äldre matinträttningar.

Av propositionen nr 175 till årets riksdag framgår, att jag icke för närvarande ansett mig kunna biträda arméförvaltningens förslag i sistnämnda hänseende men att jag för om- och tillbyggnadsarbeten vid de föreslagna tre truppförbanden beräknat tillhopa 820 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941.

Såsom av det föregående framgår, har *investeringsutredningen* ansett vissa om- och tillbyggnadsarbeten av matinträttningar lämpliga att ingå i den allmänna investeringsreserven. Utredningen har sålunda för om- och tillbyggnad av matinträttningar samt för uppförande av exercishus upptagit ett kollektivt anslag av 2 500 000 kronor.

I yttrande över utredningens förevarande förslag har *arméns fortifikationsförvaltning*, efter samråd med representanter för arméstaben och arméförvaltningens intendenturavdelning, anfört, att medel borde disponeras för om- och tillbyggnad av matinträttningar enligt följande plan.

Jämtlands fältjägerregemente, Östersund . . . . .	kronor	353 000
Södra skånska infanteriregementet, Ystad . . . . .	»	294 000
Hälsinge regemente, Gävle . . . . .	»	337 000
Västernorrlands regemente, Sollefteå . . . . .	»	332 000

Livregementet till häst, Stockholm .....	kronor	193 000
Livregementets husarer, Skövde .....	»	284 000
Norrlands dragonregemente, Umeå .....	»	86 000
Göta artilleriregemente, Göteborg .....	»	225 000
Summa kronor		2 104 000.

Fortifikationsförvaltningen har vidare framhållit, att vissa utredningar rörande ny-, om- och tillbyggnad av matinrättningar påginge inom statens organisationsnämnd, varför vissa revideringar av ämbetsverkets kostnadsberäkningar icke vore uteslutna.

*Departements-  
chefen.*

Såsom av propositionen nr 175 (s. 82—85) framgår, är om- och nybyggnad av ett flertal matinrättningar vid arméns truppförband ett sedan länge framfört önskemål, vilket dock med hänsyn till svårigheterna att inrymma kostnaderna inom femårsplanens kostnadsram endast delvis kunnat förverkligas. Av propositionen framgår även, att 1940 års militära byggnadsutredning framlagt förslag i ämnet.

Sedan nu investeringsutredningen upptagit ett kollektivanslag för matinrättningar och exercishus, har arméns fortifikationsförvaltning föreslagit, att medel skola beräknas för renovering av matinrättningarna vid åtta truppförband på sätt av den lämnade redogörelsen närmare framgår. Samtliga de nu föreslagna utom två, nämligen matinrättningarna vid Livregementets husarer och Göta artilleriregemente, återfinnas bland dem som arméförvaltningen i sin skrivelse rörande medelsbehoven för budgetåret 1943/44 föreslagit till om- eller nybyggnad. Rörande dessa har militära byggnadsutredningen verkställt kostnadsberäkningar, vilka legat till grund för investeringsutredningens förslag. Beträffande matinrättningarna vid Livregementets husarer och Göta artilleriregemente ha, enligt vad som under hand meddelats från arméns fortifikationsförvaltning, senare utredningar givit vid handen, att dessa äro i särskilt stort behov av ombyggnad. För ombyggnadsarbetena vid Livregementets husarer ha, likaledes enligt uppgift från fortifikationsförvaltningen, noggranna kostnadsberäkningar verkställts, medan dylika ännu icke medhunnits beträffande Göta artilleriregemente, varför det angivna beloppet, 225 000 kronor, erhållits efter en mera summarisk beräkning.

För egen del är jag beredd tillstyrka, att de nu föreslagna om- och nybyggnadsarbetena komma till utförande. Beträffande kostnadsberäkningarna finner jag icke anledning till erinran men understryker, att det för matinrättningen vid Göta artilleriregemente beräknade beloppet icke grundar sig på någon grundligare undersökning. Jag vill även framhålla, att vissa jämkningar i kostnadsberäkningarna kunna bli påkallade med hänsyn till statens organisationsnämnds pågående utredningar. Jag beräknar emellertid för ändamålet i avrundat tal tillhopa 2 100 000 kronor och förutsätter, att det skall ankomma på Kungl. Maj:t att besluta rörande detaljdispositionen av detta belopp. Investeringsändamålet torde böra hänföras till anslagsgruppen III.

**Gymnastikbyggnader.** I enlighet med av investeringsutredningen framlagt förslag förordar jag, att i förevarande sammanhang medel beräknas för gymnastikbyggnader vid vissa nytillkomna förband. Beträffande vilka av arméns truppförband, som i detta avseende böra komma i fråga, får jag hänvisa till utredningens förslag (bilaga 15 b), vilket grundar sig på av arméns fortifikationsförvaltning verkställd utredning. Kostnadsberäkningarna, utvisande ett sammanlagt medelsbehov av 2 188 000 kronor för sex byggnader, torde kunna godtagas. Här bör dock anmärkas, dels att den av investeringsutredningen för Wendes artilleriregemente i Kristianstad föreslagna gymnastikbyggnaden rätteligen skall avse det nya etablissemnet i Norra Åsum, dels ock att på grund av läget på arbetsmarknaden gymnastikbyggnader ännu icke kommit till utförande vid Skånska luftvärnsskåren och Sundsvalls luftvärnsskår. För gymnastikbyggnader vid dessa båda förband har emellertid 1941 års riksdag (prop. 267, skriv. 364) anvisat medel. För ändamålet avsedda belopp böra ställas till förfogande så snart arbetsmarknads- och materialläget så medgiver.

I anslutning till det anförda beräknar jag å beredskapsstaten för nästa budgetår ett belopp av i avrundat tal 2 175 000 kronor för gymnastikbyggnader vid vissa av arméns truppförband. Investeringsändamålet synes böra hänföras till anslagsgruppen III.

**Luftvärnsskjutskolan.** Såsom av den till årets riksdag framlagda propositionen nr 175 (s. 28—30) framgår, framlade *arméns fortifikationsförvaltning* med skrivelse den 10 februari 1944 ett till 867 000 kronor — enligt prisläget den 1 juli 1941 — kostnadsberäknat förslag rörande ordnande av officers- och underofficersförläggning m. m. vid luftvärnsskjutskolan å Väddö. På i propositionen närmare anförda skäl ansåg jag mig emellertid tills vidare endast kunna tillstyrka, att för kvinnlig personal erforderliga bostäder, kostnadsberäknade till 100 000 kronor, komme till utförande under nästa budgetår, medan beträffande programmet i övrigt vissa ytterligare utredningar borde verkställas i syfte att nedbringa kostnaderna. I yttrande till statsrådsprotokollet anförde jag sålunda, att den disposition av utrymmena, som ämbetsverket förutsatt — strängt åtskilda förläggningar och mässar för officerare och underofficerare m. m. — ej syntes medgiva ett rationellt utnyttjande av de till uppförande föreslagna byggnaderna. Vidare syntes det icke uteslutet, att genom en mindre omläggning av programmet för skjutplatsens utnyttjande en jämnare fördelning av personalstyrkorna under olika perioder kunde åstadkommas.

*Investeringsutredningen* har, på förslag av arméns fortifikationsförvaltning, i investeringsreserven för nästa budgetår medtagit arbeten vid luftvärnsskjutskolan till en kostnad av 300 000 kronor.

Från *fortifikationsförvaltningen* har inhämtats, att av propositionen nr 175 föranledd utredning rörande förläggningens ordnande icke vore avslutad, varför definitivt förslag i ämnet ännu icke kunde framläggas. En preliminär undersökning hade dock givit vid handen, att viss begränsning av kostnaderna

kunde erhållas genom sammanförande av officers- och underofficersmässarna till en gemensam byggnad. Däremot syntes någon minskning av förläggningsutrymmet icke böra ifrågakomma. Det av investeringsutredningen upptagna beloppet, 300 000 kronor, hade av förvaltningen avsetts att fördelas med 146 000 kronor å en för officerare och underofficerare gemensam mässbyggnad, med 127 900 kronor å barackförläggning för 50 officerare samt med 26 100 kronor å vägar och planering, utvändiga ledningar och administration m. m.

Departements-  
chefen.

Ehuru med slutligt ställningstagande till frågan om förläggningens ordnande vid luftvärnsskjutskolan å Väddö torde få anstå tills definitivt förslag i ämnet föreligger, anser jag mig kunna tillstyrka, att det av investeringsutredningen föreslagna beloppet, 300 000 kronor, medtages i investeringsreserven för nästa budgetår. På Kungl. Maj:t torde få ankomma att framdeles meddela närmare föreskrifter rörande förläggningens ordnande. Investeringsändamålet synes böra hänföras till anslagsgruppen III.

*Idrottsplatser.* Tidigare har jag icke ansett mig annat än i enstaka undantagsfall kunna under nuvarande förhållanden tillstyrka, att medel inom femårsplanens kostnadsram anvisas för anläggande av idrottsplatser vid truppförbanden.

*Investeringsutredningen* har emellertid — med hänsyn till att dylika arbeten äro föga materialkrävande och kunna utföras av icke fackutbildad arbetskraft — funnit desamma lämpliga att ingå i den s. k. grovarbetsreserven. Efter förslag av arméns fortifikationsförvaltning har utredningen upptagit tillhoppa 2 145 000 kronor för ny- och ombyggnad av idrottsplatser för armén. Större delen av beloppet hänför sig till ny- eller ombyggnad av idrottsplatser vid tidigare befintliga förband eller skolor. Sålunda ha 75 000 kronor beräknats för vardera av idrottsplatserna vid krigsskolan och infanteriskjutskolan samt likaledes 75 000 kronor för motsvarande ändamål vid ettvarvt av följande förband, nämligen Livregementets grenadjärer, Kronobergs regemente, Jönköpings-Kalmar regemente, Hallands regemente, Bohusläns regemente, Livregementets husarer, Södermanlands pansarregemente, Gotlands artillerikår, Karlsborgs luftvärnsregemente, Svea ingenjörkår, Göta trängkår samt Skånska trängkåren. För ombyggnad av idrottsplats vid Södra skånska infanteriregementets förläggning i Rvingehed har upptagits ett belopp av 46 000 kronor. Vidare har föreslagits nyanläggning av idrottsplatser vid förläggningarna å Järvafältet för Svea livgarde, Svea artilleriregemente och Första intendenturkompaniet. Kostnaderna för dessa anläggningar ha för Svea livgarde beräknats till 98 000 kronor och för vardera av de båda övriga förbanden till 75 000 kronor. För Wendes artilleriregementes nya förläggning vid Norra Åsum liksom för Bergslagens artilleriregemente i Kristinehamn ha nyanläggningar föreslagits för en kostnad av 80 000 respektive 108 000 kronor. För anläggning av idrottsplats vid Wendes artilleriregementes nuvarande etablissement i Kristianstad, som avses skola tagas i anspråk

bland annat för förläggning av ett signalkompani, har jämväl beräknats ett belopp av 80 000 kronor. Vidare ha nya idrottsplatser till en kostnad av 75 000 kronor respektive 98 000 kronor föreslagits för Göta pansarlivgarde i Enköping och Skånska pansarregementet i Hässleholm. Slutligen ha nya idrottsplatsanläggningar föreslagits för vissa luftvärnsförband, nämligen Skånska luftvärnskåren, Sundsvalls luftvärnskår, Göteborgs luftvärnskår samt Luleå luftvärnskår. Kostnaderna ha beräknats till 86 000 kronor för vardera av de två förstnämnda förbanden och 94 000 kronor för vardera av de båda övriga.

I utlåtande i anledning av investeringsutredningens betänkande har *arméns fortifikationsförvaltning* i vad avser utredningens förslag i fråga om idrottsplatser icke gjort annan erinran än att den föreslagna idrottsplatsen vid Wendes artilleriregementes nuvarande etablissement i Kristianstad enligt förvaltningens mening kunde utgå.

Med hänsyn till vad investeringsutredningen i ämnet anfört och med tanke på betydelsen av att fullgoda idrottsplatser finnas tillgängliga vid truppförbanden har jag i princip intet att erinra mot att ifrågavarande arbeten medtagas i grovarbetsreserven. I likhet med arméns fortifikationsförvaltning finner jag medel icke böra beräknas för anläggande av idrottsplats vid Wendes artilleriregementes förläggning i Kristianstad. Föreliggande förslag innebär, att separat idrottsplats skall anordnas för varje förband, även då förbanden ligga nära varandra. Frågan om möjligheterna att i sådana fall anordna för förbanden gemensamma idrottsplatser synes böra närmare övervägas, innan medel för ändamålet anvisas. Denna omprövning — som speciellt avser de förband, som komma att vara förlagda till Järvafältet — torde få ankomma på Kungl. Maj:t. I övrigt finner jag icke anledning till erinran mot investeringsutredningens förslag och beräknar i anslutning därtill — med beaktande av det anförda — kostnaderna till i avrundat tal 2 000 000 kronor.

Departements-  
chefen.

**Vägarbeten.** Såsom av årets statsverksproposition (kapitalbudgeten: bil. 2, s. 49) framgår, upptog *arméförvaltningen* bland medelsäckandena för nästa budgetår bland annat 150 000 kronor — enligt prisläget den 1 juli 1941 — för väg- och planeringsarbeten vid Södra skånska infanteriregementets förläggning i Ystad samt inom Södermanlands pansarregementes övningsfält. Framställningen föranledde icke någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

I bilaga 15 b till sitt betänkande har *investeringsutredningen* upptagit 58 000 kronor för vägarbeten vid Södra skånska infanteriregementets förläggning i Ystad, 150 000 kronor för väg- och broarbeten vid samma regementes förläggning vid Revingehed, 86 000 kronor för vägarbeten vid Skånska pansarregementets nuvarande förläggning i Hälsingborg samt för dylika arbeten vid Södermanlands pansarregementes förläggning i Strängnäs och Skaraborgs pansarregementes förläggning i Skövde 380 000 respektive 172 000 kronor.

Departements-  
chefen.

För förläggningen i Hälsingborg torde i avvaktan på Skånska pansarregementets förflyttning några medel tills vidare icke böra beräknas för vägarbeten. I övrigt har jag intet att erinra mot föreliggande förslag men förutsätter, att arbetenas omfattning blir föremål för närmare prövning, innan medel ställas till förfogande. Arbetena böra hänföras till grovarbetsreserven.

*Vissa sjukhusbyggnader m. m. i Uppsala.* Sedan arméförvaltningen i sin skrivelse angående medelsbehoven för budgetåret 1944/45 anmält, att frågan om sjukvårdens ordnande vid arméns underofficersskola och försvarets läroverk i Uppsala vore föremål för utredning, avgåvo ämbetsverkets sjukvårds- och fortifikationsstyrelser med skrivelse den 15 november 1943 förslag i ämnet. Av skrivelserna framgår, att Upplands regemente ombesörjer sjukvården jämväl vid arméns underofficersskola och försvarets läroverk samt att regementets sjukhus ur såväl lokal- som personalsynpunkt är i det närmaste maximalt belastat. För att åstadkomma rationellare förhållanden föreslogo styrelserna, att sjukvården vid underofficersskolan och läroverket skulle skiljas från regementet, i vilket fall emellertid ett särskilt sjukhus erfordrades. Då läroverkets och underofficersskolans sammanlagda personalstyrka uppginge till omkring 1 100 man, borde cirka 40 vårdplatser anskaffas. Detta kunde ske genom att skolans elevmäss, som tidigare varit sjukhus, ånyo inrättades för sitt ursprungliga ändamål, varjämte en inom skolans område belägen före detta ammunitionsförrådsbyggnad syntes kunna ombyggas till elevmäss. Kostnaderna för återställande av elevmässen till sjukhus hade beräknats till 17 300 kronor och kostnaden för ändring av ammunitionsförrådsbyggnaden till elevmäss till 178 500 kronor, allt enligt prisläget den 1 juli 1941.

Efter beredning av ärendet inom försvarsdepartementet erhöll dåvarande arméförvaltningens fortifikationsstyrelse den 2 december 1943 i uppdrag att undersöka, i vad mån behovet av ytterligare vårdplatser kunde tillgodoses genom uppförande av en sjukhusbarack i anslutning till Upplands regementes nuvarande truppförbandssjukhus samt kostnaderna härför. Den 24 januari 1944 inkom arméns fortifikationsförvaltning med sålunda infordrat utlåtande. Däri har anförts, att kostnaderna för uppförande vid Upplands regemente av en sjukvårdsbarack, inrymmande 40 vårdplatser, kunde beräknas till 65 000 kronor enligt 1941 års prisnivå. Med hänsyn till svårigheterna att finna en för dylik barack lämplig plats inom regementets kasernområde ävensom med tanke på att särskilt mottagningslokalerna i regementets nuvarande sjukhus vore behäftade med avsevärda brister, kunde styrelsen emellertid icke tillstyrka en lösning enligt denna linje.

Enligt en vid utlåtandet fogad sammanställning utgör personalstyrkan i fred vid Upplands regemente omkring 1 150 man och vid arméns underofficersskola 150 man. Personalstyrkan vid försvarets läroverk kommer under de åtta månader om året, då undervisning pågår, att uppgå till 800 man. Härtill kommer viss civil manlig personal vid arméns underofficersskola och försvarets läroverk till ett antal av 80 man.

Sedan med stöd av Kungl. Maj:ts den 15 oktober 1943 givna bemyndigande ledamoten av riksdagens andra kammare J. E. G. Fast erhållit i uppdrag att inom försvarsdepartementet biträda med utredning rörande sjukhusfrågornas lösande vid vissa närmare angivna truppförband ävensom — efter beslut av departementschefen — vid de ytterligare truppförband inom armén, vilkas sjukhusfrågor funnes böra i detta sammanhang utredas, uppdrogs genom beslut den 1 februari 1944 åt Fast att jämväl taga frågan om sjukvårdens ordnande vid Upplands regemente samt arméns underofficersskola och försvarets läroverk under övervägande samt att, efter samråd med försvarets sjukvårdsförvaltning, till Kungl. Maj:t inkomma med av kostnadsberäkningar åtföljt förslag i ämnet.

I en den 6 mars 1944 avgiven skrivelse har den sålunda tillkallade utredningsmannen i ämnet anfört i huvudsak följande.

Enligt utredningens beräkningssätt — som närmare framgår av propositionen 1944: 175, s. 89 ff. — skulle vårdplatsbehovet vid Upplands regemente med hänsyn till att personalstyrkan uppgår till omkring 1 150 man bliva 46 platser. För en uppskattning av det för arméns underofficersskola och försvarets läroverk erforderliga antalet vårdplatser funnos för närvarande icke några säkra bedömningsgrunder. Det stode emellertid klart, att sjuklighetsprocenten bland eleverna vid nämnda anstalter av flera anledningar måste vara avsevärt lägre än då fråga vore om personalen vid ett infanteriförband. Ifrågavarande elever deltog huvudsakligen i teoretisk undervisning och vore sålunda icke utsatta för samma hälsorisker som det manskap, som erhöle sin soldatutbildning med dess påfrestande och strapatsrika övningar m. m. Här till komme, att eleverna vid arméns underofficersskola och försvarets läroverk i fysiskt hänseende utgjorde ett utvalt människomaterial av bästa slag.

Enligt till utredningen gjorda uttalanden av chefen för anstalterna samt av den därstädes tjänstgörande bataljonsläkaren skulle vid sidan av erforderliga mottagnings- och behandlingslokaler ett antal av omkring 14 vårdplatser väl tillgodose anstalternas normala behov av dylika platser.

Utredningen hade vid sina överväganden prövat olika möjligheter för ernående av en ändamålsenlig och icke alltför kostsam lösning av sjukhusfrågorna vid nu avsedda truppförband och anstalter.

Mot ett genomförande av arméförvaltningens fortifikations- och sjukvårdsstyrelsers förslag talade enligt utredningens mening den därmed förenade stora kostnaden samt det förhållandet att sjukhusbyggnaden för underofficersskolan och läroverket med en sådan anordning skulle bliva till stor del outnyttjad. På grund härav och med hänsyn till att berörda byggnad syntes synnerligen väl lämpad för användning som elevmäss, ansåge sig utredningen därför icke kunna biträda nämnda myndigheters förslag.

En tänkbar lösning av frågan vore att genom om- och tillbyggnad av sjukhuset vid Upplands regemente skapa ett gemensamt sjukhus för regementet, underofficersskolan och försvarets läroverk. En dylik anordning skulle emellertid ur skilda synpunkter ställa sig mindre fördelaktig. Såväl chefen för som bataljonsläkaren vid de ifrågavarande båda anstalterna hade påtalat de olägenheter, som skulle vara förenade med det icke obetydliga avståndet mellan regementets sjukhus och anstalternas kaserner. Den tidsförlust som skulle uppkomma genom förflyttning däremellan — vilken förflyttning för flertalet sjukanmälda sannolikt behövde upprepas flera gånger om dagen — skulle bliva till men för studiearbetet och på den grund även kunna förvän-

tas i stor utsträckning avhålla eleverna från att söka nödig behandling för sina åkommor. Nu nämnda olägenheter skulle bortfalla, därest en sådan anordning genomfördes, att visserligen vårdplatserna för sjuka tillhörande underofficersskolan och läroverket inrymdes i regementets sjukhus men anstalterna erhöle egen mottagningsavdelning inom sitt område. En dylik uppdelning på olika ställen av mottagnings- och vårdlokaler kunde dock icke vare sig med hänsyn till sjukvårdens ändamålsenliga bedrivande eller ur organisatorisk synpunkt anses lämplig.

Med beaktande av de olika på frågans bedömande inverkan omständigheterna hade utredningen funnit sig böra framlägga följande förslag, enligt vilket en särskild sjukhusbyggnad borde uppföras för underofficersskolans och försvarets läroverks behov, medan truppförbandssjukhuset vid Upplands regemente omändrades för regementets räkning.

Vid planerandet av det tilltänkta sjukhuset vid underofficersskolan och läroverket, vilket sjukhus lämpligen kunde förläggas till en plats omkring 50 meter väster om nuvarande elevmässen, hade utredningen eftersträvat att icke medtaga andra utrymmen än som vore oundgängligen erforderliga för sjukhusets rationella drift. Härvid hade förutsatts, att vid Upplands regemente inredda lokaler för tandläkarmottagning och röntgen skulle få utnyttjas av nämnda anstalter. I fråga om vårdavdelningens storlek hade utredningen ansett sig icke böra räkna med större utrymme än som krävdes för tillgodo-seende av det av vederbörande militära myndigheter på platsen såsom normalt uppskattade vårdplatsbehovet. För under perioder av ökad sjuklighet eventuellt överskjutande antal patienter syntes vårdmöjligheter kunna beredas genom anlåtande av vid Upplands regemente tillgängliga reservsjukplatser.

I enlighet med det anförda föresloges, att en ny sjukhusbyggnad uppfördes vid underofficersskolan och försvarets läroverk med en mindre mottagningsavdelning, innehållande ett mottagningsrum, behandlingsrum, väntrum och rum för läkare, samt med en vårdavdelning, omfattande 14 vårdplatser, vartill komme vissa erforderliga biutrymmen. I byggnaden, som skulle uppföras i ett plan och vara utan källarvåning, skulle vidare inrymmas bostadsrum för sjuksköterska och sjukvårdare. Härvid borde nämnas, att sjuksköterskan f. n. hade sin bostad i elevmässbyggnaden. Ett bibehållande av en sådan anordning skulle visserligen i detta sammanhang kunna medföra någon kostnadsbesparing, men utredningen ansåge det för sjukvårdens ändamålsenliga bedrivande vara av stor vikt, att sjuksköterskan vore boende i sjukhuset. Utredningen hade icke funnit behövt föreslå anordnande av skyddsrum i sjukhusbyggnaden. Enligt vad utredningen inhämtat funnes nämligen i närmast intilliggande kasern dylikt inrett, vilket lämpligen borde tagas i anspråk jämväl för sjukhusets behov.

Kostnaderna för uppförande av ifrågavarande nya sjukhus hade enligt nuvarande prisläge beräknats till 97 000 kronor.

Vad härefter anginge sjukhuset vid Upplands regemente vore detsamma i behov av vissa ombyggnads- och förbättringsarbeten, särskilt med avseende å mottagningsavdelningen, som icke förfogade över tillräckliga utrymmen. Ombyggnaden föresloges av utredningen ske så, att behövliga lokaler inrymdes i den nuvarande byggnadskroppen. Därvid skulle kunna erhållas i bottenvåningen erforderliga lokaler för mottagningsavdelningen, rum för tandläkarmottagning och bostadsrum för värnpliktig läkare, i våningen en trappa upp en vårdavdelning med 26 vårdplatser samt i våningen två trappor upp en vårdavdelning med 18 vårdplatser, två bostadsrum för sjuksköterskor och ett bostadsrum för sjukvårdsbiträden. Det sistnämnda rummet skulle, om så komme att visa sig lämpligt, kunna tagas i bruk som sjuk-

rum, varigenom ytterligare två vårdplatser skulle erhållas. Källar- och vindsvåningarna borde vid ifrågavarande arbete lämnas i stort sett orörda. I källaren skulle inredas ett omklädnadsrum för personalen vid sjukhuset.

I samband med byggnadsarbeten å truppförbandssjukhuset borde vissa förbättringsåtgärder vidtagas beträffande en intill detta sjukhus belägen sjukbarack, rymmande 36 vårdplatser. Med dessa platser skulle bliva tillgodosett sådant för såväl regementet som arméns underofficersskola och försvarets däroverk vissa tider på året eventuellt uppkommande vårdplatsbehov, som icke skulle täckas inom ramen av de vårdmöjligheter, som komme att förefinnas vid regementets respektive anstalternas sjukhus.

Från regementsläkarens sida hade påtalats de olägenheter som härledde sig ur truppförbandssjukhusets och sjukbarackens nära belägenhet intill regementets stall. Dessa olägenheter syntes emellertid till väsentlig del kunna avhjälpas genom att förflytta gödselstaden, som f. n. vore belägen mellan stallet och sjukhuset, till stallets motsatta sida, i samband varmed den mot sjukhuset vettande stallporten kunde göras till reservutgång. Denna ändring syntes kunna genomföras utan att de militära intressena bleve lidande därav.

Enligt nuvarande prisläge hade utredningen beräknat kostnaderna för de för Upplands regemente föreslagna åtgärderna till 163 000 kronor, varav 153 000 kronor belöpte på sjukhuset och 10 000 kronor på baracken. Beloppet 153 000 kronor vore oproportionerligt högt i förhållande till de föreslagna byggnadsarbetena. Förhöjningen betingades emellertid därav, att rör-systemet inom sjukhuset måste helt läggas om.

*Investeringsutredningen* har icke i sitt den 3 april 1944 avgivna betänkande med förslag till investeringsreserv av statliga, kommunala och statsunderstödda anläggningsarbeten för budgetåret 1944/45 berört här ifrågavarande arbeten.

I sitt utlåtande i anledning av investeringsutredningens betänkande har emellertid *arméns fortifikationsförvaltning* — under framhållande av att utarbetat förslag föreläge rörande ordnande av sjukhusfrågan för Upplands regemente, arméns underofficersskola och försvarets läroverk — ifrågasatt, huruvida icke dessa arbeten borde hänföras till investeringsreserven.

De allmänna synpunkter på hithörande frågor, som legat till grund för *Departements-* den särskilt tillkallade utredningsmannens förslag, ha, enligt vad jag vid anmälan av propositionen nr 175 (s. 100) till årets riksdag anfört, av mig kunnat biträdas. *chefen.*

Det förslag rörande sjukvårdsfrågans ordnande vid Upplands regemente, arméns underofficersskola och försvarets läroverk, som av utredningsmannen framlagts, synes innebära en lämplig lösning, varför jag anser mig böra biträda detsamma. Ej heller vad kostnadsberäkningarna beträffar finner jag anledning till erinran.

På av arméns fortifikationsförvaltning anförda skäl torde dessa arbeten böra medtagas i investeringsreserven för nästa budgetår, varför jag tillstyrker, att i detta sammanhang ett belopp av tillhoppa 260 000 kronor beräknas för ändamålet. Företaget torde böra hänföras till anslagsgruppen III.

**Sammanfattning.**

I anslutning till vad i det föregående anförts torde för arbeten, hänförliga till arméförvaltningens delfond av försvarsväsendets fastighetsfond, medel böra beräknas enligt följande.

F ö r e t a g	Belopp ingående i investerings- reserven Anslags- grupp 3 Kronor	Belopp ingående i grovarbets- reserven Kronor
Vissa skyddsrum- och lagringsanläggningar m. m. . . . .	—	4 000 000
Exercisbyggnader . . . . .	640 000	—
Om- och tillbyggnad av matinrättningar . . . . .	2 100 000	—
Gymnastikbyggnader . . . . .	2 175 000	—
Luftvärnsskjutskolan . . . . .	300 000	—
Idrottsplatser . . . . .	—	2 000 000
Vägarbeten . . . . .	—	760 000
Vissa sjukhusbyggnader m. m. i Uppsala . . . . .	260 000	—
Summa	5 475 000	6 760 000

Beloppen avse nuprisläge och innefatta även administrationskostnader.

Enär medel för i grovarbetsreserven ingående arbeten, enligt vad inledningsvis anförts, avses skola utgå i särskild ordning, får jag sålunda hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Vissa investeringsarbeten för armén* å allmän beredskapsstat III för budgetåret 1944/45 uppföra ett anslag av . . . . . kronor 5 475 000.

**Marinförvaltningens delfond.****[2.] Vissa investeringsarbeten för marinen.**

*Fullträffsäkra förråd för minor och sjunkbomber.* Medelsbehovet, som på grund av sin natur här icke torde böra bliva föremål för närmare behandling, sammanhänger med av marinförvaltningen gjorda framställningar rörande anskaffning av vissa sjunkbomber jämte minor och sprängbojar.

*Departements-  
chefen.*

Då den av marinförvaltningen föreslagna anskaffningen icke torde kunna äga rum i den omfattning ämbetsverket avsett, finner jag mig icke beredd att tillstyrka, att medel nu anvisas för uppförande av fullträffsäkra förråd för förvaring av ifrågavarande materiel.

*Fullträffsäkra skyddstunnlar för lätta fartyg m. m.* I propositionen nr 175 (s. 103 och 104) till årets riksdag har Kungl. Maj:t bland annat föreslagit riksdagen att för vissa fortifikatoriska arbeten för flottan och kustartilleriet beräkna ett belopp av 1 500 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1943. Av propositionen framgår, att det sålunda angivna beloppet utgör del av det belopp av tillhoppa 12 374 800 kronor för vissa fortifikatoriska beredskapsåtgärder, varom marinförvaltningen i särskild skrivelse den 23 augusti 1943 gjort framställning. Av övriga i skrivelsen omförmälda medelsbehov ha vissa tillgodosetts på sätt närmare framgår av propositionen, medan framställningen därutöver tills vidare icke ansetts böra föranleda någon åtgärd.

I bilaga 15 c till sitt betänkande har *investeringsutredningen*, utan särskild motivering, efter förslag av marinförvaltningen i grovarbetsreserven upptagit dels tillhoppa 4 770 000 kronor för fullträffsäkra skyddstunnlar för lätta fartyg, dels ock ett belopp av 213 000 kronor för viss hamnanläggning.

Enligt från marinförvaltningen inhämtad uppgift avses beloppen i fråga för tillgodoseende av vissa bland förenämnda fortifikatoriska beredskapsåtgärder upptagna ändamål, för vilka medel i det föregående icke beräknats. Beträffande kostnaderna för hamnanläggningen har ämbetsverket framhållit, att dessa icke vore slutgiltiga, enär desamma vore beräknade under förutsättning att jämväl vissa övriga av marinförvaltningen tidigare föreslagna åtgärder samtidigt komme till utförande. Om så icke bleve fallet kunde en ökning av kostnaderna sannolikt icke undvikas.

Ärendet är av den natur att en närmare redogörelse för detsamma icke lämpligen bör lämnas till statsrådsprotokollet. Ytterligare upplysningar här om böra meddelas riksdagens vederbörande utskott genom de handlingar, som komma att till utskottet överlämnas.

De av investeringsutredningen i detta sammanhang till grovarbetsreserven hänförliga arbetena med anläggande av skyddstunnlar synas lämpliga såsom beredskapsarbeten. Enär arbetena i fråga ur militär synpunkt måste tillmätas betydelse, vill jag tillstyrka, att medel för ändamålet beräknas för nästa budgetår. Med godtagande av den begränsning av byggnadsprogrammet, som av överbefälhavaren tillstyrkts i ett i ärendet tidigare avgivet utlåtande, förordar jag, att för ändamålet på grundval av prisläget den 1 juli 1943 nu beräknas ett belopp av 3 000 000 kronor. Däremot finner jag mig icke kunna föreslå, att medel nu beräknas för nämnda hamnanläggning.

Emellertid böra enligt min mening vissa andra av marinförvaltningen i förevarande sammanhang föreslagna byggnadsarbeten medtagas i grovarbetsreserven för nästa budgetår, nämligen dels vissa frontreparationsverkstäder för kustartilleriet, av marinförvaltningen kostnadsberäknade till 730 000 kronor, dels ock vissa fullträffsäkra lokaler för sjukvårdsändamål m. m., av ämbetsverket kostnadsberäknade till 685 000 kronor. Beträffande motiveringen härför får jag hänvisa till de handlingar i ämnet, som komma att överlämnas till vederbörande utskott.

Departements-  
chefen.

I enlighet med det anförda beräknar jag således i detta sammanhang följande i grovarbetsreserven ingående belopp för budgetåret 1944/45, nämligen för

fullträffsäkra skyddstunnlar för lätta fartyg . . . . .	kronor	3 000 000
frontreparationsverkstäder för kustartilleriet . . . . .	»	730 000
fullträffsäkra lokaler för sjukvårdsändamål m. m. . . . .	»	685 000
		<hr/>
	Tillhopa kronor	4 415 000.

**Förlängning av Gustavsviks torrdocka.** I propositionen nr 175 (s. 118—122) har förslag framlagts rörande en i förhållande till 1941 års försvarsutrednings betänkande avsevärt reducerad utbyggnad av Gustavsviks örlogsdepå. Beträffande detaljerna härutinnan torde få hänvisas till propositionen. Därav framgår bland annat, att marinförvaltningen ansett en förlängning av torrdockan i Gustavsvik framdeles böra övervägas. Kostnaderna beräknades av marinförvaltningen till 1 350 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941. Vid anmälan av propositionen ansåg jag mig emellertid icke kunna taga ställning till denna fråga.

*Investeringsutredningen* har i grovarbetsreserven för nästa budgetår medtagit ifrågakarande arbete, varvid kostnaderna enligt nuprisläge beräknats till 1 633 000 kronor.

*Departements-  
chefen.*

Jag har intet att erinra mot att arbetet med förlängning av torrdockan i Gustavsvik medtages i grovarbetsreserven för nästa budgetår. I anslutning till investeringsutredningens förslag torde för ändamålet ett belopp av 1 630 000 kronor böra beräknas.

**Stridscentral för chefen för kustflottan.** *Investeringsutredningen* har i grovarbetsreserven under marinförvaltningens delfond medtagit bland annat ett belopp av 424 000 kronor för stridscentral för chefen för kustflottan.

I särskild skrivelse den 25 april 1944 har *marinförvaltningen* lämnat en närmare redogörelse för behovet av den planerade stridscentralen samt utformningen av densamma ävensom ingivit en detaljerad kostnadskalkyl, utvisande att kostnaderna — administrationskostnader inräknade — av ämbetsverket beräknats till 370 000 kronor.

I ärendet har *överbefälhavaren* den 11 maj 1944 avgivit utlåtande.

Ärendet är av den natur att en närmare redogörelse för detsamma icke lämpligen bör lämnas till statsrådsprotokollet. Ytterligare upplysningar där- om böra meddelas riksdagens vederbörande utskott genom de handlingar, som komma att till utskottet överlämnas.

*Departements-  
chefen.*

Jag har i princip intet att erinra mot marinförvaltningens förevarande förslag. Med anledning av överbefälhavarens yttrande i ärendet finner jag det emellertid tveksamt om anläggningen bör givas den omfattning som nu föreslagits. Tills vidare torde dock för ändamålet böra beräknas ett belopp av

370 000 kronor att ställas till förfogande efter närmare prövning av Kungl. Maj:t. Förslaget synes böra hänföras till investeringsreserven, anslagsgruppen III.

*Ombyggnad och modernisering av tjänstebostäder vid Vaxholms kustartilleriregemente.* Efter förslag av Kungl. Maj:t i propositionen 1943: 287 beräknade riksdagen (skriv. nr 411) för ombyggnad och modernisering av tjänstebostäder vid Vaxholms kustartilleriregemente för budgetåret 1943/44 ett belopp av, inklusive administrationskostnader, 520 000 kronor. Marinförvaltningen hade för ändamålet äskat ett belopp av 1 075 000 kronor.

Såsom av årets statsverksproposition, kapitalbudgeten: bil. 2 (s. 66 och 67) framgår, upptog marinförvaltningen — under åberopande av den rådande bostadsbristen vid Vaxholms kustartilleriregementes förläggning — bland sina medelsäskanden för nästa budgetår bland annat återstoden av sistnämnda belopp. Enligt min mening saknades emellertid anledning för statsmakterna att binda sig för ett vidlyftigare program än det som fastställdes av 1943 års riksdag.

*Investeringsutredningen* har hänfört här ifrågavarande arbeten till den allmänna investeringsreserven och för ändamålet upptagit ett belopp av 580 500 kronor.

De ombyggnads- och moderniseringsarbeten, om vilka här är fråga, synas lämpliga såsom investeringsobjekt. Jag vill därför tillstyrka, att medel anvisas på sätt investeringsutredningen föreslagit. *Departements-  
chefen.*

I enlighet med det anförda beräknar jag på allmän beredskapsstat för nästa budgetår för ombyggnad och modernisering av tjänstebostäder vid Vaxholms kustartilleriregemente ett till 580 000 kronor avrundat belopp. Investeringsändamålet synes böra hänföras till anslagsgruppen III.

*Modernisering av tygverkstäderna inom Stockholms kustartilleriförsvar.* I den till årets riksdag avlåtna propositionen nr 175 har redogörelse lämnats för behovet av modernisering av tygverkstäderna vid Stockholms kustartilleriförsvar. Härutinnan torde få hänvisas till propositionen (s. 122—133), av vilken framgår, att marinförvaltningen beräknat kostnaderna i sin helhet, förutom administrationskostnader, till 285 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941, varav för budgetåret 1944/45 246 000 och för budgetåret 1945/46 39 000 kronor. Sistnämnda belopp avser inredande av kontorslokaler. På i propositionen närmare anförda skäl ansåg jag det för nästa budgetår beräknade beloppet kunna reduceras till 233 000 kronor.

*Investeringsutredningen* har i sitt betänkande anført, att de för budgetåret 1945/46 planerade arbetena lämpligen syntes kunna komma till utförande redan under nästa budgetår. I anslutning därtill har utredningen upptagit arbetena, numera kostnadsberäknade till 42 500 kronor, i den allmänna investeringsreserven.

Departements-  
chefen.

Då jag icke har något att erinra mot att moderniseringen av ifrågavarande tygverkstäder i sin helhet kommer till utförande under nästa budgetår, anser jag mig kunna tillstyrka, att medel nu beräknas för ändamålet. I enlighet med de anslagsberäkningar, för vilka i propositionen nr 175 redogjorts, synas kostnaderna enligt prisläget den 1 juli 1943 kunna uppskattas till 44 200 kronor, varjämte administrationskostnader, cirka 2 800 kronor, tillkomma. Investeringsändamålet torde böra hänföras till anslagsgruppen III.

#### *Gotlands kustartilleriförsvaret och Gotlands kustartillerikår.*

Av årets statsverksproposition (kapitalbudgeten: bil. 2, s. 69—76) framgår bland annat, att marinförvaltningen i sin skrivelse angående medelsbehoven för budgetåret 1944/45 för Gotlands kustartilleriförsvaret och Gotlands kustartillerikår i angelägenhetsgrad I upptagit bland annat beklädnads- och persedelförråd till en kostnad av — enligt prisläget den 1 juli 1941 — 76 000 kronor samt splittersäkert kabelförråd till en kostnad av 97 000 kronor. I angelägenhetsgrad II A hade upptagits bland annat ny kasernbyggnad för cirka 120 man till en kostnad av 347 000 kronor enligt nyssnämnda prisläge. Vidare hade för komplettering av förläggningsbyggnader och baracker upptagits tillhoppa 122 600 kronor, varav för arbeten i angelägenhetsgrad I 41 700 kronor och i angelägenhetsgrad II A 80 900 kronor. Såsom av förenämnda proposition framgår, ansåg jag mig i allt väsentligt kunna godtaga marinförvaltningens förslag rörande förläggningens ordnande och tillstyrkte, att medel beräknades för flertalet av de byggnadsändamål, som av ämbetsverket hänförts till angelägenhetsgrad I. Uppförande av beklädnads- och persedelförråd samt splittersäkert kabelförråd ansåg jag emellertid icke vara av den angelägenhetsgrad, att medel för det dåvarande borde beräknas för dessa ändamål.

*Investeringsutredningen* har i den allmänna investeringsreserven medtagit samtliga förutnämnda arbeten ävensom vissa i samband därmed erforderliga planerings- och vägarbeten till en kostnad av 4 700 kronor. Kostnaderna enligt nuprisläge och inklusive administrationskostnader ha beräknats till, för beklädnads- och persedelförrådet 91 700 kronor, för kabelförrådet 117 700 kronor, för kasernen 418 700 kronor och för komplettering av förläggningsbyggnader och baracker 97 800 kronor. Sistnämnda belopp fördelar sig med 83 800 kronor på ombyggnad av fem förläggningsbaracker, 7 900 kronor på flyttning av och ändringsarbeten i en befintlig barack, avsedd att användas såsom handvapenförråd, 600 kronor på ändringsarbeten i en befintlig barack, avsedd att användas såsom övningslokal för musikkåren, samt 5 500 kronor för administration.

Departements-  
chefen.

Ehuru jag i årets statsverksproposition, med hänsyn till önskemålet att inskränka byggnadskostnaderna till det oundgängligen nödvändiga, vid anmälan av byggnadsfrågorna inom Gotlands marindistrikt icke funnit mig böra föreslå, att för nästa budgetår medel beräknades för beklädnads- och persedelförråd samt för kabelförråd, anser jag likväl på av marinförvaltningen an-

förda skäl, att dessa byggnadsändamål äro av sådan beskaffenhet att de böra medtagas i investeringsreserven för budgetåret 1944/45. Beträffande kasernbyggnaden och övriga till angelägenhetsgrad II A hänfödda arbeten fann jag, då dessa arbeten icke av marinförvaltningen föreslagits att komma till utförande under budgetåret 1944/45, icke anledning upptaga desamma till behandling i statsverkspropositionen. Jämväl dessa arbeten synas emellertid vara av den art, att de böra hänföras till investeringsreserven. I likhet med investeringsutredningen anser jag således, att medel i detta sammanhang böra beräknas på allmän beredskapsstat för tillgodoseende av här ifrågavarande ändamål.

Det sammanlagda medelsbehovet torde på grundval av investeringsutredningens förslag kunna beräknas till (4 700 + 91 700 + 117 700 + 418 700 + 97 800 =) i avrundat tal 730 000 kronor. Investeringsändamålen torde böra hänföras till anslagsgruppen III.

*Fårösunds förrådsdepå.* 1941 års försvarsutredning upptog för förrådsbyggnad för torpedammunition vid Fårösunds förrådsdepå ett belopp av 300 000 kronor. I skrivelse den 23 augusti 1943 upptog *marinförvaltningen* för detta ändamål ett belopp av 236 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941. Arbetet hade av marinförvaltningen hänförts till angelägenhetsgrad II A och beräknades bliva utfört under budgetåret 1946/47.

Ärendet är av den natur att närmare redogörelse för detsamma icke lämpligen bör lämnas till statsrådsprotokollet. Ytterligare upplysningar därom böra meddelas riksdagens vederbörande utskott genom de handlingar, som komma att till utskottet överlämnas.

*Investeringsutredningen* har medtagit här ifrågavarande arbete i den allmänna investeringsreserven för budgetåret 1944/45 och därvid beräknat kostnaderna enligt nuprisläge och inklusive administrationskostnader till 285 100 kronor.

Jag anser mig kunna tillstyrka, att medel i detta sammanhang beräknas för ifrågavarande förrådsbyggnad, och finner icke annan anledning till erinran mot kostnadsberäkningen än att beloppet bör avjämnas till 285 000 kronor. Investeringsändamålet synes böra hänföras till anslagsgruppen III. *Departements-  
chefen.*

*Idrottshall på Stumholmen i Karlskrona.* Härom har *marinförvaltningen* i skrivelse den 23 augusti 1943 anfört i huvudsak följande.

Sedan 1941 års försvarsutredning i sitt den 12 januari 1942 avgivna betänkande upptagit ett belopp av 350 000 kronor för idrottshall och 250 000 kronor för idrottsplats på Stumholmen, hade frågan berörts i propositionen 1942: 210, varvid dock framhållits, att med anläggande av idrottsplats borde anstå till efter femårsperiodens utgång. En av chefen för Sydkustens marindistrikt på uppdrag av marinförvaltningen verkställd utredning hade givit vid handen, att idrottshallen borde uppföras å Stumholmen väster om det där belägna stora slupskjulet, samt att idrottsplats borde anordnas å platsen för stora slupskjulet och delvis å ett område mellan Stum- och Laboratoriehölmarna, som i så fall skulle utfyllas. Härvid hade det tidigare för-

slaget till anordnande av idrottsplats å området mellan Stumholmen och Kungshall övergivits på grund av att detta förslags utförande skulle draga alltför stora kostnader.

Chefen för Sydkustens marindistrikt hade därjämte i skrivelse till marinförvaltningen den 6 juli 1942 framhållit det angelägna i att åtgärder vidtoges för beredande av möjligheter till idrottsutövning för personalen inom Sydkustens marindistrikt, varvid han även uttalat, att han, därest icke såväl idrottshall som idrottsplats skulle kunna komma till utförande, måste sätta idrottshallen före idrottsplatsen enär idrottshallen kunde utnyttjas under hela året, vilket ej vore fallet med idrottsplatsen. Under alla förhållanden syntes endera av dessa båda anläggningar böra komma till utförande under budgetåret 1943/44.

Marinförvaltningen hade i sin skrivelse angående anslag för marinen för budgetåret 1943/44 hemställt, att medel måtte ställas till förfogande för uppförande av nämnda hall.

Då sedermera frågan om ett ändamålsenligt utnyttjande av de statliga byggnaderna inom Karlskrona upptagits till omprövning, hade marinförvaltningen funnit, att en utökning av berörda idrottshall utöver det tänkta programmet syntes erforderlig, enär densamma måste delvis tagas i anspråk av flottans sjömansskola, därest denna förlades inom kustartilleriets stadskasern och nuvarande marinens sjukhus. För denna utökning beräknade marinförvaltningen erforderligt ungefär 200 000 kronor.

Utredningen hade visat, att följande kostnader erfordrades enligt prisläget den 1 juli 1941.

Egentlig byggnadskostnad .....	kronor	340 000
Värme och sanitet .....	»	102 000
Elektrisk installation .....	»	10 000
Fast inredning m. m. ....	»	8 000

Summa kronor 460 000.

Prisstegringen fram till den 1 juli 1943 utgjorde 70 000 kronor.

Arbetet hade ursprungligen tilldelats angelägenhetsgrad I. Vid de nedskärningar av byggnadsprogrammet, som därefter måst företagas, hade arbetet dock måst tilldelas angelägenhetsgrad II A. Sjömansskolans förläggningsförhållanden kunde härigenom enligt chefens för marinen uttalande befaras bli ytterligare försämrade i jämförelse med vad ursprungligen projekterats, då skolan föreslogs bli förlagd till Gräsvik. För den händelse genom oförutsedda besparingar möjlighet kunde beredas att inom femårsplanens kostnadsram utföra arbeten av angelägenhetsgrad II A, vore omhandlade idrottshall ett av de arbetsobjekt, som i första hand borde komma till utförande.

*Investeringsutredningen* har medtagit kostnaderna för idrottshall — inklusive administration beräknade till 561 800 kronor — i den allmänna investeringsreserven för budgetåret 1944/45.

*Departements-  
chefen.*

Med hänsyn till angelägenheten av att åtgärder vidtagas för beredande av förbättrade möjligheter till idrottsutövning för personal inom Sydkustens marindistrikt finner jag mig böra förorda, att medel beräknas på allmän beredskapsstat för uppförande av idrottshall på Stumholmen i Karlskrona. Gentemot kostnadsberäkningen finner jag icke anledning till erin-

ran, ehuru likväl i samband med ett blivande dispositionsbeslut frågan om hallens dimensioner synes böra av Kungl. Maj:t tagas under ytterligare omprövning.

I anslutning till det anförda beräknar jag på allmän beredskapsstat för budgetåret 1944/45 ett till 560 000 kronor avrundat belopp för idrottshall på Stumholmen. Investeringsändamålet torde böra hänföras till anslagsgruppen III.

*Båthamn för flottans sjömansskola.* Såsom av propositionen nr 175 (s. 143 och 144) framgår, upptog *marinförvaltningen* bland anslagsäskandena för budgetåret 1944/45 bland annat en båthamn för flottans sjömansskola, enligt prisläget den 1 juli 1941 kostnadsberäknad till 166 000 kronor. Vid anmälan av propositionen fann jag emellertid ytterligare utredning erforderlig rörande sättet för hamnens anläggande och möjligheterna till ett mindre kostsamt utförande. Särskilt syntes böra undersökas möjligheten att för hamnanläggningen utnyttja viss för beredskapsändamål anskaffad materiel, vilken måhända eljest icke skulle komma till användning under fredsförhållanden.

*Investeringsutredningen* har enligt bilaga 15 c upptagit företaget i fråga — enligt nuprisläge och inklusive administration kostnadsberäknat till 201 400 kronor — bland företag, avsedda att utföras såsom ordinarie arbeten under budgetåret 1944/45.

Vid bifall till vad enligt förenämnda proposition nr 175 av mig föreslagits komma medel för ifrågavarande hamnanläggning icke att beräknas å riksstaten för nästa budgetår. Då en dylik anläggning på längre sikt synes erforderlig, har jag dock intet att erinra mot att för ändamålet i runt tal 200 000 kronor beräknas å allmän beredskapsstat för nästa budgetår. Såsom av mitt yttrande vid anmälan av propositionen nr 185 (s. 37) framgår, är frågan om sjömansskolans båtmateriel icke slutligt löst. Enär enligt vad *marinförvaltningen* upplyst utredning för närvarande pågår inom ämbetsverket rörande den lämpligaste utformningen av hamnanläggningen, därvid jämväl andra möjligheter till frågans lösning än den tidigare föreslagna dryftas, förutsätter jag en förnyad prövning av Kungl. Maj:t, innan medel ställas till förfogande för ändamålet. Jag vill i detta sammanhang erinra om mitt tidigare yttrande rörande ianspråktagande av viss för beredskapsändamål anskaffad materiel och betraktar förutnämnda belopp av 200 000 kronor som ett maximibelopp. Arbetet torde böra hänföras till anslagsgruppen III.

*Tjänstebostäder vid vissa ytterförläggningar inom Blekinge kustartilleriförsvar.* Av propositionen nr 175 (s. 145) framgår att, sedan *marinförvaltningen* för nästa budgetår äskat ett belopp av 92 000 kronor för förvärv av viss fastighet och inredande därstädes av tjänstebostäder för vissa uppbornsmän, ytterligare överväganden av mig ansågos erforderliga,

innan medel för ändamålet beräknades å riksstat. Emellertid har *investeringsutredningen* i bilaga 15 c uppfört ifrågavarande arbeten, numera kostnadsberäknade till 101 800 kronor, bland företag avsedda att utföras såsom ordinarie arbeten under budgetåret 1944/45.

Departements-  
chefen.

Vid beslut i enlighet med mitt yttrande i ämnet i samband med anmälan av propositionen nr 175 komma medel för här ifrågavarande ändamål icke att av riksdagen beräknas å riksstaten för nästa budgetår. I avbidan på ytterligare omprövning av frågan anser jag mig icke heller i detta sammanhang böra beräkna medel för ändamålet.

*Vissa arbeten å broförbindelsen Högvakten—Lindholmen inom Karlskrona örlogsvarv.* Ett flertal Karlskrona örlogsvarv tillhörande anläggningar, såsom repslagarbana, torpedbåtshall och skjutbana, äro belägna på ön Lindholmen, dit tvenne broförbindelser leda, nämligen dels en för kör- och järnvägstrafik avsedd vägförbindelse försedd med svängbro, dels en öster därom belägen, för enbart gångtrafik avsedd förbindelse, skeppsbron, som leder från den s. k. Högvakten inom örlogsvarvets område till Lindholmens mellersta del. Från skeppsbron, vari en äldre klaffbro — den s. k. Vindbron — ingår, utlöper i ostlig riktning en omkring 350 meter lång brygga, benämnd Laget, vilken liksom skeppsbron tjänar såsom förtöjningsplats för flottans fartyg.

Sedan efter förslag av Kungl. Maj:t i 1938 och 1939 års statsverkspropositioner riksdagen (skriv. 1938: 55, 1939: 112) anvisat medel bland annat för vissa engångskostnader för försvarsväsendets byggnader m. m., ställde Kungl. Maj:t genom beslut den 15 juni 1939 för ombyggnad av klaffbro samt av skeppsbron vid Karlskrona örlogsvarv ett belopp av tillhoppa 264 000 kronor till marinförvaltningens förfogande. Härav ha enligt uppgift från marinförvaltningen 97 000 kronor tagits i anspråk för vissa arbeten å skeppsbron i samband med anläggandet av ny torpedbåtshall på Lindholmen, varför sålunda ett beöpp av 167 000 kronor kvarstår odisponerat.

I sin skrivelse angående medelsbehoven för nästa budgetår upptog *marinförvaltningen* frågan om förbättring av broförbindelserna till Lindholmen till behandling samt anförde därom i huvudsak följande.

I samband med uppförandet av torpedbåtshallen på Lindholmen hade förbindelsen Laget—Lindholmen ombyggt, varigenom vissa erforderliga förtöjningsplatser för motortorpedbåtar och minsvepare erhållits. Ombyggnaden hade utförts med körbar betongöverbyggnad, grundlagd på träpålar. Beträffande resterande del av broförbindelsen, d. v. s. sträckan Högvakten—Laget, vore även en motsvarande ombyggnad påkallad, varvid, för att underlätta inpasseringen österifrån till vattenområdet mellan de båda broförbindelserna, klaffbron borde utbytas mot den förenämnda svängbron och denna i sin tur ersättas med en fast bro. Svängbron vore nämligen i sitt nuvarande skick för klent dimensionerad för den tunga järnvägstrafiken över bron. Kostnaderna för här ifrågavarande arbeten hade beräknats till, för ombyggnaden 470 000 kronor, för utbyte av klaffbron mot svängbro 70 000 kronor

och för svängbrons ersättande med fast bro 80 000 kronor. Enär marinens kostnadsram för femårsperioden 1942/47 icke syntes kunna belastas med så avsevärda kostnader, vilka icke vore förutsedda av 1941 års försvarsutredning, hemställde marinförvaltningen, att tills vidare endast oundgängligen erforderliga arbeten skulle utföras å sträckan Högvakten—Laget, för vilket ändamål förenämnda belopp av 167 000 kronor funnes tillgängligt. Härjämte borde dock en ombyggnad och förstärkning av svängbron för en kostnad av 70 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941 utföras. Sistnämnda arbete hade av marinförvaltningen hänförts till angelägenhetsgrad III.

*Investeringsutredningen* har i sitt betänkande med förslag till investeringsreserv av statliga, kommunala och statsunderstödda anläggningsarbeten för budgetåret 1944/45 icke beräknat medel för här ifrågavarande ändamål.

I samband med avgivande av utlåtande i anledning av investeringsutredningens betänkande har emellertid *marinförvaltningen* i skrivelse den 4 maj 1944 framhållit, att arbetena å broförbindelsen Högvakten—Lindholmen vore av den art, att desamma snarast borde komma till utförande. Vid en nyligen av souschefen vid marinförvaltningen förrättad inspektion hade det nämligen visat sig, att förbindelsebron mellan Högvakten och Laget vore i synnerligen dåligt skick liksom för övrigt även vissa delar av Laget. I samband därmed framhölls, att en i dagarna verkställd utredning angående förtöjningsplatser för fartyg vid örlogsvarvet visat, att såväl broförbindelsen mellan Högvakten och Lindholmen som vissa delar av Laget vore oundgängligen nödvändiga.

Marinförvaltningen vore emellertid icke nu beredd att taga definitiv ställning till frågan om svängbrons ersättande med en ny fast bro eller till det lämpligaste sättet för utförande av den öppningsbara delen av broförbindelsen mellan Högvakten och Laget. Ämbetsverket förutsatte därför tills vidare, att med flyttning av svängbron finge anstå. Med hänsyn härtill och då av tidigare för ändamålet anvisade medel ett belopp av 167 000 kronor återstode, skulle för nu ifrågasatt ombyggnad erfordras ett belopp av (470 000 — 167 000 =) 303 000 kronor eller avrundat 300 000 kronor.

Genom utförandet av den nu ifrågasatta broförbindelsen föregrepes icke något av de alternativ, som kunde tänkas för en slutgiltig lösning av frågan om förtöjningsplatser vid fartygens förläggning till Karlskrona örlogsvarv.

Under återopande av vad sålunda och i övrigt anförts hemställde marinförvaltningen, att för iståndsättande av ifrågavarande broförbindelse ett belopp av 300 000 kronor måtte beräknas.

Ett iståndsättande av broförbindelsen Högvakten—Laget—Lindholmen inom Karlskrona örlogsvarv synes vara av behovet påkallat. Jag har intet att erinra mot att arbetet i fråga medtages i investeringsreserven för nästa budgetår, varvid i enlighet med marinförvaltningens kalkyler ett belopp av 300 000 kronor — utöver redan disponibla medel — bör beräknas för ändamålet. Förslaget torde böra hänföras till anslagsgruppen III.

*Departements-  
chefen.*

*Stensättning av vissa huvudvägar inom Karlskrona örlogsvarv.*

I sin förenämnda skrivelse den 23 augusti 1943 har *marinförvaltningen* i angelägenhetsgrad II A upptagit ett belopp av 115 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941 för stensättning av vissa huvudvägar inom Karlskrona örlogsvarvs område. Åtgärden erfordrades med hänsyn till det otillfredsställande skick, i vilket enligt ämbetsverket åtskilliga av vägarna inom varvet befunne sig, varigenom framkomligheten försvårades, speciellt vid förekommande trafik med elektriska truckar vilkas ackumulatörer fordrade jämna vägbanor.

*Investeringsutredningen* har medtagit arbetena i investeringsreserven för budgetåret 1944/45 och beräknat kostnaderna enligt nuprisläge och inklusive administration till 137 800 kronor.

*Departements-  
chefen.*

Då de föreslagna vägförbättringarna inom Karlskrona örlogsvarvs område bland annat torde medföra en minskad förslitning av fordonsmateriel, finner jag desamma böra komma till utförande. Kostnaderna, avrundade till 135 000 kronor, böra således upptagas å beredskapsstaten för nästa budgetår. Investeringsändamålet synes böra hänföras till anslagsgruppen III.

*Verkstadsanläggningar m. m. för Västkustens marindistrikt.*

I propositionen nr 175 (s. 147—155) till årets riksdag har redogörelse lämnats för av *marinförvaltningen* föreslagna verkstadsanläggningar m. m. inom Västkustens marindistrikt. Av redogörelsen framgår bland annat, att dåvarande arméförvaltningens tygdepartement och fortifikationsstyrelse samt *marinförvaltningen* i gemensam skrivelse den 21 april 1943 framlagt förslag till centralisering av reparationstjänsten för arméns och marinens till Göteborg förlagda förband. Sedan ämbetsverken i sina skrivelser angående medelsbehoven för budgetåret 1944/45 framlagt förslag om ytterligare centralisering av reparationstjänsten i Göteborg utöver vad som förutsatts i skrivelsen den 21 april 1943, framlades i årets statsverksproposition (kapitalbudgeten: bil. 2, s. 33 f.) förslag om uppförande av en central tygverkstad vid Göteborgs luftvärnskår till en kostnad av 1 470 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941. Riksdagen har sedermera (skriv. nr 107) lämnat det sålunda framlagda förslaget utan erinran.

I propositionen nr 175 har under *marinförvaltningens* delfond ett belopp av 675 000 kronor beräknats för följande anläggningar m. m. inom Västkustens marindistrikt, nämligen servicelokal för artilleri- och luftvärnsmateriel, servicelokal för motorfordon, signalverkstad, omändring av befintliga verkstäder samt utvändiga ledningar.

Såsom av propositionen framgår skulle enligt *marinförvaltningens* senast framlagda plan i ämnet vissa ytterligare anläggningar erfordras, nämligen under budgetåret 1945/46 verkstadskontor samt segelsömmeri- och målarverkstad jämte utvändiga ledningar till en sammanlagd kostnad av 91 000 kronor och under budgetåret 1946/47 en verkstad för reparation av optisk materiel för armén och marinen, kostnadsberäknad till 140 000 kronor. Verkstaden skulle insprängas i berg och förläggas inom Nya Varvets område.

*Investeringsutredningen* har i den allmänna investeringsreserven för nästa budgetår uppfört verkstadskontor med segelsömmeri- och målarverkstad samt utvändiga ledningar till en beräknad kostnad av 110 200 kronor samt optisk verkstad till en kostnad av 302 100 kronor, allt enligt nuprisläge.

Såsom av den lämnade redogörelsen framgår, ha de av investeringsutredningen i detta sammanhang föreslagna byggnadsarbetena av marinförvaltningen avsetts skola komma till utförande under budgetåren 1945/46 och 1946/47. Då jag i likhet med utredningen finner arbetena lämpliga att medtagas i investeringsreserven för budgetåret 1944/45, har jag intet att erinra mot att medel nu beräknas för ändamålen. Beträffande kostnadsberäkningarna vill jag emellertid framhålla, att marinförvaltningen i sina senaste kalkyler räknat med att den optiska verkstaden skulle kunna utföras för en kostnad av 140 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941. Anledning synes icke föreligga att nu räkna med högre belopp än det nyssnämnda, ökat med prisstegrings- och administrationskostnader. I anslutning därtill beräknar jag för den optiska verkstaden ett belopp av 168 000 kronor. I övrigt ha kostnadsberäkningarna icke givit mig anledning till erinran.

Departement-  
chefen.

Å beredskapsstaten för nästa budgetår synes sålunda ett belopp av (110 200 + 168 000 =) i avrundat tal 275 000 kronor böra beräknas för frågavarande verkstadsanläggningar. Arbetena torde böra hänföras till anslagsgruppen III.

**Gymnastik- och exercisbyggnad samt bastubad vid Göteborgs örlogsstation.** På sätt framgår av årets statsverksproposition (kapitalbudgeten: bil. 2, s. 77—80) upptog *marinförvaltningen* bland sina medels-  
 85  
 äskanden för budgetåret 1944/45 i angelägenhetsgrad I ifrågavarande gymnastik- och exercisbyggnad med badstubad. Kostnaderna beräknades till 278 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941.

Vid anmälan av propositionen anförde jag, att starka skäl talade för uppförande snarast möjligt av den föreslagna byggnaden. Med hänsyn till principen att för beredskapen oundgängligen erforderliga byggnadsarbeten i första hand borde komma i fråga för medelsanvisning, ansåg jag mig dock icke för det dåvarande böra beräkna medel för byggnadsföretaget i fråga. Riksdagen (skriv. nr 107) har lämnat vad sålunda anförts utan erinran.

*Investeringsutredningen* har upptagit ifrågavarande byggnad i den allmänna investeringsreserven för budgetåret 1944/45 och för ändamålet beräknat ett belopp av 337 100 kronor.

I överensstämmelse med vad i det föregående anförts beträffande gymnastikbyggnader vid militära förband finner jag mig kunna tillstyrka, att medel i detta sammanhang beräknas för här ifrågavarande ändamål. Ett till 335 000 kronor avrundat belopp bör således upptagas å allmän beredskapsstat för nästa budgetår för gymnastik- och exercisbyggnad med bastubad vid Göteborgs örlogsstation. Investeringsändamålet synes böra hänföras till anslagsgruppen III.

Departement-  
chefen.

*Kadettförläggning jämte inredande av tillfälliga tjänstelokaler vid Älvsborgs kustartilleriregemente.* På sätt framgår av årets statsverksproposition (kapitalbudgeten: bil. 2, s. 84—87) framhöll *marinförvaltningen* i sin skrivelse angående medelsbehoven under kapitalbudgeten för budgetåret 1944/45, bland annat, att två villabyggnader, som övertagits av kronan i samband med förvärvet av mark för Älvsborgs kustartilleriregemente, lämpligen kunde iordningställas till förläggning för 25 kadetter och för diverse andra ändamål såsom krigsrättslokal m. m. Kostnaderna härför hade av marinförvaltningen beräknats till sammanlagt 41 800 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941.

Vid anmälan av statsverkspropositionen anförde jag beträffande kadettförläggningen, att enligt vad jag inhämtat avsikten vore att efter hand inrätta dylika förläggningar vid samtliga kustartilleriförsvar för att kadetternas praktiska utbildning under tiden mellan kurserna å sjökrigsskolan skulle bli så allsidig som möjligt genom att undervisningen förlades till de olika kustartilleriförbanden landet runt. För egen del fann jag mig dock icke kunna tillstyrka, att medel beräknades för anordnande av särskilda kadettförläggningar utöver redan befintliga dylika för de korta tidsperioder, som här kunde komma i fråga. För anordnande av krigsrättslokal och tillfälliga tjänstelokaler syntes ej heller medel för det dåvarande böra beräknas.

*Investeringsutredningen* har medtagit här ifrågasvarande arbeten i den allmänna investeringsreserven för budgetåret 1944/45, varvid kostnaden — enligt nuprisläge och inklusive administration — beräknats till 50 400 kronor.

Departements-  
chefen.

De nu föreslagna byggnadsarbetena synas icke oundgängligen erforderliga, varför jag icke anser mig kunna tillstyrka, att medel för desamma nu beräknas å allmän beredskapsstat.

*Planering, vägar och stängsel inom Älvsborgs kustartilleriregementes område.* Efter förslag av Kungl. Maj:t i årets statsverksproposition (kapitalbudgeten: bil. 2, s. 85—89) har riksdagen (skriv. nr 107) medgivit, att ett belopp av 48 000 kronor må tagas i anspråk under budgetåret 1944/45 för planering, vägar och stängsel för Älvsborgs kustartilleriregemente. Av marinförvaltningens skrivelse rörande medelsbehoven för nästa budgetår framgår emellertid, att ämbetsverket beräknat, att ett ytterligare belopp av 185 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941 komme att bliva erforderligt för enahanda ändamål före femårsperiodens utgång.

Under framhållande av att enligt uppgift från marinförvaltningen ifrågasvarande arbeten vore mycket angelägna och väl skulle kunna utföras redan under budgetåret 1944/45, har *investeringsutredningen* medtagit arbetena — inklusive administration kostnadsberäknade till 222 600 kronor enligt nuprisläge — i investeringsreserven för budgetåret 1944/45.

Departements-  
chefen.

På av investeringsutredningen anförda skäl finner jag mig kunna tillstyrka, att medel redan nu beräknas för ifrågasvarande arbeten. Ett till 220 000

kronor avrundat belopp bör således upptagas å allmän beredskapsstat för nästa budgetår för planering, vägar och stängsel inom Älvsborgs kustartilleriregementes område. Investeringsändamålet torde böra hänföras till anslagsgruppen III.

### Sammanfattning.

I enlighet med det anförda torde för arbeten m. m., hänförliga till marinförvaltningens delfond av försvarsväsendets fastighetsfond, medel böra beräknas för budgetåret 1944/45 enligt följande fördelning.

F ö r e t a g	Belopp ingående i investeringsreserven Anslagsgrupp 3 Kronor	Belopp ingående i grovarbetsreserven Kronor
1	2	3
Fullträffsäkra skyddstunnlar för lätta fartyg m. m. . . . .	—	3 000 000
Frontreparationsverkstäder för kustartilleriet. . . . .	—	730 000
Fullträffsäkra lokaler för sjukvårdsändamål m. m. . . . .	—	685 000
Förlängning av Gustavsviks torrdocka. . . . .	—	1 630 000
Stridscentral för chefen för kustflottan. . . . .	370 000	—
Ombyggnad och modernisering av tjänstebostäder vid Vaxholms kustartilleriregemente . . . . .	580 000	—
Modernisering av tygverkstäderna inom Stockholms kustartilleriförsvar . . . . .	47 000	—
Beklädnads- och persedelförråd vid Gotlands kustartilleriförsvar och Gotlands kustartillerikår. . . . .	730 000	—
Planering och vägar vid d:o . . . . .		
Komplettering av förläggingsbyggnader och baracker vid d:o . . . . .	285 000	—
Kasern vid d:o. . . . .		
Splittersäkert kabelförråd vid d:o. . . . .	560 000	—
Förrådsbyggnad för torpedammunition i Fårösund. . . . .	200 000	—
Idrottshall å Stumholmen i Karlskrona. . . . .	300 000	—
Båthamn för flottans sjömansskola . . . . .	135 000	—
Vissa arbeten å broförbindelsen Högvakten—Lindholmen inom Karlskrona örlogsvarv. . . . .	275 000	—
Stensättning av vissa huvudvägar inom Karlskrona örlogsvarv . . . . .	335 000	—
Verkstadsanläggningar m. m. för Västkustens marindistrikt . . . . .	220 000	—
Gymnastik- och exercisbyggnad samt bastubad vid Göteborgs örlogsstation. . . . .		
Planering, vägar och stängsel inom Älvsborgs kustartilleriregementes område . . . . .		
Summa	4 037 000	6 045 000

Beloppen avse nuprisläge och inkludera jämväl administrationskostnader.

Åberopande det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Vissa investeringsarbeten för marinen* å beredskapsstat III för budgetåret 1944/45 uppföra ett anslag av ..... kronor 4 037 000.

### Flygförvaltningens delfond.

#### [3.] *Vissa investeringsarbeten för flygvapnet.*

*Vissa lagringsanläggningar m. m.* I det föregående har under avsnittet rörande arméförvaltningens delfond av försvarsväsendets fastighetsfond upptagits till behandling frågan om vissa skyddsrum- och lagringsanläggningar m. m., för vilka ändamål investeringsutredningen beräknat ett belopp av 6 000 000 kronor. Av redogörelsen framgår, att av totalbeloppet 6 000 000 kronor ett delbelopp av 2 000 000 kronor belöper på vissa lagringsanläggningar för flygbensin och sålunda är att hänföra till flygförvaltningens delfond. Arbetena torde, såsom tidigare framhållits, böra medtagas i grovarbetsreserven för att framdeles överföras för redovisning till nämnda delfond.

*Flygplanförråd.* I skrivelse den 31 augusti 1943 angående flygvapnets medelsbehov under kapitalbudgeten för budgetåret 1944/45 hemställde *flygförvaltningen* bland annat, att medel måtte beräknas för uppförande under budgetåret av flygplanförråd vid följande flygförband, nämligen Jämtlands flygflottilj, Skånska flygflottiljen, Kalmar flygflottilj, Bråvalla flygflottilj, Hallands flygflottilj, Hälsinge flygflottilj, Upplands flygflottilj samt Blekinge flygflottilj. Såsom motivering för förrådets uppförande under budgetåret 1944/45 framhöll flygförvaltningen, att ett stort antal äldre krigsflygplan inom de närmaste åren komme att ersättas med modernare flygplanmateriel. Enligt försvarsbeslutet komme de fortfarande att erfordras för sekundära uppgifter, såsom för målflygning, bogsering av transport- och glidflygplan och i viss mån för utbildning. Vidare behövdes hangarutrymmen utöver försvarsbeslutets ram för segelflygplan och de under utprovning varande transportglidflygplanen. Flygförvaltningen förutskickade, att det möjligen kunde visa sig lämpligt att i stället för förrådsbyggnader vid de särskilda förbanden uppföra centrala förråd.

I årets statsverksproposition (kapitalbudgeten: bil. 2, s. 99 ff) ansåg jag mig med hänsyn till det omedelbara behovet kunna förorda uppförande av flygplanförråd allenast vid Jämtlands och Kalmar flygflottiljer.

*Investeringsutredningen* har i den allmänna investeringsreserven för budgetåret 1944/45 medtagit arbetena med uppförande av flygplanförråd vid vissa flygförband och för ändamålet beräknat ett belopp av 754 000 kronor.

Behovet av förrådsutrymmen för äldre flygplan m. m. ökas i samma mån som leveranserna av moderna flygplan fullgöras. Med hänsyn härtill vill jag tillstyrka, att medel i detta sammanhang beräknas i enlighet med investeringsutredningens förslag. Anslagsbeloppet synes böra avrundas till 750 000 kronor och hänföras till anslagsgruppen III.

*Departements-  
chefen.*

*Gymnastikbyggnader, idrottsplatser m. m.* I sin förenämnda skrivelse den 31 augusti 1943 angående medelsbehoven för budgetåret 1944/45 upptog *flygförvaltningen* för ett flertal förband uppförande av gymnastikbyggnader samt anläggande av idrottsplatser. Beträffande motiveringen härför torde få hänvisas till avsnittet rörande Västmanlands flygflottilj i årets statsverksproposition, kapitalbudgeten: bil. 2. (s. 95—98). Vid anmälan av nyssnämnda proposition ansåg jag mig dock icke kunna föreslå, att medel beräknades för påbörjande av nya gymnastikbyggnader och badanläggningar och ej heller för utförande av nya idrottsplatser.

*Investeringsutredningen* har ansett det angeläget, att möjligheter beredas personal i flygtjänst att utöva gymnastik och idrott. Det vore följaktligen av stor betydelse, att varje förband ägde tillgång till en gymnastiksal. I anslutning därtill och med hänsyn till behovet av idrottsplatser samt — vid två nordligt belägna förband — inomhusskjutbanor har utredningen i den allmänna investeringsreserven upptagit gymnastikbyggnader till en kostnad av 2 313 000 kronor och inomhusskjutbanor till en kostnad av 82 000 kronor varjämte idrottsplatser till en kostnad av 396 000 kronor hänförls till grovarbetsreserven på sätt närmare framgår av bilaga 15 d till utredningens betänkande.

Gymnastikbyggnader och idrottsplatser äro även enligt min uppfattning på längre sikt nödvändiga vid samtliga flygförband. Då andra byggnadsarbeten måst erhålla förtursrätt, ha medel hittills icke i större utsträckning kunnat beräknas för dylika anläggningar. Jag anser det lämpligt — såsom investeringsutredningen föreslagit — att dessa arbeten medtagas i investeringsreserven respektive grovarbetsreserven för budgetåret 1944/45. I investeringsreserven torde jämväl kunna upptagas inomhusskjutbanor vid Jämtlands och Hälsinge flygflottiljer, där på grund av rådande klimatförhållanden den grundläggande skjututbildningen vintertid synes böra i viss utsträckning förläggas inomhus.

*Departements-  
chefen.*

De nu framlagda kostnadsberäkningarna giva mig icke anledning till erinran. Jag vill emellertid framhålla, att flygförvaltningen — såsom av ämbetsverkets förenämnda skrivelse den 31 augusti 1943 framgår — i viss utsträckning räknat med uppförande av gymnastikbyggnad med bastuavdelning och skolbyggnad såsom en gemensam anläggning, varigenom totalkostnaderna skulle kunna nedbringas. Denna synpunkt torde böra beaktas vid blivande dispositionsbeslut så att, om arbetsmarknadssituationen det medger, en samordning äger rum mellan de olika berörda byggnadsföretagen oberoende av i vilken ordning medel för ändamålen anvisats.

I enlighet med det anförda beräknar jag på allmän beredskapsstat för nästa budgetår för gymnastikbyggnader 2 300 000 kronor och för inomhus-skjutbanor 80 000 kronor. För idrottsplatser torde ett belopp av 395 000 kronor böra upptagas i grovarbetsreserven. De båda förstnämnda investeringsändamålen torde böra hänföras till anslagsgruppen III.

*Skjutbanor m. m. Investeringsutredningen* har i grovarbetsreserven för budgetåret 1944/45 utan särskild motivering medtagit skjutbanor vid Västmanlands och Roslagens flygflottiljer. Kostnaderna ha beräknats till 151 000 kronor respektive 35 000 kronor. Rörande arbetena, som icke finnas upptagna bland flygförvaltningens medelsäskanden för budgetåret 1944/45, har under hand från flygförvaltningen inhämtats följande.

1941 års försvarsutredning hade icke beräknat medel för skjutbanor vid Västmanlands flygflottilj. Handvapenskjutbana funnes vid de äldre kasernerna vid Viksäng. Skjutövningar därstädes komme således att giva upphov till liknande transportolägenheter som dem, vilka motiverade flottiljens utflyttning till Hässlö. Det vore sålunda utomordentligt önskvärt, att handvapenskjutbana anlades vid Hässlö. Skjutgård för avmonterade flygplankulsprutor erfordrades likaledes. Inskjutningsbana för påmonterade flygplankulsprutor avsåges bliva utförd tillsammans med centrala flygverkstadens i Västerås filial vid Hässlö. Även härför saknades medel. Flygförvaltningen hade för utredningen uppgivit en sammanlagd kostnad av 130 000 kronor, vilket belopp syntes tillräckligt. För Roslagens flygflottilj hade försvarsutredningen icke upptagit medel för skjutgård. Det hade numera visat sig svårt att undvara sådan, varför flygförvaltningen angivit behovet härav för investeringsutredningen.

Departements-  
chefen. Jag finner mig kunna tillstyrka, att för ifrågavarande skjutbanor m. m. erforderliga medel — enligt investeringsutredningen tillhoppa 186 000 kronor — beräknas i grovarbetsreserven för nästa budgetår.

*Skyddsplantering, vägar och planering vid Norrbottens flygbaskår.* För detta ändamål upptog flygförvaltningen i sin skrivelse angående medelsbehoven för nästa budgetår ett belopp av 115 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941. Vid anmälan av statsverkspropositionen (kapitalbudgeten: bil. 2, s. 132) fann jag emellertid de föreslagna åtgärderna i nuvarande läge icke böra komma till utförande.

*Investeringsutredningen* har hänfört arbetena till grovarbetsreserven för budgetåret 1944/45 och för ändamålet beräknat 134 000 kronor.

Departements-  
chefen, Jag har intet att erinra mot att för skyddsplantering m. m. vid Norrbottens flygbaskår av investeringsutredningen beräknade medel, 134 000 kronor, beräknas i grovarbetsreserven för nästa budgetår.

*Vissa arbeten vid centrala flygverkstaden i Västerås.* I sin skrivelse angående medelsbehoven för nästa budgetår upptog flygförvaltningen bland annat ett belopp av 25 000 kronor för slangtorn och förläggningsutrymmen för brandredskap vid centrala flygverkstaden i Västerås. Tornet erfordrades för att torka verkstadens brandslangar och skulle uppföras i anslutning till en befintlig brandbod. Utrymme för brandberedskap saknades vid verkstaden. — För vägar och planering vid huvudverkstaden och filialen vid Hässlö äskades ett belopp av 74 000 kronor. Vid anmälan av statsverkspropositionen (kapitalbudgeten: bil. 2, s. 139) fann jag icke anledning till erinran mot det för vägar m. m. äskade beloppet men ansåg, att med uppförande av slangtorn och anordnande av förläggningsutrymme för brandberedskap kunde tills vidare anstå. Riksdagen (skriv. nr 107) har icke funnit anledning till erinran mot vad sålunda anfördes.

*Investeringsutredningen* har medtagit arbetena med uppförande av slangtorn m. m. i den allmänna investeringsreserven för budgetåret 1944/45, varvid kostnaderna enligt nuprisläge och inklusive administration beräknats till 29 000 kronor. För vägarbeten har utredningen i grovarbetsreserven upptagit ett belopp av 58 000 kronor.

Av det föregående framgår att efter förslag av Kungl. Maj:t i årets statsverksproposition för budgetåret 1944/45 ett belopp av 74 000 kronor beräknats för vägar m. m. vid centrala flygverkstaden i Västerås. Enligt underhand från flygförvaltningen inhämtad uppgift är detta belopp icke tillräckligt för att medgiva permanentbeläggning av vägarna. Det vore emellertid enligt flygförvaltningen önskvärt, att åtminstone vid huvudverkstaden stensättning av vägarna i viss utsträckning komme till stånd. För sådant ändamål hade flygförvaltningen beräknat ett ytterligare belopp av 50 000 kronor, vilket belopp av investeringsutredningen med hänsyn till prisstegring och administrationskostnader höjts till 58 000 kronor.

Jag finner det kunna ifrågasättas, om ytterligare medel böra anvisas för ifrågavarande vägarbeten. Då arbetena synas lämpliga såsom beredskapsarbeten, vill jag emellertid icke motsätta mig, att medel nu beräknas för ändamålet. Dock torde på grundval av från flygförvaltningen lämnade upplysningar rörande arten av arbetet i fråga detsamma böra hänföras till den allmänna investeringsreserven.

Jag har icke något att erinra mot investeringsutredningens förslag att medtaga arbetena med uppförande av slangtorn och förläggningsutrymme för brandberedskap i investeringsreserven för nästa budgetår och får alltså vidare föreslå, att för sådant ändamål ett belopp av 29 000 kronor beräknas. Företagen synas böra hänföras till anslagsgruppen III.

*Elektrifierings- och vägarbeten vid flyggravnets övningsplats i Nederkalix.* För förstnämnda arbete upptog flygförvaltningen — under framhållande av att de befintliga elektriska ytterledningarna voro av provisorisk karaktär och överbelastade — bland medelsökandena för nästa bud-

Departements-  
chefen.

getår ett belopp av 25 000 kronor. Åskandet föranledde emellertid icke någon Kungl. Maj:ts åtgärd. Medel för vägarbeten vid övningsplatsen begärdes icke.

*Investeringsutredningen* har medtagit ifrågavarande elektrifieringsarbeten — enligt nuprisläge kostnadsberäknade till 29 000 kronor — i investeringsreserven för nästa budgetår, varjämte vägarbeten till en kostnad av 17 000 kronor hänförs till grovarbetsreserven. Från flygförvaltningen har inhämtats, att sistnämnda belopp avser förbättring av väg från övningsplatsen till närmaste större huvudväg. Den ifrågavarande vägsträckan vore för närvarande i dåligt skick, vilket förorsakade onödigt stor förslitning av fordonsmateriel m. m.

Departements-  
chefen.

Då de nu föreslagna arbetena synas lämpliga och önskvärda, har jag icke något att erinra mot investeringsutredningens förslag. Arbetena synas böra hänföras till anslagsgruppen III.

*Vissa flygfältsarbeten.* Bland medelsåkandena för budgetåret 1944/45 upptog *flygförvaltningen* bland annat ett belopp av 1 500 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941 för flygfältsarbeten vid Jämtlands flygflottilj. Såsom av statsverkspropositionen (kapitalbudgeten: bil. 2, s. 107 och 108) framgår, ansåg jag mig kunna tillstyrka allenast ett reducerat program för flygfältsarbeten vid flottiljen. Kostnaderna härför beräknades av mig till 240 000 kronor. Häremot har riksdagen (skriv. nr 107) icke funnit anledning till erinran.

*Investeringsutredningen* har till grovarbetsreserven för nästa budgetår hänfört — förutom flygfältsarbeten vid Jämtlands flygflottilj för en kostnad av 1 260 000 kronor — ytterligare ett avsevärt antal flygfältsarbeten. Arbetena, vilka närmare framgå av bilaga 15 d till utredningens betänkande, ha kostnadsberäknats till sammanlagt 24 173 000 kronor.

Departements-  
chefen.

Den snabba utvecklingen inom flygteknikens område under de senaste åren har medfört krav på ökade utrymmen på flygfälten. Det är att antaga, att detta krav — i varje fall såvitt avser stridsplan — kommer att successivt allt starkare göra sig gällande. En utvidgning av flygvapnets flygfält torde därför icke kunna för någon längre tid undvikas. Med hänsyn därtill och då de föreslagna arbetena synas särskilt lämpade för medtagande i grovarbetsreserven, vill jag tillstyrka, att medel, i stort sett i enlighet med utredningens förslag, beräknas för nästa budgetår.

Totalsumman för de i grovarbetsreserven ingående flygfältsarbetena kan i enlighet med det anförda beräknas till i avrundat tal 24 000 000 kronor. Med tanke på svårigheten att på grundval av den föreliggande utredningen bedöma kostnadskalkylerna utgår jag från att Kungl. Maj:t före ett blivande dispositionsbeslut kommer att underkasta såväl behovet av de föreslagna arbetena som kostnadsberäkningarna rörande desamma en noggrann prövning.

**Markförvärv för flygfält.** I det föregående har föreslagits att tillhoppa 24 000 000 kronor måtte beräknas för flygfältsarbeten. Arbetena, som hänförs till grovarbetsreserven, avse huvudsakligen utvidgning av befintliga flygfält genom förlängning av rullbanorna. För att vid en inträffande arbetsmarknadskris snabbt kunna utnyttja den del av grovarbetsreserven, som utgöres av ifrågavarande flygfältsanläggningar, torde det emellertid, såsom *investeringsutredningen* i sitt betänkande (s. 213) framhållit, vara nödvändigt att de med anläggningarna sammanhängande markfrågorna dessförinnan blivit lösta. Kostaderna för förvärv av erforderlig mark ha i utredningens betänkande beräknats till i runt tal 1 700 000 kronor. Detta belopp borde enligt utredningen ställas till förfogande för ändamålet å beredskapsstaten för budgetåret 1944/45.

*Flygförvaltningen* har i ett den 27 april 1944 i anledning av investeringsutredningens betänkande avgivet yttrande biträtt utredningens förslag i förevarande hänseende.

Det sålunda föreslagna beloppet, 1 700 000 kronor, synes böra ställas till förfogande å allmän beredskapsstat för budgetåret 1944/45, varvid jag förutsätter, att i samband med blivande framställningar rörande beloppets in-  
språktagande noggrann utredning kommer att förebringas rörande varje särskilt markförvärv. Investeringsändamålet torde böra hänföras till anslagsgruppen II. I analogi med vad som gäller övriga anslag å denna stat, i vad avser utgifter för förberedande åtgärder, bör anslaget få disponeras för avsett ändamål omedelbart efter statens ikraftträdande.

Departement-  
chefen.

### Sammanfattning.

För arbeten m. m., hänförliga till flygförvaltningens delfond av försvarsväsendets fastighetsfond, torde i enlighet med det anförda medel böra beräknas för budgetåret 1944/45 enligt följande uppställning.

F ö r e t a g	Belopp ingående i investeringsreserven		Belopp ingående i grovarbetsreserven Kronor
	Anslags- grupp 2 Kronor	Anslags- grupp 3 Kronor	
Vissa lagringsanläggningar m. m. ....	—	—	2 000 000
Flygplanförråd .....	—	750 000	—
Gymnastikbyggnader, idrottsplatser m. m. ....	—	2 380 000	395 000
Skjutbanor m. m. ....	—	—	186 000
Skyddsplantering m. m. vid Norrbottens flygbaskår.	—	—	134 000
Vissa arbeten vid centrala flygverkstaden i Västerås.	—	87 000	—
Elektrifierings- och vägarbeten vid flygvapnets övningsplats i Nederkalix .....	—	29 000	17 000
Vissa flygfältsarbeten .....	—	—	24 000 000
Markförvärv för flygfält .....	1 700 000	—	—
Summa	1 700 000	3 246 000	26 732 000

Beloppen avse nuvarande prisläge och inkludera jämväl administrationskostnader.

Åberopande det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för budgetåret 1944/45 uppföra  
*dels* å allmän beredskapsstat II till *Markförvärv för flygfält* ett anslag av ..... kronor 1 700 000,  
*dels ock* å allmän beredskapsstat III till *Vissa investeringsarbeten för flygvapnet* ett anslag av ..... kronor 3 246 000.

Vad föredragande departementschefen sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt, behagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:

*Sven Berglund.*

## Kapitalinvesteringar.

### *Socialdepartementet.*

*Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Maj:t  
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 12 maj  
1944.*

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WIGFORSS, SKÖLD, ERIKSSON, QUENSEL, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ, ROSANDER, GJÖRES, EWERLÖF, RUBBESTAD.

T. f. chefen för socialdepartementet, statsrådet Rosander, och statsrådet Rubbestad anmäla härefter under socialdepartementets handläggning hörande ärenden angående kapitalinvesteringar å allmän beredskapsstat för budgetåret 1944/45, statsrådet Rosander beträffande punkterna 1—10, 12, 13 och 16 samt statsrådet Rubbestad beträffande punkterna 11, 14 och 15. Föredragandena anföra därvid följande.

### Statens allmänna fastighetsfond.

[1.] **Vissa byggnadsarbeten m. m. vid Sundby sjukhus vid Strängnäs.** Medicinalstyrelsen har framlagt förslag om uppförande av tvenne nya personalbostäder vid Sundby sjukhus vid Strängnäs och i samband därmed vissa ändringsarbeten i en av sjukhusets paviljonger, varigenom skulle vinnas 30 nya vårdplatser. Styrelsen anför härom i skrivelse den 4 januari 1944 följande.

Inom nedre våningen av paviljongen II äro i paviljongens västliga hälft för närvarande inrymda vårdlokaler för 26 patienter samt bostadslägenhet om 3 rum och kök för uppsyningsmannen, bostadsrum för 4 personer samt en mindre epidemivärdning, vilken emellertid icke användes. Förslaget avser att sammanslå samtliga dessa lokaler till en vårdavdelning med 56 vårdplatser jämte erforderliga biutrymmen. Fördelningen av de blivande vådrummen avses bliva: tre 12-mansrum, ett rum avsett för 6, ett för 4 och två för 3 patienter samt 4 enkelrum. Möjligheterna till ordnande av nattlig övervakning bliva fullt tillfredsställande.

Ersättning för uppsyningsmansbostaden avses vinnas genom uppförande av en ny bostad enligt den standard, som av statsmakterna godtagits för mot-

svarande funktionär vid Sidsjöns sjukhus, kostnadsberäknad till 31 000 kronor.

Maskinmästaren vid sjukhuset disponerar för närvarande en lägenhet om 3 rum och kök en trappa upp i ångpannehuset. En dylik förläggning av en familjebostad kan emellertid icke anses godtagbar, enär de där boende dygnet runt bliva störda av det buller, som utgår från verkstäder och elektriska installationer. Förslaget avser därför uppförandet av en ny bostad för maskinmästaren enligt samma standard som föreslås för uppsyningsmannen och till samma kostnad. Möjligen kan det visa sig förmånligt att sammanslå dessa båda byggnader till ett dubbelhus, varigenom en viss ekonomisk besparing kan ernås.

Sjukhusets skomakeriverkstad är nu inrymd en trappa upp i paviljong II för män och belägen intill sjukhusets samlings-sal och personalkasinet. Enligt förslaget skulle denna verkstad förflyttas till maskinmästarens nuvarande bostad, där jämväl vissa andra utrymmen för de manliga patienternas arbete skulle kunna disponeras. Den nuvarande skomakeriverkstaden avses omändrad till personalbostäder som ersättning för de bostadsrum, som bland annat tagits i anspråk för åstadkommande av vårdavdelningen med 56 vårdplatser.

Medicinalstyrelsen har bifogat av arkitekterna Hakon Ahlberg, Sven Backström och Leif Reinius den 5 november 1942 uppgjorda ritningar till omändring av paviljong II ävensom av Ahlberg den 13 samma månad uppgjorda preliminära kostnadsberäkningar, enligt vilka omändringen av paviljong II skulle kosta ca 55 000 kronor samt de nya bostadshusen för uppsyningsmannen och maskinmästaren tillhopa 62 000 kronor. Sammanlagda kostnaderna för byggnadsarbetena ha sålunda av Ahlberg beräknats till 117 000 kronor. Ahlberg påpekar, att då genom omändringen skulle vinnas 30 nya vårdplatser, kostnaden per vårdplats skulle bliva ca 3 900 kronor.

*Byggnadsstyrelsen*, som i yttrande till medicinalstyrelsen den 17 december 1942 förklarar sig intet ha att erinra mot det föreliggande förslaget eller mot de för arbetenas utförande beräknade kostnaderna, har sedermera, enligt vad medicinalstyrelsen i sin förenämnda skrivelse upplyst, under hand uppgivit, att kostnaderna för berörda byggnadsarbeten med hänsyn till inträdda prisstegringar numera borde uppräknas till 120 000 kronor.

Under hänvisning till det anförda har medicinalstyrelsen hemställt att för berörda arbetens utförande måtte anvisas erforderliga medel.

Sedan ifrågakvarande byggnadsarbeten varit föremål för prövning av *investeringsutredningen*, har utredningen i sitt betänkande hemställt, att för arbetena å beredskapsstat för budgetåret 1944/45 måtte anvisas ett anslag av 120 000 kronor.

*Departements-  
chefen.*

Genom det av medicinalstyrelsen framlagda förslaget till ändringsarbeten vid Sundby sjukhus skulle man vinna ett visserligen ej särskilt stort men ändå mycket välbehövt tillskott till antalet vårdplatser vid sjukhuset. Förslagets genomförande förutsätter emellertid uppförandet av nya bostäder för uppsyningsmannen och maskinmästaren. För den sistnämnde torde dock under alla förhållanden anordnandet av en ny bostad vara påkallad med

hänsyn till den nuvarande bostadens belägenhet. Den av medicinalstyrelsen föreslagna lösningen finner jag därför ändamålsenlig.

Emot de föreliggande ritningarna samt de för arbetena beräknade kostnaderna, 120 000 kronor, har jag i stort sett intet att erinra. Innan arbetena igångsätts, anser jag dock böra undersökas i vad mån kostnaderna kunna nedbringas genom att bostäderna åt uppsyningsmannen och maskinmästaren inrymmas i en byggnad. Jag tillstyrker sålunda, att för ifrågavarande byggnadsarbeten å allmän beredskapsstat för budgetåret 1944/45 upptages ett anslag av 120 000 kronor. Anslaget torde böra hänföras till beredskapsstat II.

Under åberopande av det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Vissa byggnadsarbeten m. m. vid Sundby sjukhus vid Strängnäs* å allmän beredskapsstat II för budgetåret 1944/45 uppföra ett anslag av ..... kronor 120 000.

[2.] **Uppförande av en specialpaviljong vid Sundby sjukhus vid Strängnäs.** Sedan djurgårdskommissionen i skrivelse till Kungl. Maj:t den 16 maj 1938 hemställt, att Kungl. Maj:t måtte vidtaga erforderliga åtgärder för att kommissionen skulle kunna taga i anspråk den mark, som inginge i psykiatriska sjukhusets å Konradsberg område, framlade Kungl. Maj:t i proposition nr 256 till 1939 års lagtima riksdag förslag till en provisorisk lösning av frågan om anskaffande av erforderliga ersättningsplatser för nämnda sjukhus.

I anledning av föredragande departementschefens uttalande till statsrådsprotokollet att såsom en provisorisk lösning av frågan iordningställandet av en av kasernerna vid Västmanlands flygflottilj för vård av omkring 200 patienter möjligen kunde övervägas, hänvisade riksdagen till att möjligheter syntes föreligga att vid ett eller flera av de befintliga sinnessjukhusen uppföra ytterligare en paviljong utan att därför någon nämnvärd utvidgning av sjukhusets ekonomilokaler behövde företagas.

Genom beslut den 22 juni 1939 anbefallde Kungl. Maj:t medicinalstyrelsen att med beaktande av vad riksdagen sålunda anfört och i samråd med byggnadsstyrelsen snarast möjligt verkställa utredning och inkomma med förslag rörande inrättande vid ett av de befintliga statliga sinnessjukhusen av en paviljong i syfte att bereda erforderliga ersättningsplatser vid ett nedläggande av psykiatriska sjukhuset i Stockholm.

Under hänvisning till ifrågavarande uppdrag har *medicinalstyrelsen* i skrivelse den 22 februari 1940 framlagt förslag till uppförande vid Sundby sjukhus vid Strängnäs av en specialpaviljong för opålitliga män, inrymmande 100 vårdplatser, ävensom bifogat av styrelsens arkitekt Hakon Ahlberg den 28 augusti 1939 uppgjorda ritningar till en dylik paviljong. Styrelsen framhöll därvid, att en dylik paviljong borde i första hand avses för svårskötta och opålitliga sjuka, företrädesvis psykopater samt att Sundby sjukhus' ekonomilokaler och värmecentral, med vissa obetydliga kompletteringar i

kök och tvätt, vore tillräckliga jämväl för den nya paviljongens behov. Beträffande förslaget detaljer torde få hänvisas till handlingarna i ärendet.

Över det av arkitekten Ahlberg utarbetade ritningsförslaget har medicinalstyrelsen infordrat yttranden från direktionen för sjukhuset samt från byggnadsstyrelsen.

*Direktionen för sjukhuset* har som eget yttrande åberopat ett av sjukhuschefen, doktor S. Jarl, avgivet yttrande, vari denne anfört i huvudsak följande.

Anhopningen av ett klientel av straffriförklarade psykopater gjorde sig kännbart på ett olidligt sätt vid sinnessjukhusen och fängelserna, varför en utbyggnad av vårdmöjligheterna för dessa patienter måste ske i någon form. Den bästa lösningen härav vore emellertid, att vården av psykopater i enlighet med vad professorn O. Kinberg tidigare föreslagit koncentrerades till en centralanstalt för straffriförklarade. Sett från sjukhusets egen ståndpunkt vore en förläggning av en avdelning av straffriförklarade enbart av ondo, särskilt på grund av att de kriminella psykopaterna vore en ständig oroskälla för sina medpatienter och att dessa psykopater vore en fara för kvinnliga patienter och t. o. m. den kvinnliga personalen i sexuellt avseende. Härtill komme sjukhusets nära belägenhet till huvudstaden, vilket även torde utgöra en viss olägenhet för förläggandet av en kriminalavdelning till sjukhuset. Ifrågavarande element hade en obetvinglig dragning till storstäder, där de lätt kunde försvinna efter en eventuell rymning. Sjukhusets belägenhet i terrängen vore slutligen som skapt för rymningsmöjligheter.

Under hänvisning härtill ansåg Jarl sig böra avråda från att förlägga en kriminalpaviljong till Sundby sjukhus. Därest den föreslagna paviljongen likväl skulle komma att uppföras vid sjukhuset, borde denna förläggas på större avstånd från övriga paviljonger än vad medicinalstyrelsen föreslagit. Jarl har vidare framfört vissa detaljanmärkningar mot det uppgjorda ritningsförslaget.

*Byggnadsstyrelsen* förklarade sig i skrivelse den 31 oktober 1939 intet ha att erinra mot de uppgjorda ritningarna. På medicinalstyrelsens anmodan har byggnadsstyrelsen låtit verkställa kostnadsberäkning av byggnadsföretaget, enligt vilken kostnaderna skulle uppgå till 1 040 000 kronor med följande fördelning.

Byggnadsarbeten	.....	kronor 640 000
Värme, ventilation och sanitetsanläggningar	.....	» 156 000
Utvändiga ledningar	.....	» 48 000
Elektriska ledningar	.....	» 40 000
Promenadgårdar, vägar och planeringsarbeten	.....	» 85 000
Ritningar, kontroll och oförutsedda utgifter	.....	» 71 000

Summa kronor 1 040 000

Byggnadsstyrelsen påpekar, att kostnadsberäkningen är grundad på priser, som gällde i augusti månad 1939.

I sin förenämnda skrivelse har *medicinalstyrelsen* bemött de av direktionen för Sundby sjukhus och sjukhusets chef framställda erinringarna och vidhållit sitt förslag om paviljongens förläggning till Sundby sjukhus.

Medicinalstyrelsens skrivelse utmynnande i en hemställan, att Kungl. Maj:tt måtte hos 1940 års riksdag äska medel till ifrågavarande byggnadsföretag. Styrelsen framhöll därvid, att ehuru paviljongens uppförande vore angeläget, medel för densamma kunde upptagas på beredskapsstat att ställas till förfogande, då läget på arbetsmarknaden kunde komma att kräva återupptagandet i större omfattning av den statliga byggnadsverksamheten.

Över medicinalstyrelsens förslag har *strafflagberedningen* avgivit utlåtande.

*Investeringsutredningen* har föreslagit, att för ifrågavarande byggnadsföretag upptagas medel å allmänna beredskapsstaten för nästa budgetår. Kostnaderna för företaget ha härvid med hänsyn till den efter 1939 skedda prisstegringen uppräknats till 1 380 000 kronor.

Såsom av den lämnade redogörelsen framgår, hava delade meningar rått beträffande lämpligheten av att uppföra en specialpaviljong för psykopater vid ifrågavarande sjukhus. Överläkaren vid sjukhuset har sålunda mot en sådan anordning erinrat, att kriminella psykopater icke lämpade sig för vård i samband med andra sinnessjuka utan helst borde sammanföras till en centralanstalt samt att i varje fall Sundby sjukhus på grund av sin belägenhet och närmaste omgivning vore olämplig för vård av dylika psykopater. Medicinalstyrelsen framhåller häremot, att paviljongen vore avsedd även för andra svårskötta och besvärliga patienter än straffriförklarade samt att en centralisering av samtliga patienter, tillhörande denna kategori, av olika skäl icke vore önskvärd. Styrelsen har vidare bestritt, att några speciella olägenheter skulle vara förenade med paviljongens förläggande till Sundby sjukhus samt hävdad att behov föreläge av en paviljong för psykopater med centralt läge i mellersta Sverige. Slutligen har strafflagberedningen anført, att beredningen övervägde en begränsning av tillämpningen av 5 kap. 5 § strafflagen och att, därest en sådan begränsning komme till stånd, densamma skulle avsevärt minska behovet av platser på sinnessjukhus för kriminella psykopater. Beredningen anser dock det aktuella behovet av vårdplatser för dylika och liknande patienter vara så stort, att den icke vill förorda ett uppskov med paviljongens uppförande. Härvid har beredningen utgått från att en för detta klientel uppförd specialpaviljong utan större ändringar skulle kunna användas för annat sjukvårdsändamål.

Departement-  
chejen.

Strafflagberedningen har sedermera i betänkande den 31 december 1942 (SOU 1942: 59) framlagt förslag till sådan ändring av strafflagens tillräknelighetsbestämmelser, att det stora flertalet psykopater, som gjort sig skyldiga till brott, icke skulle komma att belasta sinnessjukhusen. Betänkandet är alltjämt beroende på Kungl. Maj:ts prövning. Huru än frågan om psykopaternas tillräknelighet i princip avgöres, lärer det emellertid vid nu rådande platsbrist och med den förskjutning av beläggningen å statens sinnessjukhus mot ett mera svårskött och oroligt klientel, som under senare år ägt rum, icke finnas något tvivel om att en paviljong av den byggnadstyp, varom här är fråga, är av behovet påkallad. Enligt vad medicinalstyrelsen upplyst är den planerade paviljongen väl ägnad att användas för detta senare klien-

tel. Ifrågavarande paviljong skiljer sig nämligen från de vanliga paviljongtyperna huvudsakligen genom ett större antal enkelrum, rymligare arbets-salar samt kraftigare säkringsanordningar till förebyggande av rymning. Under sådana förhållanden anser jag mig böra tillstyrka, att en specialpaviljong av nu avsedd typ kommer till stånd.

Paviljongen torde böra uppföras i huvudsaklig överensstämmelse med föreliggande ritningar, mot vilka byggnadsstyrelsen icke haft något att erinra. Innan detaljritningar uppgöras, torde dock möjligheten av att begränsa antalet enkelrum och därmed öka platsantalet böra omprövas.

Byggnadsföretaget, som av byggnadsstyrelsen år 1939 kostnadsberäknats till 1 040 000 kronor, har av investeringsutredningen med hänsyn till pristegringen uppräknats till 1 380 000 kronor. Häremot har jag intet att erinra. Beloppet torde i sin helhet böra upptagas å den allmänna beredskapsstaten för nästa budgetår under anslagsgrupp III.

Under åberopande av det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Uppförande av specialpaviljong vid Sundby sjukhus vid Strängnäs* å allmän beredskapsstat III för budgetåret 1944/45 uppföra ett anslag av ..... kronor 1 380 000.

[3.] **Utvidgning och förbättring av vattenverket vid S:ta Gertruds sjukhus i Västervik.** I skrivelse den 31 januari 1944 har *medicinalstyrelsen* anført, att vattenverket vid S:ta Gertruds sjukhus i Västervik vore i behov av vissa utvidgnings- och förbättringsarbeten i syfte att *dels* trygga en bättre råvattentillförsel *dels* ock befria det renade vattnet från aggressiv kolsyra. För att tillgodose krav på förbättringar i nämnda hänseenden hade styrelsen uppdragit åt sin expert i vattenfrågor, civilingenjören Anders Molin, att uppgöra och till styrelsen inkomma med förslag till erforderliga åtgärder.

Styrelsen hänvisar till av Molin i skrivelser den 8 juli och den 30 december 1943 framlagda förslag. Såvitt angår *förbättrande av råvattentillförseln* anför Molin i förstnämnda skrivelse bland annat följande.

Under åren 1940 och 1941 var vattenståndet exceptionellt lågt med påföljd att vattentillförseln genom intagsledningen understeg råvattenpumpverkens uppfordringsförmåga. Vattentillförseln i intagsledningen har även försvårats av vattenväxter, som vid några tillfällen täppt till silen vid intagsledningens mynning. Sedan denna borttagits i avsikt att säkerställa vattentillförseln, medfölja större mängder vattenväxter m. m. till silkammaren. Härigenom uppstå avlagringar i ledningen, som hindra tillrinningen och gör det nödvändigt att rensa ledningen.

Kostnaderna för erforderliga arbeten för undanröjande av de konstaterade olägenheterna ha av Molin beräknats på följande sätt:

Ny intagningsledning jämte kostnader för ledningens läggning	kronor	20 800
Ny silkammare, sugledning av gjutjärnrör samt ny ventil-		
kammare m. m. ....	»	8 200
Utredning, diverse och oförutsedda kostnader .....	»	4 000

Summa kronor 33 000.

Vad beträffar anordningar för vattnets befriande från aggressiv kolsyra framhåller Molin i skrivelsen den 30 december 1943, att vissa anmärkningar kunde framställas mot vattenledningsvattnets kvalitet, vilket bland annat framginge av en av statens institut för folkhälsan utförd vattenanalys. Den väsentligaste anmärkningen vore, att råvattnet innehölle aggressiv kolsyra (16 mg pr liter), som angrepe järnrören.

Kostnaderna för en anläggning för att befria vattnet från kolsyran ha av Molin beräknats till 30 000 kronor i enlighet med följande tablå.

Tillbyggnad av befintligt pumphus .....	kronor	10 000
Rörledningar, ventiler, installationer m. m. ....	»	2 500
2 st. magnofilter .....	»	12 000
Ritningar, kontroll m. m. ....	»	5 500

Summa kronor 30 000.

De sammanlagda kostnaderna för förbättring av sjukhusets vattenförsörjning i enlighet med Molins förslag skulle således belöpa sig till (33 000 + 30 000) 63 000 kronor, vilket belopp medicinalstyrelsen föreslagit böra anvisas för ändamålet.

Medicinalstyrelsen har bifogat yttrande i ärendet från *byggnadsstyrelsen*, som förklarar sig intet ha att erinra mot de framlagda förslagen.

*Investeringsutredningen* har i sitt betänkande föreslagit, att för utförandet av ifrågavarande arbeten å allmän beredskapsstat för budgetåret 1944/45 måtte upptagas ett anslag av 63 000 kronor.

De förbättringar i fråga om vattentillförseln ävensom vattnets kvalitet, som skulle vinnas genom de av medicinalstyrelsen föreslagna utvidgnings- och förbättringsarbetena å vattenverket vid S:ta Gertruds sjukhus, anser jag motivera att arbetena komma till utförande. De för arbetena beräknade kostnaderna, 63 000 kronor, synas mig kunna godtagas. Jag har härvid räknat med att erforderlig intagsledning kommer att utföras av stålrör, därest tillgången å dylika rör medgiver detta. Det för arbetena erforderliga anslaget torde böra upptagas på beredskapsstat III för budgetåret 1944/45.

Under återopande av det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Utvidgning och förbättring av vattenverket vid S:ta Gertruds sjukhus i Västervik* å allmän beredskapsstat III för budgetåret 1944/45 uppföra ett anslag av .... kronor 63 000.

[4.] **Renovering av paviljong vid S:t Lars sjukhus i Lund.** I skrivelse den 11 januari 1944 har *medicinalstyrelsen* hemställt om anvisande av medel för renovering av paviljong B inom östra sjukhusets mansavdelning vid S:t Lars sjukhus i Lund. Styrelsen anför härom bland annat följande.

Ifrågavarande paviljong har länge befunnit sig i ett mindre gott skick och därför varit i behov av en genomgripande renovering. Särskilt måste den därstädes befintliga tuberkulosavdelningen grundligt sättas i stånd och er-

*Departements-  
chefen.*

hålla ny sanitär utrustning ävensom bättre resurser för möjliggörande av patienternas isolering när sådant tarvas med hänsyn till smittorisken. Vidare måste personalens behov av omklädnadsrum och toaletter tillgodoses. Paviljongen är för närvarande organiserad som två vårdavdelningar, vilka båda äro delade i två våningar, en anordning som i hög grad försvårar personalens arbete och som dessutom blir oekonomisk i driften. Genom styrelsens försorg har därför ett nytt förslag utarbetats och framlagts av arkitekten Hakon Ahlberg, som därvid rådgjort med mansavdelningens överläkare, docenten Torsten Sondén.

I en ärendet bifogad skrivelse till medicinalstyrelsen den 28 oktober 1943 har *arkitekten Ahlberg* närmare redogjort för förslaget samt i samband därmed överlämnat kostnadsberäkningar, enligt vilka kostnaderna skulle belöpa sig till 230 000 kronor enligt följande fördelning:

Egentliga byggnadskostnader	.....	kronor	150 000
Ändringar av vatten- och sanitäranläggningar	.....	»	31 100
Ändring av värmeanläggning	.....	»	8 900
Ändring av elektriska installationer	.....	»	10 000
Arvoden, administration, kontroll och diverse	.....	»	30 000

Summa kronor 230 000.

Ahlberg framhåller, att orsaken till de höga ombyggnadskostnaderna väsentligen vore det bristfälliga skick, vari byggnaden nu befunde sig. Om byggnaden icke renoverades, torde det mycket snart bliva nödvändigt att nedriva densamma. Under sådana omständigheter syntes en genomgripande renovering för här beräknad kostnad, vilken motsvarade en kostnad av 3 240 kronor per vårdplats, icke alltför hög, om byggnaden genom renoveringen kunde ytterligare under 20—30 år fullgöra sin uppgift.

Medicinalstyrelsen uppgiver vidare, att *byggnadsstyrelsen*, efter besiktning av byggnaden, i yttrande över förslaget anført, att byggnadsstyrelsen icke hade något annat att erinra mot detsamma än att de beräknade kostnaderna för förslagets genomförande syntes böra för erforderlig komplettering av ventilationsanläggningen ökas med 20 000 kronor till 250 000 kronor.

Sedan ärendet varit föremål för prövning av *investeringsutredningen*, har utredningen i sitt betänkande hemställt, att för renovering av ifrågavarande paviljong å allmän beredskapsstat för budgetåret 1944/45 måtte upptagas ett anslag av 250 000 kronor.

*Departements-  
chefen.*

Av den i ärendet förebragta utredningen anser jag behovet av en ombyggnad och renovering av berörda paviljong vid S:t Lars sjukhus till fullt styrkt. Emot det föreliggande förslaget till arbetenas utförande samt de härför beräknade kostnaderna, 250 000 kronor, har jag intet att erinra. Medel för ändamålet synes böra upptagas å allmän beredskapsstat II för budgetåret 1944/45.

Under åberopande av det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Renovering av paviljong vid S:t Lars sjukhus i Lund* å allmän beredskapsstat II för budgetåret 1944/45 uppföra ett anslag av..... kronor 250 000.

[5.] Uppförande av ny paviljong för kvinnor vid Vipeholms sjukhus i Lund. På därom motionsvis gjord framställning hemställde 1941 års riksdag i anledning av rådande platsbrist för svårskötta obildbara sinnesslöa, att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa utredning angående anordnande av erforderligt antal ytterligare vårdplatser för sådana sinnesslöa.

I skrivelse den 7 december 1943 har *medicinalstyrelsen* till fullgörande av Kungl. Maj:ts uppdrag framlagt förslag rörande uppförande av en ny paviljong vid Vipeholms sjukhus i Lund. Styrelsen anför i samband härmed bland annat följande.

Antalet vårdplatser för svårskötta obildbara sinnesslöa är för närvarande 750. Av dessa platser, vilka samtliga finnas å Vipeholms sjukhus i Lund, äro 600 avsedda för män och 150 för kvinnor. Genom en icke obetydlig överbeläggning äro emellertid för närvarande å dessa platser omhändertagna 659 män och 182 kvinnor, tillhopa 841 patienter. Alltsedan sjukhusets kvinnopaviljong togs i bruk i slutet av år 1937, har ett avsevärt antal kvinnliga expektanter varit anmälda, ett antal som undan för undan stegrats och som för närvarande uppgår till cirka 150. Av inspektörens för sinnesslövärdens iakttagelser vid besök å asyler för obildbara sinnesslöa kvinnor har det emellertid framgått, att icke alla patienter, som med hänsyn till sin svårskötthet äro i behov av vård å statlig anstalt, anmälts till Vipeholms sjukhus. Dessutom utgör antalet manliga expektanter cirka 130. På grund av relationen mellan antalet befutliga manliga och kvinnliga vårdplatser är emellertid behovet av nya vårdplatser för kvinnor avgjort störst.

Det förslag till uppförande vid Vipeholms sjukhus av en ny paviljong, avsedd för 152 kvinnliga patienter, som styrelsen härmed framlägger för Kungl. Maj:ts prövning, löser sålunda icke slutgiltigt frågan om erforderliga nya vårdplatser inom den del av den statliga sjukvården, varom nu är fråga. Hur denna vård definitivt bör ordnas är styrelsen icke nu beredd att taga ställning till, då detta bland annat blir beroende på den ståndpunkt, statsmakterna komma att intaga till den av särskilda sakkunniga verkställda utredningen om sinnesslövärdens organisation (SOU 1943: 29). De sakkunniga föreslå nämligen bland annat, att vissa delar av Källshagens sjukhus skola reserveras för vård av obildbara sinnesslöa.

Då det genom uppförande av den nu föreslagna nya paviljongen vid Vipeholms sjukhus nytillkommande vårdplatsantalet under alla förhållanden blir erforderligt, antingen för manliga eller kvinnliga patienter, och då anslutningen till Vipeholms sjukhus av en ny paviljong kräver endast obetydliga omkostnader inom sjukhusets ekonomiavdelningar, har styrelsen ansett sig böra redan nu framlägga förslaget såsom den första och mest angelägna etappen för lösande av nu berörda vårdfråga.

Medicinalstyrelsen har vidare framlagt förslag rörande byggnadens utformning och placering samt meddelat, att förslaget under hand underställts sjukhusledningen, som ej haft något att erinra mot detsamma. Kostnaderna för förslagets genomförande ha beräknats till 895 000 kronor enligt följande fördelning.

Sjukvårdspaviljongen:

Byggnadskostnader	.....	kronor	575 000	
Värme och ventilation, vatten och sanitet	»		129 400	
Elektriska installationer	.....	»	19 000	
Arvoden, administration, resor och diverse	»		40 000	
Diverse yttre arbeten	.....	»	76 600	kronor 840 000

## Tillbyggnad av sköterskehemmet:

Byggnadskostnader . . . . .	kronor	38 500	
Värme och ventilation, vatten och sanitet »		7 600	
Elektriska installationer . . . . . »		1 900	
Arvoden etc. . . . . »		4 500	
Yttre arbeten . . . . . »		2 500	kronor 55 000

Summa kronor 895 000.

Medicinalstyrelsen har tillika bifogat yttrande från *byggnadsstyrelsen*, vari byggnadsstyrelsen förklarat sig intet ha att erinra mot förslaget eller de för detsamma genomförande beräknade kostnaderna.

Över medicinalstyrelsens förslag har *1940 års civila byggnadsutredning* den 11 februari 1944 avgivit yttrande. Utredningen har häri anfört, att utredningen vad sjukvårdspaviljongen beträffade endast hade att erinra, att rums-höjden borde sänkas från 3,0 till 2,8 m — motsvarande en minskning av byggnadsvolymen med 460 m<sup>3</sup> — samt att materialstandarden borde förenklas. Genom de föreslagna åtgärderna skulle byggnadskostnaderna kunna begränsas med 16 000 kronor.

Mot utredningens förenämnda utlåtande hava utredningens ordförande, generaldirektören W. Björck, samt ledamoten, byggmästaren A. V. Diös var för sig anmält avvikande mening, därvid Diös anfört, att kostnaderna för byggnadsarbetena borde beräknas till allenast 531 000 kronor samt att i följd härav de totala byggnadskostnaderna komme att begränsas med ytterligare 44 000 kronor till 835 000 kronor, medan Björck utan att angiva exakta belopp hållit före, att för arbetena borde anvisas ett lägre belopp än det av utredningen förordade.

*Investeringsutredningen* har föreslagit att för ändamålet å allmän beredskapsstat för nästa budgetår upptages ett anslag av 1 050 000 kronor.

*Departements-  
chefen.*

Vad medicinalstyrelsen anfört synes mig klart ådagalägga, att behov föreligger av ökat antal vårdplatser för svårskötta obildbara sinnesslöa. Behovet av statliga platser för detta klientel torde sannolikt komma att öka, därest riksdagen godtager Kungl. Maj:ts i proposition den 3 mars 1944 (nr 205) framlagda förslag rörande omorganisation av sinnesslövärderna. Propositionen tager visserligen närmast sikte på vården av de bildbara sinnesslöa, vilken föreslås skola i princip utbyggas och omhänderhavas av landstingen och städerna utanför landsting, men bakom propositionen ligger tanken att staten som kompensation härför skall i ökad utsträckning taga hand om de obildbara sinnesslöa. Jag är därför beredd att förorda, att åtgärder vidtagas för att åvägabrinda ökat antal statliga vårdplatser för ifrågavarande klientel.

Det förslag härtill, som nu föreligger, innebär icke någon slutgiltig lösning av de obildbaras vårdangelägenhet. Förslaget synes dock utgöra en lämpligt avvägd etapp i fråga om den statliga sinnesslövärdens utbyggande, varigenom 150 nya vårdplatser, avsedda för svårskötta obildbara kvinnor, skulle tillkomma. Med hänsyn härtill och då ur byggnadsteknisk synpunkt inga väsentliga erinringar framställts mot förslaget anser jag mig böra i princip

förorda detsamma genomförande. I anledning av vad civila byggnadsutredningen anfört torde i samband med byggnadsföretagets utförande böra undersökas, i vad mån förenklingar beträffande paviljongens detaljutformning kunna vidtagas utan att därigenom underhållskostnaderna nämnvärt fördyras eller vårdplatsernas beskaffenhet försämras.

Kostnaderna för företaget, inklusive tillbyggnad av sköterskehemmet, ha av medicinalstyrelsen uppskattats till 895 000 kronor. Civila byggnadsutredningen har beräknat, att detta belopp genom vidtagande av vissa standard-sänkande åtgärder skulle kunna nedbringas med 16 000 kronor; två av utredningens ledamöter ha under åberopande av en utlåtandet bifogad summarisk kostnadsberäkning ansett, att byggnadskostnaderna skulle kunna ytterligare begränsas, dock högst med sammanlagt 60 000 kronor till 835 000 kronor. Investeringsutredningen har för sin del upptagit 1 050 000 kronor för ändamålet. Sistnämnda belopp torde emellertid enligt vad som upplysts hänföra sig till en tidigare skedd preliminär uppskattning av kostnaderna för ifrågavarande byggnadsföretag. Med tillvaratagande av förefintliga besparingsmöjligheter synes mig den totala kostnaden för byggnadsföretaget kunna beräknas till 880 000 kronor, vilket belopp torde böra upptagas å allmän beredskapsstat III för nästa budgetår.

Under åberopande av det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Uppförande av ny paviljong för kvinnor vid Vipeholms sjukhus i Lund* å allmän beredskapsstat III för budgetåret 1944/45 uppföra ett anslag av . . . . . kronor 880 000.

[6.] **Renovering och ombyggnad av ekonomibygnader vid S:t Jörgens sjukhus i Göteborg.** I skrivelse den 22 april 1941 har *medicinalstyrelsen* gjort framställning rörande anvisande av ett belopp av 574 000 kronor för renovering och ombyggnad av ekonomibygnaden vid S:t Jörgens sjukhus i Göteborg. Beträffande omfattningen av ifrågavarande ändringsarbeten hänvisar styrelsen till en av *arkitekten Hakon Ahlberg* lämnad redogörelse, innefattande förslag till ombyggnadsarbeten, vari anförts bland annat.

Omarbetningen avser fullständig modernisering av de i ekonomibygnaden inrymda lokalerna för centralkök och centraltvätt med tillhörande förrådsutrymmen, erforderlig modernisering av bostadslägenheterna för ogift personal inom ekonomibygnaden, beredande av lämpliga matsalar för personal samt samlingshall för personal och patienter m. m. Byggnaden, vilken blev färdig så sent som år 1925, blev redan efter några år allvarligt skadad genom de otillfredsställande grundförhållandena, vilka förorsakade mycket betydande sättsprickor inom byggnaden. I avvaktan på resultatet av undersökningar rörande lämpligaste sättet för grundens förstärkning hava inga som helst reparationer därefter utförts inom byggnaden, vadan den nu är delvis starkt försliten. Grundförhållandena avhjälpes först då ny pålning utfördes åren 1936—1937.

Medicinalstyrelsen har för egen del framhållit, att nu ifrågasatt arbeten vore nödvändiga ej enbart på grund av de skador, som byggnaden lidit av de ursprungligen icke tillfredsställande grundförhållandena. Den senare tidens utveckling på området krävde vissa tekniska och hygieniska installationer, som vid tidpunkten för byggnadens planläggning icke ansågs böra ingå i ett statligt bygge av denna art. Därtill komme att sjukvårdspersonalen vid denna anstalt allt fortfarande saknade tjänliga matsalar, varför den i stor utsträckning vore hänvisad att intaga sina måltider inom sjukavdelningarna. Samlingslokaler för patienter och personal saknades jämväl. Vid fester måste sålunda en arbetssal utrymmas, vilket vore förenat med stora nackdelar. Vidare ägde den ogifta personalen icke tillgång till badavdelning, varjämte möjligheterna för utförande av den gifta personalens tvätt vore mycket underhaltiga, allt nackdelar, som det framlagda renoveringsförslaget avsåg att undanröja. De inom byggnaden befintliga personalbostäderna vore slutligen, bland annat på grund av dåliga belysningsförhållanden, av en så låg standard, att härutinnan en ändring till det bättre syntes styrelsen ofrånkomlig.

Kostnaderna för utförande av ifrågasatt arbeten hava beräknats till 574 000 kronor enligt följande sammanställning.

Byggnadskostnader	..... kronor	289 500	
Värme-, ventilations-, ångköks- och maskin- tvättanläggningar	..... »	104 500	
Sanitära anläggningar m. m.	..... »	42 000	
Kylanordningar m. m.	..... »	20 000	
Elektriska installationer	..... »	68 000	kronor 524 000
Arvoden, administration, kontroll och diverse (inkl. av me- dicinalstyrelsen förskjutet utredningsarvode om 5 265 kronor)	..... »	50 000	
			Summa kronor 574 000

*Byggnadsstyrelsen* har i ett av medicinalstyrelsen överlämnat yttrande bestyrkt behovet av en genomgripande modernisering och framhållit, att i den beräknade kostnadssumman 574 000 kronor ej medtagits kostnaderna för den grundförstärkning, som eventuellt kunde visa sig erforderlig med hänsyn till den föreslagna påbyggnaden av sjukhuset. Styrelsen hade emellertid funnit de föreslagna åtgärderna väl kostnadskrävande, varför styrelsen förordat förenklingar. Sammanfattningsvis har styrelsen anfört:

Genom de av byggnadsstyrelsen i det föregående angivna ändringarna torde en besparing å omkring 10 % kunna vinnas. Med hänsyn emellertid till den stigande prisnivån å byggnadsmarknaden finner sig byggnadsstyrelsen icke böra ifrågasätta någon minskning av den beräknade kostnadssumman å 574 000 kronor, men vill styrelsen förorda, att, innan slutligt förslag till ifrågasatt byggnadsföretag upprättas, en närmare utredning verkställas rörande möjligheten att genomföra en besparing av det nu föreliggande förslaget i enlighet med de av byggnadsstyrelsen angivna riktlinjerna.

*Medicinalstyrelsen* har i stort sett anslutit sig till vad byggnadsstyrelsen föreslagit.

1940 års civila byggnadsutredning har i utlåtande den 19 januari 1942 förordat vissa förenklingar i det framlagda förslaget, vilka skulle medföra en kostnadsminskning av 99 000 kronor, varför för arbetena borde beräknas 475 000 kronor.

Ledamöterna av utredningen översten Lindh och byggnadsrådet Markelius hava i avgiven reservation ansett, att kostnaderna icke utan risk kunde reduceras under 500 000 kronor.

Sedan ifrågavarande byggnadsarbeten varit föremål för prövning av *investeringsutredningen*, har utredningen i sitt betänkande hemställt, att för arbetenas utförande å allmän beredskapsstat för budgetåret 1944/45 måtte upptagas ett anslag av 675 000 kronor.

Det föreliggande förslaget till ombyggnadsarbeten å S:t Jörgens sjukhus i Göteborg är i främsta rummet föranlett av att köket och tvättinrättningen i sjukhusets ekonomibyggnad ansetts vara i behov av en genomgripande renovering. Det härigenom aktualiserade renoveringsarbetet är avsett att omfatta jämväl andra delar av ekonomibyggnaden, varigenom två önskemål skulle kunna tillgodoses för sjukhusets del, nämligen för det första tidsenliga matsalar för personalen och för det andra beredande inom ekonomibyggnaden av plats för en samlingssal. Ursprungligen avsåg förslaget jämväl vissa ganska genomgripande omändringsarbeten beträffande de i ekonomibyggnaden inrymda personalbostäderna. Såväl dessa som en del andra påtänkta ändringsarbeten hava emellertid av besparingsskäl slopats.

Jag har kommit till den uppfattningen, att bristerna i fråga om sjukhusets kök och tvättinrättning äro sådana, att desamma böra avhjälpas utan onödigt dröjsmål. Då en renovering av sjukhusets ekonomibyggnad på grund härav är nödvändig, bör denna göras så omfattande, att andra sjukhusets önskemål bliva tillgodosedda, i den mån dessa icke kunna undanskjutas för någon längre tid. Till sistnämnda slag av önskemål synes mig vara att räkna frågorna om inrymmande i sjukhusets ekonomibyggnad av personalmatsalar och samlingssal. Jag tillstyrker därför, att ombyggnadsarbetena erhålla den omfattning, som föreslagits av civila byggnadsutredningen. Jag utgår vidare från att vid förslagets slutliga upprättande all rimlig sparsamhet iakttages.

Med hänsyn till inträdda prisstegringar kunna kostnaderna för byggnadsarbetena numera ej rymmas inom den av civila byggnadsutredningen beräknade kostnadsramen, 475 000 kronor. Investeringsutredningen har som nämnts hemställt om anvisande av ett anslag av 675 000 kronor för här avsedda arbeten. Enligt vad jag inhämtat har utredningen härvid grundat sin uppskattning på av byggnadsstyrelsen verkställda beräkningar rörande de nuvarande kostnaderna för arbetenas utförande enligt det av medicinalstyrelsen ursprungligen framlagda förslaget och således icke i enlighet med det av civila byggnadsutredningen förordade förslaget. Vid arbetenas utförande enligt sistnämnda förslag kunna, enligt vad från byggnadsstyrelsen under hand uppgivits, kostnaderna numera uppskattas till i runt tal 560 000 kronor. Jag

förordar, att sistnämnda belopp upptages å allmän beredskapsstat II för budgetåret 1944/45.

Under åberopande av det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

till *Renovering och ombyggnad av ekonomibyggnaden vid S:t Jörgens sjukhus i Göteborg* å allmän beredskapsstat II för budgetåret 1944/45 uppföra ett anslag av .. kronor 560 000.

[7.] **Utvidgning av Furunäsets sjukhus vid Piteå.** I skrivelser från medicinalstyrelsen den 3 oktober 1939 samt från Norrbottens läns landsting den 10 oktober 1941 hemställdes om vidtagande av åtgärder för utökning av vårdplatsantalet vid Furunäsets sjukhus vid Piteå. Med skrivelse den 8 juni 1943 har medicinalstyrelsen överlämnat ritningar och kostnadsberäkningar för en utvidgning av sjukhuset samt därvid anført bland annat följande.

Platsbristen inom den statliga sinnessjukvården är trots öppnandet nyligen av Sidsjöns sjukhus i Sundsvall allt fortfarande mycket stor. Ehuru den 1 juni 1943 å Sidsjöns sjukhus vårdades 666 patienter, hade exspektantsiffran för hela landet, som den 1 februari 1943 före ianspråktagandet av sistberörda sjukhus uppgick till 2 314, endast nedgått till 2 278. Ytterligare åtgärder för anskaffande av vårdplatser äro därför enligt medicinalstyrelsens förmanande ofrånkomliga.

Särskilt besvärande har den å alla sjukhus med eget upptagningsområde sedan länge existerande överbeläggningen varit vid Furunäsets sjukhus, där densamma i början av innevarande juni månad på maanssidan uppgick till nära 38 %. Antalet exspektanter vid sjukhuset var vid samma tidpunkt 36 män och 14 kvinnor.

Vid den nya indelning av riket i upptagningsområden för statens sinnessjukhus, som medicinalstyrelsen den 24 november 1942 fastställt att gälla från och med den 15 februari 1943, då beläggningen av Sidsjöns sjukhus beräknades komma att påbörjas, företogs ingen minskning av Furunäsets sjukhus' rayon utan bereddes sjukhuset endast lättnad i överbeläggningen genom förflyttning av ett antal patienter, sammanlagt 58, till andra sjukhus. Anledningen till att medicinalstyrelsen ansåg sig böra bibehålla det förutvarande upptagningsområdet, Norrbottens län utom Arvidsjaurs kommun, var den, att överflyttandet av någon ytterligare del av detta län till upptagningsområdet för Umedalens sjukhus vid Umeå ansåges komma att medföra avsevärda nackdelar för länets invånare, vilka icke hade sin trafik orienterad mot Umeå. Medicinalstyrelsen anser därför, att Furunäsets sjukhus bör utbyggas till sådan storlek, att sjukhuset kan ombesörja sinnessjukvården för hela Norrbottens län och därutöver någon del av Västerbottens läns norra kustland, vilket senare område ligger betydligt närmare Piteå än Umeå. Arvidsjaurs kommun skulle därmed återföras till Furunäsets sjukhus' upptagningsområde, dit det naturligen hör. Genom en utvidgning av Furunäsets sjukhus (från nuvarande 568 platser) till cirka 800 platser skulle sistberörda landsdelars behov av kvalificerade vårdplatser bli väl tillgodosett även om hänsyn tages till den omständigheten, att de långa avstånden i dessa trakter icke möjliggöra ett lika intensivt utnyttjande av varje vårdplats, som kan ske vid längre söderut belägna sjukhus, bland annat genom svårigheter att i de nordliga länen lika tidigt som i övriga län kunna försöksutskriva tillfrisknande patienter.

Beträffande det framlagda förslaget anför styrelsens arkitekt Hakon Ahlberg bland annat följande.

En undersökning av förhållandena inom den nuvarande huvudbyggnaden har givit vid handen, att en icke oväsentlig utökning av antalet vårdplatser kan uppnås enbart genom en omdisposition i samband med vissa mindre omfattande ombyggnader. Dessutom skulle härmed uppnås den för en rationell ekonomisk drift av sjukhuset synnerligen betydelsefulla förbättringen, att varje vårdenhets kunde förläggas samlad i ett enda plan. För att genomföra en rationell fördelning av avdelningarna och samtidigt uppnå den eftersträfvade ökningen av antalet vårdplatser, har det varit nödvändigt att taga i anspråk för vårdavdelningarna även flertalet i huvudbyggnaden inrymda arbetssalar, vilka mestadels äro belägna i översta våningen.

Genom berörda förändringar inom huvudbyggnaden har antalet vårdplatser kunnat utökas med 26 % eller 132 st. Sammanlagda antalet vårdplatser i huvudbyggnaden skulle sålunda bliva 640, varav 320 för män och 320 för kvinnor.

Då emellertid behovet av vårdplatser för män, särskilt av kategorien oroliga, icke heller genom denna utökning kan anses fyllt, och då ersättning måste skaffas för de arbetssalar i huvudbyggnaden, vilka tagits i anspråk till vårdavdelningarna, har därjämte föreslagits nybyggnad av en paviljong, inrymmande 99 vårdplatser för oroliga män samt arbetssalar för de manliga avdelningarna.

Efter förslagets genomförande skulle sjukhuset inrymma tillsammans 799 vårdplatser, varav 431 för män och 368 för kvinnor.

Nybyggnaden är avsedd att uppföras i tre våningar och en jordvåning. Den sistnämnda utnyttjas till arbetssalar för manliga patienter med därtill hörande biutrymmen. Jämfört med nu befintliga arbetssalar inom huvudkomplexet, vilka tagas i anspråk för vårdavdelningarna, representera här inrymda arbetssalar en utökning med något över 15 procent. Byggnadens övre tre våningar innehålla vårdavdelningar, vardera för 33 patienter; i våningen 1 och 2 tr. upp inrymmas oroliga patienter och i våningen 3 tr. upp tuberkulösa.

Avdelningarna äro i övrigt planlagda efter i huvudsak enahanda principer, som tillämpats vid Sidsjöns sjukhus; golvytan per patient är dock här något mindre än i Sidsjöns oroliga avdelningar.

Kostnaderna för byggnadsarbetena hava beräknats till lägst de belopp, som följande sammanställning utvisar.

Nybyggnaden .....	kronor	990 000
Ombyggnad av huvudbyggnaden .....	»	668 800
Reparationer å .....	»	65 000
Summa kronor		1 723 800.

Sammanfattningsvis har Ahlberg anført:

Genom här föreslagna byggnadsföretag utökas sjukhusets kapacitet med 231 vårdplatser. Betraktas kostnaden endast i förhållande till utökningen av antalet vårdplatser, så erhålles en kostnad för tillkommande vårdplats av 7 774 kronor, vilket med nuvarande priser är en synnerligen låg siffra för vårdplatser vid primärsjukhus. Då därtill kommer, att vid förslagets genomförande sjukhusets allmänna kvalitet och huvudbyggnadens livslängd avsevärt skulle förbättras — genom erhållande av modernt inrättade vårdavdelningar för oroliga patienter, genom en för driften rationellare disposition

av avdelningarna inom huvudbyggnaden, genom kökets och tvättens renovering samt genom en allmän reparation av huvudbyggnaden — synes det föreliggande förslaget från ekonomisk synpunkt vara synnerligen gynnsamt.

1940 års *civila byggnadsutredning* har i utlåtande den 17 januari 1944 anfört, att utredningens granskning av förslaget givit vid handen, att reparations- och ombyggnadsarbetena planlagts på ett ur ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt och att byggnadskostnaderna vore skäliga, medan beträffande nybyggnaden genom vissa förenklingar en kostnadsminskning av 30 000 kronor borde kunna åstadkommas.

*Investeringsutredningen* har föreslagit, att för detta byggnadsföretag å allmänna beredskapsstaten för nästa budgetår upptages ett anslag av 1 000 000 kronor.

Departements-  
chefen.

Såsom tidigare i olika sammanhang framhållits är behovet av nya vårdplatser inom den statliga sinnessjukvården alltjämt mycket stort, oaktat att Sidsjöns sjukhus nyligen öppnats. Det aktuella behovet av dylika platser uppskattas av medicinalstyrelsen per den 1 januari 1944 till omkring 3 100 platser.

Av statsmakterna hava redan fattats beslut, vilkas realiserande skulle innebära, att cirka 2 100 nya platser av nyss nämnt slag tillkomma. För det aktuella behovets tillgodoseende erfordras alltså ytterligare omkring 1 000 platser. Med hänsyn härtill och till vad medicinalstyrelsen anfört rörande angelägenheten av ett ökat platsantal för övre Norrland anser jag mig böra i princip tillstyrka en utbyggnad av Furunäsets sjukhus i Piteå.

Mot det föreliggande förslaget — innefattande bland annat renovering och omdisposition av den nuvarande huvudbyggnaden samt uppförande av en ny paviljong för oroliga patienter, varigenom 231 nya vårdplatser skulle tillkomma — har jag i likhet med de sakkunniga myndigheterna intet väsentligt att erinra. Detsamma gäller i fråga om byggnadskostnaderna, som uppskattats till sammanlagt 1 723 800 kronor, motsvarande cirka 7 800 kronor per plats. I anledning av vad *civila byggnadsutredningen* anfört torde dock i samband med byggnadsföretagets utförande undersökning böra verkställas rörande möjligheterna att vidtaga sådana förenklingar beträffande nybyggnadens uppförande, som kunna ifrågakomma utan att därigenom underhållskostnaden nämnvärt fördyras eller vårdplatsernas beskaffenhet försämrats.

Byggnadsföretaget synes mig vara av den angelägenhetsgrad, att medel för detsamma bör anvisas under anslagsgrupp II av den allmänna beredskapsstaten. För nästa budgetår torde i enlighet med *investeringsutredningens* förslag böra äskas ett belopp av 1 000 000 kronor.

Under återopande av det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Utvidgning av Furunäsets sjukhus vid Piteå* å allmän beredskapsstat II för budgetåret 1944/45 uppföra ett anslag av ..... kronor 1 000 000.

**[8.] Vissa byggnadsarbeten vid statens sinnessjukhus.**

*Sanitära installationer i vissa personalbostadshus vid S:t Lars sjukhus i Lund.* I skrivelse den 27 februari 1942 har *medicinalstyrelsen* med överlämnande av verkställd utredning hemställt om anvisande av 15 000 kronor för installation av vattenklosetter m. m. i vissa personalbostadshus vid S:t Lars sjukhus i Lund.

Sedan *medicinalstyrelsens* framställning varit föremål för prövning av *investeringsutredningen*, har utredningen — som ansett kostnaden för de av *medicinalstyrelsen* föreslagna arbetena numera böra uppskattas till 18 000 kronor — i sitt betänkande hemställt, att för ändamålet nämnda belopp måtte upptagas å allmän beredskapsstat för budgetåret 1944/45.

*Medicinalstyrelsens* framställning har ej givit mig anledning till erinran. De av *investeringsutredningen* uppskattade kostnaderna, 18 000 kronor, för de av *styrelsen* föreslagna arbetena anser jag mig jämväl böra godtaga. Nämn- *Departements-*  
*chefen.* da belopp torde böra upptagas å allmän beredskapsstat II för budgetåret 1944/45.

*Uppförande av nya ekonomibyggnader å arrendegården Hunnerup under S:t Lars sjukhus i Lund.* I en till *socialdepartementet* den 1 februari 1944 inkommen skrivelse har *medicinalstyrelsen* framlagt förslag rörande uppförande av nya ekonomibyggnader å arrendegården Hunnerup under S:t Lars sjukhus i Lund. *Styrelsen* anför härom följande.

Till S:t Lars sjukhus i Lund hör den sedan länge utarrenderade lantbruksfastigheten Hunnerup. Ekonomibyggnaderna å densamma befinna sig numera i ett så dåligt skick, att uppförandet av helt nya är aktuellt, ett förhållande, varom *medicinalstyrelsen* vid inspektion förvisat sig. Genom beslut den 10 mars 1942 bemyndigade *medicinalstyrelsen* sjukhusdirektionen att med anlåtande av arkitekten Gottfrid Beijer uppgöra av ritningar och kostnadsberäkning åtföljt förslag härutinnan. Med anledning härav överlämnade *direktionen* den 16 december 1942 till *medicinalstyrelsen* dylikt förslag under hemställan, att för dess genomförande erforderliga medel, 122 819 kronor, måtte ställas till förfogande. Förslaget innefattar uppförande av nya byggnader, inrymmande ladugård, stall, svinhus, hönshus, garage och redskapsskjul enligt av Beijer den 21 oktober och 8 december 1942 upprättade ritningar.

*Arkitekten H. Ahlberg* har i infordrat yttrande den 21 januari 1943 bestyrkt behovet av nybyggnaderna och riktat vissa erinringar mot Beijers förslag, särskilt vad rörde dimensioneringen av stallbyggnaden, samt ingått på frågan om arrendatorn eventuellt skulle bidra till kostnaderna.

*Domänstyrelsen* har som eget yttrande i ärendet åberopat ett av byrådirektören A. von Bergen den 7 april 1943 upprättat tjänstememorial, vari denne närmare utrett de av Ahlberg berörda frågorna.

Härutöver har i memorialet framställts vissa erinringar beträffande en del byggnadsdetaljer. Den byggnadstekniska granskningen har i övrigt ej föranlett någon anmärkning. Ett omarbetande av förslaget till stallar och loge

med beaktande av vad i memorialet anförts beräknades kunna medföra en reducering av byggnadskostnaderna med ca 13 procent.

I anledning av de mot förslaget framställda erinringarna återremitterades ärendet till *sjukhusdirektionen*, som med skrivelse den 21 juni 1943 överlämnat och åberopat ett av sjukhusets syssloman upprättat tjänstememorial och därvid, bland annat, bifogat viss ytterligare av arkitekten Beijer verkställd utredning.

Sysslomannen har tillstyrkt, att ladugård, svinstall och hönshus utföres enligt ett av arkitekten Beijer den 9 juni 1943 uppgjort förslag. Under förutsättning att arrendatorn bidroge till byggnadskostnaderna med 5 000 kronor, syntes dock häststallet böra utföras i enlighet med det ursprungliga förslaget.

*Byggnadsstyrelsen* har i yttrande till medicinalstyrelsen den 12 november 1943 meddelat, att byggnadsstyrelsen ej hade något att erinra mot det föreliggande förslaget men framhållit, att kostnaderna för förslagets utförande, uppskattade till 114 139 kronor vid utförande med träbjälklag och 118 339 kronor vid utförande med betongbjälklag, beräknats väl lågt.

*Medicinalstyrelsen* har i stort sett anslutit sig till sysslomannens ståndpunkt.

Sedan ifrågavarande byggnadsföretag varit föremål för prövning av *investeringsutredningen*, har utredningen i sitt betänkande hemställt, att för uppförande av ny ladugård å egendomen Hunnerup under S:t Lars sjukhus i Lund å allmän beredskapsstat för budgetåret 1944/45 måtte uppföras ett anslag av 115 000 kronor.

Till styrkande av behovet av nya ekonomibygnader har från *sjukhusets syssloman* ytterligare inkommit dels protokoll över en den 6 april 1940 för rättad laga syn å egendomen, dels ock ett av byggmästaren E. Göransson, Lund, den 2 maj 1944 avgivet besiktningensutlåtande. I sistnämnda utlåtande upplyses, bland annat, att av gårdens logbyggnader två (den östra och västra) uppförts för cirka 100 år sedan samt en (den norra) år 1924. Stallbyggnaden vore uppförd troligen i början av 1900-talet. Vidare uppgives, att östra logen vore fallfärdig, att å västra logen takbräderna delvis vore ruttna och byggnaden i övrigt i bristfälligt skick, att taket å norra logen vore bristfälligt och byggnaden i övrigt otidsenlig samt att stallbyggnadens sparrar, bjälkar och takbräder vore uppruttna, varjämte takstolarna för närvarande måst provisoriskt uppställas, då risk för ras föreläge.

*Departements-  
chefen.*

Av den lämnade redogörelsen torde framgå, att ekonomibygnaderna å den under S:t Lars sjukhus i Lund lydande arrendegården Hunnerup äro i sådant skick att antingen omfattande och kostbara reparationer inom den närmaste tiden äro erforderliga eller också att helt nya ekonomibygnader måste uppföras. Då reparationer å byggnaderna, även om de göras mycket grundliga och omfattande, likväl icke skulle medföra att byggnaderna bleve tidsenliga, anser jag mig böra tillstyrka att nybyggnad kommer till stånd.

Då det för byggnadsarbetena ursprungligen utarbetade förslaget av bland andra domänstyrelsen ansetts för stort tilltaget för gårdens behov — särskilt

i fråga om häststallet och hönshuset — har ett nytt förslag upprättats, vari av domänstyrelsen föreslagna nedskärningar vidtagits. Sistnämnda förslag har godtagits av såväl sjukhusdirektionen som arrendatorn utom såvitt angår häststallet, beträffande vilket de förordat det ursprungliga förslaget. Arrendatorn har gjort gällande, att för av honom bedriven hästavel erfordrades ett stall av den storlek, som upptagits i det ursprungliga förslaget, d. v. s. med plats för 8 uppbundna hästar samt 3 hästar i boxar. I gengäld har arrendatorn förklarat sig villig att intill ett belopp av 5 000 kronor ersätta statsverket de av förslaget i denna del föranledda merkostnaderna. Enligt vad medicinalstyrelsen uppgivit belöpa sig nämnda merkostnader till ett belopp av 7 000 à 8 000 kronor.

För egen del synes mig utredningen giva vid handen, att byggnadernas utförande enligt det senast utarbetade förslaget skulle fullt motsvara det normala behovet av ekonomibyggnader å ett jordbruk av den storleksordning, varom här är fråga. Emellertid vill jag ej motsätta mig att häststallet utökas på sätt direktionen och arrendatorn föreslagit, under förutsättning att arrendatorn bestrider hela den härför uppkommande merkostnaden. Det torde få ankomma å medicinalstyrelsen att efter samråd med byggnadsstyrelsen sedermera bestämma det belopp, som arrendatorn sålunda har att erlægga.

Vad angår kostnaderna för de föreslagna byggnaderna anser jag mig höra godtaga medicinalstyrelsens beräkningar, enligt vilka desamma skulle uppgå till ett belopp av 115 000 kronor vid byggnadernas uppförande med träbjälklag. Med frånräknande av det belopp som arrendatorn har att erlægga, cirka 7 000 kronor, skulle för byggnadsföretaget behöva anvisas 108 000 kronor. Nämnda belopp torde böra uppföras å allmän beredskapsstat II för budgetåret 1944/45.

*Uppförande av personalbostäder vid Vipeholms sjukhus i Lund.* Medicinalstyrelsen har hos investeringsutredningen anmält, att behov föreläge av ytterligare personalbostäder vid Vipeholms sjukhus i Lund, samt föreslagit, att ett belopp av 75 000 kronor måtte anvisas för ändamålet.

Rörande nämnda behov har i en från medicinalstyrelsen den 24 april 1944 inkommen promemoria anförts, att vid sjukhuset funnes anställda sammanlagt 139 manliga befattningshavare. Familjebostäder kunde emellertid endast tillhandahållas 16 av dessa. Då tillgången på lämpliga småbostäder i Lund vore obetydligt, hade ock krav på ökat antal lägenheter om 2 rum och kök sedan länge förelegat. Då styrelsen upptagit ett belopp av 75 000 kronor till uppförande av ytterligare bostäder för personal vid sjukhuset, hade styrelsen utgått ifrån att två dubbelhus om vardera två lägenheter av ungefär den typ, som funnes vid Sidsjöns sjukhus, skulle uppföras.

I enlighet med medicinalstyrelsens förslag har *investeringsutredningen* hemställt, att för ändamålet ett anslag å 75 000 kronor måtte upptagas å allmän beredskapsstat för budgetåret 1944/45.

Enligt vad från medicinalstyrelsen under hand upplysts är vid Vipeholms sjukhus antalet familjebostäder i förhållande till sjukhusets manliga perso- Departements-  
chefen.

nal avsevärt mindre än antalet familjebostäder vid övriga statliga sinnessjukhus. Med hänsyn härtill och då tillgången på lämpliga lägenheter i Lund för närvarande är mycket knapp tillstyrker jag medicinalstyrelsens förslag om uppförande vid sjukhuset av ytterligare två bostadshus av ungefär den typ, som uppförts vid Sidsjöns sjukhus, rymmande ettvarvt två lägenheter om två rum och kök. Emot de av medicinalstyrelsen härför beräknade kostnaderna, 75 000 kronor, vilka äro något lägre än de för bostadshusen vid Sidsjön beräknade, har jag intet att erinra. Medel för ändamålet torde böra upptagas å allmän beredskapsstat II för budgetåret 1944/45.

*Anordnande av en källare för potatis och konserver vid S:ta Maria sjukhus i Hälsingborg.* I en skrivelse den 11 januari 1944 har medicinalstyrelsen framlagt förslag rörande anordnande av en källare för potatis och konserver vid S:ta Maria sjukhus i Hälsingborg. Styrelsen framhåller, att de nuvarande lokalerna voro otillräckliga, och att de icke kunde hållas vid lämplig temperatur, medan de passerades av uppvärmda rör, vilka icke kunde nöjaktigt isoleras.

Vid medicinalstyrelsens skrivelse fanns fogat en av direktionen för sjukhuset den 28 september 1943 gjord framställning i ämnet. Den föreslagna källaren vore enligt denna avsedd att inrymma lokaler för förvaring av såväl konserver som potatis. Den borde utföras friliggande och genom kulvertledning vara förbunden med en förut befintlig potatiskällare. Kostnaderna beräknades till 28 900 kronor, varav 25 300 kronor för de egentliga byggnadsarbetena och 3 600 kronor för avlopp, vatten, belysning och ventilation m. m.

I till medicinalstyrelsen ingivna yttranden ha styrelsens arkitekt Hakon Ahlberg och byggnadsstyrelsen i stort sett lämnat det framlagda förslaget utan erinran. Byggnadsstyrelsen har dock med åberopande av en av byråingenjören Sten M:son Ståhl upprättad promemoria, vari vissa jämkningar förordas, funnit de till 28 900 kronor upptagna kostnaderna väl knappt beräknade.

Med anledning av vad byggnadsstyrelsen anfört rörande de beräknade kostnaderna har medicinalstyrelsen, efter inforrande av vissa ytterligare upplysningar, ansett sig böra höja kostnadssumman med ca 11 procent till 32 000 kronor. Medicinalstyrelsen framhåller till slut, att anordnandet av den nya källaren lämpligen borde ske i samband med vissa andra för närvarande pågående byggnadsarbeten vid sjukhuset, vilka beräknades komma att fortgå in på nästa budgetår.

Sedan medicinalstyrelsens förevarande förslag varit föremål för prövning av *investeringsutredningen*, har utredningen i sitt betänkande hemställt, att för anordnande av ifrågavarande källare å allmän beredskapsstat för budgetåret 1944/45 måtte upptagas ett anslag av 32 000 kronor.

Departements-  
chefen.

De brister, som vidlåda den vid S:ta Maria sjukhus för närvarande befintliga källaren för potatis och konserver, anser jag medföra så stora olägenheter, att anordnandet av en ny källare är motiverat. Mot det genom sjukhusdirektionens försorg upprättade förslaget härtill har jag i stort sett intet att erinra.

Med hänsyn till av byggnadsstyrelsen ifrågasatta jämkningar i förslaget, bör dock detsamma, innan arbetena påbörjas, bli föremål för överarbetning. För arbetena torde böra beräknas ett belopp av högst 32 000 kronor, vilket synes böra uppföras å allmän beredskapsstat II för budgetåret 1944/45.

*Växthus och tvättbyggnad vid S:t Lars sjukhus. Växthus vid Källshagens sjukhus. Fest- och samlingssal vid Västra Marks sjukhus. Fest- och samlingssal vid Salberga sjukhus. Tvättstuga och desinfektionsanläggning vid Furunäsets sjukhus.* Med bifall till Kungl. Maj:ts proposition nr 275 anvisade 1938 års riksdag å beredskapsstat för budgetåret 1938/39 medel för följande ändamål, nämligen till vissa byggnadsarbeten vid S:t Lars sjukhus 76 500 kronor samt till inredning av fest- och samlingssal vid Västra Marks och Salberga sjukhus 50 000 respektive 40 000 kronor. Beträffande den närmare motiveringen för nämnda byggnadsarbeten får jag hänvisa till den redogörelse, som lämnats i nämnda proposition s. 153—156.

I proposition till 1939 års lagtima riksdag (nr 256) angående anslag till vissa byggnadsarbeten vid statens sinnessjukhus föreslog Kungl. Maj:t riksdagen att anvisa medel för förenämnda arbeten å riksstaten för budgetåret 1939/40.

I sistnämnda proposition föreslog Kungl. Maj:t riksdagen vidare att besluta, att, i enlighet med i propositionen förordade förslag, finge uppföras dels vid Furunäsets sjukhus en ny tvättstuga med desinfektionsanläggning för en beräknad kostnad av högst 35 000 kronor dels ock vid Källshagens sjukhus ett nytt växthus för en beräknad kostnad av högst 26 500 kronor.

Vad Kungl. Maj:t sålunda i proposition nr 256 föreslagit bifölls av riksdagen (skr. 413), som under anslaget till vissa byggnadsarbeten vid statens sinnessjukhus anvisade medel för arbetenas utförande. Genom beslut den 22 juni 1939 uppdrog Kungl. Maj:t åt medicinalstyrelsen att låta utföra dessa arbeten.

Sedan 1939 års urtima riksdag godkänt i propositionen nr 79, bilaga 11, framlagt förslag att vissa icke påbörjade byggnadsarbeten vid statens sinnessjukhus, bl. a. nu ifrågavarande, skulle komma till utförande endast i den mån Kungl. Maj:t prövade sådana förutsättningar vara för handen, som gällde för användning av anslag upptaget å beredskapsstat, förordnade Kungl. Maj:t den 30 december 1939, att här avsedda byggnadsföretag icke finge komma till utförande med mindre Kungl. Maj:t därtill lämnade tillstånd. Något dylikt tillstånd har ej lämnats.

Ifrågavarande byggnadsarbeten ha sedermera varit föremål för prövning av *investeringsutredningen*, som med hänsyn till de ökade byggnadskostnaderna låtit verkställa nya kostnadsberäkningar rörande arbetena. Utredningen har härvid funnit, att kostnaderna för förenämnda arbeten numera borde beräknas till följande belopp:

1. Växthus och tvättbyggnad vid S:t Lars sjukhus .....	kronor	107 000
2. Växthus vid Källshagens sjukhus .....	»	37 000
3. Fest- och samlingsal vid V. Marks sjukhus .....	»	70 000
4. Fest- och samlingsal vid Salberga sjukhus .....	»	56 000
5. Tvättstuga och desinfektionsanläggning vid Furunässets sjukhus .....	»	50 000

Summa kronor 320 000.

Utredningen har i sitt betänkande hemställt, att för bestridande av skillnaden mellan tidigare anvisade medel för de under 1—5 angivna arbetena och de för arbetena nu beräknade kostnaderna måtte å allmän beredskapsstat för budgetåret 1944/45 upptagas anslag å respektive 30 500, 10 500, 20 000, 16 000 och 15 000 kronor.

Departements-  
chef/en.

Mot vad investeringsutredningen föreslagit har jag intet att erinra. För täckande av merkostnaderna för ifrågavarande byggnadsarbeten torde anslag böra anvisas å beredskapsstat III för budgetåret 1944/45.

### Sammanfattning.

I enlighet med det anförda torde för byggnadsarbeten vid statens sinnessjukhus medel böra beräknas för budgetåret 1944/45 enligt följande sammanställning.

F ö r e t a g	Anslagsgrupp II Kronor	Anslagsgrupp III Kronor
Sanitära installationer i vissa personalbostadshus vid S:t Lars sjukhus i Lund .....	18 000	—
Uppförande av nya ekonomibygnader å arrendegården Hunnerup under S:t Lars sjukhus i Lund.....	108 000	—
Uppförande av personalbostäder vid Vipeholms sjukhus i Lund	75 000	—
Anordnande av en källare för potatis och konserver vid S:ta Maria sjukhus i Hälsingborg .....	32 000	—
Växthus och tvättbyggnad vid S:t Lars sjukhus i Lund .....	—	30 500
Växthus vid Källshagens sjukhus.....	—	10 500
Fest- och samlingsal vid Västra Marks sjukhus.....	—	20 000
Fest- och samlingsal vid Salberga sjukhus .....	—	16 000
Tvättstuga och desinfektionsanläggning vid Furunässets sjukhus	—	15 000
Summa	233 000	92 000

Jag får alltså hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Vissa byggnadsarbeten vid statens sinnessjukhus* för budgetåret 1944/45 uppföra

*dels* å allmän beredskapsstat II ett anslag  
av ..... kronor 233 000

*dels ock* å allmän beredskapsstat III ett  
anslag av ..... » 92 000

[9.] **Uppförande av läkarbostäder vid statens sinnessjukhus.** I skrivelse den 31 augusti 1943 har *medicinalstyrelsen* framhållit, att behov förelåge av ett flertal nya bostäder för läkare vid statens sinnessjukhus. Styrelsen yttrade i samband härmed följande.

Medicinalstyrelsen har redan länge haft uppmärksamheten riktad på det förhållandet, att bostäderna för de underordnade läkarna vid statens sinnessjukhus icke äro tillfredsställande. Befordringsmöjligheterna för dessa läkare äro för närvarande sådana, att 2:e läkarna icke hava utsikt att avancera till 1:e läkare förrän efter uppnådda 40 år, kanske ännu senare. Styrelsen förmenar, att det under sådana förhållanden icke är försvarligt, att sjukhusen i ett flertal fall endast tillhandahålla dubletter åt läkare — därav många gifta — som ämna fortsätta på banan. Styrelsen har från sjukhusen infordrat uppgift på behovet av ytterligare familjebostäder, avsedda för ordinarie och e. o. 2:e läkare. De inkomna förslagen har medicinalstyrelsen med hänsyn till föreliggande omständigheter ansett sig böra i viss mån beskära. Kvar står dock enligt styrelsens förmenande ett behov av 30 nya familjebostäder. Styrelsen anser, att den av statsmakterna senast godkända bostadstypen med en volym av ca 445 m<sup>3</sup>, som kommit till utförande vid Sidsjöns sjukhus i Sundsvall och som för närvarande måste beräknas draga en kostnad av ca 30 000 kronor, utgör en god lösning av nu berörda läkares bostadsfråga. Den sammanlagda kostnaden för dessa bostadshus kan sålunda beräknas till ca 900 000 kronor, ett kapital, som väsentligen förräntas genom hyror. Enligt medicinalstyrelsens åsikt bör genomförandet av ifrågavarande byggnadsplan ske under en tidrymd av fem år.

Under hänvisning härtill hemställde medicinalstyrelsen om anvisande av ett belopp av 180 000 kronor för uppförande av läkarbostäder vid statens sinnessjukhus.

Frågan om anvisande av medel för läkarbostäder vid statens sinnessjukhus har sedermera varit föremål för prövning av *investeringsutredningen*, som i sitt betänkande föreslagit, att för uppförande av läkarbostad vid Sundby, S:t Lars, S:ta Maria, Restads, Källshagens och Sätters sjukhus å allmän beredskapsstat för budgetåret 1944/45 upptages ett anslag av 200 000 kronor.

Då de läkare som numera tjänstgöra som andre läkare vid statens sinnessjukhus i stor utsträckning äro gifta och ha bildat familj, har medicinalstyrelsen ansett behov för dessa läkare föreligga av ett 30-tal nya familjebostäder, vilka styrelsen ansett böra komma till utförande under en tidrymd av fem år. Kostnaderna härför ha av styrelsen uppskattats till cirka 900 000 kronor, varvid styrelsen räknat med att bostäderna skulle bliva av samma typ, som kommit till utförande vid Sidsjöns sjukhus.

Utän att taga ställning till det av medicinalstyrelsen framlagda byggnadsprogrammet i dess helhet anser jag mig böra tillstyrka, att i enlighet med vad investeringsutredningen föreslagit medel nu beräknas för uppförande av läkarbostäder vid Sundby, S:t Lars, S:ta Maria, Restads, Källshagens och Sätters sjukhus. Utredningen har uppskattat det härför erforderliga medelsbehovet till 200 000 kronor, varemot intet synes vara att erinra. Anslag för

*Departements-  
chefen.*

ändamålet torde böra upptagas å allmän beredskapsstat III för budgetåret 1944/45.

Under åberopande av det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Uppförande av läkarbostäder vid statens sjuksjukhus* å allmän beredskapsstat III för budgetåret 1944/45 uppföra ett anslag av ..... kronor 200 000.

### Statens utlåningsfonder.

[10.] **Lånefonden för bostadsförsörjning för mindre bemedlade, barnrika familjer.** Under åberopande av vad jag denna dag anført i samband med äskande av anslag å allmän beredskapsstat för budgetåret 1944/45 till bidrag till inrättande av pensionärshem får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

*dels till Lånefonden för bostadsförsörjning för mindre bemedlade, barnrika familjer* å allmän beredskapsstat II för budgetåret 1944/45 uppföra ett anslag

av ..... kronor 15 000 000;

*dels ock till Lånefonden för bostadsförsörjning för mindre bemedlade, barnrika familjer* å allmän beredskapsstat III för budgetåret 1944/45 uppföra ett anslag av kronor 15 000 000.

[11.] **Lånefonden för främjande av bostadsbyggande på landsbygden.** Under åberopande av vad jag denna dag anført i samband med äskande av anslag å allmän beredskapsstat för budgetåret 1944/45 till bidrag till främjande av bostadsbyggande på landsbygden får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

*dels till Lånefonden för främjande av bostadsbyggande på landsbygden* å allmän beredskapsstat II för budgetåret 1944/45 uppföra ett anslag av ..... kronor 8 000 000;

*dels ock till Lånefonden för främjande av bostadsbyggande på landsbygden* å allmän beredskapsstat III för budgetåret 1944/45 uppföra ett anslag av ..... kronor 10 000 000.

### Fonden för låneunderstöd.

[12.] **Tertiärlån till viss bostadsbyggnadsverksamhet.** Under åberopande av vad jag denna dag anført i samband med äskande av anslag å allmän beredskapsstat för budgetåret 1944/45 till bidrag till inrättande av pensionärshem får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

*dels till Tertiärlån till viss bostadsbyggnadsverksamhet å allmän beredskapsstat II för budgetåret 1944/45 uppföra ett anslag av ..... kronor 80 000 000,*  
*dels ock till Tertiärlån till viss bostadsbyggnadsverksamhet å allmän beredskapsstat III för budgetåret 1944/45 uppföra ett anslag av ..... kronor 20 000 000.*

[13.] **Tillägglån till viss bostadsbyggnadsverksamhet.** Under åberopande av vad jag denna dag anfört i samband med äskande av anslag å allmän beredskapsstat för budgetåret 1944/45 till bidrag till inrättande av pensionärshem får jag hemställa, att kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

*dels till Tillägglån till viss bostadsbyggnadsverksamhet å allmän beredskapsstat II för budgetåret 1944/45 uppföra ett anslag av ..... kronor 3 000 000,*  
*dels ock till Tillägglån till viss bostadsbyggnadsverksamhet å allmän beredskapsstat III för budgetåret 1944/45 uppföra ett anslag av ..... kronor 9 000 000.*

[14.] **Lån för uppförande och förbättring av lantarbetarbostäder.** Under åberopande av vad jag denna dag anfört i samband med äskande av anslag å allmän beredskapsstat för budgetåret 1944/45 till bidrag till främjande av bostadsbyggande på landsbygden får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

*dels till Lån för uppförande och förbättring av lantarbetarbostäder å allmän beredskapsstat II för budgetåret 1944/45 uppföra ett anslag av ..... kronor 2 000 000,*  
*dels ock till Lån för uppförande och förbättring av lantarbetarbostäder å allmän beredskapsstat III för budgetåret 1944/45 uppföra ett anslag av ..... kronor 3 000 000.*

[15.] **Lån för bostadsförbättringsverksamhet.** Under åberopande av vad jag denna dag anfört i samband med äskande av anslag å allmän beredskapsstat för budgetåret 1944/45 till bidrag till främjande av bostadsbyggande på landsbygden får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

*dels till Lån för bostadsförbättringsverksamhet å allmän beredskapsstat II för budgetåret 1944/45 uppföra ett anslag av ..... kronor 5 000 000,*  
*dels ock till Lån för bostadsförbättringsverksamhet å allmän beredskapsstat III för budgetåret 1944/45 uppföra ett anslag av ..... kronor 7 000 000.*

[16.] **Lån för anordnande av allmänna samlingslokaler.** Under åberopande av vad jag denna dag anfört i samband med framläggande av förslag om uppförande å allmän beredskapsstat av anslag under femte huvudtiteln till bidrag till anordnande av allmänna samlingslokaler hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Lån för anordnande av allmänna samlingslokaler* å allmän beredskapsstat III för budgetåret 1944/45 uppföra ett anslag av ..... kronor 2 000 000.

Vad föredragandena sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt behagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:  
*N. O. Aurelius.*

*Bilaga 12.*

## **Kapitalinvesteringar.**

### *Kommunikationsdepartementet.*

*Utdrag av protokollet över kommunikationsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 12 maj 1944.*

#### **Närvarande:**

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WIGFORSS, SKÖLD, ERIKSSON, QUENSEL, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ, ROSANDER, GJÖRES, EWERLÖF, RUBBESTAD.

Chefen för kommunikationsdepartementet, statsrådet Andersson, anmäler härefter under kommunikationsdepartementets handläggning hörande ärenden angående kapitalinvesteringar å allmän beredskapsstat för budgetåret 1944/45 samt anför därvid följande.

## **Statens affärsverksfonder.**

### **A. Postverket.**

[1.] **Posthusbyggnad i Äppelviken i Stockholm. Om- och tillbyggnad av posthuset i Linköping. Posthusbyggnad i Huskvarna. Posthusbyggnad i Skellefteå. Posthusbyggnad i Storuman. Ombyggnad av posthuset i Luleå.** Till byggnader för postverkets räkning hava å kapitalbudgeten för budgetåret 1944/45 anvisats tillhopa 5 616 000 kronor.

*Investeringsutredningen* har i sitt betänkande (Bilaga 8, jfr betänkandet s. 37—49 och 205—206) föreslagit, att å allmän beredskapsstat för nästa budgetår måtte upptagas förenämnda sex byggnadsföretag, kostnadsberäknade till sammanlagt 2 560 000 kronor.

Jag biträder utredningens förslag och hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att å allmän beredskapsstat III för budgetåret 1944/45 uppföra följande anslag, nämligen

<i>Posthusbyggnad i Äppelviken i Stockholm</i>	kronor	750 000
<i>Om- och tillbyggnad av posthuset i Lin- köping</i>	»	200 000
<i>Posthusbyggnad i Huskvarna</i>	»	375 000
<i>Posthusbyggnad i Skellefteå</i>	»	875 000
<i>Posthusbyggnad i Storuman</i>	»	180 000
<i>Ombyggnad av posthuset i Luleå</i>	»	180 000.

[2.] **Ersättningsanskaffningar och förnyelsearbeten.** Till detta ändamål har Kungl. Maj:t i propositionen nr 155 till årets riksdag föreslagit anvisande av 3 700 000 kronor, varav 1 720 000 kronor till motorfordon, gengasaggregat och elektriska plattformsvagnar.

*Investeringsutredningen* upptager i sitt betänkande (Bilaga 8, jfr betänkandet s. 36—37 och 205—206) ersättningsanskaffning av inventarier till ett belopp av 1 000 000 kronor att ingå i investeringsreserven. Anskaffningen avser huvudsakligen motorfordon och elektriska plattformsvagnar.

Jag biträder utredningens förslag och hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Ersättningsanskaffningar och förnyelsearbeten* å allmän beredskapsstat III för budgetåret 1944/45 uppföra ett anslag av ..... kronor 1 000 000.

## B. Telegrafverket.

[3.] **Telefonstationsbyggnad i Gustavsberg. Telefonstationsbyggnad i Salt-  
sjöbaden. Telefonstationsbyggnad i Viggbyholm. Telefonstationsbyggnad i  
Enköping. Telefonstationsbyggnad i Katrineholm. Telefonstationsbyggnad i  
Värnamo. Telefonstationsbyggnad i Borgholm. Telefon- och överdragssta-  
tionsbyggnad i Vimmerby. Tillbyggnad av telegrafverkets stationsfastighet  
i Västervik. Telefonstationsbyggnad i Ystad. Telefonstationsbyggnad i Klip-  
pan. Telefonstationsbyggnad i Skara. Telefonstationsbyggnad i Hagfors. Te-  
lefonstationsbyggnad i Sunne. Telefonstationsbyggnad i Arboga. Tillbyggnad  
av telegrafverkets stationsfastighet i Ljusdal. Telefonstationsbyggnad i Sol-  
lefteå. Tillbyggnad av kontorsbyggnad i Nynäshamn. Förråds-, garage- och  
verkstadsbyggnad i Norrköping. Förråds-, garage- och verkstadsbyggnad i  
Örebro. Förråds-, garage- och verkstadsbyggnad i Gävle. Förråds- och kon-  
torsbyggnad i Västanfors. Till stations- och förrådsbyggnader för telegraf-**

verket hava å kapitalbudgeten för budgetåret 1944/45 anvisats sammanlagt 1 570 000 kronor.

*Investeringsutredningen* har i sitt betänkande (Bilaga 9, jfr betänkandet s. 54—68 och 206—207) upptagit rubricerade 22 byggnadsföretag såsom investeringsreserv för telegrafverkets byggnader. Den sammanlagda byggnadskostnaden har beräknats till 7 050 000 kronor.

Mot upptagande av dessa arbeten å allmän beredskapsstat har jag icke något att erinra.

Av byggnadsföretagen synas telefonstationsbyggnaderna i Gustavsberg, Saltsjöbaden och Värnamo vara av den art, att de böra upptagas å beredskapsstat II.

Med biträdande av investeringsutredningens förslag hemställer jag alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för budgetåret 1944/45 uppföra följande anslag, nämligen

*dels å allmän beredskapsstat II*

<i>Telefonstationsbyggnad i Gustavsberg</i> . . . . .	kronor	270 000
<i>Telefonstationsbyggnad i Saltsjöbaden</i> . . . . .	»	25 000
<i>Telefonstationsbyggnad i Värnamo</i> . . . . .	»	315 000

*dels ock å allmän beredskapsstat III*

<i>Telefonstationsbyggnad i Viggbyholm</i> . . . . .	»	110 000
<i>Telefonstationsbyggnad i Enköping</i> . . . . .	»	315 000
<i>Telefonstationsbyggnad i Katrineholm</i> . . . . .	»	360 000
<i>Telefonstationsbyggnad i Borgholm</i> . . . . .	»	300 000
<i>Telefon- och överdragsstationsbyggnad i Vimmerby</i> . . . . .	»	315 000
<i>Tillbyggnad av telegrafverkets stationsfastighet i Västervik</i> . . . . .	»	225 000
<i>Telefonstationsbyggnad i Ystad</i> . . . . .	»	440 000
<i>Telefonstationsbyggnad i Klippan</i> . . . . .	»	475 000
<i>Telefonstationsbyggnad i Skara</i> . . . . .	»	425 000
<i>Telefonstationsbyggnad i Hagfors</i> . . . . .	»	370 000
<i>Telefonstationsbyggnad i Sunne</i> . . . . .	»	300 000
<i>Telefonstationsbyggnad i Arboga</i> . . . . .	»	310 000
<i>Tillbyggnad av telegrafverkets stationsfastighet i Ljusdal</i> . . . . .	»	100 000
<i>Telefonstationsbyggnad i Sollefteå</i> . . . . .	»	375 000
<i>Tillbyggnad av kontorsbyggnad i Nynäshamn</i> . . . . .	»	500 000
<i>Förråds-, garage- och verkstadsbyggnad i Norrköping</i> . . . . .	»	420 000

Förråds-, garage- och verkstadsbyggnad i Örebro .....	kronor	420 000
Förråds-, garage- och verkstadsbyggnad i Gävle .....	»	420 000
Förråds- och kontorsbyggnad i Västanfors .....	»	260 000.

[4.] **Fortsatt utveckling av statens telefon- och telegrafväsende. Ersättningsanskaffningar och förnyelsearbeten.** Till fortsatt utveckling av statens telefon- och telegrafväsende hava å riksstaten för budgetåret 1944/45 anvisats 40 050 000 kronor. Vidare har Kungl. Maj:t i propositionen nr 155 till årets riksdag föreslagit anvisande av 19 950 000 kronor för ersättningsanskaffningar och förnyelsearbeten.

I sitt betänkande (Bilaga 9, jfr s. 52—54 och 206—207) upptager *investeringsutredningen* arbeten av här ifrågavarande slag till ett sammanlagt belopp av 14 400 000 kronor.

Av dessa arbeten torde i enlighet med investeringsutredningens förslag följande böra med här angivna belopp bekostas med telegrafverkets driftmedel:

	Kronor
Allmänna fortskridande arbeten .....	4 000 000
Linje- och nätarbeten .....	1 000 000
Nya landskablar .....	900 000
Linje- och nätarbeten på grund av järnvägselektrifieringar .....	400 000
<b>Summa kronor</b>	<b>6 300 000</b>

Beträffande disposition av telegrafverkets driftmedel för angivna ändamål torde Kungl. Maj:t i förekommande fall böra meddela beslut genom fastställande av tillägg till telegrafverkets ordinarie driftkostnadsstater.

Återstående arbeten belöpa sig till 8 100 000 kronor. I anslutning till grunderna för den i år genomförda omläggningen av kapitalbudgeten torde i anslaget till fortsatt utveckling av statens telefon- och telegrafväsende böra inräknas ett belopp av 1 500 000 kronor, som av investeringsutredningen hänförs till ersättningsanskaffningar och förnyelsearbeten.

Med anslaget till fortsatt utveckling av statens telegraf- och telefonväsende skulle då bestridas följande arbeten, nämligen

	Kronor
Linje- och nätarbeten .....	1 300 000
Nya landskablar .....	2 500 000
Ny rikskabel Stockholm—Enköping—Västerås—Riddarhyttan ..	300 000
<b>Summa kronor</b>	<b>4 100 000</b>

Arbetet med den nya rikskabeln, vilket sammanhänger med västeråsbanans elektrifiering, varom jag framlägger förslag senare i dag, bör upptagas å beredskapsstat II. Övriga arbeten torde böra hänföras till beredskapsstat III.

Anslaget till ersättningsanskaffningar och förnyelsearbeten kommer vid detta ståndpunktstagande att omfatta allenast arbeten med förbättring av landsbygdens telefonförhållanden för en beräknad kostnad av 4 000 000 kronor. Sistnämnda arbeten böra upptagas å beredskapsstat III.

Med nu angivna, av budgettekniska skäl betingade jämkningar biträder jag investeringsutredningens förslag i förevarande delar och hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för budgetåret 1944/45 uppföra följande anslag, nämligen

*dels å allmän beredskapsstat II*

*Fortsatt utveckling av statens telefon- och telegrafväsende* ..... kronor 300 000

*dels ock å allmän beredskapsstat III*

*Fortsatt utveckling av statens telefon- och telegrafväsende* ..... » 3 800 000

*Ersättningsanskaffningar och förnyelsearbeten* ..... » 4 000 000.

### C. Statens järnvägar.

*Investeringsutredningen* har i sitt betänkande (s. 92) medtagit ett antal företag avsedda att bekostas av underhållsmedel. Dessa arbeten hava förtecknats i Bilaga 10 till betänkandet under rubriken Driftkostnadsstaten och beräknas draga en sammanlagd kostnad av 4 600 000 kronor.

Beträffande disposition av medel för angivna ändamål torde Kungl. Maj:t i förekommande fall böra meddela beslut genom fastställande av tillägg till de ordinarie driftkostnadsstaterna.

I investeringsreserven har utredningen upptagit ersättningsanskaffningar och förnyelsearbeten till ett sammanlagt belopp av 24 725 000 kronor. Härav belöpa sig arbeten för 18 440 000 kronor på investeringar, till vilka medel föreslås anvisade jämväl under annan anslagsrubrik å beredskapsstaten. I det följande har sistnämnda belopp, vilket enligt tidigare gällande regler bort anvisas av förnyelsefondsmedel, uppdelats på de särskilda ändamålen och inräknats i respektive anslag. Det för ersättningsanskaffningar och förnyelsearbeten erforderliga anslaget har i överensstämmelse härmed minskats till 6 285 000 kronor.

Jag övergår nu till behandlingen av de olika anslagsposterna.

## Nya byggnader och anläggningar vid statens trafikerade järnvägar.

### Bangårdar.

[5.] **Spåranordningar. Gångbroar och gångtunnlar. Vissa bangårdsarbeten. Tegelbackens reglering.** Till gångbroar och gångtunnlar hava å kapitalbudgeten för budgetåret 1944/45 anvisats 150 000 kronor. I övrigt hava anslag till förevarande ändamål icke anvisats eller äskats för nästa budgetår.

*Investeringsutredningen* har i sitt betänkande (Bilaga 10, jfr betänkandet s. 70—75 och 207—209) under rubrikerna Gångbroar och gångtunnlar, Bangårdsombyggnader och spårutvidgningar m. m., Arbeten avseende plattformar, lastkajer, vägar, plattformstak m. m., Diverse arbeten samt Tegelbackens reglering upptagit investeringsobjekt för sammanlagt 9 800 000 kronor. En specifikation av arbetena återfinnes i bilagan 10 (nr 1—29 och 66—69). Medel till de bland dessa arbeten upptagna nya stationshusen i Stuvsta och Floby (nr 1 och 22) böra anvisas under anslagsrubriken Husbyggnader med 100 000 kronor respektive 200 000 kronor. Härigenom minskas anslagsbehovet under förevarande rubriker med motsvarande belopp till sammanlagt 9 500 000 kronor.

Efter närmare prövning av investeringsutredningens förslag har jag funnit arbetena böra fördelas å beredskapsstat II och III enligt följande sammanställning (siffrorna inom parentes hänvisa till motsvarande nummer i tabellbilagan 10 till betänkandet).

	Allmän beredskaps- stat II kronor	Allmän beredskaps- stat III kronor
1. Spåranordningar [8—21, 22 (delvis), 23—27] . . . . .	2 400 000	3 200 000
2. Gångbroar och gångtunnlar [1 (delvis), 2—7] . . . . .		1 500 000
3. Vissa bangårdsarbeten [28, 29, 66—68] . . . . .		1 400 000
4. Tegelbackens reglering [69] . . . . .	1 000 000	
<b>Summa kronor</b>	<b>3 400 000</b>	<b>6 100 000.</b>

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för budgetåret 1944/45 uppföra följande anslag, nämligen

*dels å allmän beredskapsstat II*

<i>Spåranordningar</i> . . . . .	kronor 2 400 000
<i>Tegelbackens reglering</i> . . . . .	» 1 000 000

*dels ock å allmän beredskapsstat III*

<i>Spåranordningar</i> . . . . .	» 3 200 000
<i>Gångbroar och gångtunnlar</i> . . . . .	» 1 500 000
<i>Vissa bangårdsarbeten</i> . . . . .	» 1 400 000.

## Dubbelspårsbyggnader och linjeomläggningar.

[6.] **Fortsatt anläggning av dubbelspår. Ny tunnel mellan Tomtebodas och Hagalund. Linjeomläggningar. Anordnande av nya grusgropar.** Å kapitalbudgeten för budgetåret 1944/45 hava anvisats till Fortsatt anläggning av dubbelspår 14 000 000 kronor och till Ny godstågsförbindelse i Göteborg 1 200 000 kronor.

*Investeringsutredningen* har i sitt betänkande (Bilaga 10, jfr betänkandet s. 75—80 och 207—209) upptagit arbeten hänförliga till dubbelspårsbyggnader och linjeomläggningar för sammanlagt 28 485 000 kronor.

Av sagda belopp hänföra sig 23 000 000 kronor till fortsatt anläggning av dubbelspår. Härav torde 1 500 000 kronor böra anvisas å beredskapsstat II för att möjliggöra igångsättande av dubbelspårsarbeten å bandelen Alby—Ånge—Bräcke, därest arbetsmarknadsrådet det medger eller påkallar. I övrigt synas medel till de i investeringsreserven upptagna arbetena av detta slag böra anvisas å beredskapsstat III.

Den föreslagna nya tunneln mellan Tomtebodas och Hagalund synes vara av den angelägenhetsgrad, att den bör upptagas å beredskapsstat II. Anslag till linjeomläggningar och anordnande av nya grusgropar torde böra anvisas å beredskapsstat III med 3 475 000 kronor respektive 350 000 kronor. Medel för återstående behov — dessa avse dränerings- m. fl. arbeten — torde böra anvisas under rubriken Ersättningsanskaffningar och förnyelsearbeten.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för budgetåret 1944/45 uppföra följande anslag, nämligen

<i>dels å allmän beredskapsstat II</i>		
<i>Fortsatt anläggning av dubbelspår . . . .</i>	kronor	1 500 000
<i>Ny tunnel mellan Tomtebodas och Hagalund . . . . .</i>	»	1 000 000
<i>dels ock å allmän beredskapsstat III</i>		
<i>Fortsatt anläggning av dubbelspår . . . . .</i>	»	21 500 000
<i>Linjeomläggningar . . . . .</i>	»	3 475 000
<i>Anordnande av nya grusgropar . . . . .</i>	»	350 000.

## Fortlöpande förstärkning av spåröverbyggnaden.

[7.] **Diverse åtgärder för spår förstärkning.** För detta ändamål hava å kapitalbudgeten för budgetåret 1944/45 anvisats 200 000 kronor.

*Investeringsutredningen* har i sitt betänkande (Bilaga 10, jfr s. 80 och 209) upptagit ytterligare sådana arbeten för 2 000 000 kronor.

Jag har icke något att invända mot utredningens förslag. Anslag torde

böra anvisas med 1 000 000 kronor på beredskapsstat II och med ett lika stort belopp å beredskapsstat III.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Diverse åtgärder för spårförstärkning* för budgetåret 1944/45 uppföra följande anslag, nämligen

*dels* å allmän beredskapsstat II . . . . . kronor 1 000 000  
*dels ock* å allmän beredskapsstat III .. » 1 000 000.

### Skenfria vägkorsningar m. m.

[8.] **Skenfria vägkorsningar m. m.** Å kapitalbudgeten för budgetåret 1944/45 hava till detta ändamål anvisats 200 000 kronor.

*Investeringsutredningen* har i sitt betänkande (Bilaga 10, jfr s. 81 och 209) föreslagit, att enahanda belopp upptages å allmän beredskapsstat.

Med biträdande av utredningens förslag hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Skenfria vägkorsningar m. m.* å allmän beredskapsstat III för budgetåret 1944/45 uppföra ett anslag av . . . . . kronor 200 000.

### Husbyggnader.

[9.] **Bostadshus. Stationshus m. m.** *Investeringsutredningen* har i sitt betänkande (Bilaga 10, jfr s. 70—75 och 209) under rubrikerna Uppförande av nya bostadshus och Förbättring av byggnadsbeståndet i fråga om stationshus, överliggningshus, lokstallar och driftverkstäder m. m. upptagit investeringsobjekt för sammanlagt 7 200 000 kronor. En specifikation av arbetena återfinnes i tabellbilagan 10 till betänkandet (nr 30 och 33—65). Såsom jag i det föregående anført torde jämväl anslag till nya stationshus i Stuvsta och Floby bära anvisas i förevarande sammanhang med 100 000 kronor respektive 200 000 kronor.

Å beredskapsstat II torde bära uppföras ett belopp av 100 000 kronor, avseende det i specifikationen under nr 30 upptagna byggnadsföretaget. Återstående belopp bör upptagas å beredskapsstat III.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för budgetåret 1944/45 uppföra följande anslag, nämligen

*dels* å allmän beredskapsstat II  
*Bostadshus* . . . . . kronor 100 000  
*dels ock* å allmän beredskapsstat III  
*Stationshus m. m.* . . . . . » 7 400 000.

### Telefonanläggningar m. m.

[10.] **Telefonanläggningar och kabelarbeten.** Å kapitalbudgeten för budgetåret 1944/45 hava till detta ändamål anvisats 2 040 000 kronor.

*Investeringsutredningen* har i sitt betänkande (Bilaga 10, jfr s. 81—82 och 209) upptagit telefonanläggningar för 1 200 000 kronor.

Mot upptagande av dessa arbeten å allmän beredskapsstat har jag icke något att erinra.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Telefonanläggningar och kabelarbeten* å allmän beredskapsstat III för budgetåret 1944/45

uppföra ett anslag av ..... kronor 1 200 000.

### Elektrisk tågdrift.

[11.] **Anläggningar för elektrisk tågdrift.** Till förevarande ändamål hava å kapitalbudgeten för nästa budgetår anvisats 6 100 000 kronor.

I sitt betänkande (Bilaga 10, jfr s. 82—83 och 209) har *investeringsutredningen* föreslagit, att i investeringsreserven måtte upptagas ytterligare anläggningar för elektrisk tågdrift för en beräknad kostnad av 3 625 000 kronor.

Jag har icke något att erinra mot utredningens förslag och hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Anläggningar för elektrisk tågdrift* å allmän beredskapsstat III för budgetåret 1944/45 upp-

föra ett anslag av ..... kronor 3 625 000.

### Anläggningar vid huvudverkstäder.

[12.] **Ny marketenteribyggnad i Notviken. Magasinsbyggnad i Örebro. Tillbyggnad av vagnverkstaden i Bollnäs.** Å kapitalbudgeten för nästa budgetår har anvisats ett anslag av 330 000 kronor till ombyggnad av huvudverkstaden i Örebro.

*Investeringsutredningen* har i sitt betänkande (Bilaga 10, jfr s. 83—84 och 209) föreslagit, att här ifrågavarande tre byggnadsföretag måtte upptagas å allmän beredskapsstat. Anläggningskostnaderna hava beräknats till 150 000 kronor för marketenteribyggnaden i Notviken, 225 000 kronor för magasinsbyggnaden i Örebro och 100 000 kronor för tillbyggnaden av vagnverkstaden i Bollnäs.

Jag biträder investeringsutredningens förslag. Av byggnadsföretagen synes marketenteribyggnaden i Notviken vara av den art, att den bör upptagas å allmän beredskapsstat II.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för budgetåret 1944/45 uppföra följande anslag, nämligen

<i>dels</i> å allmän beredskapsstat II	
<i>Ny marketenteribyggnad i Notviken</i> . . . . .	kronor 150 000
<i>dels ock</i> å allmän beredskapsstat III	
<i>Magasinsbyggnad i Örebro</i> . . . . .	» 225 000
<i>Tillbyggnad av vagnverkstaden i Bollnäs</i> ..	» 100 000.

### Elektrifiering.

[13.] **Elektrifiering av linjen Lund—Kävlinge—Landskrona med Landskrona—Billeberga. Elektrifiering av linjen Varberg—Borås—Herrljunga—Uddevalla. Förberedande arbeten för elektrifiering av ostkustbanan med bilinjer.** Å kapitalbudgeten för budgetåret 1944/45 hava till elektrifiering av linjen Östersund—Storlien anvisats 8 500 000 kronor.

*Investeringsutredningen* har i sitt betänkande (Bilaga 10, jfr s. 84—89 och 209) upptagit två elektrifieringsarbeten, nämligen dels å linjerna Lund—Kävlinge—Landskrona och Landskrona—Billeberga, dels å linjen Varberg—Borås—Herrljunga—Uddevalla. Kostnaderna för dessa arbeten hava beräknats till 6 000 000 kronor respektive 28 030 000 kronor, av vilka belopp hela det förstnämnda och 12 000 000 kronor av det sistnämnda beräknas falla på budgetåret 1944/45. Vidare hava upptagits vissa för en blivande elektrifiering erforderliga banförbättringsarbeten å ostkustbanan med bilinjer, vilka arbeten kunna utföras före och fristående från elektrifieringen. Sistnämnda arbeten beräknas draga en kostnad av 5 000 000 kronor.

Utredningen har härvid utgått från att anslag för elektrifiering av linjen Stockholm (Tomtebodavägen)—Tillberga—Köping skulle komma att äskas såsom ordinarie investeringsanslag å kapitalbudgeten för nästa budgetår. Förslag härom framlägger jag senare denna dag. Anslaget till förberedande arbeten för elektrifiering av ostkustbanan med bilinjer torde böra hänföras till beredskapsstat II.

Mot investeringsutredningens nu förevarande förslag har jag intet att erinra. Under nästföljande punkt upptager jag fråga om upptagande å beredskapsstaten av anslag till vissa förberedande arbeten för ytterligare ett elektrifieringsföretag.

Här hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för budgetåret 1944/45 uppföra följande anslag, nämligen

<i>dels</i> å allmän beredskapsstat II	
<i>Förberedande arbeten för elektrifiering av ostkustbanan med bilinjer</i> . . . . .	kronor 5 000 000;

<i>dels ock å allmän beredskapsstat III</i>	
<i>Elektrifiering av linjen Lund—Kävlinge</i>	
<i>—Landskrona med Landskrona—Billeberga</i>	..... kronor 6 000 000
<i>Elektrifiering av linjen Varberg—Borås</i>	
<i>—Herrljunga—Uddevalla</i>	..... » 12 000 000

[14.] **Förberedande arbeten för elektrifiering av linjen Uddevalla—Strömstad med Smedberg—Lysekil.** I skrivelse den 30 augusti 1943 med uppgifter å investeringsobjekt vid statens järnvägar för budgetåren 1944/45—1946/47, vilken skrivelse legat till grund för investeringsutredningens arbete med urval av företag för investeringsreserven i vad avser statens järnvägar, har *järnvägsstyrelsen* bland banelektrifieringsarbeten medtagit, förutom vissa linjer i Skåne och linjen Varberg—Borås—Herrljunga—Uddevalla, jämväl bland andra linjen Uddevalla—Strömstad med bilinjen till Lysekil. Järnvägsstyrelsen, som utgått från att sistnämnda elektrifieringsarbete skulle utgöra en direkt fortsättning av elektrifieringen av linjen Varberg—Borås—Uddevalla, hade i skrivelsen förutsatt att elektrifieringsarbetena å linjen Uddevalla—Strömstad med Smedberg—Lysekil skulle kunna påbörjas under budgetåret 1946/47.

*Investeringsutredningen* har sedermera i sitt förslag till investeringsplan för budgetåret 1944/45 medtagit de under föregående punkt omförmälda två banelektrifieringsarbetena ävensom vissa förberedande arbeten för elektrifiering av ostkustbanan. Sistnämnda arbeten hava i utredningens betänkande (s. 88—89) motiverats med hänsyn särskilt till de speciella arbetsmarknadsförhållandena inom Västernorrlands län och angränsande områden. I utredningens investeringsplan har däremot icke medtagits elektrifiering av linjen Uddevalla—Strömstad med Smedberg—Lysekil. Detta torde sammanhånga med att arbetena, i anslutning till vad av järnvägsstyrelsen angivits, ansetts icke böra påbörjas förrän under budgetåret 1945/46.

I skrivelse, som inkommit till kommunikationsdepartementet den 20 april 1944, hava *delegerade för representanter från vissa kommuner i norra Bohuslän* hemställt, att proposition om omedelbart genomförande av elektrifiering av bandelen Uddevalla—Strömstad med Smedberg—Lysekil måtte snarast föreläggas riksdagen. Sedermera hava de delegerade i skrivelse den 25 april 1944 hemställt, att vissa för en blivande elektrifiering av nämnda bandelar erforderliga banförbättringsarbeten måtte få utföras före och fristående från elektrifieringen.

De delegerade hava framhållit, bland annat, att behovet av elektrifiering av ifrågavarande banor vore mycket stort samt att arbetena syntes lämpa sig synnerligen väl som arbetslöshetsobjekt. I sistnämnda avseende hava de delegerade särskilt anfört följande.

Bohuslän har haft, har och väntar vid fredskrisen ytterligare betydande arbetslöshet. Stora delar av den arbetslösa befolkningen hava under de gångna krisåren haft sin sysselsättning å annan ort, såsom befästringarbetare,

skogsarbetare och ersättare för industriarbetare o. s. v. Vid fredskrisen, då ett återförande av denna arbetskraft till Bohuslän sannolikt måste ske, komma stora svårigheter att uppstå, när det gäller att skaffa arbetstillfällen för denna befolkning. Då skulle det ur både sociala och ekonomiska synpunkter vara av utomordentligt stort värde, om vederbörande kunde sysselsättas i hemorten.

Beträffande innehållet i övrigt i de delegerades skrivelser torde jag få hänvisa till handlingarna.

Järnvägsstyrelsen har den 2 maj 1944 avgivit utlåtande över sistberörda båda framställningar. Efter att hava redogjort för sitt i det föregående berörda förslag om elektrifiering av linjen Uddevalla—Strömstad med Smedberg—Lysekil anför styrelsen.

Järnvägsstyrelsen anser fortfarande, att sagda elektrifieringsarbete har sitt berättigande som investeringsobjekt men att arbetet i sin helhet lämpligen bör ansluta sig till elektrifiering av linjen Herrljunga—Uddevalla. Om ur synpunkten av önskvärda arbetsobjekt för motverkande av en befarad arbetslöshet vissa förberedande banförstärkningsarbeten anses böra komma till utförande före de egentliga elektrifieringsarbetena, så är från järnvägsstyrelsens sida häremot intet att erinra. Då det emellertid härvid torde bli fråga om arbeten, avseende att närmast motverka en lokal arbetslöshet, och om arbeten, vilka kunna igångsättas efter kort varsel, böra förberedelserna begränsas till rena grovarbeten såsom terrasserings- och sprängningsarbeten eller dylikt. Kostnaderna för arbeten av detta slag å berörda bansträckor torde komma att uppgå till cirka 1,5 miljoner kronor, räknat efter nuvarande prisläge.

Departementets  
chefen.

I likhet med järnvägsstyrelsen anser jag, att en elektrifiering av linjen Uddevalla—Strömstad med Smedberg—Lysekil bör ansluta sig till elektrifieringen av linjen Herrljunga—Uddevalla. Med hänsyn härtill och under beaktande jämväl av materialförsörjningssvårigheterna samt övriga på frågan inverkan förhållanden anser jag mig icke nu kunna förorda, att anslag till elektrifiering av förstnämnda linjer äskas för budgetåret 1944/45. Däremot synas mig skäl liknande dem, som av investeringsutredningen anförts i fråga om förberedande arbeten för elektrifiering av ostkustbanan (betänkandet s. 88—89), kunna åberopas för upptagande å beredskapsstat av medel till förberedande arbeten för elektrifiering av ifrågavarande järnvägslinjer i norra Bohuslän. I likhet med järnvägsstyrelsen anser jag, att förberedelserna böra begränsas till rena grovarbeten för en sammanlagd kostnad av 1 500 000 kronor. Anslaget bör uppföras å beredskapsstat II.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Förberedande arbeten för elektrifiering av linjen Uddevalla—Strömstad med Smedberg—Lysekil* å allmän beredskapsstat II för budgetåret 1944/45 uppföra ett anslag av ..... kronor 1 500 000.

### Försvarsberedskap.

[15.] **Försvarsberedskap vid statens järnvägar.** Under förevarande rubrik hava å kapitalbudgeten för nästa budgetår till olika ändamål anvisats sammanlagt 8 780 000 kronor (propositionen nr 79, riksdagens skrivelse nr 186). Ett av järnvägsstyrelsen framlagt förslag om anvisande av medel för anskaffning av ånglok har icke föranlett annan åtgärd än att handlingarna i ärendet överlämnats till investeringsutredningen för att tagas i övervägande vid fullgörandet av utredningens uppdrag.

*Investeringsutredningen* har nu i sitt betänkande (Bilaga 10, jfr betänkandet s. 89 och 209) upptagit sistnämnda förslag och hemställt om anvisande å beredskapsstat av 3 750 000 kronor till anskaffning av ånglok.

Jag biträder utredningens framställning och hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Försvarsberedskap vid statens järnvägar* å allmän beredskapsstat III för budgetåret 1944/45 uppföra ett anslag av ..... kronor 3 750 000.

### Oförutsedda och mindre arbeten.

[16.] **Dispositionsanslag för oförutsedda och mindre arbeten.** Till förevarande ändamål hava å kapitalbudgeten för budgetåret 1944/45 anvisats 1 500 000 kronor.

*Investeringsutredningen* har i sitt betänkande (Bilaga 10, jfr s. 90 och 209) föreslagit, att å beredskapsstat måtte upptagas 500 000 kronor såsom dispositionsanslag för oförutsedda och mindre arbeten.

Med biträdande av utredningens förslag hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att såsom *Dispositionsanslag för oförutsedda och mindre arbeten* å allmän beredskapsstat III för budgetåret 1944/45 uppföra ett anslag av ..... kronor 500 000.

### Rullande materiel.

[17.] **Rullande materiel.** Å kapitalbudgeten för nästa budgetår hava anvisats anslag om sammanlagt 26 060 000 kronor till rullande materiel av olika slag.

I sitt betänkande (Bilaga 10, jfr s. 90 och 209) har *investeringsutredningen* förordat, att anskaffning av rullande materiel av alla slag måtte få ingå i investeringsreserven till ett belopp av 35 000 000 kronor.

Mot utredningens förslag har jag icke något att erinra. Anslag torde böra upptagas på beredskapsstat II och III med respektive 12 000 000 och 23 000 000 kronor.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Rullande materiel* för budgetåret 1944/45 uppföra följande anslag, nämligen

<i>dels</i> å allmän beredskapsstat II . . . . .	kronor 12 000 000
<i>dels ock</i> å allmän beredskapsstat III	» 23 000 000.

### A u t o m o b i l t r a f i k .

[18.] **Garage- och verkstadsbyggnader.** Under hänvisning till vad *investeringsutredningen* i denna del anfört och föreslagit i sitt betänkande (Bilaga 10, jfr s. 90—91 och 209) hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Garage- och verkstadsbyggnader* å allmän beredskapsstat III för budgetåret 1944/45 uppföra ett anslag av . . . . . kronor 1 210 000.

### Ersättningsanskaffningar och förnyelse- arbeten.

[19.] **Ersättningsanskaffningar och förnyelsearbeten.** I propositionen nr 155 till årets riksdag har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att till förevarande ändamål anvisa 29 640 000 kronor å kapitalbudgeten för nästa budgetår.

*Investeringsutredningen* har, såsom förut nämnts, i investeringsreserven upptagit ersättningsanskaffningar och förnyelsearbeten vid statens järnvägar till ett sammanlagt belopp av 24 725 000 kronor. Omfattningen av dessa arbeten framgår av tabellbilagan 10 (kolumn 7) till utredningens betänkande. Efter den omräkning av anslagen, som verkstälts i det föregående, återstår under förevarande rubrik en anslagssumma av 6 285 000 kronor (nr 31, 32, 85—87, 92, 128, 172, 174—175).

Efter företagen prövning av de olika arbetenas angelägenhetsgrad har jag funnit anslagssumman böra fördelas i enlighet med det följande.

	Allmän beredskaps- stat II kronor	Allmän beredskaps- stat III kronor
Förbättring av bostadsbeståndet (31, 32) .....	1 000 000	1 000 000
Dräneringsarbeten m. m. (85—87) .....		660 000
Bangårdsmaskinerier (92) .....		100 000
Anläggningar vid huvudverkstäder, diverse arbeten (128) .....		325 000
Bilmateriel (172) .....		2 000 000
Biljettmaskiner m. m. för biltrafik (174) .....		200 000
Inventarier (175) .....		1 000 000
	Summa kronor 1 000 000	5 285 000.

Under hänvisning till det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Ersättningsanskaffningar och förnyelsearbeten* för budgetåret 1944/45 uppföra följande anslag, nämligen

*dels* å allmän beredskapsstat II ..... kronor 1 000 000  
*dels ock* å allmän beredskapsstat III .. » 5 285 000.

## D. Statens vattenfallsverk.

[20.] **Kraftstation vid Forsmoforsen. Kraftstation vid Hölleforsen. Ett tredje maskinaggregat vid Stadsforsens kraftstation. Mindre utvidgningar av förefintliga kraftstationsanläggningar och mindre regleringsföretag m. m. Distributionsanläggningar och därmed sammanhängande arbeten vid statens kraftverk.** I årets statsverksproposition (kapitalbudgeten, bil. 4, punkterna 40—42) samt i propositionen nr 93 till årets riksdag har Kungl. Maj:t framlagt förslag om anvisande av anslag å kapitalbudgeten för nästa budgetår till olika kraftstationsbyggen och regleringsföretag med en sammanlagd byggnadskostnad under nästa budgetår av 20 200 000 kronor. Till distributionsanläggningar hava å kapitalbudgeten för nästa budgetår anvisats 17 000 000 kronor.

*Investeringsutredningen* har i sitt betänkande (Bilaga 12, jfr s. 103—106 och 209—210) föreslagit nya arbeten vid statens vattenfallsverk för sammanlagt 14 000 000 kronor att ingå i investeringsreserven.

Mot de föreslagna arbetenas upptagande å allmän beredskapsstat har jag icke något att erinra. I anslutning till vad investeringsutredningen tillstyrkt förutsätter jag, att Kungl. Maj:t skall äga befogenhet att vid behov verkställa utbyte av det föreslagna tredje maskinaggregatet vid Stadsforsens kraftstation mot annat jämförligt objekt.

Den i betänkandet (s. 100—102) berörda frågan, om och i vad mån ersättning bör beredas vattenfallsstyrelsen för förluster, som kunna uppkomma i anledning av anläggningarnas utförande såsom beredskapsarbeten jämte i samband därmed stående spörsmål upptages till behandling av chefen för finansdepartementet.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att å allmän beredskapsstat III för budgetåret 1944/45 uppföra följande anslag, nämligen

<i>Kraftstation vid Forsmoforsen</i> .....	kronor	5 000 000
<i>Kraftstation vid Hölleforsen</i> .....	»	3 000 000
<i>Ett tredje maskinaggregat vid Stadsforsens kraftstation</i> .....	»	2 000 000
<i>Mindre utvidgningar av förefintliga kraftstationsanläggningar och mindre regleringsföretag m. m.</i> .....	»	1 000 000
<i>Distributionsanläggningar och därmed sammanhängande arbeten vid statens kraftverk</i> .....	»	3 000 000.

## L u f t f a r t s f o n d e n .

[21.] **Byggande och förbättring av flygplatser.** Till förevarande ändamål hava å kapitalbudgeten för budgetåret 1944/45 anvisats 2 500 000 kronor.

*Investeringsutredningen* har i sitt betänkande (Bilaga 17, jfr betänkandet s. 139—142 och 216—217) framlagt en investeringsplan för civila flygplatser, vilken upptager arbeten för sammanlagt 4 300 000 kronor avsedda att ingå i den allmänna investeringsreserven.

På sätt utredningen anført (s. 216—217) torde behovet av nytt anslag för dessa arbeten kunna begränsas till 2 700 000 kronor.

Jag biträder utredningens förslag, att anslag med sistnämnda belopp upptages å allmän beredskapsstat. Anslaget torde lämpligen böra uppföras å allmän beredskapsstat II.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Byggande och förbättring av flygplatser* å allmän beredskapsstat II för budgetåret 1944/45 uppföra ett anslag av ..... kronor 2 700 000.

## Statens allmänna fastighetsfond.

[22.] **Om- och tillbyggnad av fastigheten nr 1 i kvarteret Lejonet i Stockholm.** Med bifall till Kungl. Maj:ts i 1937 års statsverksproposition framlagda förslag (utgifter för kapitalökning, bil. 5, punkten 51) anvisade riksdagen för om- och tillbyggnad av fastigheten nr 1 i kvarteret Lejonet i Stockholm (Arvfurstens palats) för budgetåret 1937/38 ett reservationsanslag av 260 000 kronor. Kostnaderna för ifrågavarande arbeten beräknades av byggnadsstyrelsen vid tidpunkten för förslaget framläggande till 865 000 kronor och förutsattes skola fördelas på tre budgetår.

Efter därom i 1939 års statsverksproposition (kapitalbudgeten, bil. 4 punkten 65) framställt förslag anvisade riksdagen för budgetåret 1939/40 ett anslag för ändamålet av 470 000 kronor. Sammanlagt hava sålunda för ifrågavarande ändamål anvisats 730 000 kronor

Genom brev den 30 december 1939 förordnade Kungl. Maj:t, att byggnadsföretaget icke finge fullföljas i vidare mån än i vad avsåge upprättande av byggnadsritningar och entreprenadhandlingar.

I enlighet härmed hava för bestridande av kostnader i samband med upprättandet av entreprenadhandlingar av anslagen disponerats sammanlagt 46 596 kronor 51 öre. Återstoden av anslagen har numera enligt gällande regler för reservationsanslag reglerats inom riksgäldsfonden.

*Investeringsutredningen* har (bilaga 22, kommunikationsdepartementet nr 4) föreslagit upptagande i investeringsreserven för budgetåret 1944/45 av 600 000 kronor av en numera till 1 600 000 kronor beräknad totalkostnad för byggnadsföretaget.

I anslutning till investeringsutredningens förslag har *byggnadsstyrelsen* i skrivelse den 18 april 1944 meddelat, att från utrikesdepartementet i skrivelse den 22 februari 1944 framhållits, hurusom departementets personal, sedan förslag till ombyggnaden uppgjorts, ökats från omkring 100 till omkring 230 personer. För närvarande vore omkring 50 personer placerade i olika annex till departementet, vilka lokaler förhyrdes för ett sammanlagt årligt hyresbelopp av 26 800 kronor utom värmetillägg.

I anledning av utrikesdepartementets skrivelse har byggnadsstyrelsen anmodat professorn I. Tengbom att i samråd med departementet inkomma med ett med hänsyn till nu föreliggande behov av arbetsplatser reviderat ombyggnadsförslag.

Byggnadsstyrelsen meddelar i sin skrivelse vidare, att styrelsen icke innan revideringen avslutats kunde med bestämdhet yttra sig därom, huruvida någon mindre höjning av de till omkring 1 600 000 kronor beräknade kostnaderna för byggnadsföretaget kunde visa sig erforderlig.

För arbetenas bedrivande under nästa budgetår har byggnadsstyrelsen, som vitsordar utrikesdepartementets trängande behov av utvidgade och förbättrade lokaler, funnit ett anslag av 400 000 kronor erforderligt, därvid sty-

relsen tagit hänsyn till att byggnadsföretaget beräknas kunna igångsättas tidigast under hösten 1944.

*Departements-  
chefen.*

Det förslag, som upprättats beträffande om- och tillbyggnad av Arvfurstens palats, innefattar dels erforderliga restaurerings- och ändringsarbeten inom palatset, dels ock uppförande av en huvudsakligen för arkivändamål avsedd tillbyggnad i två våningar jämte bombsäker källare. Behovet av arbetena har tidigare varit underställt riksdagens prövning, men anvisade anslag hava icke tagits i anspråk annat än för utarbetande av entreprenadhandlingar, enär förhållandena hittills icke möjliggjort igångsättande av själva byggnadsarbetena.

Det har icke varit möjligt att nu taga ställning till frågan, i vilken omfattning de i och för sig angelägna restaureringsarbetena i nuvarande läge kunna komma till utförande. Däremot synes det mig nödvändigt att utökade lokaler snarast möjligt beredas utrikesdepartementet. Detta synes lämpligen kunna ske genom uppförande av den planerade tillbyggnaden, som därefter kan tagas i anspråk antingen omedelbart för arkivändamål eller provisoriskt såsom andra tjänstelokaler.

På sätt byggnadsstyrelsen förordad torde för byggnadsarbetenas påbörjande böra anvisas ett anslag av 400 000 kronor. Detta belopp synes böra uppföras å beredskapsstat II.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Om- och tillbyggnad av fastigheten nr 1 i kvarteret Lejonet i Stockholm* å allmän beredskapsstat II för budgetåret 1944/45 uppföra ett anslag av . . . . . kronor 400 000.

[23.] **Ökade lokaler för länsstyrelsen i Jönköpings län.** *Investeringsutredningen* har (Bilaga 22, kommunikationsdepartementet, nr 6) föreslagit uppbyggande i investeringsreserven för nästa budgetår av påbyggnad av länsresidenset i Jönköping för en beräknad kostnad av 260 000 kronor.

Med skrivelse den 20 april 1944 har *byggnadsstyrelsen* överlämnat inom styrelsens utredningsbyrå i april 1943 upprättade ritningar till den av investeringsutredningen avsedda påbyggnaden av residenset. Påbyggnaden skulle enligt detta förslag avse en våning. Planen över den föreslagna nya våningen är å ritningarna endast schematiskt angiven, enär ännu icke avgjorts, vilka av länsstyrelsens avdelningar som lämpligast borde förläggas till de nya lokalerna. Av planen framgår emellertid, att inom den nya våningen skulle kunna erhållas omkring 40 nya tjänsterum med en nettogolvyta av tillhoppa omkring 510 kvadratmeter, förlagda utmed ett sammanhängande korridorsystem i direkt trappförbindelse med underliggande våningar. Planen förutsätter, att tre i byggnadens frontespis belägna, landshövdingens boställsvåning tillhörande gästrum tagas i anspråk för länsstyrelsens räkning.

Planen är så utformad, att den kan genomföras i två etapper, den första

omfattande påbyggnad av den västra, under åren 1922—23 uppförda flygeln, och den andra utförande av motsvarande byggnadsarbeten över länsresidensets övriga, äldre delar. Kostnaderna för hela påbyggnaden hava av styrelsen beräknats till sammanlagt 260 000 kronor, varav i första etappen 115 000 kronor och i den andra 145 000 kronor.

Byggnadsstyrelsen meddelar i sin skrivelse, att länsstyrelsen i skrivelse den 5 juni 1943 till byggnadsstyrelsen framhållit, att vissa jämkningar erfordrades i förslaget för att tillgodose landshövdingebostaden med sedvanliga biutrymmen ävensom att en hiss borde anordnas inom västra flygeln. De i första etappen ingående arbetena borde enligt länsstyrelsens mening omedelbart vidtagas för att möjliggöra en ökning av landskontorets lokaler. Andra etappen borde färdigställas i så god tid, att vägförvaltningen kunde inflytta i residenset senast den 1 oktober 1948.

Byggnadsstyrelsen erinrar vidare, att Kungl. Maj:t genom beslut den 16 juli 1943 bemyndigat styrelsen att taga i anspråk visst belopp av reservationsanslaget till utredningar rörande tillämnade byggnadsföretag m. m. för verkställande av utredning rörande anskaffande av ytterligare lokaler för länsstyrelsen. Denna utredning är, enligt vad byggnadsstyrelsen meddelar, ännu icke slutförd.

I anslutning härtill anför byggnadsstyrelsen i huvudsak följande.

Under utredningens gång har det visat sig, att länsstyrelsens utrymmesbehov ökats i en utsträckning, som icke kunnat förutses vid utarbetandet av det våren 1943 uppgjorda förslaget till påbyggnad av länsresidenset, varför detta behov numera icke helt kan tillgodoses genom utförande av påbyggnaden. Till belysande av omfattningen av det aktuella utrymmeskravet kan nämnas, att för närvarande på skilda ställen i staden förhyras lokaler för länsstyrelsens räkning om 209 kvadratmeter, för vägförvaltningens om 217 kvadratmeter och för landsfogdens om 47 kvadratmeter. Vägförvaltningen, som disponerar de sålunda förhyrda lokalerna till den 1 oktober 1948, har i dagarna anmält, att ytterligare lokalbehov om 70 kvadratmeters rumsyta föreligger. Man har således för närvarande att räkna med, att för länsstyrelsens och den närstående institutioners behov måste förhyras lokaler med en sammanlagd yta av 543 kvadratmeter, motsvarande en tjänsterumsyta av omkring 475 kvadratmeter. Härtill kommer, att ytterligare utrymmesbehov inom kort förväntas uppkomma för länsstyrelsens räkning, till följd bland annat av den ifrågasatta omorganisationen av civilförsvaret. Detta ytterligare utrymmesbehov torde preliminärt kunna beräknas till 125 kvadratmeter. För den ökning av länsstyrelsens lokaler, varav behov föreligger redan nu eller inom närmaste året, skulle sålunda erfordras omkring 600 kvadratmeter. Det torde emellertid kunna förutses, att ytterligare lokalbehov inom närliggande tid kommer att uppstå, bland annat i samband med vägtrafikens och vägbyggandets anpassning till fredstid.

Enär såsom nyss framhållits genom den föreslagna påbyggnaden endast skulle kunna utvinnas en nettoyta av 510 kvadratmeter, hava även andra möjligheter måst sökas för tillgodoseende av utrymmesbehoven. Undersökningar härutinnan pågå för närvarande och hava ännu icke hunnit slutföras. De äro bland annat inriktade på anlingen att på lämplig plats uppföra en annexbyggnad åt länsstyrelsen eller att bereda landshövdingen hostad utanför residenset, eventuellt i en särskild nybyggnad, samt bereda utrymme för länsstyrelsen i landshövdingens nuvarande våning. Genom sistnämnda

anordning skulle kunna utvinnas en nettoyta tjänsterum av cirka 750 kvadratmeter. Vidare skulle genom en tillbyggnad i två våningar av länsresidensets östra flygel kunna erhållas ett rumstillskott av omkring 175 kvadratmeter. Genom vidtagande av båda dessa åtgärder skulle sålunda kunna utvinnas en ökning av nettoyta tjänsterum med sammanlagt omkring 900 à 950 kvadratmeter, vilket, såvitt man nu kan se, skulle vara tillräckligt för täckande av länsstyrelsens utrymmesbehov under närmaste år. Därest hela detta tillskott av lokaler icke för närvarande skulle behöva tagas i anspråk för statsverkets räkning, skulle överblivet utrymme med ekonomisk fördel kunna uthyras.

Kostnaderna för nybyggnad av landshövdingebostaden, inklusive tomtkostnad, kunna preliminärt beräknas till 250 000 kronor, omändringsarbetena i landshövdingens nuvarande boställsvåning till 100 000 kronor och tillbyggnaden av flygeln till 100 000 kronor eller sålunda sammanlagt 450 000 kronor. Därest utredningen skulle visa, att den lämpligaste lösningen vore uppförande av en annexbyggnad åt länsstyrelsen, komma kostnaderna för en sådan i vart fall icke att överstiga nämnda belopp.

Byggnadsstyrelsen meddelar, att utredningen rörande länsstyrelsens lokalfrågor beräknades kunna färdigställas inom den närmaste tiden. Då en ökning av länsstyrelsens lokaler ansåges synnerligen brådskande, syntes medel för ändamålet lämpligen böra vara tillgängliga redan under nästa budgetår. För att möjliggöra ett genomförande av det mest lämpliga förslaget syntes anslag för beredande av ökade lokaler för länsstyrelsen i Jönköpings län böra anvisas för nästa budgetår med 450 000 kronor. Härom gör byggnadsstyrelsen hemställan.

Departementets  
chefen.

Det ökade behov av lokaler, som för länsstyrelsen i Jönköpings län och denna närstående institutioner föreligger eller beräknas uppkomma inom den närmaste tiden, synes, såsom byggnadsstyrelsen framhållit, böra föranleda en omprövning av det tidigare utarbetade förslaget om påbyggnad av länsresidenset med en våning. Såsom möjliga alternativ har styrelsen angivit uppförande av en annexbyggnad åt länsstyrelsen samt ianspråktagande av landshövdingens boställsvåning i residenset jämte tillbyggnad av dess östra flygel. För genomförande av sistnämnda alternativ finge åt landshövdingen beredas bostad i en för ändamålet uppförd särskild byggnad. Kostnaden för denna har preliminärt beräknats till 250 000 kronor, tomtkostnad inräknad. För egen del kan jag icke taga ställning till förslagen, innan utredningen slutförts. Denna torde emellertid enligt min mening böra inriktas på att finna en lösning, som icke nödvändiggör uppförande av en särskild ämbetsbostad för landshövdingen. Anslag för ökade lokaler för länsstyrelsen bör i enlighet med byggnadsstyrelsens förslag uppföras med 450 000 kronor, vilket belopp torde uppföras å allmän beredskapsstat II. Jag förutsätter därvid, att Kungl. Maj:t skall äga att träffa avgörande i frågan, hur byggnadsfrågan inom ramen för nämnda anslagsbelopp bör lösas.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Ökade lokaler för länsstyrelsen i Jönköpings län* å allmän beredskapsstat II för budgetåret 1944/45 uppföra ett anslag av ..... kronor 450 000.

[24.] **Tillbyggnader till landsstatshuset i Malmö.** Med bifall till Kungl. Maj:ts förslag i proposition nr 242 till 1939 års lagtima riksdag upptog riksdagen å allmän beredskapsstat för budgetåret 1939/40 för tillbyggnad av landsstatshuset i Malmö ett förskottsanslag å 465 000 kronor.

Genom tillbyggnaden avsågs att tillgodose, förutom länsstyrelsens ökade lokalbehov, behovet av nya lokaler för lantmäterikontoret. Detta var då inrymt i huvudpostkontorets byggnad.

I proposition nr 2 till 1941 års riksdag upplystes, att lantmäterikontoret skulle avflytta från posthuset på grund av postverkets behov av ökat utrymme. I anledning härav anvisades å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1940/41 under sjätte huvudtiteln till tillbyggnad av landsstatshuset ett reservationsanslag (B) å 555 000 kronor, vari ingick en till följd av kriget framkallad kostnadsökning i förhållande till tidigare beräkning av i runt tal 20 procent. Ritningar till den sålunda ifrågasatta tillbyggnaden hade med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 15 september 1939 utarbetats av länsarkitektkontoret i Malmö.

Det för budgetåret 1940/41 anvisade anslaget, vilket är av B-anslags natur, har icke till någon del tagits i anspråk.

*Investeringsutredningen* har (Bilaga 22, kommunikationsdepartementet nr 8) upptagit ifrågavarande byggnadsföretag i investeringsreserven med samma belopp som det av 1941 års riksdag anvisade anslaget eller 555 000 kronor.

I anslutning till investeringsutredningens förslag har *byggnadsstyrelsen* i skrivelse den 20 april 1944 upptagit förevarande byggnadsfråga och därvid hemställt om anvisande för budgetåret 1944/45 av ett anslag av 850 000 kronor för uppförande av tillbyggnader till landsstatshuset i en i förhållande till tidigare förslag icke oväsentligt ökad omfattning.

Byggnadsstyrelsen upplyser i sin skrivelse till en början, att det numera icke ansåges nödvändigt att lantmäterikontoret flyttade från sina nuvarande lokaler, när postverket fått sitt lokalbehov tillgodosett genom påbyggnad av posthusbyggnaden. Detta förhållande gjorde, att den planerade tillbyggnaden kunde helt avses för länsstyrelsens och denna närstående institutioners behov.

Därefter anför byggnadsstyrelsen.

Till belysning av detta lokalbehov kan nämnas, att för närvarande för landskontoret, landsfogden, vägförvaltningen och länsarkitektkontoret förhyras lokaler på skilda ställen i staden med en sammanlagd golvyta av 1 076 kvadratmeter, utan att dessa lokaler ändå äro tillräckliga eller fullt lämpliga för sina ändamål. Härtill kommer, att genom den ifrågasatta omorganisationen av civilförsvaret ett ytterligare lokalbehov inom kort kan förväntas uppkomma, varjämte vägförvaltningen väntas få ett stegrat behov av utrymmen, så snart normala förhållanden åter inträda.

Länsarkitektkontoret i Malmö har på byggnadsstyrelsens uppdrag utfört en överarbetning av sitt tidigare avgivna förslag med hänsyn tagen till länsstyrelsens utvidgade lokalbehov. Det nya förslaget upptager en utökning av landsstatshuset genom uppförande av två flygelbyggnader om två våningars höjd. Med utgångspunkt från nu tillämplig utrymmesstandard skulle dessa flygelbyggnader för att motsvara det aktuella behovet givas en längd av 48

meter. För tillgodoseende av det väntade utrymmesbehovet har emellertid flyglarnas längd i förslaget angivits till 58 meter. Sålunda uppkomna reservutrymmen kunna, i den mån de icke för tillfället strängt erfordras för länsstyrelsens räkning, upplåtas till andra statliga institutioner eller uthyras.

Lokalerna i landsstatshuset skulle efter tillbyggnaden i huvudsak disponeras på så sätt, att landskansliet inrymmes i de två översta våningarna i huvudbyggnaden samt i en del av andra eller eventuellt första våningen. Landskontoret skulle erhålla lokaler i återstoden av huvudbyggnaden och i större delen av den norra flygelbyggnaden, under det att för vägförvaltningen, länsarkitektkontoret och landsfogden skulle beredas utrymmen i den södra flygeln, varjämte en vaktmästarbostad skulle förläggas dit.

Byggnadsstyrelsen förklarar sig bestämt anse det vara mera ändamålsenligt och i längden mera ekonomiskt att i ett sammanhang utbygga flyglarna än att nu endast tillgodose det aktuella behovet för att sedan, kanske redan inom ett eller två år, utföra ytterligare tillbyggnad.

Den av styrelsen angivna kostnadssumman, 850 000 kronor, vari ingå kostnaderna för vissa ombyggnadsarbeten inom det nuvarande landsstatshuset, hava av byggnadsstyrelsen allenast preliminärt beräknats.

*Departements-  
chefen.*

Det synes mig uppenbart, att lokalfrågan för länsstyrelsen i Malmöhus län och vissa länsstyrelsen närstående institutioner bör bringas till en lösning så snart förhållandena det möjliggöra. Det av byggnadsstyrelsen framlagda förslaget har i princip icke givit mig anledning till erinran. I detalj kan jag nu icke taga ståndpunkt till förslaget, som ännu icke föreligger fullt utformat. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att, sedan förslaget närmare utarbetats, fastställa ritningar för företagens utförande.

Det för budgetåret 1940/41 anvisade anslaget till förevarande byggnadsföretag kommer icke att stå till förfogande efter utgången av innevarande budgetår, varför nytt anslag för ändamålet nu torde böra anvisas. Detta synes böra upptagas å allmän beredskapsstat II.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Tillbyggnader till landsstatshuset i Malmö* å allmän beredskapsstat II för budgetåret 1944/45 uppföra ett anslag av ..... kronor 850 000.

[25.] **Tillbyggnad av landsstatshuset i Göteborg.** Efter därom i propositionen nr 2 till 1941 års riksdag framlagt förslag anvisade riksdagen å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1940/41 ett reservationsanslag (B) av 850 000 kronor till tillbyggnad för länsstyrelsen i Göteborg.

Genom beslut den 9 januari 1942 uppdrog Kungl. Maj:t åt byggnadsstyrelsen att med anlitande av anslaget låta för en kostnad av högst 695 000 kronor uppföra tillbyggnaden, vars omfång därvid i besparingssyfte begränsades på sådant sätt, att endast de vid tidpunkten för byggnadsarbetets igångsättande aktuella behoven tillgodosågos.

Sedan det visat sig, att länsstyrelsens ökade utrymmesbehov icke kunde tillgodoses inom tillbyggnaden, bemyndigade Kungl. Maj:t genom beslut den 2 april 1943 byggnadsstyrelsen att för verkställande av vidare utredning rörande ett fortsatt utbyggande av landsstatshuset taga i anspråk medel av sjätte huvudtitelns utredningsanslag.

*Investeringsutredningen* föreslår (Bilaga 22, kommunikationsdepartementet nr 9) uppförande i investeringsreserven av ett anslag å 700 000 kronor för ytterligare tillbyggnad till landsstatshuset i Göteborg.

I anslutning till investeringsutredningens förslag har *byggnadsstyrelsen* i skrivelse den 20 april 1944 meddelat, att kostnaderna för den fortsatta utbyggnaden numera preliminärt beräknats till 590 000 kronor inklusive markkostnader. Beräkningarna grundade sig på en av länsarkitektkontoret i Göteborg i samråd med länsstyrelsen uppgjord programutredning, enligt vilken tillbyggnaden skulle förläggas å den nuvarande residenstomten samt å den därtill gränsande, statsverket tillhöriga tomten nr 9 i 53 kvarteret Residenset.

Byggnadsstyrelsen framhåller såsom synnerligen angeläget, att den planerade tillbyggnaden av landsstatshuset med det snaraste kommer till utförande med hänsyn såväl till länsstyrelsens redan förefintliga lokalbehov som till det behov av ökat utrymme, som kunde förväntas uppstå inom den närmaste framtiden bland annat därest den planerade omorganisationen av civilförsvaret skulle genomföras.

Vid uppförandet av den tillbyggnad av landsstatshuset i Göteborg, vartill 1940 års riksdag anvisat medel, kunde hänsyn icke tagas till utrymmesbehovet för den nya statliga vägorganisationen samt för den utökade taxeringsorganisationen. Redan dessa utrymmesbehov äro i Göteborgs och Bohus län av den storleksordning, att en tillfredsställande lösning icke torde kunna ernås utan en ny tillbyggnad. Det synes mig lämpligt att denna beräknas även för de ytterligare utrymmesbehov för länsstyrelsen, som kunna beräknas uppkomma under de närmaste åren. Jag tillstyrker därför byggnadsstyrelsens förslag. Den besparing av 155 000 kronor, som uppkommit å det för budgetåret 1940/41 anvisade anslaget, kommer icke att stå till förfogande under nästa budgetår. Hela det för byggnadsföretaget erforderliga medelsbehovet torde därför böra täckas genom anvisande av nytt anslag för ändamålet. Beloppet torde böra upptagas å allmän beredskapsstat III.

Departements-  
chefen.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Tillbyggnad av landsstatshuset i Göteborg* å allmän beredskapsstat III för budgetåret 1944/45 uppföra ett anslag av ..... kronor 590 000.

[26.] **Nybyggnad för lantmäterikontor och vattendomstol i kvarteret Palmen i Vänersborg.** Å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1940/41 har riksdagen anvisat ett reservationsanslag (B) av 620 000 kronor till nybygg-

nad för lantmäterikontoret i Vänersborg. Byggnaden, som avsetts att uppföras å norra delen av kvarteret Palmen, har planerats för lantmäterikontoret, vattendomstolen, länsarkitekt- och vägingenjörskontoren samt vissa delar av länsstyrelsen. Vänersborgs stad har förbundit sig att utan vederlag till staten avstå den för byggnaden erforderliga tomtmarken under förutsättning att vattendomstolens kansli under en tid av omkring 25 år bleve förlagt till staden.

Efter förslag i propositionen 1942: 179, till vilken jag här torde få hänvisa, anvisade riksdagen för budgetåret 1942/43 till Om- och tillbyggnad av länsresidenset i Vänersborg ett reservationsanslag av 180 000 kronor, varjämte riksdagen medgav att för samma ändamål finge av nyssnämnda för budgetåret 1940/41 anvisade B-anslag tagas i anspråk ett belopp av 330 000 kronor. Enligt den lösning av byggnadsfrågan, som detta förslag innebar, skulle vid länsresidenset uppföras två flygelbyggnader, i vilka bland annat länsarkitektkontoret och vägförvaltningen skulle inrymmas, medan nybyggnaden i kvarteret Palmen skulle avses endast för lantmäterikontor och vattendomstol. En sålunda begränsad byggnad beräknades draga en kostnad av 290 000 kronor, vilket belopp också kvarstår å det för budgetåret 1940/41 anvisade B-anslaget å 620 000 kronor. Huvudritningar till nybyggnaden i kvarteret Palmen äro för närvarande under utarbetande.

Om- och tillbyggnaden av länsresidenset är för närvarande under utförande. För ändamålet hava ställts till byggnadsstyrelsens förfogande dels nyssnämnda belopp av 180 000 kronor och 330 000 kronor, dels ock 65 000 kronor av ett för budgetåret 1943/44 anvisat investeringsanslag. Samtidigt pågå vissa inredningsarbeten för anordnande inom residenset av lokaler för länsstyrelsens taxeringsavdelning, för vilket ändamål byggnadsstyrelsen bemyndigats taga i anspråk 10 000 kronor av sistnämnda anslag ävensom 40 000 kronor av det å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1943/44 anvisade reservationsanslaget till lokaler för taxeringsavdelningar för vissa länsstyrelser.

*Investeringsutredningen* föreslår (Bilaga 22, kommunikationsdepartementet nr 10) uppförande i investeringsreserven av ett anslag av 350 000 kronor till nybyggnad av lantmäterikontor och vattendomstol i kvarteret Palmen i Vänersborg. Enligt vad jag inhämtat har beloppet avsetts, förutom såsom ersättning för förenämnda anslagsbelopp av 290 000 kronor, jämväl för att möjliggöra någon ökning av byggnaden för tillgodoseende av länsstyrelsens behov.

I skrivelse den 20 april 1944 har nu *byggnadsstyrelsen* föreslagit, att i kvarteret Palmen skulle uppföras såväl den tidigare planerade byggnaden för lantmäterikontor och vattendomstol som ytterligare en byggnad av samma storlek för tillgodoseende av länsstyrelsens lokalbehov.

Länsstyrelsen hade, meddelar byggnadsstyrelsen, i skrivelse den 17 april 1944 anmält, att de för vägförvaltningen avsedda lokalerna i flygelbyggnaden vore otillräckliga, varför vägförvaltningen måste disponera även de utrymmen, som avsetts för landsfogden. För denne måste således andra lokaler anskaffas. Härtill komme, framhåller byggnadsstyrelsen, att ytterligare lokal-

behov torde uppkomma för länsstyrelsens del genom den föreslagna omorganisationen av civilförsvaret. Dessa lokalbehov kunde icke tillgodoses inom de under uppförande varande flygelbyggnaderna. Med hänsyn härtill och då ytterligare bebyggelse på residenstomten icke kunde äga rum, syntes den planerade nybyggnaden i kvarteret Palmen böra utökas till att även omfatta antingen lokaler för länsstyrelsens eget behov eller lokaler för vägförvaltningen.

Byggnadsstyrelsen, som funnit sig icke för närvarande böra utarbeta detaljerade förslagsritningar till den sålunda föreslagna ytterligare bebyggelsen i kvarteret Palmen, har beräknat kostnaderna för denna till samma belopp som för den tidigare beslutade byggnaden inom samma kvarter eller till 290 000 kronor. Byggnadsstyrelsen framhåller slutligen, att för den händelse vissa lokaler i nybyggnaderna icke omedelbart skulle behöva utnyttjas för statsverkets räkning, dessa kunde tills vidare uthyras.

Det för uppförande av nybyggnad för vattendomstol och lantmäterikontor i kvarteret Palmen i Vänersborg avsedda beloppet av 290 000 kronor av det för budgetåret 1940/41 anvisade anslaget till nybyggnad för lantmäterikontor i Vänersborg kommer icke att stå till förfogande efter utgången av innevarande budgetår. Uppförande av denna byggnad, för vilken huvudritningar äro under utarbetande, bör enligt min mening komma till stånd så snart detta med hänsyn till tillgången på material och arbetskraft blir möjligt. För ändamålet lärer därför böra, i stället för det nämnda anslagsbeloppet, å allmän beredskapsstat II uppföras ett nytt anslag å samma belopp. Till förslaget om uppförande av ytterligare en liknande byggnad avsedd närmast för länsstyrelsens eller vägförvaltningens behov torde slutlig ställning på utredningens nuvarande stadium icke kunna tagas. Med hänsyn till de av byggnadsstyrelsen anförda skälen finner jag mig emellertid böra föreslå uppförande av medel för ändamålet å beredskapsstat III.

Departements-  
chefen.

Hemställen härom gör jag under nästföljande punkt.

Under denna punkt hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Nybyggnad för lantmäterikontor och vattendomstol i kvarteret Palmen i Vänersborg* å allmän beredskapsstat II för budgetåret 1944/45 uppföra ett anslag  
av ..... kronor 290 000.

[27.] **Nybyggnad för länsstyrelsen i Älvsborgs län.** Under återopande av vad som anförts under nästföregående punkt hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Nybyggnad för länsstyrelsen i Älvsborgs län* å allmän beredskapsstat III för budgetåret 1944/45 uppföra ett anslag av ..... kronor 290 000.

[28.] **Tillbyggnad till landsstatshuset i Mariestad.** Genom beslut den 21 juni 1940 bemyndigade Kungl. Maj:t byggnadsstyrelsen att av reservationsanslaget till utredningar rörande tillämnade byggnadsföretag m. m. taga i anspråk visst belopp för verkställande av utredningar i fråga om beredande av utökade lokaler för länsstyrelsen i Skaraborgs län ävensom beträffande uppförande av byggnad för lantmäterikontoret i länet.

Den 26 juni 1940 uppdrog byggnadsstyrelsen åt länsarkitektkontoret i Mariestad att verkställa utredningarna. Med skrivelse den 26 september 1942 överlämnade länsstyrelsen till byggnadsstyrelsen ett av länsarkitektkontoret utarbetat förslag till tillbyggnad av landsstatshuset, innebärande i huvudsak uppförande av två flygelbyggnader, av vilka den västra skulle inrymma lokaler för länsstyrelsen, länsarkitektkontoret och vägingenjörskontoret och den östra lokaler för lantmäterikontoret. I skrivelsen framhöll länsstyrelsen, att den funne förslaget lämpligt men att det på dåvarande stadium icke vore möjligt att med större grad av säkerhet yttra sig om det framtida lokalbehovet beträffande särskilt taxerings- och uppördsväsendet samt vägorganisationen. Sedan förslaget underställts lantmäteristyrelsen, förklarade sig denna i skrivelse den 9 december 1942 i stort sett icke hava något att erinra mot förslaget.

*Investeringsutredningen* har (Bilaga 22, kommunikationsdepartementet nr 11) i investeringsreserven upptagit byggnadsarbeten för ifrågavarande ändamål för en beräknad kostnad av 600 000 kronor.

I skrivelse den 2 april 1944 har *byggnadsstyrelsen* hemställt att för budgetåret 1944/45 till om- och tillbyggnad av landsstatshuset i Mariestad m. m. måtte anvisas ett belopp av 1 105 000 kronor, varav 780 000 kronor belöpa på en för länsstyrelsen avsedd ny flygel till landsstatshuset jämte ändringsarbeten inom detta samt 325 000 kronor på uppförande av en lantmäterikontorsbyggnad.

I sin skrivelse anför byggnadsstyrelsen i huvudsak följande.

Vid granskning av det av länsstyrelsen år 1942 överlämnade förslaget fann byggnadsstyrelsen av sparsamhetsskäl en överarbetning av detsamma önskvärd i syfte att bättre utnyttja de inom den nuvarande byggnaden befintliga stora rumsenheterna samt förbilliga den för länsstyrelsen föreslagna tillbyggnaden.

Med anledning härav utarbetades inom styrelsens utredningsbyrå två alternativa förslag till flygelbyggnad med reducerade mått, vilka förslag den 26 november 1942 översändes till länsstyrelsen för yttrande.

Under den tid, som därefter förflutit, hava emellertid främst genom vägväsendets förstatligande samt taxeringsväsendets omorganisation och utökning uppstått betydande behov av mera utrymme för länsstyrelsen och densamma närstående institutioner. Därjämte kommer genomförandet av den ifrågasatta omorganisationen av civilförsvaret att kräva icke obetydliga lokalutrymmen, som böra tillgodoseas i anslutning till länsstyrelsens lokalförläggning. Vid ett besök på platsen, som hösten 1943 företogs av en representant för byggnadsstyrelsen, konstaterades också, att länsstyrelsens lokalbehov måste betecknas såsom synnerligen trängande samt att förhållandena utvecklats därhän, att den av byggnadsstyrelsen tidigare ifrågasatta minskningen av den för länsstyrelsen avsedda flygelbyggnaden icke längre vore

möjlig. En flygelbyggnad av den av länsarkitekten föreslagna storleken måste tvärtom nu anses för knappt tilltagen, varför en överarbetning av länsarkitektens förslag igångsatts i avsikt att få ett bättre utnyttjande av rumsenheter inom den nuvarande landsstatsbyggnaden samt en ändamålsenlig avvägning av flygelbyggnadens storlek.

Länsarkitekten har nu till byggnadsstyrelsen inkommit med ett sålunda omarbetat förslag. Enligt förslaget skulle tillbyggnaden av landsstatshuset göras i form av en vinkelrätt mot gatan förlagd flygelbyggnad av två våningars höjd och direkt förbunden med landsstatshusets östra ända. I flygelbyggnaden skulle plats beredas för länsarkitektkontoret och vägförvaltningen samt för vissa av länsstyrelsens avdelningar. Vidare avser förslaget vissa ändringsarbeten inom den nuvarande landsstatsbyggnaden.

Lantmäterikontorsflygeln är avsedd att uppföras såsom en helt fristående byggnad, placerad utmed gatan omedelbart väster om landsstatshuset. Härigenom hållas möjligheterna öppna att å tomten uppföra ytterligare tillbyggnader till landsstatshuset.

Byggnadsstyrelsen upplyser i sin skrivelse vidare, att länsarkitektens förslag endast avser täckande av det aktuella lokalbehovet. Styrelsen har emellertid funnit ändamålsenligt och ur ekonomisk synpunkt lämpligt, att åt tillbyggnaden i ett sammanhang gäves sådan storlek, att jämväl de i en nära framtid uppkommande lokalbehoven kunde tillgodoses. Härför erfordrades, att den föreslagna, för länsstyrelsen avsedda flygelbyggnaden utökades med omkring 20 meter mot nordost. Därest sålunda tillkomna reservlokaler icke omedelbart skulle behöva utnyttjas för statsverkets räkning, kunde de tills vidare med ekonomisk fördel uthyras.

Byggnadsstyrelsen förklarar sig finna det vara av behovet påkallat, att förslaget i dess helhet snarast möjligt kommer till utförande. Därest detta av statsfinansiella eller andra skäl icke skulle kunna åstadkommas, borde enligt styrelsens mening i första hand den för länsstyrelsen avsedda flygeln samt ändringarna inom landsstatshuset komma till stånd. I andra hand borde lantmäterikontorsbyggnaden uppföras.

Det i investeringsutredningens betänkande upptagna anslagsäskandet till förevarande ändamål avser ett mera begränsat byggnadsprogram i anslutning till ett tidigare stadium av utredningen rörande lokalbehovet för länsstyrelsen i Mariestad. På de av byggnadsstyrelsen anförda skälen finner jag mig böra förorda, att medel äskas för hela det av styrelsen nu framlagda byggnadsprogrammet. Anslag till lantmäterikontorsbyggnaden, vilken torde vara av något lägre angelägenhetsgrad än utbyggnaden för länsstyrelsen och vissa till densamma nära anknutna institutioner, torde böra upplagas å beredskapsstat III. Härom gör jag hemställan under nästföljande punkt.

Här hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Tillbyggnad till landsstatshuset i Mariestad* å allmän beredskapsstat II för budgetåret 1944/45 uppföra ett anslag av ..... kronor 780 000.

*Departements-  
cheten.*

[29.] **Lantmäterikontorsbyggnad i Mariestad.** Med åberopande av vad under nästföregående punkt anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Lantmäterikontorsbyggnad i Mariestad* å allmän beredskapsstat III för budgetåret 1944/45 uppföra ett anslag av ..... kronor 325 000.

[30.] **Uppförande av grovlaboratorium m. m. vid statens väginstitut.** *Investeringsutredningen* upptager (Bilaga 22, kommunikationsdepartementet nr 23) i investeringsreserven för budgetåret 1944/45 uppförande av oljeförråd och siloanläggning vid statens väginstitut för en kostnad av 20 000 kronor.

Detta förslag grundar sig på uppgifter, som lämnats utredningen från institutet.

I skrivelse den 22 april 1944 har *statens väginstitut* under erinran härom meddelat, att institutet vid fortsatt prövning funnit, att ett genomförande av förslaget i oförändrat skick skulle omöjliggöra en framtida utbyggnad av institutets huvudbyggnad. Då behov av sådan utbyggnad funnes, hade institutet uppgjort två alternativa förslag med hänsyn härtill. Det ena förslaget innebure, att en såsom grovlaboratorium avsedd flygelbyggnad i en våning skulle uppföras samt siloanläggningen utföras i byggnadens baksida. Kostnaden härför hade institutet beräknat till 60 000 kronor. Det andra alternativet innebure, att allenast sprängningsarbeten skulle utföras till den planerade byggnadens baksida, där siloanläggningen skulle uppföras. Kostnaden skulle enligt detta förslag stanna vid 30 000 kronor.

Väginstitutet framhåller, att behovet av siloanläggningen vore mycket stort. För prövning och undersökningar av beläggningar och beläggingsmaterial erfordrades jämförelsematerial av samma beskaffenhet. Fördenskull behövdes lager eller upplag av olika stenmaterial, grus, sand, singel, makadam m. m. av olika storlekar. Emellertid vore institutets tomt så liten, att sådana upplag icke kunde anordnas utomhus. Å andra sidan vore tomtens beskaffenhet lämpad för en siloanläggning.

Väginstitutet framhåller vidare, att ett starkt behov av en utvidgning av institutets lokaler med ett grovlaboratorium förelåge. Bland annat vore institutets nuvarande siktlaboratorium för litet för den ökade verksamhet, som förutsåges beträffande de vid institutet bedrivna grusinventeringarna. Det skulle vara till stor fördel med en särskild byggnad för mer grova laborationer, för siktning, stensågning, stenkrossning m. m. i direkt sammanhang med siloanläggningen.

Statens väginstitut hemställer under åberopande av det anförda om använt för nästa budgetår av ett anslag av 60 000 kronor för uppförande av grovlaboratorium och siloanläggning eller, i andra hand, av 30 000 kronor för utförande av enbart siloanläggning.

Samråd i nu förevarande byggnadsfråga har enligt vad jag inhämtat skett *Departements-  
chefen.* mellan väginstitutet och byggnadsstyrelsen, varvid befunnits lämpligt, att den föreslagna siloanläggningen anordnas på sådant sätt, att uppförandet av ett grovlaboratorium icke hindras. Båda ändamålsens tillgodoseende är av den betydelse för väginstitutets verksamhet, att jag finner medel böra beräknas för dem å allmän beredskapsstat. Hinder möter givetvis icke att, om så befinnes lämpligt, låta anstå med uppförande av laboratoriet.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Uppförande av grovlaboratorium m. m. vid statsens väginstitut* å allmän beredskapsstat III för budgetåret 1944/45 uppföra ett anslag av ..... kronor 60 000.

## Fonden för förlag till statsverket.

[31.] **Förlag för väg- och vattenbyggnadsväsendets förrådsfond.** I propositionen nr 187 till årets riksdag har Kungl. Maj:t föreslagit anvisande av 6 190 000 kronor till förlag för väg- och vattenbyggnadsväsendets förrådsfond. Av detta belopp hava 4 700 000 kronor beräknats för byggnader.

I investeringsplanen för statliga och statsunderstödda vägar och gator m. m. har investeringsutredningen (s. 135 i betänkandet) upptagit garage- och förrådsbyggnader m. m. med en beräknad anläggningskostnad av 500 000 kronor. Utredningen föreslår, att nämnda belopp upptages å allmän beredskapsstat under förevarande rubrik.

Med biträdande av utredningens förslag hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Förlag för väg- och vattenbyggnadsväsendets förrådsfond* å allmän beredskapsstat III för budgetåret 1944/45 uppföra ett anslag av ..... kronor 500 000.

Vad föredragande departementschefen sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt behagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:

*Sigurd Lang.*



Bilaga 13.

## Kapitalinvesteringar.

### *Finansdepartementet.*

*Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 12 maj 1944.*

#### Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WIGFORSS, SKÖLD, ERIKSSON, QUENSEL, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ, ROSANDER, GJÖRES, EWERLÖF, RUBBESTAD.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Wigforss, anmäler härefter under finansdepartementets handläggning hörande ärende angående kapitalinvesteringar å allmän beredskapsstat för budgetåret 1944/45 samt anför därvid följande.

### Statens allmänna fastighetsfond.

[1.] **Vissa byggnadsarbeten vid tullverkets gränsbevakning.** På förslag av Kungl. Maj:t i propositionen nr 2/1941 anvisade 1941 års riksdag (skriv. nr 25) till Vissa byggnadsarbeten vid tullverkets gränsbevakning ett reservationsanslag (B) av 100 000 kronor, med vilket belopp skulle bestridas kostnaderna för uppförande av personalbostäder vid två gränsposteringar i Norrbotten.

*Investeringsutredningen* har i sitt betänkande upptagit förevarande byggnadsändamål men med hänsyn till inträdd prisstegring beräknat kostnaderna till 60 000 kronor per postering.

I stället för förenämnda B-anslag torde å beredskapsstat III för budget-*Departements-*året 1944/45 böra anvisas medel för byggnader vid två posteringar. Med hänsyn till prisstegringen torde emellertid beloppet böra höjas från 100 000 till 120 000 kronor. *chefen.*

Jag får alltså hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Vissa byggnadsarbeten vid tullverkets gränsbevakning* å allmän beredskapsstat III för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av ..... kronor 120 000.

Vad föredragande departementschefen sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt, behagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:

*Rolf Arfwedson.*

## Bilaga 14.

**Kapitalinvesteringar.*****Ecklesiastikdepartementet.***

*Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 12 maj 1944.*

**Närvarande:**

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WIGFORSS, SKÖLD, ERIKSSON, QUENSEL, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ, ROSANDER, GJÖRES, EWERLÖF, RUBBESTAD.

Chefen för ecklesiastikdepartementet, statsrådet Bagge, anmäler nedan angivna, under ecklesiastikdepartementets handläggning hörande ärenden angående kapitalinvesteringar på allmän beredskapsstat för budgetåret 1944/45 och yttrar därvid följande.

**Statens allmänna fastighetsfond.**

[1.] **Ombyggnadsarbeten vid kungl. biblioteket.** I skrivelse den 3 juni 1942 framlade *byggnadsstyrelsen* förslag till beredande av ökade lokaler för kungl. biblioteket. Förslaget avsåg dels ombyggnad av den nuvarande biblioteksbyggnaden i Humlegården i Stockholm för en kostnad av 480 000 kronor, dels ock uppförande av en nybyggnad för biblioteket å tekniska högskolans gamla tomtområde inom kvarteret Vega vid Drottninggatan i Stockholm för en kostnad av 625 000 kronor.

I sin skrivelse har byggnadsstyrelsen till en början redogjort för hittills planerade och genomförda om- och tillbyggnader av kungl. bibliotekets byggnad samt därefter i detalj redovisat de nu föreliggande bristerna. Härvid har styrelsen särskilt framhållit, att såväl de disponibla arkivutrymmena som framför allt arbetsutrymmena för personal och forskare vore helt otillräckliga för en institution av kungl. bibliotekets omfattning. Vad beträffar sättet för lösningen av bibliotekets lokalfråga, har styrelsen framhållit, att styrelsen av olika skäl icke kunde förorda en tillbyggnad av nuvarande biblioteksbyggnad. Enligt moderna principer borde storbibliotek

planeras i form av huvudbyggnader av måttlig höjd för administrations- och forskningslokaler med därtill anslutna s. k. boktorn, vilka vid behov kunde påbyggas. Ett lämpligt tomtområde för uppförande av ett bibliotekskomplex efter angivna principer vore tekniska högskolans nuvarande tomtområde vid Drottninggatan. Då denna tomt emellertid för närvarande icke vore disponibel för här förevarande ändamål, borde flyttningen verkställas i etapper. Detta skulle lämpligen kunna ske på så sätt, att å tekniska högskolans gamla tomt uppfördes ett boktorn för kungl. bibliotekets tidningssamling, vilken genom sin snabba tillväxt beredde biblioteket stora svårigheter.

I fråga om den föreslagna ombyggningen av kungl. bibliotekets nuvarande byggnad har styrelsen anfört i huvudsak följande.

Ett ökat hyllutrymme inom den nuvarande byggnaden åstadkommes genom dels att inom den nu oinredda övre delen av mittpartiet anordnas två bokmagasinsbottnar och dels att hylluppställningen i de nuvarande magasinerna göres tätare. I övrigt anordnas nya hissar och även i viss utsträckning nya trappor. Inom mittpartiets nedre våningar vidtagas en del ändringar i den nuvarande byggnadsstommen för erhållande av samlade utrymmen för låneexpeditionen. I västra flygelns nedre delar iordningställes en hörsal med biutrymmen och till våningen 1 trappa upp förläggas arbetslokaler samt bostad för expeditjonsvakten. Durkplåtsbottnarna i bottenvåningen väster om mittpartiet borttagas och ett nytt betongbjälklag inlägges, varigenom två för tjänsterum lämpliga våningar erhållas. Övriga ändringsarbeten i byggnadens inre ingripa icke i den befintliga byggnadsstommen utan bestå i uppsättande av nya mellanväggar m. m.

Kostnaderna för en ombyggnad av kungl. bibliotekets byggnad i enlighet med det sålunda upprättade skissförslaget hava preliminärt beräknats till 450 000 kronor. Därest befintliga oskyddade järnkolonner för vinnande av ökat brandskydd skola kring- eller igjutas med betong, vilken åtgärd förordas av riksbibliotekarien, tillkommer en ytterligare kostnad av 30 000 kronor. I de sålunda angivna beloppen hava emellertid icke medtagits kostnader för nya bokhyllor. Därest sådana bokhyllor redan från början skola anskaffas i den utsträckning, som å ritningarna angives, skulle detta betinga en kostnad, som kan beräknas till omkring 200 000 kronor.

I fråga om angelägenheten av de föreslagna arbetena anföres i styrelsens skrivelse följande.

Ett genomförande av ombyggnadsförslaget innebär att kungl. biblioteket skulle för en förhållandevis låg kostnad få sitt lokalbehov tillgodosett för en tid, som enligt riksbibliotekariens mening kan beräknas till 10 å 12 år. Inom denna tidrymd kan emellertid, såsom ovan framhållits, kungl. bibliotekets lokalfråga icke tänkas vinna sin slutliga lösning genom bibliotekets överflyttning i dess helhet till kvarteret Vega. För ett tillgodoseende av kungl. bibliotekets lokalbehov intill dess detta kan ske måste förutsättas att det som ett första led i en fullständig nybyggnad för kungl. biblioteket föreslagna tidningsbiblioteket kommer till utförande. Därest emellertid av statsfinansiella skäl icke både det nya tidningsbiblioteket och ombyggnaden av den nuvarande biblioteksbyggnaden nu kunna komma till utförande, bör ombyggnaden givas företräde och tidningsbiblioteket alltså få anstå några år.

Byggnadsstyrelsens förslag har granskats av 1940 års civila byggnadsutredning, som i utlåtande den 29 januari 1943 förklarar sig ha funnit det föga

välbetänt, att det av byggnadsstyrelsen föreslagna ny byggnadsföretaget nu komme till utförande, i synnerhet som förläggningen av en framtida byggnad för kungl. biblioteket i dess helhet till kvarteret Vega torde böra närmare studeras, innan tomten i fråga toges i anspråk för delar av anläggningen. Vad åter beträffar ombyggnadsförslaget, har civila byggnadsutredningen med hänsyn till lokalernas karaktär av provisorium ifrågasatt vissa inskränkningar i de föreslagna byggnadsåtgärderna medförande en kostnadsbegränsning av 35 000 kronor.

Ledamoten av 1940 års civila byggnadsutredning, *byggnadsrådet S. Markelius*, har i särskilt avgivet yttrande föreslagit ett begränsat genomförande av det av byggnadsstyrelsen framlagda ombyggnadsförslaget efter riktlinjer, som i vissa avseenden avvika från de av 1940 års civila byggnadsutredning föreslagna.

Efter remiss har *byggnadsstyrelsen* med överlämnande av skissritningar till ombyggnad av kungl. biblioteket i skrivelse den 30 juli 1943 framlagt förnyad utredning beträffande ett begränsat genomförande av styrelsens ombyggnadsförslag enligt de av Markelius angivna riktlinjerna. Byggnadsstyrelsen har tillika gjort framställning om anvisande av medel till byggnadsföretaget.

Det av byggnadsstyrelsen sålunda framlagda ombyggnadsförslaget skiljer sig från de tidigare upprättade huvudsakligen däri att kungl. bibliotekets västra flygel lämnats helt orörd av ombyggnadsarbetena. Detta har möjliggjorts genom att hörsalen, som minskats till att rymma 117 platser mot tidigare avsedda 256, förlagts till östra delen av mittbyggnadens övre våning. Vidare har i det omarbetade förslaget vissa omgrupperingar och beskärningar av de till mittbyggnadens västra del förlagda tjänsterummen vidtagits, varjämte maskinistbostaden flyttats till den östra flygelns övre källarvåning. Slutligen har i det omarbetade förslaget icke medtagits några åtgärder för inredande av bokmagasin inom mittpartiets vindsvåning. Efter genomförandet av den i det omarbetade förslaget sålunda avsedda begränsade ombyggnaden skulle kungl. bibliotekets byggnad bereda plats för 42 450 hyllmeter.

Kostnaderna för genomförandet av det omarbetade förslaget har av byggnadsstyrelsen beräknats till 425 000 kronor, inberäknat kostnaderna för kringgjutning av järnkonstruktioner men oberäknat kostnaderna för hyllinredning.

Då emellertid byggnadsstyrelsen funnit vad riksbibliotekarien anfört beträffande angelägenheten att inreda ett bokmagasin i mittpartiets vindsvåning vara värt beaktande, har styrelsen föreslagit, att det härför erforderliga brandsäkra bjälklaget redan från början kommer till utförande. Då kostnaden härför beräknas till 15 000 kronor, skulle de sammanlagda kostnaderna för ombyggnaden uppgå till 440 000 kronor.

Jag är icke beredd att på grundval av den föreliggande utredningen taga *Departements-* ställning till spörsmålet, huru kungl. bibliotekets byggnadsfråga lämpligen *chefen.* bör lösas på längre sikt. Ett sådant ställningstagande synes mig ej heller för

närvarande påkallat. En ombyggnad av den nuvarande biblioteksbyggnaden i enlighet med byggnadsstyrelsens i utlåtande den 30 juli 1943 framlagda förslag synes nämligen erbjuda en tillfredsställande lösning av bibliotekets lokalfråga för ett flertal år framåt, varför jag förordar, att sistnämnda arbete kommer till utförande. Mot den av byggnadsstyrelsen för ifrågavarande ombyggnadsföretags genomförande beräknade kostnadssumman, 440 000 kronor, har jag icke funnit anledning till erinran.

Medel till utförande av ifrågavarande byggnadsföretag, som upptagits på den av investeringsutredningen framlagda investeringsplanen för statliga husbyggnadsföretag för verk och myndigheter m. m., torde böra uppföras på allmän beredskapsstat III.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Ombyggnadsarbeten vid kungl. biblioteket* å allmän beredskapsstat III för budgetåret 1944/45 uppföra ett anslag av ..... kronor 440 000.

[2.] **Ombyggnads- och installationsarbeten i byggnaden för kemiska institutionen vid universitetet i Uppsala.** För uppgörande av byggnadsritningar, entreprenadhandlingar m. m. beträffande detta byggnadsföretag anvisades för budgetåret 1938/39 ett reservationsanslag å 4 000 kronor. Därjämte upptogs på beredskapsstat för samma budgetår och sedermera även på allmän beredskapsstat för budgetåret 1939/40 ett förskottsanslag av 91 000 kronor till bestridande av kostnaderna för byggnadsarbetena. Beträffande den i ämnet verkställda utredningen hänvisas till propositionen 1938: 275 (s. 272 ff.).

I propositionen nr 2 till 1941 års lagtima riksdag (s. 290 f.) föreslog Kungl. Maj:t riksdagen att till ifrågavarande ändamål på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1940/41 anvisa ett reservationsanslag (B) av 111 000 kronor. Enligt vad byggnadsstyrelsen under hand upplyst kunde kostnaderna för byggnadsföretaget nämligen i december 1940 beräknas till inalles 115 000 kronor, varav 4 000 kronor tidigare anvisats. Riksdagen anvisade det äskade B-anslaget.

I skrivelse den 25 april 1942 har *civila byggnadsutredningen* anfört:

De föreslagna ombyggnads- och installationsarbetena ha närmast karaktär av renovering och modernisering och omfatta endast i obetydlig mån egentliga byggnadsarbeten. Under sådana förhållanden och då utredningen icke anser sig kunna ingå i ett bedömade av lämpligheten av de skilda inredningsdetaljerna, har utredningen inskränkt sig till att pröva skäligheten av de beräknade kostnaderna för arbetenas genomförande. Utredningen har därvid kommit till den uppfattningen, att kostnaderna böra begränsas till det år 1940 till 115 000 kronor beräknade beloppet. Sedermera inträdd pristegring synes kunna kompenseras genom viss förenkling i materiel och utförande.

*Större akademiska konsistoriet i Uppsala* har den 13 juni 1942 hemställt, att reservationsanslaget (B) å 111 000 kronor måtte få omedelbart disponeras

och ifrågavarande byggnadsarbeten således igångsättas. *Kanslern* har understött denna hemställan.

*Institutionsföreståndaren, professorn G. Hägg* har i yttrande den 26 maj 1942, under framhållande av nu föreliggande olägenheter, understrukt, att huvudsyftena med de föreslagna arbetena vore att erhålla förbättrad ventilation, att genom uppdelning av vissa onödigt stora rumsutrymmen samt ändrad disposition av vissa lokaler uppnå till storlek och läge lämpligare arbetsutrymmen samt att förbättra den fasta laboratorieutrustningen, i vilka avseenden för närvarande ytterst otillfredsställande förhållanden rådde.

Det har länge framstått såsom angeläget att förbättra laboratorielokalerna i kemiska institutionen vid universitetet i Uppsala. Då de anslag, som hittills uppförts för ändamålet, haft karaktär av beredskapsanslag, har ombyggnadsplanen ännu icke genomförts. Till utförande av ifrågavarande byggnadsföretag, som upptagits på den av investeringsutredningen framlagda planen för statliga husbyggnadsföretag för verk och myndigheter m. m., torde anslag böra uppföras på allmän beredskapsstat III för budgetåret 1944/45. Enligt vad jag under hand inhämtat från byggnadsstyrelsen torde även med beaktande av möjligheterna till förenkling i materiel och utförande medelsbehovet för byggnadsföretagets utförande med hänsyn till den höjda prisnivån för materiel och arbete numera icke kunna beräknas till lägre belopp än 140 000 kronor. Jag förordar, att anslaget uppföres med detta belopp. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

*Departements-  
chefen.*

att till *Ombyggnads- och installationsarbeten i byggnaden för kemiska institutionen vid universitetet i Uppsala* å allmän beredskapsstat III för budgetåret 1944/45 uppföra ett anslag av ..... kronor 140 000.

[3.] **Om- och tillbyggnad av huvudpolikliniken vid akademiska sjukhuset i Uppsala.** Efter framställning av *det större akademiska konsistoriet vid universitetet i Uppsala* hemställde *kanslern för rikets universitet* år 1941, att för utvidgning av huvudpolikliniken vid akademiska sjukhuset i Uppsala måtte anvisas ett anslag av 118 000 kronor. Framställningen var grundad på en skrivelse från *medicinska fakulteten i Uppsala*, vari framhölls bland annat följande.

Vid en år 1939 företagen undersökning hade konstaterats, att den stora besöksfrekvensen vid poliklinikerna förorsakade de hjälpsökande olägenheter i form av lång väntetid, särskilt på medicinska, kirurgiska och barnpoliklinikerna. Antalet patienter på dessa kliniker hade under tiden 1925—1938 stigit från 9 126 till 20 144 eller med mer än det dubbla.

På anmodan av sjukhusdirektionen hade arkitekten G. Birch-Lindgren utfört preliminära ritningar för en tillbyggnad utefter poliklinikhusets norra fasad, vilken skulle innehålla dels behövt utrymme för trappa och hiss, dels också lokaler för de tre till byggnaden förlagda poliklinikerna.

Enligt detta förslag skall hela den östra halvan av bottenvåningen disponeras av medicinska polikliniken. Härigenom vinnes ett antal undersök-

ningsrum tillräckligt för att de på denna poliklinik verksamma läkarna ej skola hindras i sitt arbete genom att vänta på ledigt utrymme. Den kirurgiska polikliniken, i bottenvåningens andra halva, vinner dels ett mindre laboratorium, dels ytterligare ett undersöknings- och behandlingsrum.

Barnpolikliniken erhåller genom förflyttningen till övre våningen rymliga lokaler, tillräckliga såväl för den vanliga polikliniken för sjuka barn som för den nystartade barnavårdscentralen.

I källarvåningen ha inrymts välbehövliga omklädningsrum för personal och arkivrum för poliklinikjournaler m. m.

De år 1939 verkställda kostnadsberäkningarna slutade på en summa av 215 000 kronor.

Sedan en förhandlingskommitté, bestående av representanter för universitetet och landstinget, tagit del av utav direktionen verkställd utredning rörande byggnadsföretaget, och överläggningar ägt rum rörande de grunder, efter vilka bidrag till byggnadsarbetet borde utgå, beslöt kommittén för sin del föreslå tillämpning jämväl å det ifrågavarande byggnadsföretaget av den hittills brukade hälftindelningen av universitetets och landstingets gemensamma byggnadskostnader för sjukhuset. Kommittén hemställde tillika hos den medicinska fakulteten att snarast möjligt göra vederbörlig framställning om utverkande av statsanslag med hälften av det dåmera beräknade kostnadsbeloppet 236 000 kronor.

*Uppsala läns landstings förvaltningsutskott* har meddelat, att landstinget anvisat anslag för utförande av ifrågavarande byggnadsarbeten, samt framhållit angelägenheten av att lokalförhållandena inom huvudpolikliniken förbättras.

*Byggnadsstyrelsen* har den 18 februari 1944 framlagt nya av arkitekten Birch-Lindgren utarbetade ritningar och kostnadsberäkningar. Enligt detta förslag skulle kostnaderna uppgå till 281 000 kronor, varav ett belopp av 16 000 kronor avser möbler och diverse inredning samt ett belopp av 8 500 kronor belöper på omläggning av väg jämte anordnande av parkeringsplats. Styrelsen framhåller, att arbets- och materialpriser sedan år 1941 stigit med omkring 15 procent. I ovannämnda belopp, 281 000 kronor, ha kostnaderna för en erforderlig ombyggnad av ventilationsanläggningen i den befintliga byggnaden ej medtagits. Utgifterna härför torde enligt vad styrelsen upplyst kunna bestridas av för sjukhusbyggnadernas underhåll tillgängliga medel.

*Departements-  
chefen.*

Då patientantalet vid akademiska sjukhusets huvudpoliklinik mer än fördubblats sedan poliklinikbyggnaden tillkom, har lokalutrymmet blivit otillräckligt. De olägenheter, som uppkomma härigenom, äro icke blott kännbara för den hjälpsökande allmänheten utan försvåra även ett rationellt bedrivande av den betydelsefulla poliklinikundervisningen. Genom den av sjukhusdirektionen föreslagna utvidgningen av huvudpolikliniken skulle förbättrade lokalförhållanden vinnas särskilt för barnpolikliniken och den därmed förenade barnavårdscentralen, vilken senare enligt vad medicinska fakulteten vitsordat är av stort värde för läkarutbildningen. Byggnadsförslaget har sedermera underkastats bearbetning i förenklingssyfte. Jag finner behovet av utvidgade lokaler vara starkt framträdande och tillstyrker, att

statsanslag anvisas för verkställande av om- och tillbyggnad av huvudpolikliniken i huvudsaklig överensstämmelse med det av byggnadsstyrelsen den 18 februari 1944 framlagda förslaget.

Kostnaderna för byggnadsföretaget ha med utgångspunkt från nuvarande prisförhållanden beräknats till 281 000 kronor, varav ett belopp av 16 000 kronor avser möbler och annan inredning. Det har förutsatts, att landstinget skulle bidra med hälften och statsverket med den andra hälften av kostnaderna i överensstämmelse med vad som brukats vid uppförande av byggnader vid sjukhuset (jfr propositionen 1943: 275, s. 14 ff.). Jag anser mig böra biträda detta förslag. Jag förordar, att anslag nu uppföres på beredskapsstat II för de planerade byggnadsarbetena, vilka upptagits på den av investeringsutredningen framlagda investeringsplanen för statliga husbyggnadsföretag för verk och myndigheter m. m., med hälften av de härför beräknade kostnaderna eller med 132 500 kronor. Anslaget torde böra utgå under förutsättning att landstinget anslår motsvarande belopp för ifrågasvarande ändamål. Med äskande av medel till möbler och annan utrustning torde böra anstå tills vidare.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Om- och tillbyggnad av huvudpolikliniken vid akademiska sjukhuset i Uppsala* å allmän beredskapsstat II för budgetåret 1944/45 uppföra ett anslag av . . kronor 132 500.

#### [4.] **Nybyggnad för fysiologiska institutionen vid universitetet i Lund.**

Denna institution disponerar för närvarande egen institutionsbyggnad, belägen inom kvarteret Hyphoff i Lund.

I skrivelse den 3 maj 1938 rörande byggnadsplan för universitetet i Lund föreslog *byggnadsstyrelsen* uppförande av en nybyggnad för den fysiologiska institutionen vid universitetet, vars lokaler icke svarade mot behovet. Åt fysiologiska institutionen skulle uppföras en nybyggnad på annan plats, varefter den histologiska avdelningen av den anatomisk-histologiska institutionen, vilken vore inrymd i en i kvarteret Hyphoff belägen, otillräcklig byggnad, skulle övertaga den nuvarande fysiologibygnaden, och den anatomiska avdelningen ensam disponera den nuvarande anatomisk-histologiska institutionsbyggnaden.

Genom beslut den 15 juni 1939 bemyndigade Kungl. Maj:t byggnadsstyrelsen att i samråd med vederbörande universitetsmyndigheter låta uppgöra preliminära ritningar och kostnadsförslag för uppförande av en nybyggnad för den fysiologiska institutionen.

Med överlämnande av preliminära ritningar till nybyggnad för institutionen i kvarteret Saxo, gjorde *institutionsföreståndaren*, professorn G. Kahlson, sedermera framställning om anvisande av medel för utarbetande av fullständiga byggnadsritningar till nybyggnaden.

I utlåtande över framställningen den 19 december 1940 anförde *byggnadsstyrelsen*, att från medicinska fakultetens sida framställtts önskemål om byggnadens förläggning till annat område än det tidigare avsedda kvarteret Saxo, nämligen till kvarteret Vattentornet, varav en del vore av ecklesiastik natur (Helgonagård nr 1), en del ägdes av Lunds stad och en del vore i enskild ägo. Byggnadsstyrelsen ansåge, att förläggningsfrågan borde lösas, innan medel anvisades för utarbetande av ritningar.

*Större akademiska konsistoriet* biträdde medicinska fakultetens ståndpunkt.

Genom beslut den 11 juli 1941 anbefalldes Kungl. Maj:t 1940 års civila byggnadsutredning att granska byggnadsritningarna till fysiologisk institution från den förutsättningen, att den nya institutionsbyggnaden skulle förläggas till lämplig plats inom kvarteret Vattentornet.

Sedermera förordnade Kungl. Maj:t genom beslut den 30 juni 1943, att de delar av Helgonagård nr 1, vilka vore upplåtna till universitetet i Lund, med undantag av viss gatumark, med utgången av december 1943 skulle upphöra att vara en kyrkofondstillgång och i stället från och med den 1 januari 1944 upptagas till redovisning å Lunds universitets delfond av statens allmänna fastighetsfond såsom mark för universitetets byggnader m. m.

Med skrivelse den 22 december 1941 har *civila byggnadsutredningen* överlämnat skissritningar till en nybyggnad för ifrågavarande institution i kvarteret Vattentornet å mark, som jämlikt Kungl. Maj:ts beslut den 30 juni 1943 upptagits till redovisning å universitetets delfond av allmänna fastighetsfonden. Det framlagda byggnadsförslaget upptager en byggnadslänga om tre våningar med djurhus och hörsal med 120 platser inrymda i särskilda utbyggnader. Kostnaderna för byggnadsföretaget ha av civila byggnadsutredningen approximativt beräknats till 600 000 kronor. Av civila byggnadsutredningens skrivelse inhämtas bland annat följande.

För fysiologisk institution inom kvarteret Vattentornet i Lund föreligga två olika, av arkitekten Sune Lindström upprättade ritningsförslag, av vilka det ena, daterat den 31 december 1939, avser ett i förhållande till det ursprungliga något reducerat program. Någon kostnadsberäkning för det reducerade förslaget i kvarteret Vattentornet är icke upprättad. För en förläggning av institutionen till kvarteret Saxo har kostnaden, enligt vad utredningen under hand inhämtat, för en byggnad av i huvudsak samma omfattning av byggnadsstyrelsen beräknats till 785 000 kronor, vilken beräkning grundar sig på priserna i augusti 1939. Med nu gällande priser kan kostnaden uppskattas till cirka 940 000 kronor. En granskning av det reducerade förslaget i kvarteret Vattentornet har givit utredningen den uppfattningen, att ytterligare besparingar kunna uppnås genom uteslutande eller begränsning av vissa lokaler samt genom förenkling i utförande och standard. Fönster och takkonstruktioner böra förenklas och naturstensbeklädnad slopas. Därjämte vill utredningen framhålla, att besparingar på längre sikt kunna vinnas genom sammanförande av två institutioner, varvid föreläsningssalen med anslutna utrymmen kunna användas gemensamt.

De av utredningen föreslagna besparingsåtgärderna medföra en minskning av byggnadsvolymen från 9 870 till omkring 6 450 m<sup>3</sup>, det vill säga med omkring 3 400 m<sup>3</sup>, varav cirka 350 m<sup>3</sup> hänföra sig till sänkning av rumshöjder. Kostnadsbesparingen utgör (940 000 — 600 000 =) 340 000 kronor.

Civila byggnadsutredningens förslag har av utredningen underställts *vederbörande universitetsmyndigheter i Lund och kanslern för rikets universitet*, vilka tillstyrkt förslaget såsom grundval för definitiva ritningar, varvid dock universitetsmyndigheterna i Lund ansett, att hörsalen borde utökas till att omfatta 200 platser.

*Institutionsföreståndaren* har sedermera i till byggnadsstyrelsen avgivet yttrande riktat vissa anmärkningar mot byggnadsförslaget.

Det föreslagna rumsdjupet, 4,2 meter, vore alltför ringa. Verkstadsutrymmet vore för knappt, då detta i stället för 50 m<sup>2</sup> borde omfatta 120 m<sup>2</sup>, enär ett centralt instrumentmakeri vore avsett att förläggas till nybyggnaden. Lokaler för flygfysiologisk forskning hade icke medtagits i byggnadsförslaget. Byggnadsutredningen hade utan inhämtande av institutionsföreståndarens samförstånd uteslutit lokaler för fysiologiskt speciallaboratorium, histologi, spektografi och fotometri. Reservutrymme i form av två eller tre mindre standardlaboratorier saknades. Likaså saknades amanuensbostäder.

Över civila byggnadsutredningens förslag har *byggnadsstyrelsen* den 9 mars 1944 avgivit utlåtande. Byggnadsstyrelsen, vilken såsom sakkunniga anlitat professorerna E. Abramson och U. S. von Euler, har därvid förklarat sig icke vilja motsätta sig, att utredningens förslag lades till grund för utarbetande av slutgiltiga ritningar till byggnadsföretaget, dock under villkor att hörsalen gäves en ändamålsenligare placering och utformning samt att byggnadens bredd ökades så, att rumsdjupet i samtliga laboratorier uppginge till omkring 5 meter mot av civila byggnadsutredningen föreslagna 4,2 meter. Styrelsen har anfört bland annat:

Styrelsen har icke funnit någon berättigad erinran kunna framställas mot själva planläggningen av byggnadsföretaget sådan denna skett inom ramen för de föreslagna utrymmena i civila byggnadsutredningens förslag, utom vad beträffar hörsalen, vars utformning och placering i planen är olämplig. Emellertid kan rättelse i detta avseende göras vid utarbetandet av de slutgiltiga ritningarna.

Den mest vägande erinran, som enligt byggnadsstyrelsens mening kan riktas mot förslaget, gäller det knappa omfång, som givits detsamma och som även av de sakkunniga påtalats. Att uppföra en helt ny byggnad så knappt tilltagen, att den ej synes fullt tillfredsställande kunna tjäna de uppgifter, som redan föreligga, och än mindre de som vänta, kan icke varken ur vetenskaplig eller ekonomisk synpunkt vara välbetänkt. Då emellertid universitetsmyndigheterna synas hava godtagit förslaget vill byggnadsstyrelsen ej för sin del avstyrka detsamma.

I vad mån det av institutionsföreståndaren påtalade förhållandet, att ett antal speciallaboratorier uteslutits, minskar byggnadens ändamålsenlighet undandrager sig visserligen byggnadsstyrelsens närmare bedömande, men med hänsyn till den medicinska forskningens snabba utveckling och då några reservlokaler för tillgodoseende av därigenom uppkommande behov icke finnas, kan det givetvis ifrågasättas, om uteslutandet av dessa laboratorier är förenligt med klok förtänksamhet, även om en viss besparing för närvarande står att vinna genom en sådan åtgärd.

Vad beträffar anläggningskostnaderna, bör det av civila byggnadsutredningen i december 1941 beräknade kostnadsbeloppet, 600 000 kronor, på

grund av inträffade prisstegringar ökas med 15 procent eller med 90 000 kronor. Den av byggnadsstyrelsen ovan påyrkade utökningen av byggnadens bredd för ernående av ett rumsdjup av 5 meter, har av styrelsen beräknats öka kostnaderna med ytterligare 30 000 kronor, varför de sammanlagda kostnaderna för byggnadsföretaget böra beräknas till 720 000 kronor.

Departements-  
chefen.

I likhet med myndigheterna finner jag behovet av utökade lokaler för fysiologiska, histologiska och anatomiska institutionerna styrkt.

De av 1940 års civila byggnadsutredning framlagda skisserna synas mig i huvudsak vara ägnade att läggas till grund för en överarbetning av det ursprungliga, av arkitekten Sune Lindström utarbetade byggnadsförslaget. Vissa av de anmärkningar, som riktats mot den av byggnadsutredningen framlagda principlösningen, synas mig dock vara av den beskaffenhet, att de icke kunna lämnas obeaktade.

Det av byggnadsutredningen föreslagna rumsdjupet i laboratorierna, 4,2 meter, synes sålunda vara för ringa. Jag förordar därför i enlighet med byggnadsstyrelsens förslag en sådan utökning av huvudbyggnadens bredd, att rumsdjupet i samtliga laboratorier kommer att uppgå till omkring 5 meter. Den härav föranledda kostnadsökningen har av byggnadsstyrelsen beräknats till 30 000 kronor.

Jag finner vidare goda skäl tala för att inom nybyggnaden utrymme beräknas för ytterligare ett antal specialrum. För ändamålet torde det, enligt vad jag inhämtat, vara till fyllest, att huvudbyggnadens längd ökas med omkring 2 meter. Då en dylik förlängning av byggnaden även medför en utökning av utrymmena i källarvåningen, till vilken nyssnämnda specialrum icke lämpligen kunna förläggas, skulle härigenom behovet av utvidgade verkstadslokaler för ett centralt instrumentmakeri utan större merkostnader bliva bättre tillgodosett. Källarutrymmena synas emellertid böra ökas även genom att hela utrymmet under huvudbyggnaden jämte hörsalsflygeln utgräves. Slutligen böra medel beräknas för en varuhiss. Enligt vad jag under hand inhämtat från byggnadsstyrelsen kan den av mig sålunda förordade jämkningen av byggnadsprogrammet beräknas medföra en kostnadsökning med ytterligare omkring 65 000 kronor.

Med anledning av institutionsföreståndarens förslag om inrymmande av lokaler för flygfysiologisk forskning i den planerade nybyggnaden får jag erinra, att frågan om den flygmedicinska forskningens ordnande är föremål för utredning av en statlig kommitté. I avbidan på resultatet av denna utredning är jag icke beredd att redan nu taga ställning till frågan om beredande av lokaler i institutionsbyggnaden för ifrågavarande forskningsgren. Därest utredningen skulle föranleda framläggande för riksdagen av förslag om förläggande till institutionsbyggnaden av lokaler för den flygfysiologiska forskningen, torde, enligt vad jag inhämtat, ur byggnadsteknisk synpunkt hinder icke möta mot att tillgodose ett dylikt lokalbehov genom tillbyggnad av institutionsbyggnaden. Jag förutsätter, att vid uppgörandet av huvudritningar till sistnämnda byggnad de justeringar vidtagas, som kunna visa sig erforderliga för underlättande av en sådan lösning av denna lokalfråga. Här-

vid bör även beaktas vad av byggnadsstyrelsen anförts angående hörsalens utformning och placering.

Kostnaderna för en nybyggnad, uppförd i enlighet med byggnadsutredningens förslag, ha i december 1941 beräknats till 600 000 kronor. På grund av sedermera inträffade prishöjningar bör detta belopp i enlighet med byggnadsstyrelsens förslag ökas med 15 procent eller med 90 000 kronor och med hänsyn till av mig förordade ändringar i byggnadsförslaget med ytterligare (30 000 + 65 000 =) 95 000 kronor. Totalkostnaden för byggnadsföretaget bör sålunda beräknas till (600 000 + 90 000 + 95 000 =) 785 000 kronor.

Anslag till utförande av ifrågavarande byggnadsföretag, vilket upptagits på den av investeringsutredningen framlagda investeringsplanen för statliga husbyggnadsföretag för verk och myndigheter m. m., bör uppföras på allmän beredskapsstat III för budgetåret 1944/45.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Nybyggnad för fysiologiska institutionen vid universitetet i Lund* å allmän beredskapsstat III för budgetåret 1944/45 uppföra ett anslag av ..... kronor 785 000.

[5.] **Nybyggnad för institutionen för ärftlighetsforskning vid Lunds universitet.** Vid Lunds universitet inrättades från och med år 1917 en personlig professur i ärftlighetslära för professor H. Nilsson-Ehle. I samband därmed byggdes en mindre ärftlighetsinstitution vid Åkarp i anslutning till Alnarps lantbruksinstitut. Sedan Nilsson-Ehle, med bibehållande av professuren, år 1925 tillträtt befattning som chef för Sveriges utsädesförening, flyttades institutionen till Svalöv (omkring 3 mil från Lund). I samband med överflyttningen förband sig föreningen att inom sin institutionsbyggnad bereda ärftlighetsinstitutionen samma utrymme och arbetsmöjligheter som i Åkarp. Detta åtagande gäller även efter Nilsson-Ehles avgång från professuren. Enligt Kungl. Maj:ts beslut den 16 april 1943 angående statsbidrag till föreningen gäller såsom villkor för statsbidragets åtnjutande, bland annat, att föreningen kostnadsfritt på sin anstalt i Svalöv för ärftlighetsinstitutionen upplåter erforderliga lokaler med värme och lyse, däri inbegripet jämväl bostadsrum för kvinnligt vaktmästarbiträde, samt tillhandahåller försöksjord och bekostar dess skötsel ävensom avlönar nämnda biträde.

År 1936 förändrades den personliga professuren till ordinarie professur i ärftlighetslära. För undervisning vid universitetet har institutionen erhållit provisoriska lokaler i f. d. kemiska institutionen i Lund. Utvecklingen har emellertid framkallat behov av förbättrade lokalförhållanden för institutionen för ärftlighetsforskning.

Beträffande behovet av nya lokaler för institutionen för ärftlighetsforskning har institutionsföreståndaren, professorn A. Müntzing, anført bland annat följande.

Den nuvarande, i utsädesföreningens institutionsbyggnad inrymda ärfthlighetsinstitutionen omfattar ett laborationsrum med arbetsplats för cirka 4 personer, två sorteringsrum, bostad för vaktmästarbiträde, ett bostadsrum för den praktiske assistenten, ett rum för verktyg och annan fältteknisk utrustning, utrymme för skördat material i utsädesföreningens planthall samt något utrymme i ett av utsädesföreningens växthus.

Dessa lokaler ha visat sig synnerligen otillräckliga och ha dessutom den olägenheten, att de ligga strödda i helt olika delar av utsädesföreningens institutionsbyggnad.

Vidare har antalet studenter i ärfthlighetslära under de sista åren visat en stark tendens till ökning.

Av olika skäl bör institutionen överflyttas till Lund. Den numera starkt ökade undervisningen bör sålunda förläggas dit, eftersom studenterna i allmänhet samtidigt med studierna i ärfthlighetslära bedriva studier vid andra naturvetenskapliga institutioner i Lund. En förläggning till Lund av ärfthlighetsinstitutionen möjliggör allsidig och obunden teoretisk forskning, vilket i längden torde vara värdefullare även för ämnets praktiska tillämpningar på växt- och djurförädlingens område än en institution, som är alltför direkt knuten till praxis och som kan befaras bli dominerad av växtförädlingsintressena.

De lokaler, som ärfthlighetsinstitutionen disponerar i den gamla och synnerligen skröpliga f. d. kemiska institutionen i Lund, kunna endast betraktas som ett rent provisorium, som kan fungera tills den nya institutionen kommit till stånd.

Ehuru sålunda en rent teoretiskt arbetande ärfthlighetsinstitution i Lund måste komma till stånd, bör denna givetvis etablera ett så effektivt samarbete som möjligt med växtförädlingen. Institutionen i Lund bör därför kompletteras med en filial- eller försöksstation i Svalöv, för vilken utsädesföreningen bör upplåta nödiga lokaler.

*Styrelsen för Sveriges utsädesförening* har tillstyrkt ärfthlighetsinstitutionens förflyttning till Lund.

Under år 1938 yppade sig möjlighet att till uppförandet av en ny institutionsbyggnad i Lund erhålla bidrag från The Rockefeller Foundation. Med anledning härav medgav kanslern för rikets universitet den 9 augusti 1938, att till bekostande av erforderliga ritningar, kostnadsberäkningar och övrig utredning rörande nybyggnaden finge ur universitetets reservfond i mån av behov utgå högst 6 000 kronor, vilket belopp dock borde återbetalas till fonden av de medel, som framdeles kunde komma att anvisas för uppförande av byggnaden.

Förslag till ny institution, förlagd till Lund, upprättades härefter hösten 1938 av arkitekten i byggnadsstyrelsen C. A. Stoltz i samråd med Müntzing. Anläggningen skulle enligt förslaget omfatta institutionsbyggnad, växthus, planthall samt bostadshus för vaktmästare och fyra andra befattningshavare. Totalkostnaden för institutionen beräknades till 595 000 kronor, varav dock 121 300 kronor belöpte på inredning och utrustning.

Under hänvisning till detta byggnadsförslag gjorde *kanslern för rikets universitet* år 1939 framställning om anvisande av ett statsanslag av 200 000 kronor till byggnadsföretaget.

1940 års *civila byggnadsutredning* har sedermera med utlåtande den 29

oktober 1943 framlagt ett i principiell anslutning till de av Stoltz upprättade ritningarna utarbetat mindre omfattande byggnadsförslag, som oavsett kostnaderna för erforderliga yttre ledningar och för tomtområdets ordnande kostnadsberäknats till 347 000 kronor enligt följande plan.

Institutionsbyggnad . . . . .	kronor	275 000
Växthus . . . . .	»	39 000
Planhall . . . . .	»	11 000
Vaktmästarbostad . . . . .	»	22 000
Summa kronor		347 000.

I jämförelse med byggnadskostnaderna för det ursprungliga förslaget, vilka kostnader av byggnadsutredningen ansetts numera böra beräknas till 775 000 kronor, skulle således ett belopp av (775 000 — 347 000 =) 428 000 kronor inbesparas. I byggnadsutredningens kalkyl ingå emellertid ej kostnaderna för erforderliga yttre ledningar och för tomtområdets ordnande.

*Byggnadsstyrelsen* har förklarat sig i huvudsak icke ha något att erinra beträffande civila byggnadsutredningens principförslag men ansett att vid ett vidare utarbetande av förslaget vissa detaljändringar borde företagas.

*Kanslern* har, under åberopande av en av *större konsistoriet* gjord framställning, hemställt om anvisande av anslag för förvärv av för institutionen erforderlig jord i närheten av Lunds stads vattentorn, utanför det stadsplanlagda området, och för uppförande av institutionsbyggnader i enlighet med civila byggnadsutredningens förslag. Härvid har konsistoriet lämnat en redogörelse för möjligheterna att förvärva för institutionen erforderliga markområden.

*Drätselkammaren i Lund* har till civila byggnadsutredningen överlämnat vissa uppgifter om kostnaderna för framdragande av gator, avlopps-, vatten-, gas- och elledningar till den för ärfthlighetsinstitutionen avsedda tomten och därvid anfört, att frågan om de kostnader för berörda gator och ledningar, som i detta sammanhang böra åvila kronan, torde böra göras till föremål för närmare underhandlingar.

Såsom av redogörelsen framgår, tillhandahåller Sveriges utsädesförening *Departements-* lokaler i Svalöv för institutionen för ärfthlighetsforskning. Härförutom har *chefen.* universitetet för undervisningen iordningställt provisoriska lokaler i Lund. Det synes klarlagt, att de ifrågakvarande lokalerna icke äro tillräckliga för institutionens behov och att genom ändamålsenligare lokaler skulle ernås fördelar för den vetenskapliga forskningen och undervisningen inom detta för vårt lands försörjning betydelsefulla ämnesområde. Vid behandlingen år 1936 av frågan om överförande på ordinarie stat av den dåvarande personliga professuren i ärfthlighetsforskning framhölls, att det ifrågakvarande ämnesområdet erhållit en fast och erkänd ställning som en självständig forskningsgren och som ett stöd och komplement för ett flertal andra discipliner inom de matematisk-naturvetenskapliga och medicinska forsknings-

områdena. Ur denna synpunkt är det välbetänkt att förlägga den nya institutionen till Lund, varigenom ärfthlighetsforskningen kan ske i nära samarbete med de universitetsinstitutioner, vilkas verksamhet kan vara av betydelse för densamma. Av vikt synes emellertid vara, att den värdefulla kontakten med Sveriges utsädesförening bibehålles, och i detta syfte synes det lämpligt, att till ärfthlighetsinstitutionen knytes en till Svalöv förlagd filial- eller försöksstation.

I princip anser jag mig således böra förorda det av universitetsmyndigheterna framlagda förslaget. Det torde icke vara behövt att nu närmare ingå på frågan om detaljerna i fråga om samarbetet med Sveriges utsädesförening, som för sin verksamhet är helt beroende av bidrag från statens sida.

För institutionsbyggnaderna erforderlig tomtmark torde enligt vad som framgår av handlingarna i ärendet komma att av Lunds stad utan vederlag överlåtas till staten. Mark för det för institutionen behövliga försöksfältet måste däremot inköpas.

Av handlingarna i ärendet framgår, att större delen — omkring 3 hektar — av den för försöksfält avsedda marken äges av Aktiebolaget Nyhem, som förklarar sig villigt att försälja nämnda område för ett pris ej överstigande 2 kronor per kvadratmeter. Den övriga för nämnda ändamål avsedda jorden kan erhållas genom köp antingen av ett Lunds stad tillhörigt område om cirka 0,8 hektar, vilket gränsar till Nyhemsbolagets område, eller ock av ett till institutionstomten gränsande område om cirka 0,9 hektar, vilket äges av Aktiebolaget Annetorps tegelbruk. Staden har förklarar sig villig att försälja erforderlig jord för samma pris, som Aktiebolaget Nyhem kommer att erhålla för angränsande jord, medan Aktiebolaget Annetorps tegelbruk betingat sig ett minimipris av 2 kronor per kvadratmeter.

Till försöksfält för institutionen torde först och främst böra förvärfvas ovannämnda Aktiebolaget Nyhem tillhöriga område om cirka 3 hektar. Därutöver torde böra inköpas ytterligare ett av de två övriga för ifrågasvarande ändamål erbjudna områdena. Vilketdera av dessa områden, som bör förvärfvas, torde få ankomma på Kungl. Maj:t att bestämma under hänsynstagande till det slutliga pris, som begäres för områdena, och andra på frågans bedömande inverkan faktorer. Då de tillgängliga arealuppgifterna endast äro ungefärliga och markpriset icke är definitivt bestämt, kan anslagsbehovet icke nu med säkerhet bedömas. Det maximibelopp, som erfordras, uppskattar jag till 80 000 kronor. Anslag för ändamålet torde böra uppföras på beredskapsstat II för budgetåret 1944/45.

Skissritningar till nybyggnad för institutionen uppgjordes hösten 1938 av arkitekten C. A. Stoltz. På grundval av detta förslag har därefter 1940 års civila byggnadsutredning framlagt ett mera begränsat byggnadsprogram, vilket i princip har godtagits av universitetsmyndigheterna och mot vilket byggnadsstyrelsen i huvudsak icke haft något att erinra. Av styrelsen framställda detaljanmärkningar ha beaktats i ett av Stoltz sedermera framlagt överarbetat förslag, dagtecknat den 31 december 1943. Jag förordar, att nybyggnaden för institutionen verkställs i huvudsaklig överensstämmelse med

sistnämnda förslag, vilket även i övrigt innefattar förbättringar i plandispositionen utan att byggnadskostnaderna därigenom nämnvärt ökas.

Mot de beräknade byggnadskostnaderna, 347 000 kronor, har jag icke funnit anledning till erinran. I nämnda belopp ingå emellertid ej kostnader för erforderliga yttre ledningar, på institutionsområdet belöpande gatukostnader eller kostnader för tomtområdets planering. Såsom drätselkammaren i Lund föreslagit torde förhandlingar böra upptagas med staden rörande statens kostnader för gator och ledningar. Anslag till bestridande av statens utgifter för ändamålet torde först framdeles böra äskas. Jag erinrar i detta sammanhang om den reglering av vissa liknande frågor vid universitetet i Lund, som beslöts vid 1943 års riksdag (se propositionen nr 275 och riksdagens skrivelse nr 442). Anslag till utförande av ifrågavarande byggnadsföretag, som upptagits på den av investeringsutredningen framlagda investeringsplanen för statliga husbyggnadsföretag för verk och myndigheter m. m., torde böra uppföras på allmän beredskapsstat III för budgetåret 1944/45. Med hänsyn till att kostnader för planering av tomten icke inräknats i ovannämnda kostnadsbelopp, 347 000 kronor, och då ur byggnadsanslaget bör utgå ersättning till reservfonden vid Lunds universitet för ur reservfonden förskotterade medel till uppgörande av tidigare ritningsförslag till nybyggnad för ifrågavarande institution m. m., torde beloppet böra jämkas uppåt till 360 000 kronor.

Under återopande av vad i det föregående anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

*dels till Förvärv av mark till institutionen för ärftlighetsforskning vid Lunds universitet å allmän beredskapsstat II för budgetåret 1944/45 uppföra ett anslag*

av ..... kronor 80 000;

*dels ock till Nybyggnad för institutionen för ärftlighetsforskning vid Lunds universitet å allmän beredskapsstat III för budgetåret 1944/45 uppföra ett anslag*

av ..... kronor 360 000.

**[6.] Nybyggnad för bakteriologiska institutionen vid universitetet i Lund.**

Ifrågavarande institution är för närvarande inrymd i en inom kvarteret Paradis i Lund belägen omkring 50 år gammal byggnad, vilken disponeras jämväl av patologisk-anatomiska och rättsmedicinska institutionerna vid universitetet.

Sedan viss utredning verkställt rörande möjligheterna att bygga om den nuvarande institutionsbyggnaden, bemyndigade Kungl. Maj:t genom beslut den 16 juli 1943 byggnadsstyrelsen att för verkställande av utredning rörande nybyggnad för bakteriologiska institutionen taga i anspråk högst 2 500 kronor av reservationsanslaget till utredningar rörande tillämnade byggnadsföretag m. m.

I skrivelse den 7 januari 1944 har byggnadsstyrelsen med överlämnande av skissritningar till en ny institutionsbyggnad för bakteriologiska institutio-

nen hemställt om anvisande för budgetåret 1944/45 av medel till upprättande av fullständiga byggnadsritningar för ifrågavarande byggnadsföretag samt desammas igångsättande. Det framlagda förslaget avser uppförande norr om Tornavägen i Lund å mark, som avsetts för universitetets byggnader, av en huvudbyggnad i två våningar, ett med denna genom täckt gång förenat stall för försöksdjur samt en vaktmästarbostad. Förslaget har kostnadsberäknats till sammanlagt 525 000 kronor. Medelsbehovet för nästa budgetår har beräknats till 100 000 kronor.

Beträffande den närmare utformningen av det upprättade byggnadsförslaget torde få hänvisas till handlingarna i ärendet.

*Universitetskanslern och vederbörande universitetsmyndigheter i Lund* ha icke haft något att erinra mot det framlagda byggnadsförslaget.

*Föreståndaren för den bakteriologiska institutionen*, professorn A. Lindau, har i skrivelse den 14 februari 1944 beträffande behovet av den föreslagna nybyggnaden yttrat sig i ärendet.

*Departements-  
chefen.*

Utredningen i ärendet ger vid handen, att lokalförhållandena för de patologisk-anatomiska, rättsmedicinska och bakteriologiska institutionerna vid universitetet i Lund äro sådana, att åtgärder böra vidtagas för avhjälpande av de påtalade missförhållandena. I sådant syfte har byggnadsstyrelsen nu framlagt förslag om uppförande av ny institutionsbyggnad jämte djurstall och vaktmästarbostad för den bakteriologiska institutionen. Vid ett realiserande av detta förslag skulle den nuvarande institutionsbyggnaden kunna i sin helhet disponeras av de patologisk-anatomiska och rättsmedicinska institutionerna och dessa institutioner härigenom beredas tillräckligt utrymme. Inom byggnadsstyrelsen har tidigare övervägts möjligheten av att de tre institutionernas lokalfråga löstes genom en ombyggnad av den nuvarande institutionsbyggnaden, men en dylik lösning har av ekonomiska skäl avböjts.

En rationell lösning av de ifrågavarande institutionernas lokalfråga synes icke att vinna annorledes än genom uppförande av en nybyggnad för den bakteriologiska institutionen. Mot de föreliggande ritningarna har erinran icke framställts av de hörda myndigheterna. Avsikten är, att ritningarna skola underkastas granskning av 1940 års civila byggnadsutredning. Jag förutsätter, att byggnadsutredningen, i syfte att begränsa byggnadskostnaderna, kommer att ägna särskild uppmärksamhet åt möjligheten att förlägga nybyggnaden i anslutning till annan institutionsbyggnad, så att vissa utrymmen, exempelvis föreläsningssal, kunna göras gemensamma. Kostnaderna för företagets utförande enligt föreliggande ritningsförslag ha beräknats till 525 000 kronor. Detta belopp torde tills vidare i avbidan på byggnadsutredningens granskning, böra läggas till grund för anslagsberäkningen. Medel till ifrågavarande byggnadsföretag, som upptagits på den av investeringsutredningen framlagda investeringsplanen för statliga husbyggnadsföretag för verk och myndigheter m. m., torde böra uppföras på allmän beredskapsstat III.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Nybyggnad för bakteriologiska institutionen vid universitetet i Lund* å allmän beredskapsstat III för budgetåret 1944/45 uppföra ett anslag av . . . . . kronor 525 000.

[7.] **Upplåtelse av tomt på Norrbackaområdet för ett medicinskt Nobelinstitut.** I överensstämmelse med ett av Kungl. Maj:t i propositionen 1937: 219 framlagt förslag, medgav 1937 års riksdag (skrivelsen nr 286), att till uppförande av en nybyggnad för den biokemiska avdelningen av det medicinska Nobelinstitutet finge avgiftsfritt och med nyttjanderätt samt under villkor i övrigt, som av Kungl. Maj:t bestämdes, å Norrbackaområdet upplåtas ett tomtområde invid den tillärnade institutionen för medicinsk kemi.

I en till kanslern för rikets universitet ställd den 23 mars 1944 dagtecknad skrivelse har *karolinska institutets lärarkollegium* hemställt om kanslerns medverkan till att erforderlig tomtmark å Norrbackaområdet måtte med nyttjanderätt tills vidare avgiftsfritt upplåtas till ett medicinskt Nobelinstitut omfattande tre avdelningar, en för biokemi en för neurofysiologi och en för medicinsk cellforskning. I skrivelsen anföres bland annat följande.

Lärarkollegiet har denna dag beslutat att å Norrbackaområdet uppföra ett medicinskt Nobelinstitut omfattande tre likvärdiga avdelningar, en för biokemi, en för neurofysiologi och en för medicinsk cellforskning, till en kostnad av högst 1 500 000 kronor, utrustning inberäknad, och att erforderliga medel skola utgå ur den av Nobelstiftelsen förvaltade medicinska prisgruppens organisationsfond, ävensom tillsätta en särskild kommitté för byggnadsfrågans handhavande.

*Universitetskanslern* har med överlämnande av lärarkollegiets framställning hemställt, att Kungl. Maj:t måtte vidtaga åtgärder i det av lärarkollegiet angivna syftet.

*Byggnadsstyrelsen* har anfört följande.

Erforderlig mark för den avsedda nybyggnaden finnes å det för karolinska institutet avsedda området. Två placeringar synas därvid kunna ifrågakomma, antingen utmed Torsgatan söder om den tillämnade huvudentrén till karolinska institutets område eller väster om den för medicinsk-kemiska institutionen avsedda byggnadsplatsen, Vilkendera av dessa båda platser, som är lämpligast för ändamålet, kan icke avgöras förrän storlek och planform för den avsedda byggnaden för Nobelinstitutet närmare utretts.

Med anledning av vad sålunda anförts får byggnadsstyrelsen tillstyrka, att ett erforderligt tomtområde å karolinska institutets område med nyttjanderätt tills vidare avgiftsfritt upplåtes för uppförande av det föreslagna medicinska Nobelinstitutet.

Såsom framgår av den lämnade redogörelsen medgav 1937 års riksdag, att på Norrbackaområdet finge upplåtas ett tomtområde till uppförande av en nybyggnad för den biokemiska avdelningen av det medicinska Nobelinstitutet. Enligt ett av karolinska institutets lärarkollegium framlagt förslag avsågs byggnaden skola uppföras i anslutning till de nybyggnader för karolinska institutets teoretiska institutioner, varom beslut fattades vid 1937 års riks-

*Departements-  
chefen.*

dag men vilka till följd av krigsutbrottet icke kommit till utförande. Med anledning av den av lärarkollegiet numera planerade utvidgningen av Nobelinstitutet med en avdelning för neurofysiologi och en avdelning för medicinsk cellforskning har lärarkollegiet gjort förnyad framställning om upplåtelse av mark på Norrbackaområdet till en nybyggnad för Nobelinstitutet, inrymmande lokaler förutom för den biokemiska avdelningen jämväl för de två planerade nya avdelningarna. Då såsom av byggnadsstyrelsens utlåtande framgår tomtmark för ifrågavarande ändamål kan ställas till förfogande inom den för karolinska institutet avsedda delen av Norrbackaområdet, tillstyrker jag, att för ändamålet erforderlig tomtmark upplåtes. Jag utgår härvid från att kostnaderna för planeringsarbeten, anslutningsledningar o. d. ävensom kostnaderna för byggnadens uppförande och utrustning helt bestridas av andra medel än statsmedel. Upplåtelsen i fråga torde dock böra ske avgiftsfritt och med nyttjanderätt tills vidare, så länge området användes för det avsedda ändamålet. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att meddela närmare bestämmelser i ämnet.

Ifrågavarande markupplåtelse synes vara av beskaffenhet att böra underställas riksdagens prövning. Då det synes önskvärt, att tomtfrågan icke skall lägga hinder i vägen för uppförande av den planerade nybyggnaden för Nobelinstitutet, därest byggnadsföretaget med hänsyn till arbetsmarknadsförhållandena lämpligen bör påbörjas under nästa budgetår, torde förslag i ämnet böra föreläggas riksdagen i propositionen angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1944/45.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att medgiva, att till uppförande av nybyggnad för ett medicinskt Nobelinstitut, omfattande en avdelning för biokemi, en avdelning för neurofysiologi och en avdelning för medicinsk cellforskning, må avgiftsfritt och med nyttjanderätt samt under villkor i övrigt, som av Kungl. Maj:t bestämmas, på Norrbackaområdet upplåtas erforderligt tomtområde.

[8.] **Nybyggnad för bibliotek m. m. vid Chalmers tekniska högskola.** Chalmers tekniska institut var från början i sin helhet förlagt till det av högskolan allttjämt disponerade kvarteret mellan Vasa- och Storgatorna i Göteborg. Marken i kvarteret tillhör Göteborgs stad men har av staden överlämnats till läroanstalten för all framtid, så länge teknisk undervisning där bedrivs. Byggnaderna inom kvarteret ha uppförts medelst Chalmersska donationens medel och av staden. Erforderliga tillbyggnader ha sedan ett trettio-tal år tillbaka utförts på statens bekostnad.

För att läroanstalten skulle kunna erhålla bättre lokaler ingicks år 1920 ett avtal mellan Kungl. Maj:t och kronan samt staden om institutets förflyttning till annan plats. Byggnaderna skulle vara uppförda senast år 1934. Den tid, inom vilken byggnaderna skulle vara uppförda, har genom över-

enskömmelse år 1936 förlängts intill den 1 januari 1945. Styrelsen för Chalmers tekniska högskola har i skrivelse den 29 april 1944 hos drätselkammaren i Göteborg hemställt om förlängning av byggnadstiden med ytterligare tio år, d. v. s. intill den 1 januari 1954.

På det nya området ha uppförts byggnad för kemiska och fysiska institutionerna samt byggnad för avdelningen för skeppsbyggnad, varjämte nyligen färdigställts en byggnad för avdelningarna för väg- och vattenbyggnad samt arkitektur.

De äldre byggnaderna mellan Vasagatan och Storgatan inrymma numera endast lokaler för 1:a och 2:a årskurserna, för avdelningarna för maskinteknik och för elektroteknik samt för bibliotek och kansli, varjämte tekniska gymnasiet i Göteborg har sina lokaler där.

Förslag har framställts om att såsom nästa etapp i nybyggnadsplanen skall uppföras en byggnad för bibliotek och kansli m. m.

*Behovet av nybyggnad.* I sina anslagsäskanden för budgetåret 1944/45 har styrelsen för högskolan anfört i huvudsak följande rörande behovet av nya lokaler för biblioteket och kansliet m. m.

Biblioteket lider för närvarande av svår lokalbrist. Bokmagasinen rymma icke på långt när samlingarna, bokhyllor ha måst uppställas i expeditionlokalerna och läsesalen är för trång. Inom ett par år måste förhållandena bli sådana, att bibliotekets utnyttjande kommer att vara förenat med svåra olägenheter. Då tredje och fjärde årskursernas studerande äro de, som mest anlita biblioteket, kommer majoriteten bland de studenter, som behöva besöka biblioteket, att ha sina studier förlagda till nybyggnadsrådet.

Högskolans administrationslokaler ha till följd av högskolans kraftiga utökning under senare år blivit alldeles för små. De bestå av rektorsrum, expeditionsrum och kollegierum. På expeditionen sitta högskolans kamrerare, kassör och båda kontorsbiträden. Expeditionen tjänstgör även som väntrum för besökande till rektor och är numera för liten för sitt ändamål. Att flera personer med så olika arbetsuppgifter, som här är fallet, ha gemensamt arbetsrum är olämpligt och verkar störande på samtligas arbete. Som exempel kan nämnas, att vid telefonsamtal allt arbete på räkne- och skrivmaskiner måste avbrytas. Personalen störes också av att ha allmänheten så direkt inpå sig. Kollegierummet, som numera icke rymmer alla lärarna på en gång, användes samtidigt för duplicering, förvaring av papper, blanketter och ritningar och såsom skrivrum. Inga sammanträdesrum för kollegienämndens och avdelningskollegiernas sammanträden finnas. Det är därför nödvändigt, att nya lokaler så snart som möjligt byggas även för högskolans administration.

Då inom högskolans nya byggnader på Gibraltarområdet nu endast finnas två bostadslägenheter för högskolans personal, finnes även ett trängande behov av personalbostäder.

1940 års sakkunniga för den högre tekniska undervisningen ha i sitt betänkande den 9 oktober 1943 med utredning och förslag angående den högre tekniska undervisningen (SOU 1943: 34) anfört, att för genomförande av de sakkunnigas förslag till den högre tekniska undervisningens nydaning och utveckling erfordrades betydande ny- och ombyggnader. Beträffande det re-

dan nu föreliggande behovet av nya lokaler för biblioteket och kansliet ha de sakkunniga i huvudsak anfört de skäl, som framgå av de i det föregående återgivna uttalandena. Vad angår de framtida förhållandena, inhämtas av betänkandet följande.

Under normala förhållanden kunna vid Chalmers tekniska högskola årligen nyintagas 170 studerande. De sakkunniga föreslå nu, att högskolan planlägges för en nyintagning av 250 per år, motsvarande en beräknad total elevnumerär i högskolan av närmare 1 100 (år 1942 utgjorde elevantalet 618). Den föreslagna nyintagningen av studerande torde dock ej behöva nå denna omfattning förrän efter åtskilliga år (de sakkunniga räkna med att fullt studerandeantal skall uppnås först omkring 1952/53).

Enligt de sakkunnigas förslag skulle rektorsexpeditionen komma att omfatta följande befattningshavare: rektor, högskoleintendent, kassör, 3 kontorstråden, 2 expeditionsvakter och extra arbetshjälp.

Lärarpersonalen bör enligt sakkunnigförslaget utökas till 25 professorer, 5 docenter, 1 laborator, 52 speciallärare, 12 adjungerade lärare jämte tillfälliga lärare m. fl.

Enligt de sakkunnigas förslag skall högskolans personal av sådana kategorier, att bostäder åt densamma äro önskvärda, utgöras av 36 befattningshavare. Av kostnadsskäl torde man få inskränka sig till att anordna bostäder för ungefär två tredjedelar av denna personal eller 22 anställda, såsom laboratorievaktmästare, telefonister, portvakter, gårdskarlar m. fl.

Vad angår den tekniska bibliotekstjänsten, ha *de sakkunniga* tillsammans med den inom handelsdepartementet tillkallade *utredningen rörande den tekniskt-vetenskapliga forskningens ordnande* den 5 april 1944 avgivit ett betänkande med förslag till åtgärder för främjandet av litteraturtjänsten inom de tekniska fackområdena (SOU 1944: 17). Härav inhämtas:

Allteftersom tekniken utvecklas ökas fordringarna på en effektiv teknisk litteraturtjänst. Litteraturbehovet är starkt icke blott för forskning och undervisning vid de tekniska högskolorna utan även för forskning och praktik vid andra tekniska institutioner, framför allt inom industrien. De sakkunniga föreslå därför, att de båda tekniska högskolornas bibliotek utvecklas till centraler för den allmänna tekniska litteraturtjänsten i landet och att de i princip jämsställas med de båda universitetsbiblioteken, ehuru med något mindre omfattning. Nybyggnaden för biblioteket vid Chalmers tekniska högskola bör planeras med hänsyn härtill.

Bibliotekspersonalen bör även utökas avsevärt och vid genomförd organisation omfatta 17 befattningshavare mot nu 7. Bland annat böra finnas 1 överbibliotekarie, 4 bibliotekarier, 3 amanuenser och 6 biblioteksbiträden.

**Förslag av 1940 års sakkunniga för den högre tekniska undervisningen m. m.** Under erinran om att högskolan tidigare gjort framställningar om anslag till nybyggnad för bibliotek och administration uttala *de sakkunniga*, att de liksom högskolans myndigheter äro av den uppfattningen, att dessa nybyggnadskrav äro de mest trängande för högskolans vidkommande. På de sakkunnigas uppdrag har professorn M. Wernstedt i samråd med överbibliotekarien W. Munthe i Oslo utarbetat nya ritningar till ifrågavarande nybyggnader, omfattande en särskild biblioteksbyggnad

och en särskild administrationsbyggnad, den senare jämväl inrymmande sex personalbostäder. Förslaget har uppgjorts under hänsynstagande till planerade organisationsutvidgningar. Byggnaderna skola förläggas till en plats omedelbart söder om entrévägen till högskolan vid Gibraltargatan. Kostnaderna beräknas efter ett enhetspris av 85 kronor per kubikmeter till 935 000 kronor för biblioteksbyggnaden och till 493 000 kronor för administrationsbygganden, av vilket sistnämnda belopp 298 000 kronor avse administrationslokalerna.

I sina anslagsäskanden den 5 augusti 1943 framlade *högskolans styrelse* förslag om uppförande av nybyggnader för bibliotek och administration m. m. i huvudsaklig överensstämmelse med de sakkunnigas förslag.

*Byggnadsstyrelsen* anförde i utlåtande den 18 december 1943 över nu ifrågavarande förslag, att detsamma icke föreläge i så genomarbetat skick, att styrelsen vore beredd att taga slutlig ställning till byggnadsfrågan. Vissa erinringar mot förslaget framställdes dock.

I förutnämnda *betänkande rörande litteraturtjänsten* förordas genomförande av de sakkunnigas förslag till nybyggnad för biblioteket.

*Förslag av 1940 års civila byggnadsutredning m. m.* I utlåtande den 11 februari 1944 över högskolestyrelsens förslag av år 1943 har *1940 års civila byggnadsutredning* föreslagit åtskilliga reduceringar och omplaceringar, åskådliggjorda på upprättade principskisser. Enligt dessa skola biblioteket och kansliet sammanföras till en byggnad samt bostäderna förläggas till en särskild byggnad.

Utredningen framhåller bland annat:

En gemensam byggnad för kansli och bibliotek i enlighet med utredningens principskiss upptager en volym av 10 300 m<sup>3</sup> mot båda byggnadernas 14 380 m<sup>3</sup> i högskolans förslag. Utredningens förslag innebär således en besparing av 4 080 m<sup>3</sup>.

En jämförelse mellan kostnaderna inklusive utgifter för utvändiga ledningsarbeten m. m. gestaltar sig på följande sätt:

	Det remitterade ritningsförslaget	Utredningens principskiss
Biblioteksbyggnad .....	990 000	} 800 000
Kanslibyggnad.....	298 000	
Utvändiga ledningar m. m.....	—	50 000
Bostäder .....	195 000	70 000
Totalkostnad kronor 1 483 000		920 000.

De av utredningen förordade åtgärderna beräknas alltså medföra en kostnadsminskning av omkring 560 000 kronor.

I yttrande den 23 februari 1944 med anledning av civila byggnadsutredningens förslag har *högskolans styrelse* anført, att styrelsen på grund av det nuvarande läget icke vill motsätta sig, att byggnadsfrågan löses på i huvudsak det sätt, som utredningen föreslagit. Styrelsen har dock icke velat medgiva en minskning av kollegierummet. Styrelsen förutsätter även, att den får rätt att inom den beräknade byggnadsvolymen företaga de jämkningar av lo-



som kan beräknas uppstå vid realiserande av de sakkunnigas förslag rörande högskolans organisation. Då byggnadsutredningens förslag därjämte medger framtida utvidgningar, finner jag mig — utan att därigenom taga ställning till de sakkunnigas förslag rörande utbyggnad av högskolans institutioner och lärarkår — böra förorda, att förslaget lägges till grund för ifrågavarande byggnadsföretag. Med hänsyn till vad högskolans styrelse anfört torde emellertid kollegierummets bredd böra utökas i enlighet med styrelsens förslag. Den bibliotek och kansli inrymmande byggnadens volym torde med hänsyn till vad styrelsen anfört böra beräknas till 10 700 m<sup>3</sup>. Inom en byggnadskropp med denna volym torde de jämkningar av de olika lokalernas inbördes placering böra få vidtagas, som kunna visa sig erforderliga i samband med uppgörandet av huvudritningar till byggnaden.

Kostnaderna för byggnadsföretaget ha av de olika myndigheterna beräknats till olika belopp. Vid uppskattningen av anslagsbehovet anser jag mig böra utgå från den av byggnadsstyrelsen beräknade kostnadssumman, 1 000 000 kronor. Med hänsyn till osäkerheten i beräkningen av byggnadskostnaderna torde det kunna visa sig erforderligt att överskrida denna kostnadssumma. Jag förutsätter emellertid, att vid uppgörandet av huvudritningar och arbetsbeskrivning liksom under byggnadsarbetenas fortgång varje möjlighet till att begränsa kostnaderna tillvaratages.

Anslag till utförande av ifrågavarande byggnadsföretag, som upptagits på den av investeringsutredningen framlagda investeringsplanen, torde böra uppföras på allmän beredskapsstat II för budgetåret 1944/45 med 1 000 000 kronor.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen,

att till *Nybyggnad för bibliotek m. m. vid Chalmers tekniska högskola* å allmän beredskapsstat II för budgetåret 1944/45 uppföra ett anslag av . . . . . kronor 1 000 000.

[9.] **Ändrings- och reparationsarbeten i byggnaden för kemiska institutionen vid Chalmers tekniska högskola.** Såsom framgår av propositionen 1941: 2 (s. 297) gjorde byggnadsstyrelsen i skrivelse den 11 september 1939 framställning om anvisande av ett reservationsanslag av 45 000 kronor för vissa ändrings- och reparationsarbeten inom avdelning V av högskolans kemiska institutionsbyggnad, avseende förbättring av dragskåpsinredningen, omändring av ett vågrum till fotografiskt mörkrum samt utökande av de elektriska anordningarna för undervisning och forskning. Vid anmälan av denna anslagsfråga i nämnda proposition förordade jag med hänsyn till det statsfinansiella läget, att endast en del av det erforderliga anslagsbeloppet då skulle anvisas med rätt för högskolans styrelse att disponera detsamma för de ändamål inom ramen för den gjorda framställningen, som kunde befinnas mest angelägna. Under erinran att det av byggnadsstyrelsen begärda anslagsbe-

loppet med hänsyn till den höjda prisnivån då mera syntes böra uppräknas till åtminstone 56 000 kronor, tillstyrkte jag, att ett anslag av 43 000 kronor skulle anvisas för ändamålet. I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag anvisade riksdagen på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1940/41 ett reservationsanslag (B) av 43 000 kronor för ifrågavarande ändamål.

Sedan Kungl. Maj:t genom beslut den 25 april 1941 anbefallt byggnadsstyrelsen att vidtaga de på styrelsen ankommande förberedande åtgärder, som kunde befinnas påkallade för att ifrågavarande byggnadsarbeten skulle kunna framdeles av styrelsen utan tidsutdräkt igångsättas, har Kungl. Maj:t i anledning av en av byggnadsstyrelsen i skrivelse den 1 december 1942 gjord framställning i ämnet genom beslut den 5 februari 1943 bemyndigat byggnadsstyrelsen att för täckande av med upprättandet av entreprenadhandlingar beträffande arbetena förenade kostnader taga i anspråk ett belopp av högst 1 408 kronor 40 öre av reservationsanslaget till utredningar rörande tillämnade byggnadsföretag m. m., vilket belopp framdeles skulle av byggnadsstyrelsen tillföras sistnämnda anslag av eventuellt byggnadsanslag.

Departements-  
chefen.

Anslag till ifrågavarande ändrings- och reparationsarbeten, vilka upptagits på den av investeringsutredningen framlagda investeringsplanen för statliga husbyggnadsföretag för verk och myndigheter m. m., torde böra uppföras på allmän beredskapsstat III för budgetåret 1944/45. Med hänsyn till den inträffade ökningen av byggnadskostnaderna förordar jag, att det tidigare för ifrågavarande ändamål beräknade anslagsbeloppet, 43 000 kronor, höjes till 63 000 kronor. Jag hemställer således, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Ändrings- och reparationsarbeten i byggnaden för kemiska institutionen vid Chalmers tekniska högskola* å allmän beredskapsstat III för budegtåret 1944/45 uppföra ett anslag av ..... kronor 63 000.

[10.] **Vissa ändrings- och reparationsarbeten vid folkskoleseminariet i Uppsala.** I underdånig skrivelse den 1 september 1941 har *byggnadsstyrelsen* hemställt, att ett anslag av 38 000 kronor måtte anvisas för vissa ändrings- och reparationsarbeten vid folkskoleseminariet i Uppsala. Arbetena avse förbättring av toalettanordningarna, anordnande av lekhall samt ombyggnad och reparation av trädgårdsmästar- och maskinistbostäderna. Skolöverstyrelsen har tillstyrkt byggnadsförslaget.

Departements-  
chefen.

Mot de av byggnadsstyrelsen föreslagna ändrings- och reparationsarbetena vid folkskoleseminariet i Uppsala har jag icke funnit anledning till erinran. Kostnaderna för dessa arbetens utförande, vilka år 1941 beräknades till 38 000 kronor, böra jämte kostnaderna för vissa ytterligare erforderliga smärre ändringsarbeten, enligt vad jag under hand inhämtat från länsarkitekten, numera beräknas till i avrundat tal 45 000 kronor. Anslag till ut-

förande av ifrågavarande byggnadsarbeten, vilka upptagits på den av investeringsutredningen framlagda investeringsplanen för statliga husbyggnadsföretag för verk och myndigheter m. m., torde böra uppföras på allmän beredskapsstat III för budgetåret 1944/45.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Vissa ändrings- och reparationsarbeten vid folkskoleseminariet i Uppsala* å allmän beredskapsstat III för budgetåret 1944/45 uppföra ett anslag av . . . . . kronor 45 000.

### Fonden för låneunderstöd.

[11.] **Lån till August Abrahamsons stiftelse för slöjdläro- och utbildningsarbeten för vissa ombyggnadsarbeten.** Beträffande stiftelsens tillkomst och ändamål m. m. har en ingående redogörelse lämnats i propositionen 1943: 215, vartill här torde få hänvisas.

Stiftelsens läroanstalt disponerar för närvarande två byggnader för undervisningen i träslöjd, nämligen det s. k. seminariet och Källnäas. År 1942 tillkallades sakkunniga för utredning angående stiftelsens verksamhet och ekonomi m. m. På grundval av de sakkunnigas utredning framlades i propositionen 1943: 215 förslag till åtgärder för en sanering av stiftelsens ekonomi. Sålunda föreslogs bland annat, att stiftelsen skulle erhålla ett räntefritt statsamorteringslån av 90 000 kronor för vissa ombyggnadsarbeten m. m., varav 5 800 kronor till ombyggnads- och reparationsarbeten å Källnäas och 1 800 kronor till reparation av seminariet. Förslaget vann riksdagens bifall.

*Stiftelsens styrelse* har nu anhållit, att ett statsanslag av 25 000 kronor måtte uppföras på allmän beredskapsstat till vissa byggnadsarbeten m. m. vid läroanstalten. Av det äskade beloppet hänför sig 20 400 kronor till ombyggnad av Källnäas och 4 600 kronor till åvägabringande av förbättrad vattenförsörjning för läroanstalten. Beträffande den närmare utformningen av styrelsens förslag torde få hänvisas till handlingarna i ärendet.

*Skolöverstyrelsen*, som hört sitt byggnads-sakkunniga biträde, har funnit av det sakkunniga biträdet ifrågasatt ändring beträffande övre våningens plan-disposition böra tagas under övervägande vid byggnadsföretagets utförande.

Såsom av den lämnade redogörelsen framgår, erhöll stiftelsen jämlikt beslut av 1943 års riksdag ett lån av 90 000 kronor, varav ett belopp av 5 800 kronor avsåg vissa ombyggnads- och reparationsarbeten beträffande byggnaden Källnäas, bland annat omändring av gymnastiksalen i nämnda byggnad till slöjdsal. Dessa byggnadsarbeten ha dock icke kommit till utförande, enär stiftelsens styrelse med hänsyn till behovet av utökat lokalutrymme för undervisningen funnit en mera genomgripande ombyggnad av Källnäas än

*Departements-  
chefen.*

damålsenlig. Ett av styrelsen i sådant syfte framlagt, å företedda ritningar närmare utformat förslag går ut på en entresolering av gymnastiksalen samt förläggande till det övre våningsplanet av två teckningssalar och till det undre planet av två slöjdsalar. Jag anser mig böra tillstyrka, att en ombyggnad av Källnäas kommer till stånd i huvudsaklig överensstämmelse med det av styrelsen framlagda förslaget. Den av skolöverstyrelsen mot ritningarna framställda anmärkningen torde böra tagas under övervägande vid byggnadsföretagets utförande.

Kostnaderna för de ifrågasatta byggnadsarbetena ha av styrelsen beräknats till 26 200 kronor. Mot kostnadsberäkningen har jag icke funnit anledning till erinran. Då av statsmedel ett belopp av 5 800 kronor redan står till styrelsens förfogande för ändamålet, utgör medelsbehovet (26 200 — 5 800 =) i runt tal 20 000 kronor. Som stiftelsen saknar möjlighet att av egna medel bestrida dessa kostnader, får jag förorda, att stiftelsen för ändamålet erhåller ett räntefritt statens amorteringslån av 20 000 kronor. Anslag till ifrågavarande arbeten, som upptagits på den av investeringsutredningen framlagda investeringsplanen för kommunala och enskilda byggnadsarbeten, torde böra uppföras på allmän beredskapsstat III för budgetåret 1944/45 under fonden för låneunderstöd. Däremot böra medel icke äskas på allmän beredskapsstat till bestridande av de redan utförda arbetena för åstadkommande av förbättrad vattenförsörjning för läroanstalten.

Åberopande det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Lån till August Abrahamsons stiftelse för slöjd-läroarbete för vissa ombyggnadsarbeten* å allmän beredskapsstat III för budgetåret 1944/45 uppföra ett anslag av ..... kronor 20 000.

Vad föredragande departementschefen sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt behagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:

Inga Bäcklin.

## Bilaga 15.

**Kapitalinvesteringar.****Jordbruksdepartementet.**

*Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 12 maj 1944.*

**Närvarande:**

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WIGFORSS, SKÖLD, ERIKSSON, QUENSEL, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ, ROSANDER, GJÖRES, EWERLÖF, RUBBESTAD.

Chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Pehrsson-Bramstorp, och statsrådet Domö anmäla härefter under jordbruksdepartementets handläggning hörande ärenden angående kapitalinvesteringar å allmän beredskapsstat för budgetåret 1944/45, statsrådet Pehrsson-Bramstorp beträffande punkterna 1—5 samt statsrådet Domö beträffande punkterna 6—8. Föredragandena yttra härvid följande.

**Statens allmänna fastighetsfond.**

[1.] **Byggnadsarbeten vid statens växtskyddsanstalt.** I sitt den 3 april 1944 avgivna betänkande med förslag till investeringsreserv av statliga, kommunala och statsunderstödda anläggningsarbeten för budgetåret 1944/45 (SOU 1944: 12) har *investeringsutredningen* bland annat hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att å allmän beredskapsstat för nämnda budgetår upptaga ett anslag av 70 000 kronor till uppförande av en lagringslokal för potatis och frukt vid statens växtskyddsanstalt

Med skrivelse den 22 april 1944 har *styrelsen för statens växtskyddsanstalt* framlagt viss utredning till stöd för det av investeringsutredningen gjorda anslagsäskandet. Anstaltsstyrelsen har bland annat anfört följande.

Växtskyddsanstalten är i omedelbart och starkt behov av lämpliga lagerlokaler för i främsta rummet potatis och i andra hand frukt. De förrådsrum, som för närvarande finnas, äro odugliga för sitt ändamål. Belägna som de äro ovan jord och i söderslutning uppvärmas de tidigt på våren i sådan grad,

att i dem förvarad potatis utvecklar snart sagt nya plantor, innan det blir tid för sättnings. På grund av otillräcklig värmeisolering föreligger också frostrisk under den kallaste årstiden. Slutligen äro utrymmena alldeles otillräckliga, särskilt med hänsyn till de för närvarande intensivt bedrivna undersökningarna över potatisens virussjukdomar men även för fyllande av anstaltens stadigvarande behov. För frukt har anstalten överhuvud taget ingen användbar lagringslokal.

Anstaltsstyrelsen underhandlade redan år 1939 med byggnadsstyrelsen om upprättande av förslag med kostnadsberäkning till en lagerlokal av förenämnda slag. Med anledning av krigsutbrottet blev emellertid saken tills vidare skjuten åt sidan. När behovet under de därpå följande åren gjorde sig allt starkare gällande, anmäldes uppförandet av ifrågavarande byggnad i oktober 1943 till investeringsutredningen såsom investeringsobjekt. Byggnadsstyrelsen verkställde med ledning av upprättad planskiss en kostnadsberäkning, enligt vilken byggnaden skulle draga en kostnad av 70 000 kronor. —

Departementss-  
chefen.

Med hänsyn till vad växtskyddsanstaltens styrelse i ärendet anført anser jag mig böra biträda investeringsutredningens förslag, att medel för uppförande vid anstalten av den ifrågasatta lagringslokalen för potatis och frukt upptagas å allmän beredskapsstat för budgetåret 1944/45. Mot storleken av det för ändamålet äskade anslaget, 70 000 kronor, har jag intet att erinra. Anslaget torde böra hänföras till beredskapsstat III.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Byggnadsarbeten vid statens växtskyddsanstalt* å allmän beredskapsstat III för budgetåret 1944/45 uppföra ett anslag av ..... kronor 70 000.

### Statens utlåningsfonder.

[2.] **Gödselvärdslånefonden.** Såsom kapital till gödselvärdslånefonden ha från och med år 1919 anvisats tillhoppa 4 500 000 kronor, varav dock ett belopp av 500 000 kronor icke tagits i anspråk utan redovisats såsom besparing å riksgäldsfonden. Härjämte har 1933 års riksdag (r. skr. nr 356) för budgetåret 1933/34 såsom särskilt reservationsanslag anvisat 500 000 kronor, att, i den mån gödselvärdslånefondens medel icke därtill försloge, disponeras för beviljande av lån för ifrågavarande ändamål och under de villkor, som stadgas för lån ur nämnda fond. Sistberörda villkor äro intagna i kungörelsen den 11 juli 1918 (nr 576) med däri genom kungörelserna nr 186/1925, 241/1927, 132/1931 och 632/1937 gjorda ändringar. I kungörelsen den 13 december 1918 (nr 972) ha meddelats bestämmelser angående tiden för ingivande av ansökningar från hushållningssällskapen om statslån ur gödselvärdslånefonden.

I en den 22 september 1943 avgiven promemoria angående beredande av sysselsättning inom jordbrukets område vid omfattande arbetslöshet efter krigets slut har 1942 års jordbrukskommitté föreslagit, att till vissa förbättringsarbeten av beredskapskaraktär på jordbrukets område — däribland göd-

selvårdsanläggningar och ladugårdsförbättringar, till vilka sistnämnda arbeten statslån hittills ej kunnat utgå — skulle beviljas lån från en gemensam lånefond. Denna fond har av kommittén ansetts böra omedelbart tillföras ett belopp av 35 000 000 kronor. Härvid har kommittén utgått från att lån skulle beviljas med tillämpning av hushållningssällskapsutredningens förslag till lånebestämmelser och att samtliga bidragstagare komme att tilldelas lån med högsta möjliga belopp.

I skrivelse den 14 april 1944 har *lantbruksstyrelsen* hemställt, att å allmän beredskapsstat för budgetåret 1944/45 måtte till gödselvärdslånefonden anvisas ett anslag av 5 000 000 kronor, varav 1 000 000 kronor vore avsedda för utlämnande av lån till gödselvärdsanläggningar och 4 000 000 kronor för utlämnande av lån till ladugårdsförbättringar.

Vad beträffar verksamheten med utlämnande av gödselvärdslån har *lantbruksstyrelsen* framhållit, att åtgärder för en förbättrad gödselvård torde utgöra i hög grad lämpliga arbetsobjekt, då det gällde att bereda sysselsättning inom jordbrukets område vid omfattande arbetslöshet efter krigets slut. Enligt styrelsens mening syntes den pågående planläggningen av ifrågavarande arbetsobjekt ha fortskridit så långt, att å beredskapsstaten för budgetåret 1944/45 borde anvisas medel i sådan utsträckning att vid behov statsbidrag och lån skulle kunna utlämnas till i runt tal 6 000 gödselvärdsanläggningar, av vilka ungefär 5 500 kunde beräknas förefinnas å brukningsdelar, omfattande mindre än 20 hektar åker. Styrelsen har beräknat medelsbehovet å beredskapsstat för låneverksamheten till 3 400 000 kronor, därest oförändrade låne- och bidragsvillkor komme att gälla, samt till 1 000 000 kronor, för den händelse statsunderstöd till gödselvärdsanläggningar skulle utgå enligt de grunder, som föreslagits i 1942 års jordbrukskommittés promemoria eller i *lantbruksstyrelsens* den 12 oktober 1943 över promemorian avgivna remissutlåtande. Beträffande frågan om berörda grunder torde få hänvisas till redogörelsen i en denna dag till riksdagen avlåten proposition, nr 264, angående grunder för utlämnande av statsunderstöd till vissa förbättringsarbeten på jordbrukets och skogsbrukets områden vid arbetslöshet. Enligt vad *lantbruksstyrelsen* meddelat kunde den för utlåning disponibla kapitalbehållningen å gödselvärdslånefonden den 1 juli 1944 beräknas komma att uppgå till i runt tal 1 100 000 kronor. Därjämte beräknades inflyta amorteringar under budgetåret 1944/45 med omkring 250 000 kronor.

*Lantbruksstyrelsen* har även ansett sig böra föreslå, att gödselvärdslånefonden under för beredskapsstaten gällande förutsättningar finge tillfälligt anlitas för utlämnande av lån till ladugårdsförbättringar. Härom anför styrelsen i huvudsak följande.

I den av 1942 års jordbrukskommitté avgivna promemorian angående beredande av sysselsättning inom jordbrukets område vid omfattande arbetslöshet efter krigets slut har föreslagits, bland annat, att till utförande av ladugårdsförbättringar skulle förutom statsbidrag jämväl kunna utgå lån av statsmedel. Någon med statsmedel bedriven låneverksamhet för detta ändamål har hittills icke förekommit. För att ifrågavarande förbättringsåtgärder vid behov skola få önskad omfattning, torde det enligt *lantbruksstyrelsens* me-

ning vara nödvändigt med statsunderstöd även i form av lån. Kommittén har vidare anfört, att lån till de arbetsobjekt, som skulle igångsättas inom jordbrukets område vid omfattande arbetslöshet efter krigets slut, borde utgå ur en enda fond. Enligt styrelsens förmenande torde detta vara att förorda i de fall, då så synes mest ändamålsenligt och praktiskt för ifrågavarande låneverksamhetens bedrivande. Nämnda förutsättningar torde vara för handen då det gäller lån till gödselvårdsanläggningar och ladugårdsförbättringar. Styrelsen får därför föreslå, att genom en tillfällig utvidgning av tillämpningsområdet för gödselvårdslånefonden möjligheter skapas så att lån jämväl till förevarande slag av ladugårdsförbättringar skola kunna utgå ur fonden.

Vid beräkningen av medelsbehovet å beredskapsstaten för nästa budgetår för utlämnande av lån till ladugårdsförbättringar har lantbruksstyrelsen utgått från att medel borde anvisas för att tillgodose behovet av lån till omkring 3 000 ladugårdsförbättringsföretag, varav ungefär 2 700 vid brukningsdelar med högst 20 hektar åker. Därest de av 1942 års jordbrukskommitté föreslagna grunderna för ifrågavarande låneverksamhet komme att tillämpas, skulle medelsbehovet enligt lantbruksstyrelsens beräkningar uppgå till 4 000 000 kronor. Till sistnämnda belopp har medelsbehovet jämväl upptagits, för den händelse de av lantbruksstyrelsen i remissutlåtande den 12 oktober 1943 förordade grunderna skulle bli gällande. En närmare redogörelse för omförmälda grunder har lämnats i den i det föregående omnämnda propositionen nr 264 till årets riksdag.

Departements-  
chejen.

I samband med behandlingen av frågan om anvisande å allmän beredskapsstat för budgetåret 1944/45 av anslag till statsbidrag för utförande av gödselvårdsanläggningar och ladugårdsförbättringar har jag framhållit, att såväl gödselvårds- som ladugårdsförbättringsföretag lämpligen kunna utnyttjas för arbetsmarknadsreglerande ändamål. För att möjliggöra tillkomsten av dylika företag synas såsom lantbruksstyrelsen anfört å beredskapsstaten böra beräknas medel, förutom till beviljande av bidrag, jämväl till utlämnande av statslån. De för verkställande av ladugårdsförbättringar av beredskapskaraktär avsedda lånen torde i enlighet med styrelsens förslag lämpligen böra utgå från gödselvårdslånefonden. Vad beträffar storleken av det kapitaltillskott till sistnämnda fond, som torde bli erforderligt för nästa budgetår, synes det samma i anslutning till vad lantbruksstyrelsen förordat böra bestämmas till 5 000 000 kronor. Av den sålunda förordade kapitalinvesteringen i gödselvårdslånefonden torde 2 000 000 kronor böra hänföras till allmän beredskapsstat II samt 3 000 000 kronor till allmän beredskapsstat III. Låneverksamheten på nu förevarande områden har vid medelsberäkningarna förutsatts skola bedrivas i enlighet med bestämmelser, som förordats i den denna dag till riksdagen avlåtna propositionen nr 264 angående grunder för utlämnande av statsunderstöd till vissa förbättringsarbeten på jordbrukets och skogsbrukets områden vid arbetslöshet.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kun gl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Gödselvårdslånefonden* för budgetåret 1944/45 uppföra  
 dels å allmän beredskapsstat II ett anslag av . . . . . kronor 2 000 000,  
 dels ock å allmän beredskapsstat III ett anslag av . . . . . » 3 000 000.

[3.] **Frukt- och potatislagerhusfonden.** Såsom kapitaltillskott till frukt- och potatislagerhusfonden ha för budgetåren 1940/41—1943/44 anvisats tillhoppa 2 375 000 kronor. I årets statsverksproposition (kapitalbudgeten, bil. 7, punkt 8) har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att för budgetåret 1944/45 till fonden anvisa ett investeringsanslag av 500 000 kronor. Bestämmelser för lån ur fonden äro meddelade i kungörelsen den 26 november 1943 (nr 811).

I skrivelse den 14 april 1944 har *lantbruksstyrelsen* hemställt, att å allmän beredskapsstat för nästa budgetår måtte anvisas ett anslag av 800 000 kronor till frukt- och potatislagerhusfonden. Till motivering för förslaget har styrelsen anfört i huvudsak följande.

I samband med anslagsäskandena för budgetåret 1944/45 gjorde *lantbruksstyrelsen* framställning om anvisande av ett investeringsanslag å 1 300 000 kronor till frukt- och potatislagerhusfonden. I årets statsverksproposition föreslogs endast en medelsanvisning av 500 000 kronor för ändamålet. Föredragande departementschefen uttalade emellertid, att frågan, huruvida medel för utlåning från förevarande fond borde anvisas även på beredskapsstat för att stå till förfogande vid eventuellt omslag i läget på arbetsmarknaden, senare finge upptagas till övervägande.

Lagerhusbyggnader för vattenhaltiga vegetabilier (potatis, köksväxter, frukt) kunna enligt *lantbruksstyrelsens* mening av följande skäl svårligen inrangeras bland de arbetsobjekt, som med fördel kunna forceras fram som beredskapsarbeten. Till större konsumtionsorter förlagda sådana lagerhus förutsätta nämligen omfattande planeringsarbeten och förundersökningar såväl i form av ofta tidsödande förhandlingar med kommunala myndigheter samt järnvägs- och hamnförvaltningar angående förlägningsplats som vidlyftiga tekniska och ekonomiska utredningar. Därjämte äro i fråga om sådana lagerhus både de byggnadstekniska och lagringstekniska erfarenheterna ännu jämförelsevis begränsade, varför en forcerad byggnadsverksamhet utöver ramen för det anslag av 1 300 000 kronor, som *lantbruksstyrelsen* äskade som investeringsanslag för budgetåret 1944/45, för närvarande icke kan tillrådas. Under förutsättning av riksdagens bifall till Kungl. Maj:ts förslag om anslagsanvisning till ifrågavarande fond för budgetåret 1944/45 anser *lantbruksstyrelsen* sig av nyssnämnda skäl icke böra föreslå större kapitalförstärkning av fonden å allmän beredskapsstat för sagda budgetår än till belopp, motsvarande skillnaden mellan av styrelsen äskat och av Kungl. Maj:t föreslaget anslag, eller således (1 300 000 — 500 000 =) 800 000 kronor.

Jag finner mig böra biträda *lantbruksstyrelsens* förslag om uppförande å *Departements-* beredskapsstat för budgetåret 1944/45 av ett anslag å 800 000 kronor till för- *chefen.* stärkning av frukt- och potatislagerhusfonden. Anslaget torde böra hänföras till allmän beredskapsstat III. Någon ändring i de för närvarande i fråga om utlåningen från fonden gällande bestämmelserna synes icke böra vidtagas.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Frukt- och potatislagerhusfonden* å allmän beredskapsstat III för budgetåret 1944/45 uppföra ett anslag av ..... kronor 800 000.

[4.] **Spannmålslagerhusfonden.** Såsom kapitaltillskott till ifrågavarande fond ha för budgetåren 1930/31—1943/44 anvisats tillhopa 8 900 000 kronor. I årets statsverksproposition (kapitalbudgeten, bil. 7, punkt 11) har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att för budgetåret 1944/45 till fonden anvisa ett investeringsanslag av 500 000 kronor. Gällande bestämmelser rörande förevarande låneverksamhet äro upptagna i kungörelsen den 12 september 1930 (nr 342) med däri genom kungörelserna nr 364/1932, 263/1933, 612/1937 och 252/1943 gjorda ändringar.

I skrivelse den 14 april 1944 har *lantbruksstyrelsen* hemställt, att å allmän beredskapsstat för nästa budgetår måtte anvisas ett anslag av 500 000 kronor till spannmålslagerhusfonden. Styrelsen har härvid anfört huvudsakligen följande.

I samband med anslagsäskandena för budgetåret 1944/45 gjorde *lantbruksstyrelsen* framställning om anvisande av ett investeringsanslag å 1 000 000 kronor till spannmålslagerhusfonden. I årets statsverksproposition föreslogs endast en medelsanvisning av 500 000 kronor för ändamålet. Föredragande departementschefen uttalade emellertid, att frågan, huruvida medel för utlåning från spannmålslagerhusfonden borde anvisas även på beredskapsstat för att stå till förfogande vid ett eventuellt omslag i läget på arbetsmarknaden, senare finge upptagas till övervägande.

Även om tillräckliga tekniska erfarenheter om olika spannmålslagerhus-typers lämplighet redan föreligga, varför sådana företags upptagande som beredskapsarbeten av denna anledning ingalunda vore olämpligt, kunna dock sådana byggnader enligt *lantbruksstyrelsens* mening svårligen räknas till de arbetsobjekt, som med fördel kunna forceras fram som beredskapsarbeten. Varje sådant lagerhus förutsätter nämligen omfattande planeringsarbeten såväl i form av tidsödande förhandlingar med kommunala myndigheter samt järnvägs- och hamnförvaltningar angående förläggningsplats som vidlyftiga tekniska och ekonomiska utredningar. Under förutsättning av riksdagens bifall till Kungl. Maj:ts förslag om medelsanvisning till ifrågavarande fond anser *lantbruksstyrelsen* sig av nyssnämnda skäl icke böra hemställa om anvisande å allmän beredskapsstat för budgetåret 1944/45 av medel till kapitalförstärkning av fonden till större belopp än som motsvarar skillnaden mellan av styrelsen äskat och av Kungl. Maj:t föreslaget anslag, eller således (1 000 000 — 500 000 =) 500 000 kronor.

*Departements-  
chefen.*

Med hänsyn till vad *lantbruksstyrelsen* i ärendet anfört förordar jag, att å allmän beredskapsstat III för nästa budgetår uppföres ett anslag av 500 000 kronor för kapitalinvestering i spannmålslagerhusfonden. För den låneverksamhet, som kan komma att bedrivas med anlitande av beredskapsanslaget, torde böra gälla samma bestämmelser som tillämpas för utlåningen i övrigt från ifrågavarande fond.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Spannmålslagerhusfonden* å allmän beredskapsstat III för budgetåret 1944/45 uppföra ett anslag  
av ..... kronor 500 000.

[5.] **Egnahemslånefonden.** Enligt gällande bestämmelser för egnahemslånefonden, vilka äro intagna i kungörelsen den 7 juni 1940 (nr 589) angående den statliga egnahemsverksamheten, ändrad genom kungörelsen nr 578/1942, må från fonden utlämnas jordbrukslån, skogslån, bostadslån, lån till förstärkning av ofullständiga jordbruk ävensom egnahemsstatslån till låneförmedlare. I årets statsverksproposition (kapitalbudgeten, bil. 7, punkt 17) har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att dels till egnahemslånefonden för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av 2 000 000 kronor, dels ock medgiva, att för sagda budgetår må beviljas lån från fonden intill ett belopp av 25 000 000 kronor, därav 15 000 000 kronor för jordbruksfastigheter och 10 000 000 kronor för bostadsfastigheter, med rätt dock för Kungl. Maj:t att, därest förhållandena skulle giva anledning därtill, medgiva jämkning i sagda fördelning mellan jordbruks- och bostadsfastigheter.

I skrivelse den 14 april 1944 har *egnahemsstyrelsen* hemställt, att å allmän beredskapsstat för budgetåret 1944/45 måtte anvisas ett kapitaltillskott å 2 000 000 kronor till egnahemslånefonden. Härjämte har styrelsen föreslagit, att Kungl. Ma:t måtte utverka medgivande av riksdagen, att för nästa budgetår må beviljas lån från egnahemslånefonden intill ett belopp av 27 000 000 kronor, därav 15 000 000 kronor för jordbruksfastigheter och 12 000 000 kronor för bostadsfastigheter, med rätt dock för Kungl. Maj:t att, därest förhållandena skulle giva anledning därtill, medgiva jämkning i sagda fördelning mellan jordbruks- och bostadsfastigheter. Egnahemsstyrelsen har härvid utgått från att de förmånligare grunder för bidragstilldelningen vid uppförande av nya bostäder skulle komma att tillämpas, vilka föreslagits av styrelsen i dess remissutlåtande den 28 februari 1944 över den av 1942 års jordbrukskommitté avgivna promemorian angående beredande av sysselsättning inom jordbrukets område vid omfattande arbetslöshet efter krigets slut. Enligt styrelsens mening torde nämligen ett tillämpande av angivna grunder kunna antagas föranleda en sådan ökning av verksamheten på förevarande område, att antalet understödsberättigade bostadsegnahemsföretag skulle komma att ökas med 40 å 50 procent.

I omförmälda remissutlåtande den 28 februari 1944 har egnahemsstyrelsen, i samband med framläggandet av förslag till höjning av nu utgående bostadsförbättringsbidrag, ifrågasatt, att bidrag av statsmedel borde kunna beviljas till uppförande av ny bostad jämväl i de fall, då bostaden icke ersatte en gammal. Styrelsen har härom yttrat i huvudsak följande.

Därest vad av egnahemsstyrelsen föreslagits rörande höjning av bostadsförbättringsbidraget, bland annat för åstadkommande av ett ökat antal arbetsobjekt för beredande av sysselsättning vid eventuellt inträffad arbetslöshet, skulle vinna bifall, kommer ställningen för dem, som nödgas anskaffa

bostad med hjälp av bostadslån och tilläggsån att bli ännu ogynnsammare i jämförelse med dem, som kunna få bostadsförbättringsbidrag. I den mån som nybyggnad av bostäder på landsbygden är erforderlig för fyllande av bostadsbehovet, torde en dylik nybyggnadsverksamhet ur det allmänna synpunkt och med hänsyn till önskemålet att bereda sysselsättning för arbetslösa ha samma värde som bostadsförbättringsverksamheten. Egnahemsstyrelsen anser det därför ofrånkomligt att i förevarande sammanhang och i avvaktan på förslag från bostadssociala utredningen om enhetligande av understödsverksamheten på bostadsområdet framlägga förslag därom, att bidrag av statsmedel bör utgå till uppförande av ny bostad även i de fall, då den icke ersätter en gammal. Med hänsyn till att tilläggsån i sådana fall kan utgå torde bidraget böra begränsas till högst 3 000 kronor jämte tillägg för vatten och avlopp. I intet fall bör summan av bidrag och tilläggsån få överstiga 4 000 kronor jämte tillägg för vatten och avlopp. Behovsprövning bör verkställas efter enahanda grunder, som föreslagits i fråga om bostadsförbättringsbidrag. Medel för ändamålet torde kunna anvisas under samma anslags-titel som medlen för bostadsförbättringsbidrag.

Departements-  
chefen.

Då företag avseende tillskapande av bostadsegnahem på landsbygden torde utgöra arbetsobjekt, som lämpligen kunna komma till utförande för beredande av sysselsättning vid en omfattande arbetslöshet, anser jag mig böra biträda egnahemsstyrelsens förslag, att å allmän beredskapsstat för nästa budgetår beräknas medel för att möjliggöra en utvidgning av den med anlitande av egnahemslånefonden bedrivna låneverksamheten. T. f. chefen för socialdepartementet, statsrådet Rosander, förordar i annat sammanhang denna dag styrelsens förslag om anslag till statsbidrag för uppförande av ny bostad jämväl i sådana fall, då densamma icke ersätter en äldre bostad. Med hänsyn härtill torde lånetilldelningen från egnahemslånefonden för budgetåret 1944/45 i anslutning till vad egnahemsstyrelsen anfört böra utökas från 25 000 000 till 27 000 000 kronor eller alltså med 2 000 000 kronor för utlämnande under för allmän beredskapsstat III gällande förutsättningar av lån för bostadsfastigheter. Härjämte synes såsom styrelsen förordat böra å beredskapsstaten upptagas ett kapitalinvesteringsanslag till egnahemslånefonden av 2 000 000 kronor. För den utökade långivningen torde böra gälla samma bestämmelser som hittills tillämpats för ifrågavarande låneverksamhet.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

1) medgiva, att lån för bostadsfastigheter må, under de för allmän beredskapsstat III gällande förutsättningarna, under budgetåret 1944/45 beviljas från egnahemslånefonden intill ett belopp av 2 000 000 kronor utöver i årets statsverksproposition för ändamålet föreslaget högsta utlåningsbelopp;

2) till *Egnahemslånefonden* å allmän beredskapsstat III för budgetåret 1944/45 uppföra ett anslag  
av ..... kronor 2 000 000.

[6.] **Statens avdikningslånefond.** Jämlikt riksdagens beslut har det högsta sammanlagda belopp, vartill lån ur statens avdikningslånefond årligen kunnat beviljas, under de senaste budgetåren utgjort 3 000 000 kronor. I årets statsverksproposition (kapitalbudgeten, bil. 7, punkt 21) har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen medgiva, att under budgetåret 1944/45 må beviljas lån från fonden å likaledes sammanlagt högst 3 000 000 kronor. Gällande villkor för lån från statens avdikningslånefond äro meddelade i kungörelsen den 30 juni 1939 (nr 432).

I skrivelse den 14 april 1944 har *lantbruksstyrelsen* hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva, att, därest den planerade allmänna beredskapsstaten för budgetåret 1944/45 sattes i kraft, lån från statens avdikningslånefond å tillhopa högst 1 500 000 kronor finge under samma budgetår beviljas utöver det i årets statsverksproposition föreslagna utlåningsbeloppet, 3 000 000 kronor. Styrelsen har till motivering av sin hemställan anfört i huvudsak följande.

Till utförande av torrlägningsföretag sökes förutom bidrag från statens avdikningsanslag i stor utsträckning jämväl lån från statens avdikningslånefond. För den händelse medel anvisas å allmän beredskapsstat för budgetåret 1944/45 till statens avdikningsanslag, synes därför erforderligt att för ifrågavarande ändamål en utökning jämväl sker av lånetilldelningen från avdikningslånefonden.

Hos *lantbruksstyrelsen* vid utgången av budgetåret 1943/44 inneliggande ansökningar om statsunderstöd till torrlägningsföretag kunna beräknas representera ett sammanlagt lånebelopp av omkring 3 200 000 kronor. Under budgetåret 1944/45 kunna ytterligare ansökningar förväntas inkomma, representerande ett sammanlagt lånebelopp av omkring 2 300 000 kronor. Under sagda budgetår föreliggande ansökningar kunna sålunda beräknas motsvara en lånesumma av  $(3\,200\,000 + 2\,300\,000 =) 5\,500\,000$  kronor. Då det kan förutses, att till ansökningarna hörande arbetsplaner och utredningar i viss utsträckning finnas vara i behov av komplettering i ett eller annat avseende, ävensom att en ej oväsentlig del av ansökningarna inkomma så sent under budgetåret att erforderlig granskning av förslagen icke medhinner före budgetårets utgång, torde det belopp, vartill lån må kunna under budgetåret beviljas, kunna uppskattas till 4 500 000 kronor. Under förutsättning att riksdagen godkänner Kungl. Maj:ts förslag om medgivande att under budgetåret 1944/45 lån från statens avdikningslånefond må beviljas å sammanlagt högst 3 000 000 kronor, skulle sålunda det lånebelopp, vartill därutöver lån för beredskapsändamål synes böra för sagda budgetår ifrågakomma, uppgå till 1 500 000 kronor.

För utbetalningar av lån från fonden torde ett belopp av 700 000 kronor böra finnas för samma budgetår tillgängligt, utöver vad som erfordras för utbetalningar på grund av den normala lånetilldelningen, eller omkring 2 500 000 kronor. Sammanlagt torde sålunda utbetalningarna av lån under budgetåret 1944/45 kunna beräknas komma att uppgå till 3 200 000 kronor. Enligt från statskontoret inhämtad upplysning kan kapitaltillgången å fonden väntas medge utbetalningar till sagda belopp utan nytt kapitaltillskott.

I annat sammanhang denna dag förordas, att å allmän beredskapsstat för budgetåret 1944/45 beräknas medel för utlämnande av statsbidrag till utförande av torrlägningsföretag. Såsom *lantbruksstyrelsen* anfört torde det med

hänsyn härtill vara erforderligt, att en utökning jämväl sker av lånetilldelningen från avdikningslånefonden. Jag anser mig böra biträda styrelsens förslag, att det lånebelopp, vartill lån för beredskapsändamål bör ifrågakomma för nästa budgetår utöver i årets statsverksproposition föreslagen lånetilldelning å 3 000 000 kronor, bestämmas till högst 1 500 000 kronor. En utlåning av nu angiven storlek torde såsom framgår av vad lantbruksstyrelsen uttalat icke föranleda, att nytt kapital behöver tillföras statens avdikningslånefond. För den i beredskapssyfte utvidgade lånerörelsen synas böra gälla i huvudsak samma grunder som tillämpas för den nuvarande låneverksamheten.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att medgiva, att lån må, under de för allmän beredskapsstat II gällande förutsättningarna, under budgetåret 1944/45 beviljas från statens avdikningslånefond å högst 1 500 000 kronor utöver i årets statsverksproposition föreslaget högsta utlåningsbelopp.

[7.] **Täckdikningslånefonden.** Jämlikt beslut av 1920 års riksdag (r. skr. nr 346) må ur täckdikningslånefonden beviljas lån med sammanlagt högst 2 000 000 kronor för kalenderår. Gällande villkor för lån ur fonden äro meddelade i kungörelsen den 22 juni 1920 (nr 332) med däri genom kungörelserna nr 358/1921, 239/1922, 84/1930, 306/1933, 636/1937 och 434/1939 gjorda ändringar. Genom kungörelsen den 28 juli 1932 (nr 375) ha meddelats bestämmelser om viss amorteringsfrihet beträffande lån från fonden.

I en den 22 september 1943 avgiven promemoria angående beredande av sysselsättning inom jordbrukets område vid omfattande arbetslöshet efter krigets slut har 1942 års jordbrukskommitté föreslagit, att till vissa förbättringsarbeten av beredskapskaraktär på jordbrukets område — däribland täckdikningsföretag — skulle beviljas lån från en gemensam lånefond. Denna fond har av kommittén ansetts böra omedelbart tillföras ett belopp av 35 000 000 kronor. Härvid har kommittén utgått från att lån skulle beviljas med tillämpning av hushållningssällskapsutredningens förslag till lånebestämmelser och att samtliga bidragstagare komme att tilldelas jämväl lån med högsta möjliga belopp.

I skrivelse den 14 april 1944 har lantbruksstyrelsen hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva, att, därest den planerade allmänna beredskapsstaten för budgetåret 1944/45 sattes i kraft, under samma budgetår lån från täckdikningslånefonden finge beviljas å tillhoppa högst 2 000 000 kronor utöver det av riksdagen medgivna lånebeloppet för kalenderår å likaledes högst 2 000 000 kronor. Styrelsen har härvid anført huvudsakligen följande.

Erfarenheten under en följd av år har visat, att vid god tillgång på bidrag utan återbetalningsskyldighet till täckdikning täckdikningslånefonden anlitas i större utsträckning än vid mindre god bidragstillgång. Då lantbruksstyrelsen framlagt förslag om anvisande å allmän beredskapsstat för budgetåret 1944/45 av anslag för bidrag till täckdikningar, finner styrelsen sig sålunda böra räkna med att vid bifall till sagda förslag en utökning av det belopp, som under samma budgetår må kunna utlämnas från täckdikningslånefonden, blir erforderligt. För ändamålet synes medgivande erfordras till beviljande av lån från fonden under nämnda budgetår till ett belopp av ytterligare 2 000 000 kronor.

Enligt från statskontoret inhämtad uppgift uppgår behållningen å täckdikningslånefonden för närvarande till i runt tal 3 400 000 kronor. Till lantbruksstyrelsen inkomna, ännu icke behandlade ansökningar om lån från fonden för år 1944 representera en lånesumma av omkring 1 000 000 kronor. Efter avdrag av nämnda belopp skulle behållningen å fonden således uppgå till 2 400 000 kronor. Å andra sidan torde under tiden till den 1 juli 1945 erlagda amorteringar och räntor kunna, enligt vad som från statskontoret upplysts, beräknas komma att uppgå till omkring 1 200 000 kronor. För budgetåret 1944/45 tillgängligt lånebelopp torde sålunda kunna uppskattas till omkring 3 600 000 kronor, vilket belopp synes vara tillräckligt för tillgodo-seende av under sagda budgetår påfordrade utbetalningar från fonden.

Då täckdikningsarbeten visat sig lämpliga för sysselsättning av arbetslösa föreslås i annat sammanhang denna dag, att medel för utlämnande av statsbidrag till täckdikningsföretag upptagas å allmän beredskapsstat för budgetåret 1944/45. Med hänsyn härtill synes såsom lantbruksstyrelsen förordat en utökning jämväl bliva behövlig i fråga om det belopp, som under nämnda budgetår må kunna utlämnas från täckdikningslånefonden. Mot styrelsens förslag, att lånetilldelningen från ifrågavarande fond för nästa budgetår i beredskapssyfte utökas med 2 000 000 kronor utöver det av riksdagen för kalenderår medgivna lånebeloppet å 2 000 000 kronor, har jag intet att erinra. Den av mig sålunda för beredskapsändamål förordade lånetilldelningen torde, på sätt lantbruksstyrelsen anfört, icke påkalla någon kapitalinvestering i täckdikningslånefonden för budgetåret 1944/45. Vid beräkningen av det utökade medelsbehovet för ifrågavarande ändamål har jag utgått från de grunder för täckdikningslåneverksamheten, som förordats i en denna dag till riksdagen avlåten proposition, nr 264, angående grunder för utlämnande av statsunderstöd till vissa förbättringsarbeten på jordbrukets och skogsbrukets områden vid arbetslöshet.

*Före-  
draganden.*

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att medgiva, att lån må, under de för allmän beredskapsstat II gällande förutsättningarna, under budgetåret 1944/45 beviljas från täckdikningslånefonden å högst 2 000 000 kronor utöver av riksdagen medgivet högsta utlåningsbelopp för kalenderår.

## Diverse kapitalfonder.

### Fonden för statens reproduktionsanstalt.

[8.] **Nybyggnad för statens reproduktionsanstalt.** *Investeringsutredningen* (SOU 1944:12, s. 225) har föreslagit, att för ifrågavarande ändamål måtte å allmän beredskapsstat för budgetåret 1944/45 upptagas ett anslag av 1 400 000 kronor.

Beträffande tidigare i ärendet verkställd utredning torde jag få nämna följande.

Efter framställning från lantmäteristyrelsen uppdrog Kungl. Maj:t den 30 april 1942 åt byggnadsstyrelsen att i samråd med lantmäteristyrelsen verkställa en allsidig och förutsättningslös utredning i fråga om beredande av lokaler för statens reproduktionsanstalt efter nuvarande hyrestidens utgång den 1 oktober 1946.

I skrivelse den 11 december 1943 har *byggnadsstyrelsen* med bifogande av ritningar jämte viss annan utredning framlagt förslag till nybyggnad för statens reproduktionsanstalt samt hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av 1 000 000 kronor för ifrågavarande byggnadsföretag. Den totala byggnadskostnaden har av styrelsen beräknats till 1 400 000 kronor.

Byggnadsstyrelsen har i förenämnda skrivelse anfört i huvudsak följande.

I ett över lantmäteristyrelsens framställning om utredning rörande statens reproduktionsanstalts lokalfråga avgivet utlåtande framhöll byggnadsstyrelsen bland annat, att på grund av den omfattning statens reproduktionsanstalts rörelse numera tagit och med hänsyn till de ytterligare anspråk, som torde komma att ställas på densamma, det i längden torde bli alltmer svårt att på ett någorlunda tillfredsställande sätt tillgodose anstaltens lokalbehov genom förhyrning. Av samma skäl skulle det även kunna ifrågasättas, huruvida det icke ur ekonomisk synpunkt vore för statsverket fördelaktigast att vid utgången av nu löpande hyrestid tillhandahålla reproduktionsanstalten egna lokaler inom en för ändamålet särskilt uppförd byggnad.

En av byggnadsstyrelsen i samråd med reproduktionsanstaltens direktör verkställd närmare utredning i förevarande fråga har ytterligare bekräftat riktigheten av byggnadsstyrelsens sålunda gjorda uttalande, och det torde numera överhuvud taget vara uteslutet att vinna en tillfredsställande lösning av anstaltens lokalfråga på annat sätt än genom uppförande av en nybyggnad för ändamålet.

Vad beträffar förläggningen av en dylik nybyggnad undersökte byggnadsstyrelsen till en början möjligheten av byggnadens uppförande invid Värtavägen norr om de militära administrationsbyggnaderna å Fågelbacken på Ladugårdsgårde, och inom styrelsen upprättades ett förslag till en nybyggnad på denna plats, vars genomförande beräknades draga en kostnad av cirka 1 525 000 kronor.

I skrivelse den 3 november 1943 har lantmäteristyrelsen yttrat sig över nämnda förslag och därvid överlämnat ett av direktören för reproduktions-

anstalten den 25 oktober 1943 avgivet utlåtande, vari viss utredning förbragts rörande de ekonomiska betingelserna för en nybyggnad för anstalten. I anslutning till denna utredning har lantmäteristyrelsen för sin del funnit, att anstaltens lokalfrågas lämpligaste lösning endast stode att vinna genom nybyggnad. Då jämväl i övrigt betydande fördelar för anstaltens verksamhet vore att räkna med vid ett genomförande av ovannämnda förslag, har lantmäteristyrelsen tillstyrkt förslagets genomförande i huvudsak.

Emellertid har jämsides med utredningen rörande reproduktionsanstaltens nybyggnadsfråga en omfattande utredning verkställt beträffande en utbyggnad av de militära administrationsbyggnaderna å Fågelbacken. I samband med sistnämnda utredning har det visat sig att en för reproduktionsanstalten avsedd nybyggnad icke låter sig inpassa i den bebyggelse Fågelbacken i övrigt är avsedd att erhålla. Byggnadsstyrelsen har därför ansett sig böra undersöka möjligheterna för en annan förläggning av denna nybyggnad. Härvid har det visat sig att någon lämpligare, staten tillhörig tomt än en tomt inom kvarteret Tegeludden invid Stockholms frihamnsområde svårigen kan påräknas för ändamålet. Med hänsyn till de tunga maskiner, som förekomma inom reproduktionsanstalten, och andra höga belastningar är det nämligen erforderligt att stora delar av arbetslokalerna förläggas till nedre botten. Till följd härav erfordras för anstalten ett relativt stort tomtområde, och det är uteslutet att inom stadens centralare delar erhålla en för ändamålet tillräckligt stor tomt. Vad beträffar den föreslagna tomten invid frihamnen har denna trots sitt perifer läge goda förbindelser med staden, och härtill kommer fördelen av det nära grannskapet till några av anstaltens största kunder, bland annat de militära förvaltningsmyndigheterna samt patent- och registreringsverket. På därom framställd förfrågan har djurgårdskommissionen under hand meddelat, att kommissionen för sin del icke hade något att erinra mot att tomten i fråga tages i anspråk för här avsett ändamål.

Inom byggnadsstyrelsen har upprättats ett nytt förslag till byggnad för reproduktionsanstalten, förlagd till nämnda tomt inom kvarteret Tegeludden. Enligt detta förslag skulle byggnaden omfatta tre våningar, av vilka den översta dock endast skulle upptaga en del av byggnadens yta. Till bottenvåningen skulle förläggas salar för det litografiska och typografiska tryckeriet med tillhörande utrymmen för övertryck och sätteri ävensom den för litografiska och typografiska avdelningarna gemensamma expeditionen för in- och utgående leveranser. Denna expedition står medelst en varuhiss i direkt förbindelse med i källaren belägna in- och utlämningsrum samt pappers- och blankettlager. Utlämningsrummet är försett med direkt tillfart för anstaltens transportbilar. I källaren skulle i övrigt anordnas omklädningsrum för personalen ävensom pannrum, garage och erforderliga förrådsutrymmen.

Till våningen 1 trappa upp äro litografiska avdelningens framkallnings- och kopieringsavdelning samt bokbinderiet förlagda. I övrigt inrymmes i denna våning anstaltens kontorsavdelning.

I våningen 2 trappor upp ha fotografiska ateljéerna inrymmts ävensom lunchlokaler för anstaltens personal samt en vaktmästarbostad.

De lokaler, som reproduktionsanstalten sålunda skulle erhålla inom nybyggnaden omfatta en sammanlagd effektiv golvyta av 4 100 kvadratmeter, vilket motsvarar anstaltens nu aktuella utrymmesbehov.

Enligt en inom byggnadsstyrelsen verkställd beräkning skulle det nu föreliggande nybyggnadsförslaget betinga en kostnad av 1 400 000 kronor, fördelad sålunda:

Byggnadsarbeten, inklusive betongpålning .....	kronor	920 000
Värmeledning och ventilation .....	»	180 000
Sanitära anläggningar .....	»	50 000
Elektriska ledningar .....	»	55 000
Elektrisk varuhiss .....	»	22 000
Brandalarm .....	»	20 000
Nedfartsramp, planering .....	»	20 000
Ritningar, kontroll och administration samt oförutsedda utgifter .....	»	133 000
Summa kronor		1 400 000.

De av reproduktionsanstalten för närvarande disponerade lokalerna, som omfatta en golvyta av endast 2 600 kvadratmeter, betinga en sammanlagd årshyra av 46 540 kronor. Emellertid måste man räkna med att lokalerna efter nu löpande hyrestids utgång komma att betinga en högre hyra. Härtill kommer att det otillräckliga utrymmet och lokalernas bristfällighet i övrigt hindra en rationell drift och till följd härav bland annat medföra avsevärda extra lönekostnader, vilka icke skulle behöva ifrågakomma, därest reproduktionsanstalten på förslaget sätt skulle erhålla för dess behov särskilt avpassade lokaler i en nybyggnad.

I ett den 11 december 1943 dagtecknat yttrande till byggnadsstyrelsen har lantmäteristyrelsen efter hörande av anstaltens direktör förklarat sig kunna biträda den av byggnadsstyrelsen föreslagna förläggningen av nybyggnaden för reproduktionsanstalten till ifrågavarande tomt i kvarteret Tegeludden, och lantmäteristyrelsen har icke heller något att i princip erinra mot den föreslagna planlösningen av nybyggnaden.

För att den föreslagna nybyggnaden skall kunna tagas i bruk av reproduktionsanstalten vid den nuvarande hyrestidens utgång den 1 oktober 1946 bör byggnadsföretaget igångsättas i början av budgetåret 1944/45, och torde för detta budgetår för ändamålet erfordras ett belopp av 1 000 000 kronor.

Över byggnadsstyrelsens framställning ha utlåtanden efter remiss avgivits den 11 februari 1944 av statskontoret och den 3 mars 1944 av 1940 års civila byggnadsutredning.

*Statskontoret* har förklarat sig icke ha något att erinra mot att en nybyggnad komme till stånd på sätt i byggnadsstyrelsens skrivelse föreslagits.

*1940 års civila byggnadsutredning* har yttrat bland annat följande.

Byggnadskostnaden för den av byggnadsstyrelsen förordade nybyggnaden för statens reproduktionsanstalt har av byggnadsstyrelsen beräknats till 1 400 000 kronor, inklusive kostnad för pålning med omkring 75 000 kronor. Frånräknas sistnämnda kostnad erhålles ett volympris av cirka 75 kronor per kubikmeter.

Utredningen finner den i förslaget angivna planläggningen av reproduktionsanstalten i stort sett tillfredsställande.

Beträffande det föreslagna läget för byggnaden måste utredningen emellertid framhålla, att detta synes alldeles otillfredsställande med hänsyn till det betydande avståndet till centraladministrationen, med vilken anstalten, enligt vad utredningen har inhämtat, bör stå i nära förbindelse. Ett ytterligare motiv för kravet på en ändrad förläggning av byggnaden finner utredningen i den dåliga markbeskaffenheten på den föreslagna tomten, vilken beräknas medföra en kostnadsökning av 75 000 kronor för pålning. Lämp-

ligt tomtområde bör sökas inom en väsentligt mera centralt belägen del av staden.

Vad angår den uppgivna kostnaden i övrigt, vill utredningen icke framställa erinran mot de föreliggande beräkningarna.

Den förebragta utredningen ger vid handen, att statens reproduktionsanstalts nuvarande lokalförhållanden äro synnerligen otillfredsställande. Såsom myndigheterna framhållit synes ofrånkomligt för frågans lösning, att en nybyggnad för anstalten kommer till stånd. Visserligen torde belägenheten av den för nybyggnaden föreslagna tomten icke kunna anses ur alla synpunkter helt idealisk men, då någon annan för ändamålet lämplig tomt för rimlig kostnad icke torde stå att få, anser jag den ifrågasatta förläggningen av anstalten böra godtagas. Mot de gjorda kostnadsberäkningarna, vilka sluta å ett belopp av 1 400 000 kronor, torde icke något vara att erinra.

*Föredraganden.*

För ifrågavarande byggnadsföretag synas medel lämpligen böra upptagas å beredskapsstat III för nästa budgetår. För ändamålet torde böra uppföras hela det för företaget beräknade beloppet, 1 400 000 kronor. Jag förutsätter, att vid byggnadsarbetenas utförande kommer att iakttagas största möjliga sparsamhet så att de icke göras mera omfattande eller kostsamma än som oundgängligen av förhållandena påkallas.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Nybyggnad för statens reproduktionsanstalt* å allmän beredskapsstat III för budgetåret 1944/45 uppföra ett anslag av ..... kronor 1 400 000.

Vad föredragandena sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt behagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:

*Carl D. Ossmark.*



Bilaga 16.

## Kapitalinvesteringar.

### *Handelsdepartementet.*

*Utdrag av protokollet över handelsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 12 maj 1944.*

#### Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WIGFORSS, SKÖLD, ERIKSSON, QUENSEL, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ, ROSANDER, GJÖRES, EWERLÖF, RUBBESTAD.

Chefen för handelsdepartementet, statsrådet Eriksson, anmäler härefter under handelsdepartementets handläggning hörande ärende angående kapitalinvestering å allmän beredskapsstat för budgetåret 1944/45 samt anför därvid följande.

### Statens allmänna fastighetsfond.

[1.] **Säkerhetsanstalter för sjöfarten.** I sitt betänkande den 3 april 1944 med förslag till investeringsreserv av statliga, kommunala och statsunderstödda anläggningsarbeten för budgetåret 1944/45 (SOU 1944: 12 och 13) har investeringsutredningen i enlighet med en av lotsstyrelsen upprättad investeringsplan för lotsverket föreslagit, att å allmän beredskapsstat för budgetåret 1944/45 måtte till säkerhetsanstalter för sjöfarten upptagas anslag å tillhoppa 1 490 000 kronor, därav å driftbudgeten under tionde huvudtiteln, lotsverket, 366 000 kronor och å kapitalbudgeten 1 124 000 kronor. Rörande förstnämnda delbelopp har jag tidigare i dag gjort hemställan i enlighet med utredningens förslag. Under hänvisning till vad utredningen anfört vill jag nu förorda, att förslaget jämväl i vad det avser anslag å kapitalbudgeten bringas under riksdagens prövning. Av det beräknade sammanlagda anslagsbeloppet belöper på lotsuppassningshus och bostadshus 493 000 kronor, varav ett belopp av 200 000 kronor torde böra uppföras på allmän beredskapsstat II, medan återstoden, 924 000 kronor, bör hänföras till beredskapsstat III.

På grund av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

*Kungl. Maj:ts proposition nr 281.*

att till *Säkerhetsanstalter för sjöfarten* för budgetåret 1944/  
45 uppföra följande anslag, nämligen  
*dels* å allmän beredskapsstat II . . . . . kronor 200 000,  
*dels ock* å allmän beredskapsstat III . . . . kronor 924 000.

Vad föredragande departementschefen sålunda, med  
instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt  
behagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:

*Åke Hartvig.*